

JOMSD

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม

**JOURNAL OF ORGANIZATIONAL MANAGEMENT
AND SOCIAL DEVELOPMENT**

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2568

Vol. 5 No. 1 January – June 2025

ISSN : 3027-7507 (Online)

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม
ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2568)

JOMSD

ISSN: 3027-7507 (Online)

Journal of Organizational Management and Social Development

Vol. 5 No. 1 (January – June 2025)

Journal of Organizational Management and Social Development

ไทรวิวัฒน์ 66/3 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี

อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร. 081 8722268, อีเมล: ad-jomsd24@outlook.com

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2568

เจ้าของ: ไททีวี 66/3 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

บรรณาธิการ:

ดร.ยุทธพล ทวะชาลี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ:

ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
ศาสตราจารย์ ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ
ศาสตราจารย์ ดร.กนกอร สมปราชญ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อิสระ สุวรรณบล
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธิรักษ์ ปราบนอก
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนธ์จารย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมลศักดิ์ นิลมาย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้จัดการวารสาร:

ดร.ยุทธพล ทวะชาลี

กำหนดออกเผยแพร่วารสาร:

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม มีกำหนดการเผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ ดังนี้
- ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน
- ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม

การส่งบทความพิจารณาตีพิมพ์:

ผู้เขียนเตรียมต้นฉบับบทความตามเกณฑ์เงื่อนไขของวารสารและส่งในระบบที่เว็บไซต์วารสาร <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/JOMSD/index> เปิดรับพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ตลอดทั้งปี

จุดมุ่งหมายและขอบเขต

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม (Journal of Organizational Management and Social Development) มีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการ ในสาขาที่เกี่ยวข้องด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขารัฐศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาการจัดการ สาขาศึกษาศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์ ปีละ 2 ฉบับ โดยทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับด้านสังคมศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการเชิงประยุกต์ด้านสังคมศาสตร์
- 2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

บทบรรณาธิการแถลง

วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม (Journal of Organizational Management and Social Development) ฉบับนี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2568) ทั้งนี้ทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นสื่อกลาง สำหรับนักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาทุกท่าน ที่ประสงค์จะตีพิมพ์เผยแพร่บทความของท่าน ซึ่งจะต้องผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์อย่างเข้มข้น จำนวน 3 ท่าน จึงกล่าวได้ว่า บทความที่ทางวารสารได้เผยแพร่ไปนั้น มีมาตรฐานทางวิชาการ

ดิฉันในฐานะบรรณาธิการวารสาร จึงขอขอบคุณท่านผู้มีส่วนในการสร้างงานวิชาการเหล่านี้ นับตั้งแต่เจ้าของผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกองบรรณาธิการ วารสารนี้ยังคงเป็นแหล่งรองรับผลงานดีๆ ที่สร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในประเด็นที่เกี่ยวข้องทางวิชาการแก่นักวิชาการ และประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป เพื่อเป็นประโยชน์แก่แวดวงวิชาการต่อไป

ดร.ยุทพล ทะขาลี

บรรณาธิการวารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม

สารบัญ

บทความวิจัย

การศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุทัยธานี ชัยนาท ไปรยา สุชัยรัตน์, อุทัยวรรณ สายพัฒนา	1-12
การพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหัง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ทศพร ธรรมธนวนิช, บุษกร วัฒนบุตร, ตระกูล จิตวัฒนากร	13-26
พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชน ของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พระมหานันทพงศ์ กนฺตวรเมธี (สิมมาวัน), สุรพล พรหมกุล, สุทธิพงษ์ สวัสดิ์ทา	27-38
การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก ณัฐพงศ์ วิชัยดิษฐ์	43-54
พุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชน ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี พระณัฐชัย เขมปญญาเมธี (วังญาติ), สุรพล พรหมกุล, สุทธิพงษ์ สวัสดิ์ทา	55-66
การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า ในอำเภอขางหวุ เมืองหวุโจว มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน Liang Jialin, สยาม อัจฉริยประภา, ตระกูล จิตวัฒนากร, บุษกร วัฒนบุตร	67-78
แนวทางการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้านกระเช้าขาว ตำบลบ้านบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร รัชก ปัญญาสุพัฒน์, ชัยวิชญ์ ม่วงหมี่, รัตนา บุญอ่วม, ปรียาภรณ์ สืบสวัสดิ์	79-96
ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน อุโบ หมดหมุด, เรวดี กระโหมวงค์, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, เมธี ดิสวัสดิ์	97-108
การใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อลิมิน เจ๊ะฮิซอ, จรูณี แก้วเอียน, พิมพ์วิมล สุวรรณโณ	109-120
การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล ญญาดา เพชรรัตน์, สมเกียรติ สายธนู, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, ณัฐพันธ์ เขจรนันท์	121-136
รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์, เรวดี กระโหมวงค์, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, เมธี ดิสวัสดิ์	137-152

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัย (ต่อ)

- การพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง
มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน
Yadan Luo, สยาม อัจฉริยประภา, ตระกูล จิตวัฒนากร, บุษกร วัฒนบุตร 153-164
- ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากับการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา
ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
นัฐวุฒิ จินดาวงศ์ 165-176
- การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง
กันฐกาญจน์ แก้วศรีขาว, พระครูสุเมธปริยัติคุณ, กษมา ศรีสุวรรณ 177-186
- พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์
วิฑูรย์ วีรศิลป์ 187-194
- การวิเคราะห์สภาพทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4
พุทธิดา ดิลกกลยากุล, จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์, จรัส ลีกา 195-204
- การพัฒนาวิทยานิพนธ์นักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
วลัยลักษณ์ สุขาทิพย์, พระครูพิจิตรศุภการ, มะลิวัลย์ โยธารักษ์ 205-218

บทความวิชาการ

- การพัฒนาวัดเพื่อการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ
พระเทพวรสิทธิเมธี, พระมหาพิจิตร ธมฺมวิจิตร, ภาณุวารีรัตน์ 219-232
- การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ
ญาณวดี มณีโชติ, บุษกร วัฒนบุตร, วงศ์วิศว์ หมื่นเทพ 233-242
- มุมมองรัฐศาสตร์เชิงพุทธ: แนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมไทย
*พระมหาพิสิฐ สืบนิสัย, พระมหาภริฐกรณ อังสุมาลี,
พระมหาโยธิน โยธิโก, ภาณุวัฒน์ จันทาพูน* 243-252

A Study of Core Competencies of Basic Education School Administrators in the Era of Thailand 4.0: Secondary Schools in Chainat Province under the Office of Secondary Educational Service Area, Uthai Thani and Chainat

Pairaya Suchairat^{1*} and Uthaiwan Saipatthana¹

¹North Bangkok University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: Pairaya.such@northbkk.ac.th

ABSTRACT

The purpose of this research is to 1) study the core competencies of educational administrators in the Thailand 4.0 era at secondary schools in Chainat Province, and 2) compare the core competencies of educational administrators in the Thailand 4.0 era at secondary schools in Chainat Province under the Uthai Thani and Chainat Secondary Educational Service Area Office, categorized by gender, age, work experience, and school size. The sample consists of 260 teachers from secondary schools in Chainat Province under the Uthai Thani and Chainat Secondary Educational Service Area Office for the academic year 2024. The research instrument used is a questionnaire regarding the core competencies of educational administrators, which includes achievement orientation, good service, self-development, and teamwork, with a reliability coefficient of .986. The statistical methods used for data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, analysis of variance, and pairwise comparison using the Scheffé method. The study's findings indicate that 1) the overall core competencies of educational administrators in the Thailand 4.0 era at secondary schools in Chainat Province are at a high level across all aspects, and 2) the results of the comparison of core competencies are as follows: (1) the opinions of teachers of different genders do not differ overall or in any aspect, except for teamwork, which shows a statistically significant difference at the .05 level; (2) the opinions of teachers of different ages differ significantly overall and in all aspects at the .01 level; (3) the opinions of teachers with different work experiences do not differ overall or in any aspect, except for achievement orientation, which shows a statistically significant difference at the .05 level; (4) the opinions of teachers working in different school sizes do not differ overall or in any aspect.

Keywords: Core Competencies, Basic Education School Administrators, Thailand 4.0 Era

การศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุทัยธานี ชัยนาท

ไพบรียา สุชัยรัตน์^{1*} และ อุทัยวรรณ สายพัฒนา¹

¹มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: Pairaya.such@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท 2) เปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ปีการศึกษา 2567 จำนวน 260 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .986 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้วยวิธีของเซฟเฟ ผลการศึกษาพบว่า 1) สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ดังนี้ (1) ความคิดเห็นของครูที่มีเพศต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ความคิดเห็นของครูที่มีอายุต่างกัน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) ความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (4) ความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานในขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะหลัก, ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ยุค Thailand 4.0

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

สถานการณ์โลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลกระทบจากการเคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ครั้งที่ 4 หรือ Industry 4.0 ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติทั้งด้านธุรกิจ การลงทุน และการใช้ชีวิต ถือเป็นโจทย์ที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญ การผลักดันนโยบาย Thailand 4.0 เพื่อใช้เป็นโมเดลในการยกระดับขีดความสามารถของประเทศ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะใช้โมเดลการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน หรือที่เราเรียกกันว่า ยุค Thailand 4.0 หรือ ประเทศไทย 4.0 (กาญจนา ปุณณะตุง และ วลัยพร รัตนเศรษฐ, 2568)

การปรับเปลี่ยนระบบราชการให้มีความสอดคล้องและส่งเสริม Thailand 4.0 จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบข้าราชการซึ่งเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล การปฏิรูปประเทศเพื่อไปสู่การเป็น ยุค Thailand 4.0 ถือเป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลและทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญ ข้าราชการ ถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต้องเร่งปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาความสามารถผู้อื่นให้เหมาะสมในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ การพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการให้การศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2561)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ และมีคุณลักษณะในการบริหารซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึง การปฏิบัติงานที่เรียกว่า สมรรถนะ โดยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะหลัก 4 ด้าน ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2558) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2562 การจัดการศึกษามีการกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท มีแผนพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยนาท ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 – 2570 ซึ่งพันธกิจมุ่งส่งเสริมสนับสนุน ด้านสมรรถนะ โดยผู้บริหารทางการศึกษาต้องมีความรู้ และสมรรถนะเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของวิถีโลกยุคใหม่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุทัยธานี ชัยนาท, 2565) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคประเทศไทย 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะส่งผลให้การบริหารงานในสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ปีการศึกษา 2567 มีจำนวนโรงเรียน 13 แห่ง จำนวนครู 499 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ปีการศึกษา 2567 จำนวน 260 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จากนั้นใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออกแบบแบบสอบถามให้สอดคล้องกับการวิจัย โดยมีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดก่อนนำไปสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม

2.2 สร้างแบบสอบถามตามที่กำหนด ให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณา ความถูกต้อง ครอบคลุมของเนื้อหา พร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงข้อคำถาม

2.5 ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Vailty) โดยประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับขอบข่ายที่จะศึกษาตามนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Objective Congruence: IOC) ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็น ข้อคำถามที่มีความสอดคล้องมีคุณภาพใช้ได้ โดยผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ .60-1.00

2.6 นำข้อคำถามที่มีความสอดคล้อง และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับทดลองใช้ (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation Coefficient) และหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .986

2.7 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากครูในสถานศึกษา

3.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำนวน 260 คน โดยเมื่อครูทำแบบสอบถามเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากครูกลับคืนมาได้จำนวน 260 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ค่าสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

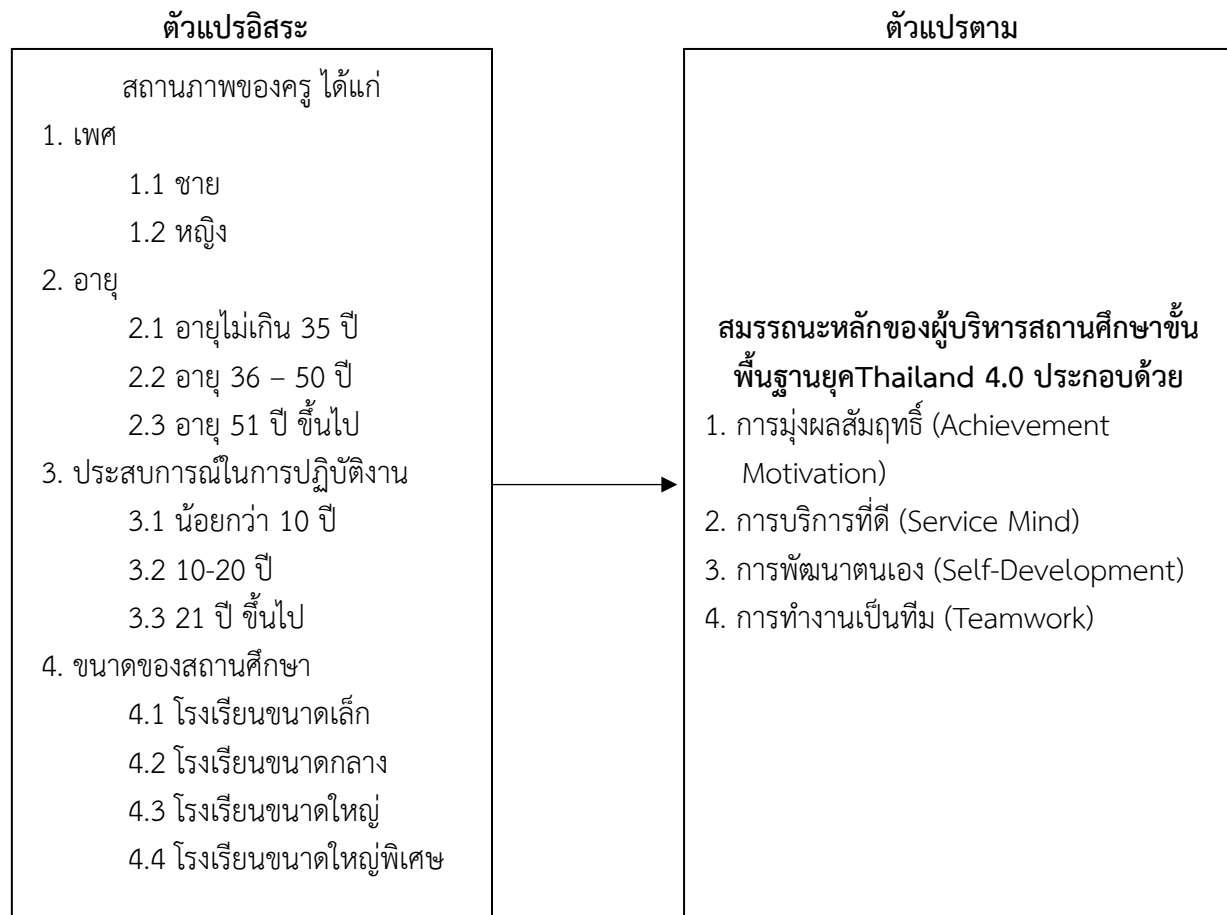
4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC) ค่าสัมประสิทธิ์ สหพันธ์ ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - Total Correlation Coefficient) และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบที (t – test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (F – test) และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วย Scheffe (Scheffe’s method)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ตามแนวคิดสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2558) ซึ่งมีสมรรถนะหลัก 4 ด้าน ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม จึงนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า

1. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.37) ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือการพัฒนาตนเอง (Self-development) ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.39) ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ด้านการบริการที่ดี (Service Mind) ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.36) ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก และการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.46) ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท

2.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามเพศ

สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	เพศชาย		เพศหญิง		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)	4.26	0.36	4.35	0.37	-1.710	0.957
2. การบริการที่ดี (Service Mind)	4.23	0.36	4.32	0.36	-1.950	0.984
3. การพัฒนาตนเอง (Self-Development)	4.25	0.38	4.34	0.39	-1.909	0.511
4. การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	4.17	0.52	4.26	0.42	-1.445*	0.049
รวม	4.22	0.37	4.31	0.34	-1.992	0.178

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท โดยภาพรวมครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามอายุ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำแนกตามอายุ

สมรรถนะหลักของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)	ระหว่างกลุ่ม	1.583	2	0.792	5.990**	.003
	ภายในกลุ่ม	33.962	257	0.132		
	รวม	35.545	259			
2. การบริการที่ดี (Service Mind)	ระหว่างกลุ่ม	1.883	2	0.941	7.487**	.001
	ภายในกลุ่ม	32.315	257	0.126		
	รวม	34.198	259			
3. การพัฒนาตนเอง (Self-Development)	ระหว่างกลุ่ม	1.499	2	0.749	5.157**	.006
	ภายในกลุ่ม	37.343	257	0.145		
	รวม	38.841	259			
4. การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	ระหว่างกลุ่ม	2.504	2	1.252	6.211**	.002
	ภายในกลุ่ม	51.798	257	0.202		
	รวม	54.302	259			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.844	2	0.922	7.910**	.000
	ภายในกลุ่ม	29.951	257	0.117		
	รวม	31.794	259			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท โดยภาพรวมครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุค Thailand 4.0 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงทำการทดสอบค่าความแตกต่างเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ครูที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป กับครูที่อายุไม่เกิน 35 ปี และครูที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป กับครูที่อายุ 36-50 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป สูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี และค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูที่มีอายุ 36-50 ปี ส่วนครูที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี และ ครูที่มีอายุ 36-50 ปี ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)	ระหว่างกลุ่ม	1.051	2	0.525	3.914*	.021
	ภายในกลุ่ม	34.495	257	0.134		
	รวม	35.545	259			
2. การบริการที่ดี (Service Mind)	ระหว่างกลุ่ม	0.478	2	0.239	1.820	.164
	ภายในกลุ่ม	33.720	257	0.131		
	รวม	34.198	259			
3. การพัฒนาตนเอง (Self-Development)	ระหว่างกลุ่ม	0.412	2	0.214	1.434	.240
	ภายในกลุ่ม	38.413	257	0.149		
	รวม	38.841	259			
4. การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	ระหว่างกลุ่ม	0.448	2	0.224	1.068	.345
	ภายในกลุ่ม	53.854	257	0.210		
	รวม	54.302	259			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.532	2	0.266	2.188	.114
	ภายในกลุ่ม	31.262	257	0.122		
	รวม	31.794	259			

หมายเหตุ: *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท โดยภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบค่าความแตกต่างเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี กับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ 10-20 ปี สูงกว่าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป กับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป กับครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 10 ปี ไม่แตกต่างกัน

2.4 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)	ระหว่างกลุ่ม	0.614	3	0.205	1.500	0.215
	ภายในกลุ่ม	34.931	256	0.136		
	รวม	35.545	259			
2. การบริการที่ดี (Service Mind)	ระหว่างกลุ่ม	0.717	3	0.239	1.828	0.142
	ภายในกลุ่ม	3.480	256	0.131		
	รวม	34.198	259			
3. การพัฒนาตนเอง (Self-Development)	ระหว่างกลุ่ม	0.963	3	0.321	2.169	0.092
	ภายในกลุ่ม	37.879	256	0.148		
	รวม	38.841	259			
4. การทำงานเป็นทีม (Teamwork)	ระหว่างกลุ่ม	1.141	3	0.380	1.832	0.142
	ภายในกลุ่ม	53.161	256	0.208		
	รวม	54.302	259			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.700	3	0.233	1.922	0.126
	ภายในกลุ่ม	31.094	256	0.121		
	รวม	31.794	259			

จากตารางที่ 4 พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท โดยภาพรวมครูที่ปฏิบัติงานในขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุค Thailand 4.0 ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในขนาดของสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม ไม่แตกต่างกัน

สรุปอภิปรายผล

1. สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาศักยภาพให้มีประสิทธิภาพตามแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดชัยนาท ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้บริหารมีองค์ความรู้และสมรรถนะเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของวิถีโลกยุคใหม่ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุติชญาณ์ วงศ์ก่า และ กษิณัญญ์ มีพรหม (2568) พบว่า สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ กิตติยา ตีอราแม รัฐพร กลิ่นมาลี และวีระยุทธ ชาตะกาญจน์ (2568) พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และยังสอดคล้องกับ จันทรเพ็ญ ศิริเสถียร จรัส อติวิทยาภรณ์ และ ตรีภูมิรินทร์ ตรีตรีศวร (2568) ที่พบว่า ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ดังนี้

2.1 สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมครูที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ที่เหมือนกันไม่ว่าจะเป็นเพศ เมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความสามารถของเพศหญิงสามารถสร้างความร่วมมือ ส่งเสริมความสัมพันธ์ การทำงานร่วมกันในทีมได้ ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรี ธรรมสุนทร (2561) ศึกษาบทบาทของเพศต่อมุมมองด้านสมรรถนะของผู้นำการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า เพศไม่มีผลต่อการรับรู้ของครูเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหาร เนื่องจากปัจจัยที่มีผลต่อการประเมินคือประสบการณ์ตรง

2.2 สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำแนกตามอายุพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีอายุไม่เกิน 35 ปี มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ที่มุ่งเน้นผลสำเร็จที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม ใช้เทคโนโลยีในการทำงาน ในขณะที่ครูที่อายุ 51 ปีขึ้นไป มีมุมมองผลสัมฤทธิ์ในภาพรวมระยะยาว เพื่อสร้างความมั่นคงในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมศักดิ์ ปัญญานนท์ (2563) ศึกษาความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะผู้บริหารในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูที่อายุต่างกันมีมุมมองที่แตกต่างกัน โดยครูอายุน้อยให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีและกระบวนการมีส่วนร่วมที่ทันสมัย ในขณะที่ครูอายุมากกว่าให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคง

2.3 สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุค Thailand 4.0 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมาตรฐานสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางเดียวกัน เป็นมาตรฐานที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในเชิงนโยบายตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประสบการณ์ที่ต่างกัน ทำให้มีความคิดเห็นต่อด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังแตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 10 ปี มีมุมมองความสำเร็จในเชิงพัฒนาตนเอง เช่น ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน คะแนนการประเมิน และการดำเนินกิจกรรมในระยะสั้น ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังต่อผู้บริหารในการสร้างผลลัพธ์ที่มองเห็นได้ทันที ส่วนครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 10-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป มีมุมมองการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในระยะยาว เช่น การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน ซึ่งสะท้อนถึงมุมมองที่พัฒนามาจากประสบการณ์การทำงานที่ยาวนานกว่า มุ่งผลสัมฤทธิ์ในเชิงนโยบายและการพัฒนาระบบในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุวรรณ อินทรวงศ์ (2565) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงานของครูกับการประเมินสมรรถนะผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี มุ่งผลสัมฤทธิ์ของความยั่งยืนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย

2.4 สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ครูที่ปฏิบัติงานในขนาดของสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ยุค Thailand 4.0 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมาตรฐานสมรรถนะ

หลักของผู้บริหารสถานศึกษามีความชัดเจนและเป็นสากล ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งกำหนดให้ใช้ร่วมกันในทุกโรงเรียนทั่วประเทศ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ หรือขนาดใหญ่พิเศษ ดังนั้น ครูในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จึงมีการพิจารณาและประเมินสมรรถนะผู้บริหารที่เหมือนกัน บทบาทหน้าที่ผู้บริหารมีความคล้ายคลึงกันแม้ว่าสถานศึกษาจะมีขนาดแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐวุฒิ อ่อนแก้ว (2563) ศึกษาการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า ครูทุกกลุ่มให้ความเห็นไม่ต่างกันในการบริการที่ดีและการพัฒนาตนเอง เพราะระบบการบริหารในโรงเรียนทุกขนาดเน้นเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนานักเรียน

ผลการวิจัย

สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 พบว่า 1) สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ตามความคิดเห็นของครูที่มีเพศต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ตามความคิดเห็นของครูที่มีอายุต่างกัน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุค Thailand 4.0 ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานในขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริการที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเป็นลำดับที่ 3 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการให้บริการที่ดี การอำนวยความสะดวกสบาย การลดขั้นตอนในการติดต่อ และเป็นมิตรเพื่อสร้างภาพลักษณ์องค์กรที่ดี สร้างมาตรฐานให้กับสถานศึกษา

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นเป็นลำดับที่ 4 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมภายในสถานศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ มิตรภาพ และบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด อื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุทัยธานี ชัยนาท

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา ปุณณะตุง และวลัยพร รัตนเศรษฐ์. (2568). การเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ของข้าราชการสำนักการคลังและสินทรัพย์ กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นจาก <https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/%E0%B8%9B%E0%B8%B5%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%207%20%E0%B8%89%E0%B8%9A%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%201/7-84.pdf>.
- กิตติยา ดือราแม, รัฐพร กลิ่นมาลี และวีระยุทธ ชาทะกาญจน์. (2568). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 7(1), 359-370.
- จันทร์เพ็ญ ศิริเสถียร, จรัส อติวิทยากรณ์ และตรัยภูมิพันธ์ ตรีตรีศวร. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา. Journal of Applied Education, 3(2), 13-24.
- จารุวรรณ อินทรวงศ์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการทำงานของครูกับการประเมินสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 14(3), 55-71.
- ฐิติชญาณ์ วงศ์คำ และกษิณิณณ์ มีพรหม. (2568). การศึกษาสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 7(1), 469-476.
- ณัฐภูมิ อ่อนแก้ว. (2563). การเปรียบเทียบสมรรถนะผู้บริหารระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 12(2), 33-47.
- พัชรี ธรรมสุนทร. (2561). บทบาทของเพศต่อมุมมองด้านสมรรถนะของผู้นำการศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 9(2), 45-59.
- สมศักดิ์ ปัญญานนท์. (2563). ความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะผู้บริหารในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุทัยธานี ชัยนาท. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี สพม.อุทัยธานี ชัยนาท (พ.ศ. 2566 – 2570). สืบค้นจาก https://spmuncn.obec.site/development_plan.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2558). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาตพรวัว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2561). ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2561-2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Developing Marketing Innovation for Dali Wang Herbal Balm in The Area Betong District, Yala Province

Thosaporn Thamthanawanich^{1*} Busakorn Watthanabut¹ and Trakul Chitwattanakorn¹

¹North Bangkok University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: thosaporn.tham@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research article aims to 1) study the current situation and marketing problems of Da Li Wang herbal balm in Betong District, Yala Province and 2) develop marketing innovations Da Li Wang herbal balm in Betong District, Yala Province. Using a mixed-methods research methodology. target sample group of 400, consisting of 18 key informants. Quantitative research was conducted to collect data and qualitative research was conducted by conducting in-depth interviews using semi-structured interviews with key informants. then a focus group discussion was conducted to confirm the marketing innovation of Da Li Wang herbal balm in Betong District, Yala Province. The research results found that: 1) current situation, marketing problems Da Li Wang herbal balm in Betong District, Yala Province. most are female, aged 30-39 years. has a bachelor's degree, average monthly income of 15,001 - 20,000 baht, general laborer, and has used herbal balm products. Marketing mix data analysis results the Product, Price, Place and Promotion is at a high level. In terms of the 4Ps marketing mix, the product must have a beautiful shape, size, smell, and variety. The price should be 150-250 baht. The distribution channels include Facebook and Shopee. And in terms of marketing promotion, advertising, and free gifts. In marketing 5.0, it requires Data-Driven Marketing, Agile Marketing, Predictive Marketing, Augmented Marketing and Contextual Marketing and 2) develop marketing innovations Da Li Wang herbal balm in Betong District, Yala Province The 4Ps of Marketing Mix and Marketing 5.0 are related. Marketing must change its methods to be consistent and appropriate with the changing technologies of the era. It was found that all elements of Marketing 5.0 are related in a way that helps to enhance the potential of the Marketing Mix Theory.

Keywords: Developing, Marketing Innovation, Dali Wang herbal balm, Betong District, Yala Province

การพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ทศพร ธรรมธนวิช^{1*} บุษกร วัฒนบุตร¹ และ ตระกูล จิตวัฒนการ¹

¹มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: thosaporn.tham@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และ 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน ทำการวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทำการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นทำการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อยืนยันนวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 30-39 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท อาชีพรับจ้างทั่วไป และเคยใช้ผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านราคา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมทางการขาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ต้องการให้ผลิตภัณฑ์ มีรูปร่าง ขนาด กลิ่น สวยงาม และมีความหลากหลาย ด้านราคามีราคา 150 – 250 บาท ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น Facebook Shopee และด้านการส่งเสริมการตลาด การให้โฆษณาประชาสัมพันธ์ ของแถม ในด้านการตลาด 5.0 ต้องการทำการตลาดด้วยข้อมูล การตลาดฉับไว การตลาดเชิงคาดการณ์ การตลาดเชิงบริบท การตลาดเสริมศักยภาพ และ 2) ผลการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่งในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps และการตลาด 5.0 มีความสัมพันธ์กันคือ การทำการตลาดต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเทคโนโลยีตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป พบว่าทุกองค์ประกอบของการตลาด 5.0 มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้ทุกส่วนประสมทางการตลาดมีศักยภาพมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนา, นวัตกรรมทางการตลาด, ยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง, อำเภอเบตง, จังหวัดยะลา

บทนำ

ผลิตภัณฑ์สินค้าภายในชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในท้องถิ่น ที่คงความเป็นอัตลักษณ์ และสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้คนต่างถิ่นได้ ทั้งนี้ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนเกิดขึ้นเนื่องด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นฐานในการคิดและการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคสินค้ายุคใหม่ โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนสัมพันธ์กับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีจุดกำเนิดมาจากความคิดภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิม สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เกือบทุกประเภทของชุมชนเกิดจากต้นทุนทางความคิดของคนในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ (Boonsawang, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับทางรัฐบาลที่ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยหนึ่งในประเด็นสำคัญคือ

การสร้างความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) และวิสาหกิจชุมชนเป็นภาคส่วนสำคัญในการเป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศและสามารถแข่งขันบนเวทีระดับโลกได้ เพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง จึงส่งเสริมให้มีการวางรากฐานอย่างมั่นคงให้กับประเทศ จนไปสู่การยกระดับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร และเพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ประกอบกับนโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ซึ่งรัฐบาลมีความมุ่งมั่นต้องการจะปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่เศรษฐกิจที่มีการขับเคลื่อนไปด้วยนวัตกรรม มุ่งเน้นให้ผู้ประกอบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ (Value-Based Economy) เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้เหมาะสมกับสภาพหรือบริบทในปัจจุบัน โดยสร้างมูลค่าเพิ่มใน 2 แนวทาง High Tech (นวัตกรรมและเทคโนโลยี) และ High Touch (ความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบ) ซึ่งสอดคล้องกับความพยายามของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนและพัฒนาไปทิศทางเดียวกัน (ไทยคู่ฟ้า, 2565)

สินค้าและผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น จะเป็นเพียงการผลิตเพื่อการใช้สอยภายในชุมชน และไม่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคงให้กับชาวบ้านได้ (Suvannin, 2016) นโยบายการส่งเสริมการค้าและการส่งออกภาครัฐจึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนสินค้าและผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชนให้ได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน (local wisdom based) ซึ่งมีโจทย์ท้าทายต่อการพัฒนาและต่อยอดในด้านการเพิ่มมูลค่าสินค้า อาทิ ทำอย่างไรจะทำให้สินค้าและผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นได้รับการยอมรับและส่งออกไปจำหน่ายในต่างประเทศได้เป็นจำนวนมากในแต่ละปี และสามารถเข้าไปเป็นส่วนแบ่งทางการตลาดในต่างประเทศได้ (ธนภณ นิธิเชาวกุล และเชาว์ โรจนแสง, 2556) ประเด็นดังกล่าวนี้ว่าเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างทันที่ทั้งที่อย่างไรก็ตามปัจจัยด้านการคิดค้น การออกแบบ และการต่อยอดผลิตภัณฑ์สินค้าด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นอีกทางออกหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะที่ท้าทาย ดังกล่าวได้ กล่าวคือ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าธรรมดาให้เป็นนวัตกรรมสินค้าของชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ได้อย่างยั่งยืนได้

ปัจจุบันมีแนวโน้มในการใช้สมุนไพรที่สูงมากขึ้นทั้งในไทยและต่างประเทศ ธุรกิจยาหม่องสมุนไพรเป็นตลาดที่ค่อนข้างเติบโตในกลุ่มผู้รักสุขภาพทางเลือก ด้วยสมุนไพรชนิดต่างๆ ทำให้การเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป็นไปได้ง่ายมากขึ้น ผู้ผลิตตลอดจนผู้วิจัยต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์กับผู้บริโภคยุคใหม่ แต่ผู้ที่ผู้ประกอบการในธุรกิจนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เรื่องสมุนไพรเป็นอย่างดี ตลอดจนกระบวนการผลิตและพัฒนาบรรจุภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ที่สำคัญกลุ่มผลิตภัณฑ์ด้านแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยจัดอยู่ในกลุ่มสินค้าที่ได้รับความนิยมมาก เช่น ยาหม่อง ยาหอม สินค้าเหล่านี้เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในไทยและต่างชาติ หากบรรจุภัณฑ์สวยงาม น่าสนใจ จะสามารถช่วยกระตุ้นและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต้องการซื้อผลิตภัณฑ์นั้นกลับอีกด้วย ศูนย์วิจัยกสิกรไทยกล่าวว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น มีมูลค่ารายได้สูงถึง 602,010 ล้านบาท นักท่องเที่ยวจีนยังถือได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่น่าสนใจ และได้สรุปสำรวจพฤติกรรมสินค้าที่ชอบของนักท่องเที่ยวออกมาดังนี้ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2561) สามารถแบ่งสินค้าที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบได้ตามลำดับต่อไปนี้ 1. เครื่องสำอาง/ ครีมบำรุงผิว 2. อาหาร ผลไม้แปรรูป 3. ยารักษาโรค/สมุนไพรไทย 4. เครื่องแต่งกาย 5. ของที่ระลึก จะเห็นได้ว่าการจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทย “สมุนไพรไทย” ถือเป็นที่นิยมในลำดับต้นๆ ที่สำคัญธุรกิจสินค้ายาหม่องมีมูลค่าตลาดสูงกว่า 3 พันล้านบาท โดยแบ่งเป็นยาหม่อง (Balm) 2,000-2,500 ล้านบาท และยาหม่องน้ำ 500-800 ล้านบาท (Marketeer, 2017) ยาหม่องสมุนไพรทั่วไปจัดอยู่ในประเภท ยาสมุนไพรประจำบ้าน ใช้สูดดมบรรเทาอาการวิงเวียน แผลสดสัตว์กัดต่อย บวม ช้ำเอน ปวดเมื่อย เป็นหวัด คัดจมูก มีการวิจัย ศึกษาตลอดเวลา จากหน่วยงานเอกชนและภาครัฐ และในประเทศไทยสามารถหาสมุนไพรได้ง่าย สะดวก เนื่องจากมีสมุนไพรพื้นถิ่นมากมาย ตลอดจนสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพได้ (Wandee,

2016) ยาหม่องสมุนไพรมักจะมีส่วนผสมหลักที่สำคัญจากสมุนไพร เช่น ไพล เสดดพังพอน ตะไคร้ เป็นต้น ยาหม่องสมุนไพรจึงอยู่ในชีวิตประจำวันทั่วไป

ยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่งเป็นสมุนไพรที่นำมาจากป่าลึกในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นสมุนไพรที่เป็นที่รู้จักและใช้บริโภคมานานกว่า 35 ปี ส่วนมากเป็นชาวจีน มาเลเซีย สิงคโปร์ และทางตอนใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้ กลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปสมุนไพรส่วนใหญ่ในระดับเศรษฐกิจชุมชน ทั่วทุกภูมิภาคของไทย รวมถึงกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปสมุนไพรตำลึงหวั่งในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมากใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ ในทางตรงกันข้ามปัญหาด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่งยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นด้านผลิตภัณฑ์ ตัวผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์เองที่ไม่ได้มีความหลากหลาย ด้านราคา ที่ยังไม่สามารถคำนวณต้นทุนที่แท้จริงออกมาได้ ทำให้ส่งผลต่อการกำหนดราคาให้เป็นมาตรฐาน ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายก็ยังมีไม่เพียงพอ รวมไปถึงด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการส่งเสริมการขาย การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์ จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง เพื่อเป็นการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่งในเขตพื้นที่ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา อันเป็นการสร้างอัตลักษณ์ของสินค้า การสร้างโอกาสทางการตลาด รวมไปถึงการพัฒนาธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
2. เพื่อการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่งในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการตอบแบบสอบถาม โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องจากไม่ทราบขนาดจำนวนประชากรที่แน่นอนจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ W.G. Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 18 คน ได้แก่ มี ผู้บริหารระดับสูง จำนวน 5 คน หัวหน้าแผนก 5 คน นักการตลาดที่มีประสบการณ์ทางการตลาดไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน และนักวิชาการ จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของนวัตกรรมการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่งใน 4 องค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางการจำหน่าย และ 4) การส่งเสริมการตลาด และการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการใช้องค์ความรู้ในเรื่อง การตลาด 5.0 มาช่วยในการพัฒนาการตลาดยาหม่องสมุนไพร โดยศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมากำหนดกรอบคำถามให้แม่นยำและตรงประเด็นกับเรื่องที่ต้องการศึกษา และสัมภาษณ์กำหนดนิยามคำศัพท์เฉพาะเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างประเด็นสัมภาษณ์แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ทดสอบคุณภาพโดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงไปทดลองใช้กับ

กลุ่มเป้าหมาย โดยให้กลุ่มเป้าหมายอ่านเพื่อทดสอบความเข้าใจของคำถาม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) โดยใช้แบบสอบถามในรูปมาตราลิเคิร์ต (Likert Scale) มีเกณฑ์ในการแปลความหมาย Best W. John (1977) โดยศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการตลาด จัดทำแบบสอบถามให้อยู่ในรูปแบบที่สมบูรณ์ นำแบบสอบถามที่ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่แต่งตั้งขึ้นเป็นผู้พิจารณาความเห็นและให้คะแนนความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยทำการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามเท่ากับ 0.87 แสดงว่าข้อคำถามสามารถวัดหรือเป็นตัวแทนของความมุ่งหมายของการวิจัยที่ต้องการวัดได้ จากนั้นปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้เครื่องมือ (Try out) จำนวน 30 คน นำแบบสอบถามที่หาค่าอำนาจจำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ แล้วปรับปรุงเพื่อให้ได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้ ในระยะที่ 1 ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำผลในระยะที่ 1 มาพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่งในระยะที่ 2 จากนั้นทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันนวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอ เบตง จังหวัดยะลา

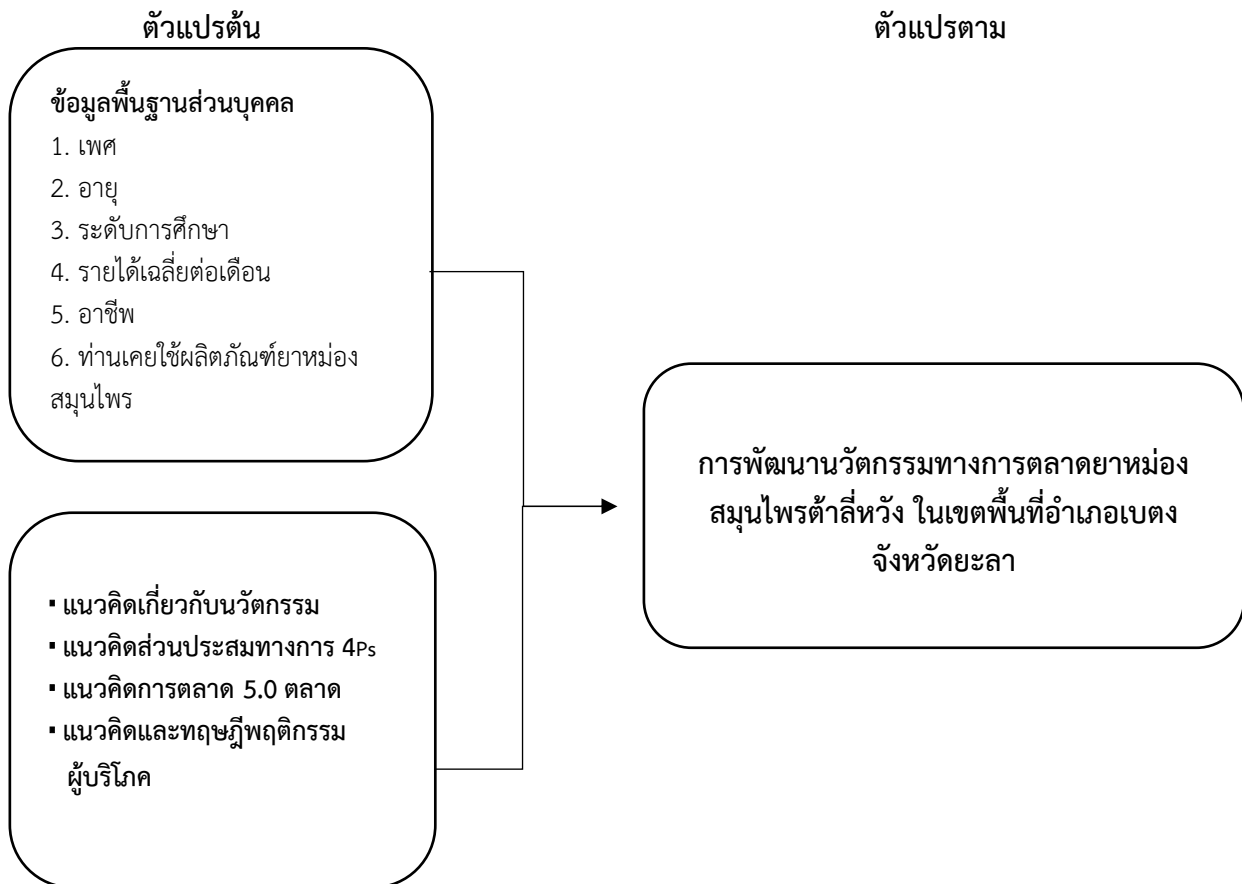
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ใช้วิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้แบบสอบถามในรูปมาตราลิเคิร์ต มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาสร้างข้อสรุปเพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี และวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (เอี่ยมพร หลินเจริญ, 2555)

4.3 การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 คน โดยทำการประเมินตามแนวคิดของ Daniel Stufflebeam (2007)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั้ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 62.75 จำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 30-39 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 35.80 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 227 คน คิดเป็นร้อยละ 56.70 จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 27.75 จำแนกตามท่านเคยใช้ผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร พบว่า ส่วนใหญ่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร มีจำนวน 394 คน คิดเป็นร้อยละ 98.50

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั้งในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดังนี้ ด้านผลิตภัณฑ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D.= 0.870) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด คุณภาพดี สวยงาม มีความทันสมัยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D.= 0.881) ด้านราคา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D.= 0.786) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกราคาของผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D.= 0.749) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.794) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกสามารถชำระเงินได้หลากหลายช่องทางอีกทั้งมีความสะดวก และรวดเร็วมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D.= 0.797) ด้านการส่งเสริมทางการขาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.788) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกมีการส่งเสริมการขายที่ต้องการ เช่น การแจกสินค้าตัวอย่าง การแลกซื้อ สินค้าที่มีการจัดโปรโมชั่นของแถม ของสมนาคุณตามจุดขายต่าง ๆ มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D.= 0.789)

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความต้องการให้ผลิตภัณฑ์ (Product) ที่มีรูปร่าง ขนาด กลิ่น สวยงาม และมีความหลากหลาย ด้านราคา (Price) มีราคา 150 – 250 บาท ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การจัดจำหน่ายยาหม่องสมุนไพรผ่านทางช่องทางอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook Shopee เป็นต้น และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) การให้โฆษณาประชาสัมพันธ์โดยเน้นนำเสนอคุณค่าของผลิตภัณฑ์โดยการแจกใบปลิว (Content Marketing) ของแถม (เช่น ซื้อ 3 แกรม 1 หรือซื้อ 1 แกรม 1 ของแถมเป็นสินค้าขนาดเล็ก)

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกการตลาด 5.0 ดังนี้ 1) การทำการตลาดด้วยข้อมูล (Data-Driven Marketing) การเก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค การวิเคราะห์ข้อมูลการขายร้านขายยาและร้านสะดวกซื้อในเบตงอาจใช้ระบบ POS (Point of Sale) เพื่อเก็บข้อมูลการขายยาหม่องวิเคราะห์ยอดขายตามช่วงเวลา ฤดูกาล และเทศกาลท้องถิ่น การวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ใช้ข้อมูลจากการสำรวจนักท่องเที่ยวที่มาเยือนเบตงเพื่อเข้าใจความต้องการด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ วิเคราะห์แนวโน้มการซื้อยาหม่องของนักท่องเที่ยวจากมาเลเซียและสิงคโปร์ตามรายงานของสำนักงานการท่องเที่ยวอำเภอเบตงปี 2566 พบว่า ร้อยละ 40 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติซื้อยาหม่องเป็นของฝาก โดยเฉพาะยาหม่องสมุนไพรท้องถิ่น การใช้ Social Media Analytics วิเคราะห์ข้อมูลจาก hashtag ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเบตงบน Instagram และ TikTok ใช้ Facebook Insights เพื่อเข้าใจกลุ่มเป้าหมายที่สนใจข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการท่องเที่ยวในเบตง ข้อมูลสนับสนุน แคมเปญ “ยาหม่องคู่ใจนักเที่ยวเบตง” บน Facebook ของร้านขายยาท้องถิ่นแห่งหนึ่งสามารถเพิ่มยอดขายออนไลน์ได้ ร้อยละ 30 ในช่วงฤดูท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพอากาศใช้ข้อมูลสภาพอากาศในเบตงเพื่อคาดการณ์ความต้องการยาหม่องในแต่ละช่วงปรับกลยุทธ์การตลาดตามสภาพอากาศ เช่น เน้นคุณสมบัติบรรเทาอาการปวดเมื่อยในช่วงอากาศเย็นโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแอปพลิเคชันท่องเที่ยวเพื่อวางแผนการโฆษณาและการจัดวางสินค้าในร้านค้า ข้อมูลสนับสนุน แอปพลิเคชันท่องเที่ยวเบตงรายงานที่ ร้อยละ 25 ของผู้ใช้งานข้อมูลเกี่ยวกับร้านขายยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูลจากโปรแกรมสะสมแต้ม ร้านค้าท้องถิ่นอาจใช้โปรแกรมสะสมแต้มเพื่อเก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคประจำวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างโปรโมชั่นเฉพาะ 2) การตลาดฉับไว (Agile Marketing) การตอบสนองต่อความต้องการลูกค้าที่รวดเร็ว การปรับกลยุทธ์การตลาดอย่างรวดเร็วตามสถานการณ์ เช่น การเน้นคุณสมบัติบรรเทาอาการของยาหม่องในช่วงที่มีการระบาดของไข้หวัดใหญ่ การใช้ Social Listening เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความคิดเห็นของผู้บริโภคในท้องถิ่นอย่างทันท่วงที 3) การตลาดเชิงคาดการณ์ (Predictive Marketing) การคาดการณ์เกี่ยวกับแคมเปญส่งเสริมการขายที่ใช้ในปัจจุบัน การใช้ข้อมูลการขายจากร้านค้าท้องถิ่นเพื่อคาดการณ์ความต้องการตามฤดูกาลการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคเพื่อปรับกลยุทธ์การตลาด 4) การตลาดเชิงบริบท (Contextual Marketing) การเก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค การปรับแพ็คเกจจิ้งและการสื่อสารให้สอดคล้องกับเทศกาลท้องถิ่น เช่น เทศกาลกินเจ การนำเสนอผลิตภัณฑ์ยาหม่องที่เหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในเบตง เช่น การปั่นเขา ข้อมูลสนับสนุน: แคมเปญ “ยาหม่องคู่ใจนักเที่ยวเบตง” ในปี 2566 สามารถเพิ่มยอดขายในกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ร้อยละ 25 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน และ 5) การตลาดเสริมศักยภาพ (Augmented Marketing) การขายในร้านค้าออนไลน์ เช่น Lazada และ Shopee และมีการขายในโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, TikTok

และ Line การใช้ AR (Augmented Reality) ผ่านแอปพลิเคชันมือถือเพื่อแนะนำวิธีใช้ยาหม่องและแหล่งที่มาของสมุนไพร การสร้าง Virtual Tour ของแหล่งผลิตยาหม่องท้องถิ่นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ สรุปแม้ว่าการนำ Marketing 5.0 มาใช้ในตลาดยาหม่องของอำเภอเบตงอาจยังไม่สมบูรณ์เต็มรูปแบบ แต่ก็เห็นแนวโน้มการปรับตัวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการผสมผสานเทคโนโลยีกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ชายแดนและการท่องเที่ยว

2. การพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์กับการตลาดขับเคลื่อนด้วยข้อมูล มีความสัมพันธ์กันในลักษณะส่งเสริมกัน กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ ต้องมีการปรับปรุง พัฒนาอยู่ตลอดเวลา ให้มีความหลากหลาย ปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น บรรลุเกณฑ์มีรูปร่างและสีกลิ่นสวยงามสะอาดตา น่าจับต้อง น่าซื้อ แต่การปรับปรุงตัวผลิตภัณฑ์จะต้องใช้ข้อมูลทางการตลาดที่เก็บรวบรวมไว้ นำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง เพื่อไม่ให้เสียเวลา เสียทรัพยากร จากการปรับปรุงโดยไม่ทิศทาง ผลิตภัณฑ์กับการตลาดฉบับนี้ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน เนื่องจากลูกค้าต่างต้องการได้รับสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่ดี มีคุณภาพ ด้วยความรวดเร็ว ฉบับนี้ ซึ่งส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของลูกค้า ส่งผลดีต่อการภักดีในตราสินค้า (Brand Loyalty) ผลิตภัณฑ์กับการตลาดเชิงคาดการณ์ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน ด้วยการคาดการณ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อตัวผลิตภัณฑ์ ทั้งทางด้านอายุของผลิตภัณฑ์ที่จะอยู่ในตลาด ด้านปริมาณการขาย และด้านการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ตรงใจผู้บริโภคมากที่สุด และให้ผลิตภัณฑ์คงอยู่ในตลาดได้นานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ด้านผลิตภัณฑ์กับการตลาดเชิงบริบท มีความสัมพันธ์กับการตลาดเชิงบริบทในลักษณะส่งเสริมกัน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทของผู้บริโภคว่ามีความต้องการผลิตภัณฑ์แบบใด ผู้ประกอบการต้องปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด เพื่อความสามารถในการแข่งขันในตลาด ด้านผลิตภัณฑ์กับการตลาดเสริมศักยภาพ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน โดยผลิตภัณฑ์ที่ดี ปราศจากสิ่งเจือปน มีความสม่ำเสมอทางด้านปริมาณและคุณภาพในทุกครั้งที่ทำการผลิตด้วยเครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัย ถูกสุขลักษณะ ทำให้ผู้บริโภคได้รับผลิตภัณฑ์ที่ดีมีคุณภาพ และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ การใช้โซเชียล การใช้ช่องทางออนไลน์ มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ได้ผ่านสายตาผู้บริโภคมากขึ้น ทำให้เกิดการขายสินค้าได้มากขึ้น

2.2 ราคากับการตลาดขับเคลื่อนด้วยข้อมูล มีความสัมพันธ์กันในลักษณะส่งเสริมกัน กล่าวคือ การกำหนดราคาขาย จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลนำเข้าทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อการเปรียบเทียบกับราคาในตลาดและราคาของคู่แข่ง และเกิดการปรับปรุงกระบวนการคิดราคา การกำหนดราคาขายที่เหมาะสม สามารถแข่งขันได้ในตลาด เพื่อให้กิจการดำรงอยู่และเติบโตต่อไปได้อย่างยั่งยืน ด้านราคากับการตลาดฉบับนี้ มีความสัมพันธ์กันในลักษณะส่งเสริมกันเพราะการสื่อสารนโยบายด้านราคาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคทราบโดยเร็ว ทำให้ได้เปรียบในการแข่งขันกับคู่แข่ง และจะเป็นตัวเร่งการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคได้ ด้านราคา กับการตลาดเชิงคาดการณ์ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน โดยการคาดการณ์ทางการตลาดที่แม่นยำ ด้วยการนำข้อมูลทางการตลาดทั้งภายในและภายนอกมาวิเคราะห์ เพื่อคาดการณ์แนวโน้มด้านราคาสินค้าในอนาคตอันใกล้ เช่น จะมีการแข่งขันทางด้านราคาสูงมาก ในช่วงเทศกาลพิเศษในช่วงวันสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ เช่น รูปแบบการลดราคา 12.12 ของร้านค้าออนไลน์บางร้านค้า เป็นต้น ซึ่งจะมีการลดราคาสินค้าเป็นพิเศษ ดังนั้นผู้ประกอบการควรเตรียมการเอาไว้ว่า เราจะดำเนินการอย่างไร เพื่อรับมือกับรูปแบบการลดราคาในลักษณะดังกล่าว เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินกิจการมากจนเกินไป ด้านราคากับการตลาดเชิงบริบทความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน โดยการทำความเข้าใจในบริบทของผู้บริโภคแต่ละกลุ่มอย่างลึกซึ้ง จะทำให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการกำหนดราคาขายสินค้าที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้บริโภคในแต่ละกลุ่ม ด้านราคากับการตลาดเสริมศักยภาพ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน โดยการใช้เครื่องจักรที่ทันสมัย

และช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย ล้วนเป็นสิ่งที่เสริมศักยภาพทางการตลาดได้เป็นอย่างดี ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคาในตลาด เพิ่มระดับความพึงพอใจให้ผู้บริโภค

2.3 ด้านช่องทางการจำหน่ายกับการตลาดขับเคลื่อนด้วยข้อมูลมีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน กล่าวคือ ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินกิจการทั้งข้อมูลภายในและข้อมูลจากภายนอก สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางการจำหน่ายที่ลูกค้านิยมหรือชื่นชอบในการสั่งซื้อสินค้า และช่องทางหรือรูปแบบการชำระเงิน แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาพัฒนาและปรับปรุงให้ตรงใจลูกค้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในเชิงบวกของลูกค้า ด้านช่องทางการจำหน่ายกับการตลาดฉับไว มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน โดยการตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยความฉับไว หลังได้รับคำสั่งซื้อในช่องทางการจำหน่ายช่องทางใด ๆ ก็ตาม จะช่วยเพิ่มระดับความพึงพอใจให้ลูกค้า ทำให้เกิดการภักดีในตราสินค้าของเรา (Brand Loyalty) เกิดการบอกต่อ เป็นการเพิ่มจำนวนลูกค้าอีกทางหนึ่งด้วย ด้านช่องทางการจำหน่าย กับการตลาดเชิงคาดการณ์ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน กล่าวคือ การคาดการณ์ทางการตลาดด้านช่องทางการจำหน่ายในอนาคตที่ดีและมีความแม่นยำสูง จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเตรียมความพร้อมในการหาช่องทางการจำหน่ายอื่น ๆ สำรองเอาไว้หากช่องทางการจำหน่ายแบบเดิมในปัจจุบันถูกโจมตีทางการตลาด หรือการทุ่มตลาด โดยคู่แข่งของเรา จนส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินกิจการ ด้านช่องทางการจำหน่ายกับการตลาดเชิงบริบท มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน โดยทำความเข้าใจในบริบทลูกค้าในแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ผู้ประกอบการต้องตอบสนองความต้องการลูกค้าในแต่ละกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน เพราะต้องระลึกไว้เสมอว่าลูกค้าทุกกลุ่มมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นการพิจารณาหาช่องทางการจำหน่ายที่สามารถบริการลูกค้าได้ในทุก ๆ บริบท จึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันมาก ด้านช่องทางการจำหน่ายกับการตลาดเสริมศักยภาพ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน เพราะการเสริมศักยภาพทางการตลาดในด้านช่องทางการจำหน่ายโดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยทางด้านการตลาด หรือที่เรียกว่า Mar-Tech (Marketing Technology) มาบริการลูกค้า จะเป็นการเพิ่มความพึงพอใจให้กับลูกค้าในทุกกลุ่ม ทำให้เกิดการภักดีต่อตราสินค้า เกิดการบอกต่อสินค้าของเราให้กับผู้บริโภคอื่นที่ยังไม่เคยใช้สินค้าของเรา หรือไม่เคยรู้จักสินค้าของเรามาก่อน ทำให้เรามีลูกค้ามากขึ้นในอนาคต

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาดกับการตลาดขับเคลื่อนด้วยข้อมูล มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน ด้วยการนำข้อมูลทางการตลาดมาเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนกิจการในส่วนของการส่งเสริมการตลาด จะทำให้เกิดรูปแบบการส่งเสริมการตลาดแบบใหม่ ๆ ที่ไม่ซ้ำกับคู่แข่ง ทำให้เกิดการได้เปรียบทางการตลาด ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ถึงแม้จะเป็นช่วงระยะเวลาไม่นานนัก เพราะคู่แข่งของเรา ก็มีความรู้ด้านการตลาดเช่นกัน หรือคู่แข่งอาจทำการลอกเลียนแบบไปใช้ ดังนั้นผู้ประกอบการต้องคอยเฝ้าระวัง และทำการปรับเปลี่ยนรูปแบบการส่งเสริมการตลาดอยู่เป็นประจำ ด้านการส่งเสริมการตลาดกับการตลาดฉับไวมีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน โดยไม่เฉพาะแต่ การป้องกัน หรือแก้ไขการโจมตีทางการตลาดจากคู่แข่ง หรือเมื่อต้องการออกแคมเปญการส่งเสริมการตลาดแบบใหม่ ๆ ผู้ประกอบการจะต้องดำเนินการด้วยความรวดเร็วฉับไว ก่อนที่คู่แข่งจะรู้ตัว ด้านการส่งเสริมการตลาด กับการตลาดเชิงคาดการณ์ มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน กล่าวคือ การคาดการณ์ว่ารูปแบบการส่งเสริมการตลาดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันจะเริ่มมีรายได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญเมื่อไร ควรจะเริ่มเปลี่ยนรูปแบบการส่งเสริมการตลาดรูปแบบใหม่เมื่อไร ดังนั้นผู้ประกอบการควรเตรียมรูปแบบการส่งเสริมการตลาดไว้ในหลากหลายรูปแบบ เพื่อให้สามารถเปลี่ยนรูปแบบการส่งเสริมการตลาดที่มีศักยภาพได้ทันทั่วทั้งด้านการส่งเสริมการตลาด กับการตลาดเชิงบริบทมีความสัมพันธ์กันในลักษณะส่งเสริมกัน ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทผู้บริโภคที่ดี จะทำให้การสร้างรูปแบบการส่งเสริมการตลาดได้ตรงใจผู้บริโภคมากที่สุด ด้านการส่งเสริมการตลาด กับการตลาดเสริมศักยภาพมีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมกัน กล่าวคือการใช้ช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย และช่องทางการสื่อสารแบบดั้งเดิม จะทำให้ผู้บริโภคได้ทราบข่าวสารรูปแบบการส่งเสริมการตลาดได้ในทุกช่องทางการสื่อสาร

2.5 ผลการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา การประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผ่านความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผลการประเมินพบว่า ระดับความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.67$) รองลงมา คือ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.52$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.36$)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 30-39 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท ส่วนใหญ่อาศัยรับจ้างทั่วไป และส่วนใหญ่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ บวรกุลภา (2566) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ทางการตลาดและพฤติกรรมการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยผ่านสื่อออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยสรุปว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 21-35 ปี มีรายได้จากการขายส่วนใหญ่ 10,001-20,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่เคยใช้ผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ยาหม่องสมุนไพรตำลึงในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านราคา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าเลือกราคาของผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพร มีความเหมาะสมเมื่อเทียบกับคุณภาพมากที่สุด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าการชำระเงินได้หลากหลายช่องทางอีกทั้งมีความสะดวก และรวดเร็วมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ด้านการส่งเสริมการขาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า สินค้าที่มีการจัดโปรโมชั่นของแถมของสมนาคุณตามจุดขายต่าง ๆ มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตลอดจนการปรับปรุงลักษณะเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ยอดขายของสินค้าเพิ่มขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุตาภัทร คงเกิด (2563) ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการปรับปรุงลักษณะ โดยใช้สมุนไพรในการเพิ่มมูลค่าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่าการทราบถึงสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน รับรู้ ความต้องการของผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปโดยการสร้างความแตกต่างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้บริโภคได้ และทำการปรับปรุงลักษณะผลิตภัณฑ์จากการเปลี่ยนชื่อ แปรพันธ์ การออกแบบโลโก้ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการสื่อสารทางการตลาดได้ ผลการทดสอบผลิตภัณฑ์โดยใช้หลักการ 4Ps ผู้บริโภคมีระดับความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนา และปรับปรุงลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน มียอดขายเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม หลังการทำการพัฒนาและปรับปรุงลักษณะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ บวรกุลภา (2566) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์ทางการตลาดและพฤติกรรมการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยผ่านสื่อออนไลน์ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าพฤติกรรมการขายสมุนไพรไทยและการสื่อสารการตลาดส่วนใหญ่ ใช้สื่อ Facebook ในการขายสินค้าและมีการส่งเสริมการตลาดสินค้าผ่านช่องทาง Facebook มีจำนวนร้อยละ 68 Instagram มีจำนวนร้อยละ 10 และอื่นๆ มีจำนวนร้อยละ 22 ผู้ขายมีวิธีการเข้าถึงโฆษณาสินค้ามากที่สุดคือการยิงแอดโฆษณาผ่าน Facebook การทำวิดีโอ และโพสต์บทความเพื่อให้ความรู้ในการติดตามและขายสินค้า การสร้างเนื้อหา และการทำสื่อวิดีโอเพื่อขายสินค้า กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ขายจะมีกลยุทธ์หลักคือผลิตภัณฑ์มีความ

ปลอดภัย และได้รับการรับรองมาจำหน่าย กลยุทธ์ตั้งราคาให้เหมาะสมกับต้นทุน และกลยุทธ์ด้านช่องทางจัดจำหน่าย หลายช่องทางทำให้สามารถเข้าถึงลูกค้าได้เป็นจำนวนมาก และมีความปลอดภัยในการชำระเงิน กลยุทธ์ด้านส่งเสริมการตลาด ใช้สื่อออนไลน์ผ่านโซเชียลมีเดีย ที่ตนเองมี เช่น Facebook หรือ Instagram สามารถตอบกลับลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว และ การทำวิดีโอและโพสต์บทความเพื่อให้ความรู้ในการติดตามและขายสินค้า มีการร่วมมือกิจกรรมส่งเสริมการตลาดกับแพลตฟอร์ม เช่น Shopee และ Lazada เพื่อกระตุ้นยอดขาย

ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps และการตลาด 5.0 มีความสัมพันธ์กัน เพิ่มโอกาสในการแข่งขันด้านราคา และด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะการตลาด 4P เป็นหลักการตลาดพื้นฐานซึ่งในปัจจุบันการแข่งขันในตลาดยาหม่องสมุนไพรมีจำนวนมาก จึงต้องอาศัยการตลาด 5.0 มาใช้ร่วมกันในการรับมือกับผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นใหม่ (เจน Z และ Alpha) ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาสร้างการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการให้ดีขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศลิษา พิบูลย์สวัสดิ์ (2567) ศึกษาเรื่องการตลาด 5.0 กับธุรกิจเครื่องสำอางเพื่อการส่งออก พบว่าการนำเสนอเกี่ยวกับการตลาด 5.0 กับธุรกิจเครื่องสำอางเพื่อการส่งออก ประเภทธุรกิจเครื่องสำอางที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างและดึงดูดความสนใจให้กับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของธุรกิจ รวมถึงขั้นตอนการส่งออกผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้ององค์ประกอบทางการตลาดที่สำคัญ เพื่อให้ผู้ประกอบการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างมูลค่าการส่งออกในธุรกิจเครื่องสำอางได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ดังนั้นการนำองค์ประกอบของการตลาด 5.0 มาผสมผสานกับส่วนประสมทางการตลาด จึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอย่างมากในการทำการตลาดในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้เป็นอย่างดีและรอบด้าน

สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่าประสมทางการตลาด 4Ps คือการเลือกบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด คุณภาพดี สวยงาม ความทันสมัยของบรรจุภัณฑ์ ด้านราคามีความเหมาะสม ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสะดวกรวดเร็ว ด้านการส่งเสริมทางการขาย การแจกสินค้าตัวอย่าง การแลกซื้อ มีการจัดโปรโมชั่นของแถม ของสมนาคุณตามจุดขายต่าง ๆ การตลาด 5.0 ประกอบด้วย 1) การทำการตลาดด้วยข้อมูล (Data-Driven Marketing) การเก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคของลูกค้า 2) การตลาดฉับไว (Agile Marketing) การตอบสนองต่อความต้องการลูกค้าที่รวดเร็ว 3) การตลาดเชิงคาดการณ์ (Predictive Marketing) การคาดการณ์เกี่ยวกับแคมเปญส่งเสริมการขายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน 4) การตลาดเชิงบริบท (Contextual Marketing) การเก็บข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคของลูกค้า และ 5) การตลาดเสริมศักยภาพ (Augmented Marketing) การขายในร้านค้าออนไลน์ เช่น Lazada และ Shopee และมีการขายในโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, TikTok และ Line การใช้ AR (Augmented Reality) ผ่านแอปพลิเคชัน

ผลการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดยาหม่องสมุนไพรตำลึงในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา คือการนำส่วนประสมทางการตลาด 4Ps และการตลาด 5.0 โดยพบว่าทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ช่วยส่งเสริมให้ทุกส่วนประสมทางการตลาดมีศักยภาพมากขึ้น มีการดำเนินการความรวดเร็วฉับไว มีการคำนึงถึงบริบทของผู้บริโภค มีการจำแนกกลุ่มผู้บริโภคออกเป็นกลุ่มย่อย (Customer Segments) เพื่อแยกประเภทสินค้า และการบริการหลังการขายให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มผู้บริโภค มีการนำเทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัยมาช่วยในการผลิต ช่วยลดของเสียจากการผลิต ช่วยลดปริมาณเชื้อเพลิงและปริมาณไฟฟ้า ช่วยเพิ่มปริมาณการผลิต ช่วยลดต้นทุน ทำให้กำหนดราคาขายให้ต่ำลงได้ เพิ่มโอกาสในการแข่งขันด้านราคาและด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น มีการคาดการณ์ทางการตลาดเพื่อการเตรียมการปรับปรุง การแก้ไข

หากเกิดสภาวะทางการตลาดที่อาจเป็นอันตรายต่อการดำเนินกิจการ มีการเฝ้าติดตามสถานการณ์ทางการตลาด ด้วยการเฝ้าดูกิจกรรมของคู่แข่ง มีการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลายและทันสมัยมากขึ้น จึงสามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้นและหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน มีการทำการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีการตลาดที่เรียกว่า Mar-Tech (Marketing Technology) มีการทำการตลาดแบบทุกช่องทาง ที่เรียกว่าการตลาดแบบ Omnichannel คือการทำการตลาดแบบออนไลน์ (Online Marketing) และการตลาดแบบออฟไลน์ (Offline Marketing) ควบคู่กันไป เพื่อไม่ให้พลาดในเรื่องการติดต่อสื่อสารกับลูกค้า ดังนั้นการนำองค์ประกอบของการตลาด 5.0 มาผสมผสานกับส่วนประสมทางการตลาด เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการพัฒนานวัตกรรมทางการตลาดของยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง ในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ได้เป็นอย่างดีและรอบด้าน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดในสังกัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชน สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในกระบวนการกำหนดนโยบาย แนวทาง หรือกลยุทธ์ เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการตลาดให้กับกลุ่มผู้ประกอบการยาหม่องสมุนไพร และกลุ่มผู้ประกอบการอื่นที่มีลักษณะการประกอบการที่คล้ายกัน

1.2 หน่วยงานของภาครัฐให้การสนับสนุนส่งเสริมแก่สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) มีหน้าที่นำพื้ข้อดีลักษณะของท้องถิ่นในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยมาเป็นส่วนหนึ่งในส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์เพื่อนำเสนอถึงอัตลักษณ์ชุมชนและสร้างความน่าสนใจให้แก่ผลิตภัณฑ์ เพื่อยกระดับสมุนไพรไทยผลักดันไปสู่การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เท่านั้น ดังนั้นการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยว่าสอดคล้องกับการวิจัยนี้หรือไม่อย่างไร

2.2 ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพในด้านที่เกี่ยวข้อง ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการด้วยการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มความเป็นอัตลักษณ์ และเพิ่มคุณภาพที่ได้มาตรฐานให้กับผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง และสมุนไพรชนิดอื่น ๆ และควรศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ยาหม่องสมุนไพรตำลึงหวั่ง สู่สากล เพื่อสร้างมูลค่าการส่งออกด้านผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสมุนไพรไทยให้เติบโต

เอกสารอ้างอิง

ไทยคู่ฟ้า. (2565). Thailand 4.0 ขับเคลื่อนอนาคตสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. สืบค้นจาก

<https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm->

[thaigov/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000368.PDF](https://spm.thaigov.go.th/FILEROOM/spm-thaigov/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000368.PDF).

ธณณ นิธิเชาวกุล และเชาว์ โรจนแสง. (2556). โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์เวชสำอางสมุนไพรไทย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 21(37), 211-238.

เบญจวรรณ บวรกุล, ภาวรรณรัตน์ วัฒนานิมิติกุล, พระมหาประกาศิต ฐิตีปสิทธิกร และพระปลัดประพจน์ อยู่สำราญ. (2566). การพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรจังหวัดนครปฐม. สยามวิชาการ, 24(1), 35-56.

- ศลิษา พิบูลย์สวัสดิ์. (2567). การตลาด 5.0 กับธุรกิจเครื่องสำอางเพื่อการส่งออก. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(1), 368-382.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). แนวโน้มแนวโน้มภาคการท่องเที่ยว และแนวโน้มธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องปี 2561. สืบค้นจาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/36759.aspx>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). รายงานประจำปี 2561 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 1-10. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20190304120527.pdf.
- สุตาภัทร คงเกิด. (2563). การศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การตลาดเชิงเนื้อหาออนไลน์ ของกลุ่มธุรกิจหัตถกรรมผ้าทอ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(2), 67-88.
- Best W. John. (1997). Research in Education. (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Boonsawang, A. (2016). Brand and Packaging Design for Promoting Food Product Identity in Southern Border Province. MUT Journal of Business Administration, 13(2), 33-60.
- Marketeer. (2017). การจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในประเทศไทย “สมุนไพรไทย”. สืบค้นจาก <https://marketeeronline.co/archives/151716>.
- Suvannin, W. (2016). Introduction to international business (cross-border trade). Bangkok, Thailand: Ramkhamhaeng University.
- Wandee, N. (2016). Business Knowledge Processing Herbal Inhaler: Edible Knowledge Box Project. Office of Knowledge Management and Development (Public Organization). Retrieved from <http://www.okmd.or.th>.

Buddhist Integration for Enhancing Political Awareness Among Citizens by Administrators of Ubon Ratchathani Municipality, Ubon Ratchathani Province according to the 7 Sappurisadhamma principles

**Phramaha Nanthapong Kantavaramedhī (Simmawan)^{1*} Suraphon Promgun¹
and Sutipong Sawatta¹**

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

*Corresponding author. E-mail: nantapongsimmawan13343@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to 1) study the level of enhancement of political information awareness among the public by the executives in Ubon Ratchathani Municipality, Ubon Ratchathani Province, based on the principles of the Seven Noble Virtues; 2) examine the relationship between the principles of the Seven Noble Virtues and the enhancement of political information awareness among the public by the executives in Ubon Ratchathani Municipality; and 3) present Buddhist integration for enhancing political information awareness among the public by the executives in Ubon Ratchathani Municipality according to the principles of the Seven Noble Virtues. This study employs a mixed-methods research approach. The sample group consists of 400 residents from Ubon Ratchathani Municipality. The key informants include 2 personnel from the Buddhist community, 2 political science personnel, 5 local government personnel, and 3 local administrative personnel, totaling 12 individuals. The statistical analysis methods used include frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, and content analysis. The research findings indicate that 1) the overall level of political information awareness is moderate; 2) the relationship between the principles of the Seven Noble Virtues and political information awareness shows that the Seven Noble Virtues are significantly related to enhancing political information awareness at the .01 level; and 3) the Buddhist integration approach for enhancing political information awareness reveals that (1) avoid conflicts or opposition with the public; (2) support political awareness among the public; (3) continuously develop oneself to witness national changes; (4) perform duties with equality and integrity; (5) value time and be punctual; (6) understand the community and social context; and (7) be aware of the traditions, culture, and lifestyle of the people.

Keywords: Integrative Buddhism, Political Awareness, Administrators of Municipality

พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชน ของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7

พระมหานันทพงศ์ กนตวรเมธี (สิมมาวัน)^{1*} สุรพล พรหมกุล¹ และ สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: nantapongsimmawan13343@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรมกับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี และ 3) นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป บุคลากรด้านรัฐศาสตร์ 2 คน บุคลากรด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น 5 คน บุคลากรด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น 3 คน ทั้งหมดจำนวน 12 รูปหรือคน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง พบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง พบว่า (1) หลีกเลียงข้อขัดแย้งหรือคัดค้านกับประชาชน (2) สนับสนุนการรับรู้ทางการเมืองให้แก่ประชาชน (3) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของประเทศ (4) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค สุจริต (5) ให้ความสำคัญกับเวลาและตรงต่อเวลา (6) ควรรู้จักชุมชนสังคม เข้าใจบริบทชุมชน และสังคม (7) รู้ประเพณี วัฒนธรรม และการใช้ชีวิตของประชาชน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง, ผู้บริหารเทศบาล

บทนำ

การสื่อสารทางการเมือง มีลักษณะเป็นระบบของการแพร่ข่าวสารทางการเมือง ไปยังสมาชิกของทางการเมือง การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นแบบแผน หรือกระบวนการแพร่ข่าวสารทางการเมือง ระหว่างสมาชิกกับหน่วยต่าง ๆ ในระบบการเมือง หรือมีบทบาทเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยเป็นช่องทางในการเสนอข่าวสาร ข้อมูลทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และนโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับรู้ ขณะเดียวกัน ก็เป็นกระบวนการในการนำเอาข้อเรียกร้อง และความต้องการของประชาชนไปสู่รัฐบาล ที่จะกำหนดนโยบายและตัดสินใจให้สอดคล้อง และสนองตอบความต้องการของประชาชนได้มากยิ่งขึ้น (Shaffee, 1975) ซึ่งการสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันกล่าวได้ว่า ความขัดแย้งมาจากหลายมิติ แต่มีตัวแปรสำคัญที่แฝงตัวอยู่เบื้องหลังของวิกฤตการณ์สื่อสารทางการเมืองได้แก่ประเด็น “การสื่อสาร” ขบวนการความแตกแยกทางสังคมที่น่าพาประชาชนในสังคมไทยไปจ่อที่ขอบเหวแห่งวิกฤตการณ์ (ประเวศ วะสี, 2565) การสื่อสารทางการเมืองในสังคมไทย โดยเฉพาะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนนับว่ามีความสำคัญมาก (ปราณี

สุรสิทธิ์, 2557) ยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วจนมีการกล่าวขานสังคมปัจจุบันว่าเป็น “สังคมแห่งการสื่อสาร” (The Communication Society) (พฤทธิสาณ ชุมพล, 2556)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะการบริหารงาน การพัฒนาการรับข้อมูลข่าวสารในเขตรับผิดชอบของเทศบาลให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่การบริการที่มีประสิทธิภาพ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้รับข้อมูลข่าวสารในการบริหารการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การรับข้อมูลข่าวสารของประชาชนจะทำให้สมาชิกในท้องถิ่นมีโอกาสในการเข้าถึงการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง และสมาชิกในท้องถิ่นได้ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนตามหลักของผู้บริหารที่ดี เพื่อให้ประชาชนได้รู้ข่าวสาร โดยใช้หลักในทางพระพุทธศาสนาของกุศลธรรม 7 ประการ เรียกว่า สัปปริสธรรม 7 ซึ่งประกอบด้วย รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม รู้บุคคล (มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ประชาชนในท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความรู้เท่าทัน มีภูมิคุ้มกัน มีอำนาจต่อรอง สามารถปรับตัวได้ และมีวิธีการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นเอง เพิ่มโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการให้ข้อมูลข่าวสารและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนให้มีประสิทธิภาพออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และเสริมสร้างความรู้และสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตยเพื่อการเลือกตั้งที่สุจริตเที่ยงธรรมมากขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสัปปริสธรรม 7
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสธรรมกับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสัปปริสธรรม 7

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ประชาชนเขตการปกครองในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 55,456 คน (เทศบาลนครอุบลราชธานี, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) (สุรพล พรหมกุล, 2554) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยเลือกจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 400 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ ประชาชนในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จำนวน 12 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีกระบวนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี สำหรับเป็นแนวทางสำหรับสร้างเครื่องมือวิจัย

2) กำหนดขอบเขตของข้อความคำถามจากตัวแปรที่จะศึกษาให้ครอบคลุม

3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา กล่าวคือ คำถามในแต่ละข้อของเครื่องมือจะต้องวัดได้ตรงตามเนื้อหาโดยการนำคำถามแต่ละข้อไปตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับเนื้อหาว่าสอดคล้องตรงตามข้อมูล และตัวชี้วัดที่กำหนด หรือไม่ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ นำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง

4) นำเครื่องมือที่ผ่านความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.91 5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เป็นข้อมูลคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในเรื่องการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์โดย กำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา เพื่อความสมบูรณ์ในประเด็น และเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ยิ่งขึ้น

3) ผู้วิจัย และคณะได้ร่วมการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริง ที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษา และนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 หลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 2 อัมมัญญตา การรู้จักเหตุ มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 3 อตถัญญตา การรู้จักผล มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 4 อตตัญญตา การรู้จักตน มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 5 มัตตัญญูตา การรู้จักประมาณ มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 6 กาลัญญูตา การรู้จักกาล มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 7 ปริสัญญูตา การรู้จักชุมชน มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 8 ปุคคัลโปปรัญญูตา การรู้จักบุคคล มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

2) เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บข้อมูลกับประชากรกลุ่มตัวอย่างในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

5) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์จัดระเบียบข้อมูลนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมาณผลในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ต่อไป

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์และขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

5) รับแบบสัมภาษณ์กลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

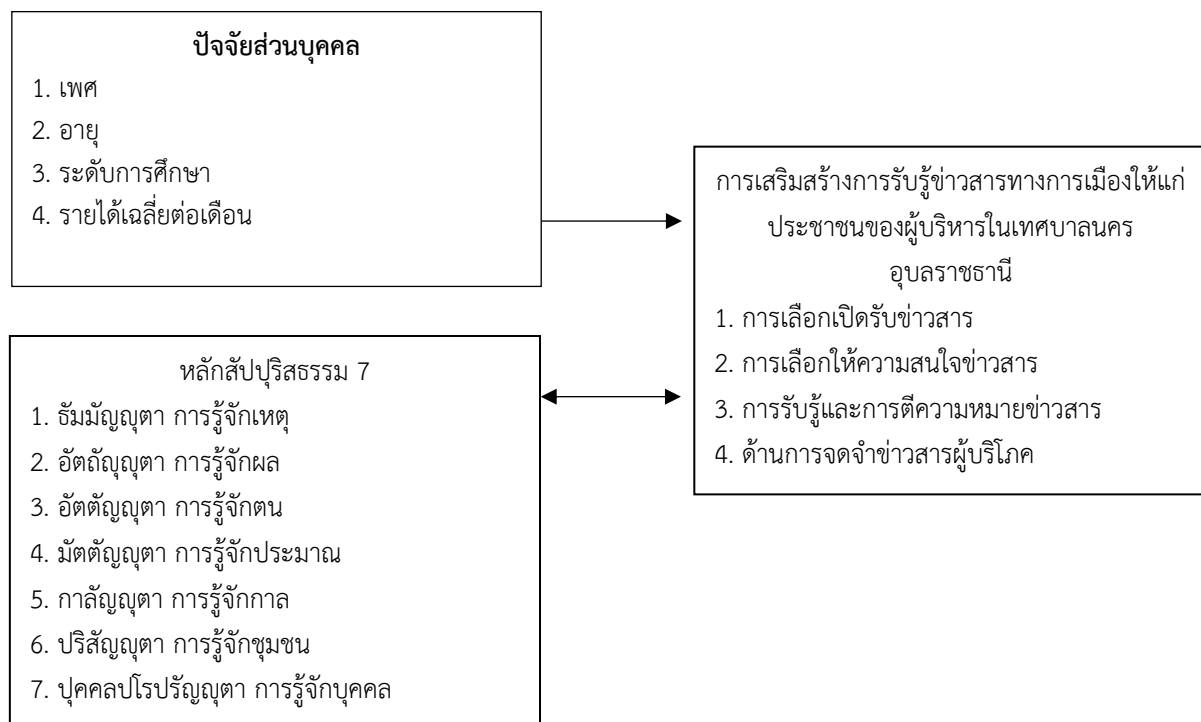
5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) เป็นสถิติที่นำมาใช้บรรยายคุณลักษณะของข้อมูล โดยใช้วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สถิติแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อวัดความสัมพันธ์

ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ใช้การพรรณนาความ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับข้อมูล แนวความคิด ทฤษฎีของ Klapper, J. T (1960) ตลอดจนได้กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ และได้ทำเป็นกรอบแนวความคิดสำหรับงานวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 264 คน คิดเป็นร้อยละ 66.00 และเพศหญิง จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00 มีอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 105 คนคิดเป็นร้อยละ 26.30 รองลงมาคือ อายุ 18-25 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 อายุ 41 – 50 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 อายุ 26-30 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คิดเป็นร้อยละ 8.50 และน้อยที่สุด คือ อายุ 51 – 60 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ตามลำดับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาปลาย จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 42.22 รองลงมาคือ ปริญญาตรี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ปวช./ปวส. จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 และน้อยที่สุดคือ ประถมศึกษา จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.00 ตามลำดับ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 71.30 15,001 –

20,000 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.20 มีรายได้ มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และ น้อยที่สุดคือ 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ตามลำดับ

1. ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสัปปริสธรรม 7

ผลการศึกษาในระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสัปปริสธรรม 7 สามารถสรุปดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นการปฏิบัติกรรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม

n= 400

ระดับการปฏิบัติของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสาร	3.47	0.97	ปานกลาง
2. ด้านการเลือกให้ความสนใจข่าวสาร	3.48	1.00	ปานกลาง
3. ด้านการรับรู้และการตีความหมายข่าวสาร	3.50	1.02	ปานกลาง
4. ด้านการจดจำข่าวสาร	3.42	0.97	ปานกลาง
5. ด้านปฏิบัติตนตามหลักสัปปริสธรรม 7	3.54	0.96	ปานกลาง
ภาพรวม	3.48	0.98	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการปฏิบัติกรรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 0.98) ได้แก่ 1) ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสาร ($\bar{X} = 3.47$, S.D.= 0.97) 2) ด้านการเลือกให้ความสนใจข่าวสาร ($\bar{X} = 3.48$, S.D.= 1.00) 3) ด้านการรับรู้และการตีความหมายข่าวสาร ($\bar{X} = 3.50$, S.D.= 1.02) 4) ด้านการจดจำข่าวสาร ($\bar{X} = 3.42$, S.D.= 0.97) 5) ด้านปฏิบัติตนตามหลักสัปปริสธรรม 7 ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 0.96)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสธรรม 7 กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสธรรม 7 กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี สามารถสรุปดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

n= 400

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
หลักสัปปุริสธรรม 7	400	0.65	0.00**
ธัมมัญญตา	400	0.39	0.00**
อรรถัญญตา	400	0.41	0.00**
อรรถัญญตา	400	0.37	0.00**
มัตตัญญตา	400	0.39	0.00**
กาลัญญตา	400	0.49	0.00**
ปริสสัญญตา	400	0.63	0.00**
บุคคลโปรรัญญตา	400	0.53	0.00**

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.65 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) ธัมมัญญตา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.39 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) อรรถัญญตา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.41 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) อรรถัญญตา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.37 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4) มัตตัญญตา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.39 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

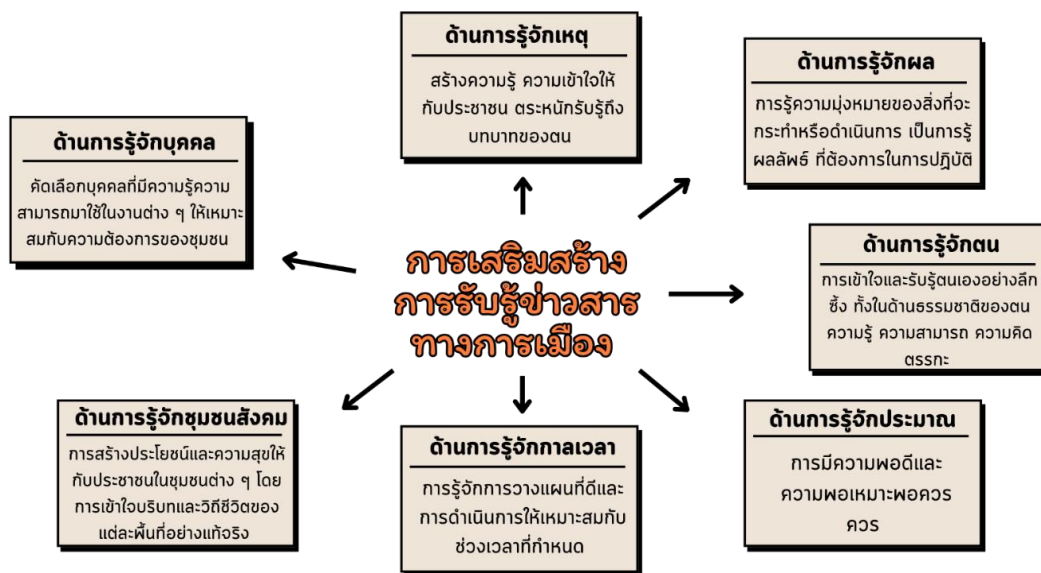
5) กาลัญญตา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.49 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6) ปริสสัญญตา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.63 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7) บุคคลโปรรัญญตา มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.53 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. พุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม 7

แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยการประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม 7 พบว่า 1) ฉันทัญญตา การรู้จักเหตุ ควรส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและมีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และมีการสื่อสารหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริง 2) อตถัญญตา การรู้จักผล ควรแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับประชาชน เกี่ยวกับการเสริมสร้างการรับรู้ทางการเมือง 3) อตตัญญตา การรู้จักตน การเสริมสร้างการสื่อสารทางการเมืองอย่างไร ในการวัดความรู้ตนได้ ว่าศักยภาพของตนเองมีมากน้อย 4) มัตตัญญตา รู้จักประมาณ การดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ทุกอย่างลุล่วงไปด้วยดีตามแผนพัฒนาที่กำหนด 5) กาลัญญตา รู้จักกาลเวลา ให้ความสำคัญกับเวลาและตรงต่อเวลานัดหมาย โดยให้ความเคารพและให้ความสำคัญกับเวลาของประชาชน 6) ปริสสัญญตา รู้จักชุมชนสังคม การเข้าใจบริบทของชุมชนและสังคมในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น ๆ 7) ปุคคัลโปปปัญญตา รู้จักบุคคล การเข้าใจประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำต้องมีเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ประยุกต์ตามหลักสัปปริสธรรม 7

อภิปรายผล

ระดับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารเทศบาลมีวิสัยทัศน์พร้อมรับรู้ปัญหาและนำไปสู่การแก้ไข ไม่นิ่งนอนใจ ประชาชนจึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูศรีปริยัตยาภิรมณ์ (นพพล เขมโน) (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีผลต่อการใช้สิทธิออกไปเลือกตั้งของประชาชนกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีผลต่อการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิดชนก เชื้อแก้ว (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในช่วงการเมืองสองขั้ว ของประชาชน ในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในช่วงการเมืองสองขั้ว ผ่านทางสื่อต่าง ๆ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะผู้บริหารเทศบาลเป็นผู้กระทำการในทิศทางที่กำหนดเป้าหมายไว้ เพื่อให้ประชาชนมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ การเข้าใจประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำต้องมีเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ การรู้จักนิสัยใจคอ ประเพณีวัฒนธรรม และพฤติกรรมการใช้ชีวิตของประชาชน จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเข้าใจความต้องการและความคาดหวังของประชาชนได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูอุปกิตปรีดีโสภณ (สุข สมมงคล) (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ที่ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี โดยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหารการปกครองท้องถิ่น เพราะว่าหลักธรรมเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญอย่างยิ่งของผู้นำหรือผู้บริหารของการปกครองท้องถิ่น ยังมีตำแหน่งสูงมากเท่าไรยังต้องมีธรรมและคุณธรรมประจำใจที่สูงขึ้น เพื่อเป็นหลักยึดจิตใจในการครองชีวิตทั้งเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม

แนวทางพุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารได้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน การแสวงหาความรู้ว่าการจะทำงานให้สำเร็จตามความมุ่งหมายหรือแนวทางการดำเนินชีวิตสำหรับคนที่ต้องการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิรุทธ ชะนิล (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง เพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้สัปปุริสธรรม 7 พบว่า การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โปรตปราน เสริญวงศ์สัตย์ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจไปเลือกตั้ง ของประชาชน ในจังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจไปเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

ระดับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านปฏิบัติตนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ด้านการรับรู้และการตีความหมายข่าวสาร ด้านการเลือกให้ความสนใจข่าวสาร ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสาร และ ด้านการจดจำข่าวสาร ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ได้แก่ ด้านการเลือกเปิดรับข่าวสาร ด้านการเลือกให้ความสนใจข่าวสาร ด้านการรับรู้และการตีความหมายข่าวสาร ด้านการจดจำข่าวสาร และหลักสัปปุริสธรรม 7 มีความสัมพันธ์กัน

พุทธบูรณาการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า 1) ระวังไม่ให้ขัดแย้งหรือคัดค้านกับประชาชน 2) แนะนำประชาชนเกี่ยวกับการรับรู้ทางการเมือง 3) พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของประเทศ 4) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสมอภาค สุจริต 5) ให้ความสำคัญกับเวลาและตรงต่อเวลา 6) ควรรู้จักชุมชนสังคม เข้าใจบริบทของชุมชนและสังคม 7) รู้ประเพณี วัฒนธรรม และการใช้ชีวิตของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษา พบว่า การเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการจดจำข่าวสาร เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น

1.1 ผู้บริหารเทศบาลควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับแนวทางของข่าวสารให้กระชับ เข้าใจง่าย เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจในข่าวสารและพร้อมที่จะรับฟังข่าวสาร

1.2 ผู้บริหารเทศบาลควรกำหนดนโยบายให้มีการบูรณาการวิธีในการเลือกจดจำไม่เฉพาะส่วนที่ตรงกับความต้องการ ทศนคติของประชาชน พร้อมกับการเลือกจดจำเนื้อหาของสารที่ได้รับ ที่จะเป็นการช่วยเสริมทศนคติหรือเสริมความเชื่อเดิมของประชาชนให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

1.3 ผู้บริหารท้องถิ่นควรมีการอบรมเชิงจริยธรรมโดยใช้กรณีศึกษาจากหลักสัปปุริสธรรม ร่วมกับการฝึกทักษะการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบสร้างสรรค์ เช่น สื่อประชาสัมพันธ์ที่ใช้ภาษาท้องถิ่น อินโฟกราฟิก หรือแอปพลิเคชันท้องถิ่นที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการทบทวนวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผู้บริหารเทศบาลตำบล ผู้บริหารเทศบาลเมือง ผู้บริหารเทศบาลนคร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดใกล้เคียง หรือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น อคติ 4 สังคหัตถ์ 4 อินทริยสังวร เป็นต้น อันเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาลนครอุบลราชธานี โดยนำหลักธรรมมาประกอบการเพื่อการเสริมสร้างการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ประชาชนของผู้บริหารในเทศบาล

2.3 ควรศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างเทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล ในการใช้หลักธรรมในการบริหาร

เอกสารอ้างอิง

- ชิดชนก เชื้อแก้ว. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองในช่วงการเมืองสองขั้ว ของประชาชนในเขตอำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี). เทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. (2564). เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี 2564. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/lacSj>.
- ธีรยุทธ ชะนิล. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง เพื่อสร้างค่านิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศ วะสี. (2565). สิ่งที่นายกรัฐมนตรีคนใหม่ควรทำ 10 ประการ. สืบค้นจาก <http://www.komchadluek.net/detail/20110630/101798/>.html.
- ปราณี สุรสิทธิ์. (2557). การวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: แพลน ฟรันทิง.
- โปรดปราน เสริญวงศ์สัตย์. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจไปเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดปทุมธานี. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).

- พระครูศรีปริยัตยาภิมณฑ์ (นพพล เขมนโว). (2566). การส่งเสริมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีผลต่อการใช้สิทธิออกไปเลือกตั้งของประชาชนกรุงเทพมหานคร. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระครูอุปัฏฐการปริยัติโสภณ (สุข สุ่มงคโล). (2566). พุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดอุทัยธานี. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พฤทธิสถาน ชุมพล. (2556). ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่12). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). ระเบียบวิจัยทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Klapper, J. T. (1960). The effects of mass communication. New York: Free.
- Shaffee. (1975). An Introduction to Political Sociology. London: ThomasNelson and Sons.

Creating Cultural Tourism Routes of Wat Kamphaeng Bang Chak

Natthaphong Wichaidit¹

¹North Bangkok University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: natthaphong.wi@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research aims 1) to examine the art forms present at the cultural tourism site of Wat Kamphaeng Bang Chak and 2) to develop a cultural tourism route centered around Wat Kamphaeng Bang Chak. This is a qualitative study employing in-depth interviews with 12 interviewees, including temple authorities, local community leaders, and business operators in the vicinity. The participants consist of the abbot, deputy abbot, resident monks with expertise in traditional Thai art and temple history, as well as community leaders and local vendors. The researcher employed purposive sampling and used semi-structured interview protocols as the primary research instrument. The data were analyzed, interpreted, and synthesized accordingly. The findings reveal the following: 1) The art forms at Wat Kamphaeng Bang Chak represent diverse artistic disciplines that are prominently displayed within the temple grounds. These works of art are of great historical and cultural value, reflecting the prosperity of the area from the late Ayutthaya period through the early Rattanakosin era. The artistic heritage that holds potential to enhance tourism appeal includes architecture, mural painting, and sculpture. 2) The proposed cultural tourism route was designed based on principles of meaningful and value-based tourism, encouraging visitors to engage in immersive and culturally rich experiences. Key highlights of the route include paying homage to Luang Pho Bussarakam, viewing traditional Thai fine arts, exploring local life at the Khlong Bang Luang Community Museum, discovering vintage toys at the Toy House, enjoying contemporary art at the Artist's House, creating personal artworks at Ban Phueng Silpa (Art Creation House), taking a long-tail boat ride to appreciate the canal-side lifestyle, and tasting traditional Thai cuisine.

Keywords: Creating Tourism Routes, Cultural Tourism, Wat Kamphaeng Bang Chak

การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก

ณัฐพงศ์ วิชัยดิษฐ์¹

¹มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: natthaphong.wi@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก 2) เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ วัด ชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 12 คน ซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส พระลูกวัดที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อมูลเชิงศิลปกรรมไทย ในประวัติของวัด รวมไปถึงผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการร้านค้าบริเวณวัด โดยผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แล้วนำมาวิเคราะห์ ตีความ และสังเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก ปรากฏหลักฐานทางศิลปะอยู่หลากหลายแขนง ซึ่งจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดอยู่ภายในวัดกำแพงบางจาก ซึ่งถือเป็นศิลปกรรมอันทรงคุณค่าและบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของพื้นที่ตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา จวบจนกระทั่งช่วงต้นของรัตนโกสินทร์ ร่องรอยหลักฐานทางศิลปกรรมที่สามารถนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่วัดกำแพงบางจาก ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม 2) การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจากนั้น ได้ถูกออกแบบบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า และเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกิจกรรมท่องเที่ยวที่ห้ามพลาด ได้แก่ สักการะหลวงพ่อบุษราคัม และชมงานศิลปกรรมไทยประเพณี เรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนคลองบางหลวง ชมของเล่นโบราณที่บ้านของเล่น เสนพงานศิลปะที่บ้านศิลปิน สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ณ บ้านพิงศิลป์ นั่งเรือหางยาวชมบรรยากาศ สัมผัสวิถีชีวิตริมคลอง และลิ้มลองอาหารไทยโบราณ

คำสำคัญ: การสร้างเส้นทางท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, วัดกำแพงบางจาก

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

เมื่อสถานการณ์วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ผ่านไปจนสถานการณ์ต่าง ๆ กลับเข้าสู่สภาวะปกติ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ฟื้นตัวกลับมาได้อย่างรวดเร็ว เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่นักท่องเที่ยวสามารถปรับตัวเข้ากับวิถีปกติใหม่ได้ จึงก่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งจากการเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงปีที่เกิดการแพร่ระบาดของวิกฤตการณ์โควิด-19 พบว่า มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่กรุงเทพมหานครเพียง 6.7 ล้านคน ในขณะที่ปี 2567 นั้นพบว่า มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวมากถึง 35.32 ล้านคน (Bangkok Post, 2024) โดยกรุงเทพมหานครก็ยังคงเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทย จากการสำรวจของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2567 เขตพื้นที่ กรุงเทพมหานครมีส่วนการฟื้นตัวของนักท่องเที่ยวและผู้เยี่ยมเยือนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 84 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี พ.ศ. 2562 มีรายได้หมุนเวียนกว่า 42,000 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567)

ด้วยคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของวัดกำแพงบางจาก แขวงปากคลอง เขตภาษีเจริญ ผวนวกกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจากทางภาครัฐและเอกชน อาทิ Thailand 5F Soft Power ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อ “การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก” โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายด้าน ได้แก่ ด้านการอนุรักษ์ ที่ช่วยส่งเสริมการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ด้านการท่องเที่ยว ที่พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจศิลปกรรมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจชุมชน ที่ส่งเสริมรายได้ให้แก่ชาวบ้านและผู้ประกอบการในพื้นที่โดยตรง และด้านองค์ความรู้ ที่สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นต้นแบบการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ ได้ และเป็นข้อมูลตั้งต้นการศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก
2. เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วัด ชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 12 คน โดยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก โดยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.1 วัด ได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส พระลูกวัด รวมจำนวน 4 รูป ซึ่งเป็นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านข้อมูลประวัติของวัด และศิลปกรรมภายในวัดกำแพงบางจาก

1.2 ชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนและผู้ช่วยฯ จำนวน 2 คน ที่รู้จักบริบทของพื้นที่บริเวณวัดกำแพงบางจากเป็นอย่างดี

1.3 ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 6 คน ได้แก่ ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มพ่อค้าแม่ค้าบริเวณวัดที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในพื้นที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน ซึ่งข้อคำถามที่นำมาใช้ จะได้จากกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการตอบ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วย ชื่อ-นามสกุล สถานที่ให้การสัมภาษณ์ และ วัน/เดือน/ปี ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลวัดกำแพงบางจาก และทรัพยากรการท่องเที่ยวอื่น ๆ บริเวณวัด ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ได้ผ่านการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยการนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง ในความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Index of Item objective congruence: IOC) จำนวน 3 ท่าน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ค่าระหว่าง 0.6-1.0 แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองถามกับกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้อง ว่ามีความเข้าใจในข้อคำถามอย่างไร ก่อนปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์และจัดทำแบบสัมภาษณ์ให้อยู่ในรูปแบบที่สมบูรณ์อีกครั้ง แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป ซึ่งแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวจะนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกกลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติกรวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

3.1 ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) ในการกำหนดกรอบที่เกี่ยวข้องกับสร้างเส้นทางท่องเที่ยว วัดกำแพงบางจาก โดยศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจในเบื้องต้น เพื่อสามารถต่อยอดแนวความคิด ในการกำหนดกรอบ เพื่อทำการวิจัยในขั้นต่อไป โดยค้นหาองค์ประกอบ รูปแบบมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

3.2 สัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ (In-depth Interview Semi-Structure) โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมโครงสร้างคำสัมภาษณ์ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แสดงความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อการศึกษารวบรวมข้อมูล ในการวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบ และความสอดคล้องของการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก เพื่อสร้างนโยบายที่เหมาะสมกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตรวจสอบความเป็นไปได้และความเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบโครงสร้างเชิงคุณภาพ โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ภายใต้รูปแบบการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการ เพื่อให้ประเด็นในการสนทนากว้างขวาง และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 สร้างกระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยนำรูปแบบกลับไปใช้ปฏิบัติการ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) จากผู้บริหาร นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถามถึงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ติความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางสร้างเส้นทางท่องเที่ยว วัดกำแพงบางจาก เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร

จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ บทความ และงานวิจัย ในหน่วยงาน ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้นัยสำคัญของคำในข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏขึ้นตามประเด็นที่กำหนด และสรุปตามประเด็นของกรอบการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความ ที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แสดงความคิดเห็น สภาพทั่วไปและแนวทางการพัฒนา แล้วนำมาวิเคราะห์ ติความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ ที่ควรจะเป็นในปัจจุบัน เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

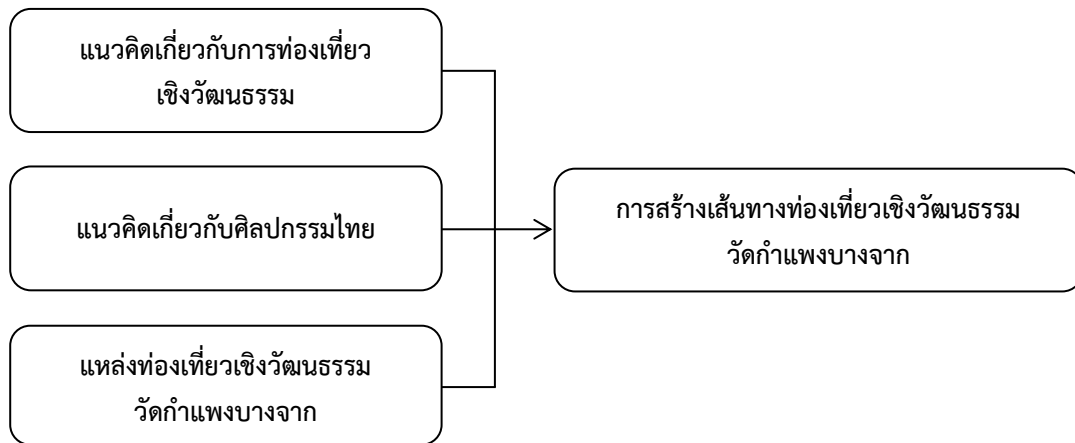
4.3 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลจากการวิจัย

จากผลการทำวิจัย ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทำการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่แสดงความคิดเห็น แล้วนำมาวิเคราะห์ ติความ และสังเคราะห์ ด้วยหลักแห่งเหตุผล อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์ ปรากฏการณ์ ความสัมพันธ์ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ติความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้าง

ข้อสรุปจากผลการวิจัย เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก ให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก

จากการลงพื้นที่วัดกำแพงบางจาก พบว่า วัดกำแพงบางจาก เป็นวัดขนาดเล็กที่มีการวางแผนผังได้อย่างลงตัว และยังคงรักษาสภาพดั้งเดิมของโบราณสถานไว้ได้เกือบครบถ้วนทั้งสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ ศิลปะ สถาปัตยกรรมที่ปรากฏอยู่ในวัดกำแพงบางจากส่วนใหญ่เป็นผลงานที่สร้าง หรือบูรณะขึ้นในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยภายในวัดกำแพงบางจากยังปรากฏหลักฐานทางศิลปกรรมที่น่าสนใจหลากหลายส่วน ได้แก่

1.1 สถาปัตยกรรม

ภายในวัดกำแพงบางจากจะมีความผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาตอนปลาย และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งจากการศึกษาทำให้สันนิษฐานได้ว่า วัดกำแพงบางจากถูกสร้าง พัฒนาบูรณะปฏิสังขรณ์เรื่อยมาจวบจนสมัยรัตนโกสินทร์ จึงทำให้เกิดความหลากหลายในรูปแบบของศิลปกรรมที่สะท้อนออกมาปรากฏให้เห็นในสถาปัตยกรรมสำคัญของวัด โดยสถาปัตยกรรมที่สำคัญภายในวัด มีดังนี้

1.1.1 พระอุโบสถ พระอุโบสถเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้ายกฐานสูง มีการประดับตกแต่งลายปูนปั้นเป็นฐานสิงห์ ขนาดยาว 7 ช่วงเสา โดยมีเฉลียงเปิดโล่งทางด้านหน้าและด้านหลัง ด้านละ 1 ห้อง ตัวอาคารวางยาวไปตามแนวทิศเหนือ-ใต้ หันหน้าสู่คลองชักพระ รูปแบบของอาคารเป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณีที่มีทรวดทรงค่อนข้างสูง หลังคาทรงจั่วลดชั้น มุงด้วยกระเบื้องดินเผาเคลือบสีส้ม สภาพปัจจุบันมีการตกแต่งหน้าจั่วด้วยเครื่องลายทองคำสดดู อันประกอบด้วย ซ่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ (วิรินทร์ วิริยะพานิชย์, 2549) หน้าบันพระอุโบสถมีการจำหลักเป็นลายพันธุ์พฤกษาและประดับด้วยกระจกสี การใช้ลายดอกพุดตานอันเป็นอิทธิพลของศิลปะจีน เริ่มมีปรากฏมาให้เห็นแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 2 และมีความชัดเจนขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 4 ซึ่งลักษณะลายหน้าบันของวัดกำแพงบางจากจะมีลักษณะคล้ายกันกับหน้าบัน

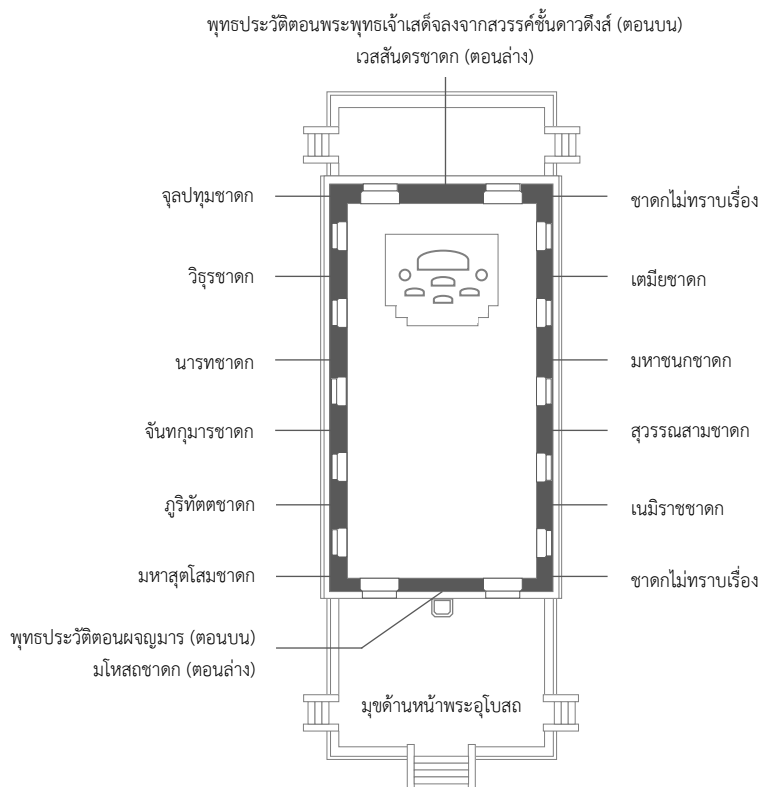
ของวิหารพระพุทธไสยาสน์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ซึ่งถูกสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 (เน่งน้อย ศักดิ์ศรี, ไชแสง สุขะวัฒนะ และมุสดี ทิพทัส, 2531)

1.1.2 เจดียย์อุโมงค์ไม้สิบสอง บริเวณวัดกำแพงบางจากมีการสร้างเจดียย์อุโมงค์ไม้สิบสองอยู่ 3 ขนาด มีจำนวนทั้งสิ้น 7 องค์ โดยจำแนกเป็นกลุ่มได้ ดังนี้

- เจดียย์อุโมงค์ไม้สิบสองขนาดใหญ่ จำนวน 2 องค์
- เจดียย์อุโมงค์ไม้สิบสองขนาดกลาง จำนวน 2 องค์
- เจดียย์อุโมงค์ไม้สิบสองขนาดเล็ก จำนวน 3 องค์

เจดียย์อุโมงค์ไม้สิบสองทั้ง 3 ขนาดของวัดกำแพงบางจาก มีลักษณะโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เป็นเจดียย์ทรงเครื่องในลักษณะที่นิยมสร้างกันในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยส่วนฐานจะประกอบด้วยฐานสิงห์ 3 ชั้น ทำซ้อนลดหลั่นกัน ลักษณะของศิลปกรรมเช่นนี้ เป็นรูปแบบของการสร้างเจดียย์ทรงเครื่องที่สืบทอดมาจากสมัยอยุธยา แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีลักษณะเฉพาะจนกลายเป็นรูปแบบของเจดียย์ในสมัยรัตนโกสินทร์

1.1.3 ศาลาแฝด เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาว 3 ช่วงเสา รูปแบบหลังคาเป็นหลังคาทรงจั่วลด 1 ชั้น หน้าบันเป็นไม้จำหลักลวดลายพันธุ์พฤกษาประดับด้วยกระจกสีเช่นเดียวกับพระอุโบสถ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นศาลาที่สร้างขึ้นใหม่ในคราวเดียวกันกับการปฏิสังขรณ์วัดครั้งใหญ่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3

ภาพที่ 2 ผังการเขียนจิตรกรรมภายในพระอุโบสถวัดกำแพงบางจาก

1.2 จิตรกรรมฝาผนัง

จิตรกรรมฝาผนังที่น่าสนใจของวัดกำแพงบางจากนั้นจะปรากฏอยู่ในพระอุโบสถของวัด ซึ่งภายในพระอุโบสถเป็นห้องโถงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ไม่มีเสากลาง ผนังห้องทั้ง 4 ด้าน ก่ออิฐสอปูนทึบ มีการเจาะช่องประตูทางเข้าออกที่ผนังด้านสกัดทางทิศเหนือและทิศใต้ด้านละ 2 ช่อง ส่วนผนังด้านยาวเจาะช่องหน้าต่างทุกระยะช่วงเสา อีกด้านละ 5 ช่อง การตกแต่งผนังภายในห้องทั้ง 4 ด้านนั้น มีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังไว้ทั้งหมด โดยจิตรกรรม

เหล่านี้ พระพินิจ อสุณี ณ อยุธยา (หลวงพี่อ้วน) ได้กล่าวว่ามีบางส่วนบ่งบอกถึงฝีมือของ “ขรัวอินโข่ง” จิตรกรชื่อดังในสมัยราชกาลที่ 4 ปะปนอยู่ด้วย

1.2.1 ผนังด้านยาวเหนือหน้าต่าง บริเวณเหนือหน้าต่างในแนวยาวของพระอุโบสถนั้น มีการเขียนภาพเทพชุมนุม 3 ชั้นทั้ง 2 ฝั่ง ลักษณะภาพเทพชุมนุมจะประกอบไปด้วยเทวดาที่มีพระพักตร์เป็นมนุษย์ ยักษ์ ครุฑ และนาค นั่งประนมกร โดยทั้งหมดจะหันหน้าไปทางพระพุทธรูปประธาน ซึ่งรูปแบบการจัดองค์ประกอบเช่นนี้ สื่อความหมายถึงหมู่เทพยดาที่มาชุมนุมกันเพื่อฟังพระธรรมเทศนาจากพระบรมศาสดา คือ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยระหว่างชั้นของภาพเทวดานี้ จะถูกเขียนคั่นด้วยแถบลายซึ่งเขียนเป็นลายประจายาม แถบล่างสุดเขียนเป็นลายดอกชีกดอกซ้อน เทวดาแต่ละองค์จะถูกคั่นด้วยพัตยศ ซึ่งมีรูปหน้ากาลอยู่ตรงกลาง ด้านบนสุดจะเขียนเป็นรูปฤๅษี วิฬาคช วรรณรพี และคั่นด้วยเส้นลื่นเทา การใช้สีจะอยู่ในกลุ่มสีแดงทั้งหมด พื้นภาพในชั้นบนจะเป็นสีแดงชาดเข้ม ชั้นกลางเป็นสีแดงสด ส่วนชั้นล่างจะเป็นสีน้ำตาลแดงอมม่วง

1.2.2 ผนังด้านสกัดหน้าพระประธาน จิตรกรรมฝาผนังในส่วนนี้จะเขียนภาพพุทธประวัติตอน “มารผจญ” โดยจะเขียนเป็นรูปพระพุทธเจ้าประทับนั่งเหนือรัตนบัลลังก์ มีฉัพพรรณรังสี ตอนล่างจะเขียนเป็นรูปพระแม่ธรณีบีบน้ำอุทกธาราออกจากมวยผม และสองข้างของพระองค์เขียนเป็นรูปกองทัพพญามาร

1.2.3 ผนังด้านสกัดหลังพระประธาน จิตรกรรมฝาผนังในส่วนนี้จะเขียนภาพการจำลองไตรภูมิ โดยได้มีการเน้นฉากกลางของภาพเป็นพุทธประวัติตอนพระพุทธองค์เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ทางบันไดแก้ว ขนาบด้วยบันไดเงินและบันไดทอง มีพระอินทร์ พระพรหม และเทพยดาแห่ล้อมตามเสด็จลงมาส่งพระพุทธองค์ โดยมีพระพรหมเป็นศูนย์กลางฉัตรให้กับพระพุทธองค์ และเขียนภาพแวดล้อมด้วยการจำลองไตรภูมิ

1.2.4 ผนังด้านยาวระหว่างช่องหน้าต่างและช่องประตู ระหว่างผนังห้องทั้งหมดจะเขียนเรื่องทศชาติชาดก หรือพระเจ้าสิบชาติ อันเป็นชาดกเล่าเรื่องการบำเพ็ญบารมีในสิบชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะเสด็จมาตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยการเขียนภาพจะเรียงลำดับจากผนังห้องแรกทางมุมทิศตะวันตกเฉียงใต้ของพระอุโบสถมายังผนังห้องด้านทิศเหนือ และวนกลับไปทางทิศตะวันออกจนมาสิ้นสุดภาพสุดท้ายที่ผนังด้านทิศใต้ ซึ่งอยู่ด้านหลังของพระประธาน และในระหว่างผนังมุมทั้ง 4 ด้าน จะเขียนนิทานชาดกอีก 2 เรื่อง ส่วนด้านล่างของผนังจากก่อเป็นผนังหินขัด นอกจากนี้พระพินิจ อสุณี ณ อยุธยา (หลวงพี่อ้วน) ยังได้เล่าเพิ่มเติมว่าภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องจุลปทุมชาดกนั้น เป็นภาพที่หาชมได้ยากมาก ซึ่งในประเทศไทยมีการพบเจอได้เพียงแค่ 4 แห่งเท่านั้น ซึ่งวัดกำแพงบางจากก็เป็นหนึ่งในนั้น จึงถือเป็นศิลปกรรมที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง ที่ท่านได้มาเยือนวัดกำแพงบางจากแล้ว ก็ไม่ควรที่จะพลาดชมจิตรกรรมฝาผนังรูปดังกล่าว

1.2.5 จิตรกรรมรูปพระพุทธรูป นอกจากจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถของวัดกำแพงบางจากแล้ว ยังมีจิตรกรรมรูปพระพุทธรูป ที่ถูกเขียนขึ้นบริเวณมุขด้านหน้าของพระอุโบสถ โดยภาพดังกล่าวถูกเขียนบนพื้นชาดสีแดงสดที่อยู่ในกรอบลายปูนปั้น เป็นรูปพระพุทธเจ้าปางห้ามญาติ มีรายละเอียดทั้งงดงาม จีวรของรูปพระพุทธรูปเขียนเป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์สีทอง มีลวดลายดอกไม้สวรรค์โปรยปรายอยู่โดยรอบองค์พระพุทธรูป ซึ่งเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา และเป็นเหมือนแลนด์มาร์คสำคัญของวัดกำแพงบางจากในยุคปัจจุบัน

1.3 ประติมากรรม

แม้ว่าวัดกำแพงบางจากจะเป็นวัดขนาดเล็ก ซึ่งอาจมีได้มีเสนาสนะมากมายเหมือนวัดใหญ่ ๆ แต่ยังคงมีงานประติมากรรมที่น่าศรัทธาเลื่อมใส อีกทั้งยังมีลักษณะทางศิลปะที่น่าสนใจ โดยจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1.3.1 หลวงพ่อบุษราคัม ภายในพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อบุษราคัม ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัย มีความผสมผสานกันในเชิงศิลปะตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือ มีพระพักตร์ค่อนข้างกลม ขมวดพระเกศาเล็ก มีขอบพระเศียร พระเนตรหรีเหลือบล่งต่ำ พระรัศมีเป็นเปลวสูง ปลายนิ้วพระหัตถ์ทั้ง 4 ยาวเสมอกัน ปลายดิ่งพระกรรณมีรอยย่นเป็นชั้น ขอบพระเนตรเบิกกว้าง พระนาสิกงุ้ม พระโอษฐ์ด้านบนหนากว่าด้านล่าง คล่องจีวรห่มเฉียง ลายสังขยาแยกเป็น

เขียวตะขาบ จากพุทธลักษณะที่ได้กล่าวมานั้น สันนิษฐานได้ว่าน่าจะเป็นพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ที่วิวัฒนาการมาจากศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน และคงมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบบางประการในระยะหลัง ซึ่งอาจเกิดขึ้นเมื่อมีการบูรณะวัด จึงได้มีการประดับเสริมเติมแต่งพระพุทธรูปองค์นี้ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากฐานขององค์พระ ที่มีการประดับตกแต่งผ้าทิพย์ และประดับกลีบบัววงด้วยกระจกลีที่เป็นประเภทเดียวกันกับบัวหัวเสาหน้าพระอุโบสถ

1.3.2 หลวงพ่อบ้านแหลมและพระพุทธรูป (จำลอง) จากคำบอกเล่าของพระพิณิจ อสุณี ณ อยุธยา (หลวงพี่อ้วน) กล่าวว่า อดีตเจ้าอาวาสวัดกำแพงบางจากชื่อ “หลวงปู่พูน” ผู้ซึ่งเป็นหมอยาที่คนในชุมชนย่านนี้ให้ความเคารพนับถือ ท่านได้มีความเลื่อมใสศรัทธาหลวงพ่อบ้านแหลมเป็นอย่างมาก จึงได้ถอดแบบหลวงพ่อบ้านแหลมจากวัดเพชรสมุทร เพื่อมาหล่อจำลองใหม่และประดิษฐานไว้ ณ วัดกำแพงบางจากจวบจนปัจจุบัน ซึ่งนอกจากภายในวิหารทางด้านซ้ายของพระอุโบสถจะเป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อบ้านแหลมแล้วนั้น ภายในยังได้ประดิษฐานพระพุทธรูป (จำลอง) และมีประติมากรรมรูปเหมือนของหลวงปู่พูนเก็บรักษาไว้ภายในให้พุทธศาสนิกชนได้เข้ามากราบไหว้สักการะได้ด้วย

1.3.3 พระพุทธรูปปางประทานอภัย วิหารทางด้านขวาของพระอุโบสถถูกปิดตายมานานกว่า 80 ปี ซึ่งเพิ่งมีการเปิดวิหารไปเมื่อปี พ.ศ. 2558 โดยเจ้าอาวาส “พระครูศรีปริยติยานุรักษ์” เล่าว่า มีพระพุทธรูปมาเข้าฝัน แล้วบอกท่านว่า “เราอึดอัด” ท่านจึงได้เปิดวิหารที่ถูกปิดตายนี้ออก ทำให้พบว่าภายในได้ประดิษฐานพระพุทธรูปโบราณจำนวนมาก ทั้งทำจากสัมฤทธิ์และไม้ ส่วนใหญ่เป็นพระพุทธรูปประทับยืนปางประทานอภัย ปางห้ามสมุทร รวมถึงพระพุทธรูปประทับนั่งปางมารวิชัย บางส่วนเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่อง ซึ่งเป็นที่นิยมสร้างในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

2. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก

จากการลงพื้นที่วัดกำแพงบางจากทำให้เห็นว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ที่มีองค์ประกอบอย่างน้อย 1 ใน 4Hs (Heritage, History, Habitat and Handicraft) กล่าวคือ 1) พื้นที่ประเภทที่มีแหล่งเป็นมรดก (Heritage) ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในทางวัฒนธรรมหรือโบราณคดี 2) พื้นที่ประเภทที่มีแหล่งความเป็นประวัติศาสตร์ (History) จะเป็นแหล่งให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นประวัติศาสตร์ 3) พื้นที่ประเภทที่มีปรากฏเป็นร่องรอยชุมชนการอยู่อาศัย (Habitat) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิต และ 4) พื้นที่ประเภทที่มีงานศิลปหัตถกรรม (Handicraft) จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเภทงานศิลปะ ประเพณี (Smith, 1996 อ้างในชนัญญ์ พงศ์ธราธิก, สุนทรตรี นิมนต์พันธ์ และอนันต์ มลารัตน์, 2564)

สิ่งที่ควรคำนึงถึงในลำดับแรก สำหรับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การสร้างความตระหนัก และจิตสำนึก อย่างมีส่วนร่วม ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น เห็นคุณค่าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะเป็นต้นทุนสำคัญในการพัฒนา ต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการบูรณาการองค์ความรู้จากสหวิทยาการ และความรู้สมัยใหม่ เข้ากับความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่น (ประพล จิตคติ, 2564) ดังนั้น การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงไม่สามารถพัฒนาขึ้นได้โดยปัจจัยภายในหรือศักยภาพที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว จำเป็นที่จะต้องเข้าใจสถานการณ์ภายนอก ที่เป็นทั้งโอกาส ผลกระทบ และภาวะคุกคาม ในการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ (ประสพชัย พสุนนท์ และคณะ, 2567)

การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ถือเป็นแนวทางหรือทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการอนุรักษ์ พื้นฟู ต่อยอด และเผยแพร่ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ นำไปสู่การสร้างมูลค่าและโอกาส

ทางเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกัน โดยมีหลักการที่สำคัญ 7 ประการ (วรพงศ์ ผูกภู, 2564) ดังนี้

1. เคารพในสิทธิและความหลากหลายทางวัฒนธรรม
2. การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น
3. การสร้างสรรค์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
4. การมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
5. ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และความตระหนัก
6. คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
7. ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลด้านศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กระบวนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จากชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้การสนับสนุนของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม สามารถสรุปองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น
2. ด้านการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
3. ด้านการมีส่วนร่วม
4. ด้านการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้
5. ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ และการสร้างคุณค่า

จากแนวคิดและหลักการดังกล่าว สามารถออกแบบเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่ชุมชนวัดกำแพงบางจากได้ โดยมีรายละเอียดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งสามารถท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตริมคลอง ตลาดน้ำ และร้านอาหาร ชมตลาดน้ำคลองบางหลวง ซึ่งสถานที่เหล่านี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินเล่นชมบรรยากาศริมคลอง ชิมอาหารไทยโบราณ เลือกซื้อของฝาก และเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในละแวกชุมชนคลองบางจาก โดยจะมีกิจกรรมและไฮไลท์ที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สักการะหลวงพ่อบุษราคัม และชมงานศิลปกรรมไทยประเพณี วัดกำแพงบางจาก เป็นวัดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยอยุธยา ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ที่รู้จักกันในชื่อ “หลวงพ่อบุษราคัม” ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่ชาวบ้านในชุมชนคลองบางจากให้ความเคารพสักการะเรื่อยมา โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาสักการะขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลเมื่อได้มาเยือนชุมชนคลองบางจาก นอกจากนี้แล้วภายในวัดยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงศิลปกรรมที่น่าสนใจอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นภาพจิตรกรรมพระพุทธรูปด้านหน้าพระอุโบสถ ที่ถูกวาดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 รวมถึงภาพจิตรกรรมฝาผนังที่เป็นฝีมือการวาดเสริมของชาวอินโง่ อีกทั้งยังมีภาพที่หาชมได้ยากอย่างจุลประชุมชาดกปรากฏอยู่ในพระอุโบสถ

2. เรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนคลองบางหลวง พิพิธภัณฑ์ชุมชนคลองบางหลวง เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมของคนภายในชุมชน ซึ่งภายในจะแสดงนิทรรศการรวมถึงโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่นชุมชนคลองบางหลวง นอกจากนี้ ยังมีการสาธิตฝีมือพื้นบ้าน เช่น การทำขนม การแกะสลัก งานจักสาน ซึ่งผลิตภัณฑ์จะเปิดให้เข้าชมในวันเสาร์-อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 9:00-16:00 น.

3. ชมของเล่นโบราณที่บ้านของเล่น เป็นอีกหนึ่งไฮไลท์สำคัญในย่านคลองบางหลวง ไม่ไกลจากพื้นที่คลองบางจาก คือ บ้านของเล่น ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมของเล่นโบราณ ทั้งของเล่นไม้ ของเล่นทำมือชนิดต่าง ๆ โดยนักท่องเที่ยวสามารถเลือกชมและซื้อของเล่นกลับไปเป็นของฝากหรือของสะสมได้ อีกทั้งยังได้เรียนรู้ความเป็นมาของของเล่นไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตด้วย

4. เสนอผลงานศิลปะที่บ้านศิลปิน สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบงานศิลปะ งานอาร์ต ไม่ควรพลาด คือ บ้านศิลปิน พื้นที่จัดแสดงและจัดจำหน่ายผลงานศิลปะ งานฝีมือ และสินค้าแฮนด์เมดจากศิลปินท้องถิ่น โดยบ้านหลังนี้เป็นบ้านเก่าของ “ตระกูลรักสำรวจ” ซึ่งเป็นตระกูลช่างทองเก่าแก่ในพื้นที่ ซึ่งได้ปรับปรุงบ้านให้เป็นสถานที่จัดแสดงผลงานศิลปะ โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถมาเยือนและเลือกซื้อผลงานศิลปะที่ถูกใจ พร้อมทั้งพูดคุยถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น ๆ กับศิลปินได้อย่างใกล้ชิด

5. สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ณ บ้านพิงศิลป์ นักท่องเที่ยวสามารถสร้างของที่ระลึกที่มาจากฝีมือของตัวเองได้ ณ บ้านพิงศิลป์ ไม่ว่าจะเป็นการร้อยลูกปัดเป็นสร้อยคอ หรือสร้อยข้อมือ ระบายสีเฟรมผ้าใบ ตกแต่งกับระบายสีตุ๊กตาปูนปั้น ระบายสีกระถางต้นไม้ และงานศิลปะอื่นอีกมากมาย โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถนั่งชมวิถีชีวิตริมคลองบางหลวง และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มาจากฝีมือของตัวเองกลับไปเป็นของที่ระลึกได้

6. นั่งเรือหางยาวชมบรรยากาศ สัมผัสวิถีชีวิตริมคลอง นอกจากการเดินชมพื้นที่ชุมชนคลองบางจากแล้ว สามารถเปลี่ยนบรรยากาศไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในตลาดคลองบางหลวงผ่านการล่องเรือหางยาวชมวิถีชีวิตริมคลอง โดยเส้นทางล่องเรือจะผ่านบ้านเรือนเก่าแก่ริมน้ำ ที่จะได้ชื่นชมกับสถาปัตยกรรมไทยท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับบรรยากาศวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวบ้าน โดยเรือหางยาวจะหยุดพักให้ถ่ายภาพบรรยากาศและซื้อของจากร้านค้าริมน้ำตามอัธยาศัย ซึ่งการล่องเรือในลักษณะนี้นั้นจะเปรียบเสมือนการได้ย้อนเวลากลับไปสัมผัสวิถีชีวิตของคนไทยในอดีตที่ผูกพันกับแม่น้ำลำคลองได้เป็นอย่างดี

7. ลิ้มลองอาหารไทยโบราณ บริเวณชุมชนวัดกำแพงบางจากในย่านคลองบางหลวงนี้ มีร้านอาหารไทยโบราณให้ลิ้มลองเมนูแบบดั้งเดิม อาทิ ผัดไทย ต้มยำกุ้ง ขนมไทยโบราณ และอื่น ๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกอีกด้วย

ภาพที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดกำแพงบางจาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก พบว่า วัดกำแพงบางจากเป็นวัดขนาดเล็กที่มีการรักษาสภาพดั้งเดิมของโบราณสถานไว้ได้เกือบครบถ้วน ทั้งสถาปัตยกรรม และจิตรกรรมฝาผนังภายในอุโบสถ ศิลปะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่จะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับ ศิลาวรรณ ชัยวงศ์ และคณะ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัด

ล้านนา ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในประวัติความเป็นมาของศิลปกรรม ศิลปะพื้นบ้าน และพุทธศิลปกรรมล้านนาสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาได้อย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับ กุลแก้ว คล้ายแก้ว และ คณิต เขียววิชัย (2566) ศึกษาเมืองมรดกโลกกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย พบว่า บริบทของพื้นที่ ในอดีตเป็นที่ตั้งของอาณาจักรแรกของประเทศไทย “สุโขทัย” มาจาก 2 คำ คือคำว่า “สุขะ” และ “อุทัย” หมายความว่า “รุ่งอรุณแห่งความสุข” ปัจจุบันได้เป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั่วโลก อัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของพื้นที่มีทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ รวมถึงชุมชนที่มีอัตลักษณ์มรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ซึ่งแบ่งได้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) อัตลักษณ์ด้านศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง ความโดดเด่นในด้านภูมิปัญญาการสร้างสรรค์งานหัตถศิลป์และศิลปะพื้นบ้าน เช่น การปั้นสังคโลก การแกะสลักไม้ การปรุงอาหารพื้นบ้าน (อาหารสำหรับพระร่วง) ของชุมชนบ้านเมืองเก่า การปั้นพระ การพิมพ์พระเครื่องของชุมชนบ้านเชตุพน ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ด้านศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านทำให้เกิดคุณค่าในเชิงประสบการณ์การท่องเที่ยว 2) อัตลักษณ์ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม หมายถึง ความโดดเด่นในของพื้นที่ด้านภูมิศาสตร์-วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาและองค์ความรู้ในการสร้างเมืองโบราณ กำแพงเมืองเก่า การสร้างเขื่อนดินโบราณ (เขื่อนพระร่วง) เชื่อมโยงกับสภาพภูมิประเทศและธรรมชาติที่งดงามของเขาลงสุโขทัยหรืออุทยานแห่งชาติรามคำแหง (พระนามของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช) ที่สะท้อนอัตลักษณ์ความงามภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชุมชนบ้านมนต์ศรี ทำให้เกิดคุณค่าในเชิงนันทนาการเพื่อการเรียนรู้ 3) อัตลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์-สังคมวัฒนธรรม หมายถึง ความโดดเด่นในฐานะเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างเมืองและการตั้งถิ่นฐานของคนในอดีต ที่สะท้อนรากฐานอารยธรรมสุโขทัยอันเก่าแก่และรุ่งเรือง รวมถึงการค้นพบเตาทุเรียงจำนวนมากที่เคยเป็นแหล่งผลิตเครื่องถ้วยชามสังคโลก ปัจจุบันชุมชนบ้านศรีชุมจึงกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญทำให้เกิดคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว

ซึ่งหากพิจารณาสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมที่ปรากฏอยู่ในวัดกำแพงบางจากส่วนใหญ่เป็นผลงานที่สร้าง หรือบูรณะขึ้นในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยภายในวัดกำแพงบางจากยังปรากฏหลักฐานทางศิลปกรรมที่น่าสนใจหลากหลายส่วน ได้แก่ 1) สถาปัตยกรรม ภายในวัดมีความผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมแบบสมัยอยุธยาตอนปลายผนวกกับศิลปกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อย่างที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดในลักษณะการสร้างพระอุโบสถ ที่มีลักษณะการประดับตกแต่งปูนปั้นเป็นฐานสิงห์ อีกทั้งรูปแบบอาคารเป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณีที่มีทรวดทรงค่อนข้างสูง หลังคาทรงจั่วลดชั้น ตกแต่งหน้าจั่วด้วยเครื่องลายองศา สะดุ้ง อันประกอบไปด้วยช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หน้าบันพระอุโบสถมีการจำหลักเป็นลายพันธุ์พฤกษาประดับด้วยกระจกลี ตกแต่งเป็นลายดอกพุดตาน ซึ่งเป็นอิทธิพลของศิลปะจีน ที่มีความเด่นชัดมาก ซึ่งเป็นศิลปะที่เป็นพระราชนิยมในสมัยรัชกาลที่ 3 นอกจากนี้ ยังมีเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ก็ถือเป็นลักษณะทางศิลปกรรมที่นิยมและสืบทอดมาจากสมัยอยุธยาตอนปลาย 2) จิตรกรรมฝาผนัง จิตรกรรมฝาผนังของวัดกำแพงบางจากหนึ่งเป็นภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับชาดก รวมถึงพุทธประวัติ และการจำลองไตรภูมิ ซึ่งจิตรกรรมฝาผนังนั้นมีการเขียนซ่อมเรื่อยมา มันจะเห็นได้จากลายเส้นและเทคนิคที่ใช้ในการเขียนที่แตกต่างกัน บางส่วนนั้นสันนิษฐานว่าเป็นฝีมือของขรัวอินโข่ง จิตรกรเลื่องชื่อในสมัยรัชกาลที่ 4 นอกจากนี้ยังมีภาพจิตรกรรมรูปพระพุทธรูปยืนบริเวณด้านหน้าของพระอุโบสถ ซึ่งจะผินพระพักตร์ไปทางท่าเรือวัดกำแพงบางจาก เส้นภาพพระพุทธรูปนี้ ถูกวาดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 และปัจจุบันถือเป็นแลนด์มาร์คสำคัญของวัดกำแพงบางจาก 3) ประติมากรรม ภายในพระอุโบสถของวัดกำแพงบางจาก ประดิษฐานหลวงพ่อบุชราคม เป็นพระพุทธรูปประธานประทับนั่งขัดสมาธิราบปางมารวิชัย เป็นพระพุทธรูปที่มีความผสมผสานกันเชิงศิลปะตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือ มีพระพักตร์ค่อนข้างกลม ขมวดพระเกศาเล็ก มีขอบพระเศก พระเนตรหรีเหลือบต่ำ พระรัศมีเป็นเปลว

สูง ปลายนิ้วพระหัตถ์ทั้งสองยาวเสมอกัน นอกจากนี้แล้ว ยังมีหลวงพ่อบ้านแหลมและพระพุทธรูปสลักรูปที่ถูกรื้อสร้างขึ้นมาในยุคหลัง เพื่อให้เป็นที่สักการะแก่ชาวบ้านชุมชนคลองบางจาก

2. การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก พบว่า การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่ชุมชนวัดกำแพงบางจาก มีรายละเอียดของทรัพยากรท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และกิจกรรมท่องเที่ยว ซึ่งสามารถเชื่อมโยงวิถีชีวิตริมคลอง ตลาดน้ำ และร้านอาหาร ชมตลาดน้ำคลองบางหลวง ซึ่งสถานที่เหล่านี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินเล่นชมบรรยากาศริมคลอง ชิมอาหารไทยโบราณ เลือกซื้อของฝาก และเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในละแวกชุมชนคลองบางจาก โดยจะมีกิจกรรมและไฮไลท์ที่น่าสนใจ ได้แก่ 1) สักการะหลวงพ่อบุชราคม และชมงานศิลปกรรมไทยประเพณี ณ วัดกำแพงบางจาก 2) เรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนคลองบางหลวง 3) ชมของเล่นโบราณที่บ้านของเล่น 4) เฝ้านงานศิลปะที่บ้านศิลปิน 5) สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ณ บ้านพิงศิลป์ 6) นั่งเรือหางยาวชมบรรยากาศ สัมผัสวิถีชีวิตริมคลอง และ 7) ลิ้มลองอาหารไทยโบราณ โดยการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่ชุมชนวัดกำแพงบางจาก จะยึดตามหลักการของการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ วรพงศ์ ผูกภู (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยได้ยึดหลักในการพัฒนา ได้แก่ 1) เศรษฐกิจในสิทธิและความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและทรัพยากรในท้องถิ่น 3) การสร้างสรรค์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 4) การมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 5) ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และความตระหนัก 6) ดำเนินถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และ 7) ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ชณัญญ์ พงศ์ธราธิก, สุนทรตรี นิมนต์พันธ์ และอนันต์ มลารัตน์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ที่มีองค์ประกอบอย่างน้อย 1 ใน 4Hs (Heritage, History, Habitat and Handicraft) กล่าวคือ 1) พื้นที่ประเภทที่มีแหล่งเป็นมรดก (Heritage) ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในทางวัฒนธรรม หรือโบราณคดี 2) พื้นที่ประเภทที่มีแหล่งความเป็นประวัติศาสตร์ (History) จะเป็นแหล่งให้เกิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นประวัติศาสตร์ 3) พื้นที่ประเภทที่มีปรากฏเป็นร่องรอยชุมชนการอยู่อาศัย (Habitat) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิต และ 4) พื้นที่ประเภทที่มีงานศิลปหัตถกรรม (Handicraft) และยังสามารถสอดคล้องกับ รสสุคนธ์ ประดิษฐ์ และ ยุวดี พ่วงรอด (2567) ที่ศึกษาศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตามตำนานท้องถิ่น ตำนานพระร่วง อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ตำนานพระร่วงและเส้นทางท่องเที่ยวตามตำนานพระร่วงประกอบไปด้วยพระธาตุมูเตาที่อยู่ในบริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุราชวรวิหาร แก่งหลวงอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ตำนานพระร่วงที่ปรากฏในพื้นที่ตำบลสารจิตรจะเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระร่วงติดตามคนรักคือนางคำไปยังสถานที่ต่างๆ จนปรากฏเป็นการตั้งชื่อสถานที่และตั้งชื่อหมู่บ้านตามตำนานที่ประกอบไปด้วย นาสามมู สะพานหนองขาม บ้านแสนตอ บ้านสามหลุม ถ้ำนางคำ หนองจระเข้ บ้านคุก และบ้านสารจิตร ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนา ตำนานท้องถิ่นตำนานพระร่วงปรากฏหลักฐานเชื่อมโยงที่สามารถค้นพบได้จริงและมีความน่าสนใจซึ่งกระจายไปตามจุดต่าง ๆ ของชุมชนหากมีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะทำให้เกิดการกระจายรายได้และเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน และสามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวตามตำนานพระร่วงได้จำนวน 3 เส้นทางประกอบด้วย 1) ตำนานพระร่วงศรีสัชนาลัยเชื่อมโยงกับตำนานพระร่วงเมืองสุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย 2) ตำนานพระร่วงศรีสัชนาลัยเชื่อมโยงกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย และ 3) ตำนานพระร่วงศรีสัชนาลัยเชื่อมโยงกับตำนานพระร่วงเมืองนครชุม อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนา ขาดการเก็บรวบรวมเป็นองค์ความรู้ตำนานท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและขาดการบูรณาการในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชนในเส้นทางตามตำนาน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาศิลปกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจาก ปรากฏหลักฐานทางศิลปะอยู่หลากหลายแขนง ซึ่งมีให้เห็นเด่นชัดอยู่ภายในวัดกำแพงบางจาก ซึ่งถือเป็นศิลปกรรมอันทรงคุณค่าและบ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของพื้นที่ตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา จวบจนกระทั่งช่วงต้นของรัตนโกสินทร์ ร่องรอยหลักฐานทางศิลปกรรมที่สามารถนำมาเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่วัดกำแพงบางจากได้นั้น ได้แก่ (1) ด้านสถาปัตยกรรม ภายในวัดกำแพงบางจากมีสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจไม่ว่าจะเป็นพระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง เจดีย์ทรงปราสาท ที่มีการตกแต่งลวดลายอันวิจิตร โดยเฉพาะพระอุโบสถ ที่มีการตกแต่งด้วยหน้าจั่วเครื่องลายอนาคสะดุ้ง หน้าบันหลักเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษาประดับด้วยกระเจี๊ยบ และตกแต่งเป็นลายดอกพุดตาน ที่เป็นอิทธิพลจากศิลปะจีน และยังเป็นพระราชานิยมในสมัยรัชกาลที่ 3 (2) ด้านจิตรกรรม จิตรกรรมฝาผนังของวัดกำแพงบางจากเป็นภาพเล่าเรื่องเกี่ยวกับพุทธประวัติ และชาดก รวมถึงการจำลองไตรภูมิ ซึ่งมีบางส่วนเป็นฝีมือของชาวอินโดจีน จิตรกรผู้มากฝีมือที่มีชื่อเสียงในสมัยรัชกาลที่ 4 อีกทั้งยังมีภาพพระพุทธรูปอยู่บริเวณด้านหน้าของพระอุโบสถ ที่ถูกวาดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งปัจจุบันถือเป็นแลนด์มาร์คสำคัญของวัดกำแพงบางจากที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ (3) ด้านประติมากรรม ภายในวัดกำแพงบางจากมีหลวงพ่อบูชาควมเป็นพระประธานอยู่ภายในพระอุโบสถ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศิลปะแบบอยุธยาตอนปลาย อีกทั้งยังมีประติมากรรมอื่น ๆ ที่ประดิษฐานอยู่ภายในวิหาร ได้แก่ หลวงพ่อบ้านแหลมจำลอง พระพุทธโสธรจำลอง และพระพุทธรูปปางประทานอภัยอีกเป็นจำนวนมาก

การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบางจากนั้น ได้ถูกออกแบบบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวจากเชิงชวนให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับทรัพยากรที่น่าสนใจ รวมถึงกิจกรรมท่องเที่ยวที่ห้ามพลาด อีกทั้งสัมผัสกับส่วนอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชมบรรยากาศริมคลอง ชมอาหารไทยโบราณ เลือกซื้อของฝาก เรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิม รวมถึงการทำกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้แก่ 1) สักการะหลวงพ่อบูชาควม และชมงานศิลปกรรมไทยประเพณี 2) เรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนคลองบางหลวง 3) ชมของเล่นโบราณที่บ้านของเล่น 4) เฝ้านานศิลปะที่บ้านศิลปิน 5) สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ณ บ้านพิงศิลป์ 6) นั่งเรือหางยาวชมบรรยากาศ สัมผัสวิถีชีวิตริมคลอง และ 7) ลิ้มลองอาหารไทยโบราณ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานของรัฐ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยว หรือกลุ่ม OTOP นวัตกรรม รวมไปถึงสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตลอดจนชมรมท่องเที่ยวโดยชุมชนต่าง ๆ สามารถนำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของชุมชนมาสนับสนุนธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนวัดกำแพงบางจาก

1.2 หน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กรมการพัฒนาชุมชน (พช.) รวมไปถึงกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (สวธ.) สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (CEA) ควรร่วมกันสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาด และถือเป็นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับแบรนด์ในหมู่ผู้บริโภค (Brand Awareness) ให้กับแหล่งท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การตระหนักรู้ในนักท่องเที่ยวมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรที่จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ถึงจะเป็นการรวมการวิจัย

เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการเพิ่มความลึกซึ้งของข้อมูล และเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัยผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ นอกจากนี้แล้ว ควรวิจัยเกี่ยวกับการตลาดให้กับพื้นที่ เพื่อที่จะได้ส่งเสริมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดกำแพงบาง ให้เป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2562). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2567. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กุลแก้ว คล้ายแก้ว และคณิต เขียววิชัย. (2566). เมืองมรดกโลกกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวกรณีศึกษา พื้นที่ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(2), 25-40.
- ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก, สุนทรตรี นิยมเนติพันธ์ และอนันต์ มลารัตน์. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 77-91.
- เน่งน้อย ศักดิ์ศรี, ไชแสง สุขะวัฒนะ และผุสดี ทิพทัส. (2531). สถาปัตยกรรมพระบรมราชวัง เล่ม 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพฯ.
- ประพล จิตคติ. (2564). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. วารสารศิลปการจัดการ, 5(1), 73-86.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2560). อยู่ชิวในย่านกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ประสพชัย พสุนนท์, ธีระวัฒน์ จันทิก, มนัสสินี บุญมีศรีสง่า, ปริญญา หุ่นโพธิ์, ธงชัย ทองมา และปัทมา วัฒนบุญญา. (2562). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทย-จีน ในย่านผิงฮันบูรี เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/KDI6U>.
- รสสุคนธ์ ประดิษฐ์ และยุวดี พ่วงรอด. (2567). ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนตามตำนานท้องถิ่น ตำนานพระร่วง อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(1), 77-88.
- วรพงศ์ ผูกภู. (2564). การพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- วรินทร์ วิริยะพาณิชย์. (2549). วัดกำแพง(คลองบางจาก): สถาปัตยกรรมและวิเคราะห์จิตรกรรมฝาผนัง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิววัฒน์ ชัยวงศ์, พระครูสังฆรักษ์สุภณัฐ ภูริขุฑโม, พระครูสุตขยาภรณ์, พระมหาบวรวิทย์ आय่มั่น และสุทธิพร สายทอง. (2564). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่, 7(1), 75-89.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2565). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: โอกาสเติบโตท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยววิถีใหม่. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยกสิกรไทย.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี. (2567). Soft Power (5F) ไทยดึงดูดใจนักท่องเที่ยว. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/k9TqX>.
- สุรภัทร พิไชยแพทย์ และกนกอร เนตรชู. (2567). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเมืองเก่าริมแม่น้ำเพชรบุรีที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมเพื่อยกระดับจังหวัดเพชรบุรีสู่เมืองสร้างสรรค์. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 16(1), 182-199.

Bangkok Post. (2024, April 19). Kingdom of Thailand welcomed 35m tourists in 2024 (Bangkok Post). Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2931152/kingdom-of-thailand-welcomed-35m-in-2024>.

**Buddhist Integration for Promoting Social Equality Among Citizens
by Administrators of Na Chaluai Sub District Municipality,
Na Chaluai District, Ubon Ratchathani Province
Based on the 6 Saraniyadhamma Principles**

**Phra Nattachai Khemapaññamedhī (Wangyart)^{1*} Suraphon Promgun¹
and Sutipong Sawatta¹**

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

*Corresponding author. E-mail: atthapol2441@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to 1) study the level of social equality provided to the public by the executives of Na Chaluai Subdistrict Municipality according to the 6 Saraniyadhamma Principles; 2) examine the relationship between the 6 Saraniyadhamma Principles and social equality provided to the public by the executives of Na Chaluai Subdistrict Municipality; and 3) present Buddhist integration to enhance social equality for the public by the executives of Na Chaluai Subdistrict Municipality in Na Chaluai District, Ubon Ratchathani Province, based on the 6 Saraniyadhamma Principles. This study employs a mixed-methods research approach. The sample group consists of citizens aged 18 and over in the Na Chaluai Subdistrict Municipality, with a stratified random sample of 380 people. Key informants include scholars in Buddhism, local governance, political science, and citizens in the Na Chaluai Subdistrict Municipality, totaling 12 individuals. The statistical analysis methods used include frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The research findings indicate that 1) the overall level of social equality provided to the public by the executives of Na Chaluai Subdistrict Municipality is high; 2) the relationship between the 6 Saraniyadhamma Principles and social equality for the public shows a significant positive correlation at the .01 level; and 3) Buddhist integration to enhance social equality for the public by the executives of Na Chaluai Subdistrict Municipality reveals that (1) it promotes participation in public activities; (2) it provides beneficial information to the public; (3) it organizes discussions on social equality; (4) it fosters awareness to accept and coexist; (5) it promotes respect and listening to reasoning; and (6) it opens opportunities for expressing opinions.

Keywords: Buddhist Integration, Social Equality, People, Municipal Administrators

พุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชน ของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสธารณียธรรม 6

พระณัฐชัย เขมปญญาเมธี (วังญาติ)^{1*} สุรพล พรหมกุล¹ และ สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: atthapol2441@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย ตามหลักสธารณียธรรม 6 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสธารณียธรรม 6 กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย และ 3) นำเสนอพุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสธารณียธรรม 6 การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปในเขตเทศบาลตำบลนาจะหลวย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ จำนวน 380 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาจะหลวย จำนวน 12 รูป/คน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสธารณียธรรม 6 กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) พุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย พบว่า (1) ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ (2) แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชน (3) จัดกิจกรรมเสวนา ความเสมอภาคทางสังคม (4) สร้างจิตสำนึกให้ยอมรับและอยู่ร่วมกัน (5) ส่งเสริมการเคารพและรับฟังเหตุผล และ (6) เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ, ความเสมอภาคทางสังคม, ประชาชน, ผู้บริหารเทศบาล

บทนำ

หลักความเสมอภาค เป็นหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้มีความเสมอภาคกัน ในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยถือหลักที่ว่ารัฐจักต้องปฏิบัติ ต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันให้เหมือนกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญต่างกัน ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ระบุไว้ในมาตรา 4 “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง และปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) ปัญหาความเสมอภาคทางสังคม ความไม่เท่าเทียมกัน ในสังคมแน่นอนว่าย่อมเกิดขึ้นมาจากการเลือก ปฏิบัติของบุคคล การที่สังคมจะยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสังคมเอง แต่เกิดขึ้นจากปัจเจกบุคคลเป็น สำคัญโดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมด้านเศรษฐกิจ ในส่วนของรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันของแรงงาน ซึ่งเป็นเรื่องของเหตุผลทางสังคมวิทยาและจิตวิทยาว่าการรับรู้ว่าตนเอง

ได้รับผลกระทบจากความไม่เสมอภาคทางสังคมนั้นสามารถที่จะส่งผลกระทบต่อสถานะทางสังคมทั้งสังคมส่วนรวมและสังคมส่วนตัวด้วย ซึ่งการรับรู้สถานะทางสังคมของตนเองเป็นกลไก

เทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน มีความ เป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และงบประมาณ บริหารงานให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (ราชกิจจานุเบกษา, 2542) ปัญหาความเสมอภาคทางสังคมในอำเภอนาจะหลวย ผู้วิจัยมองว่า โดยประการสำคัญ ปัญหาความเสมอภาคทางสังคม ความไม่เท่าเทียมกันในสังคมแน่นอนว่าย่อมเกิดขึ้นมาจากการเลือกปฏิบัติของบุคคล การที่สังคมจะยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรมนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับสังคมเอง แต่เกิดขึ้นจากปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ ความเสมอภาคทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โอกาสและการดำรงชีพ การปฏิบัติตามกฎหมาย สิทธิพลเมือง และการเมือง มักจะเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาส ซึ่งโอกาสในที่นี้คือ โอกาสในการเข้าถึงต่อรองและจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือเนื่องจากคนเกิดมา "ไม่เท่ากัน" จึงก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคทางสังคมตามมา

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ สาราณียธรรม 6 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการเสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดความเสมอภาคทางสังคมในทุกกระดับที่สามารถจับต้องได้บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสาราณียธรรม 6
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสาราณียธรรม 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี 7,385 คน (เทศบาลตำบลนาจะหลวย, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เป็นการคำนวณขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 380 คน (สุรพล พรหมกุล, 2554)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาจะหลวย จำนวน 12 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีกระบวนการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี สำหรับเป็นแนวทางสร้างเครื่องมือวิจัย 2) กำหนดขอบเขตของข้อความคำถามจากตัวแปรที่จะศึกษาให้ครอบคลุม 3) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา กล่าวคือ คำถามในแต่ละข้อของเครื่องมือจะต้องวัดได้ตรงตามเนื้อหาโดยการนำคำถามแต่ละข้อไปตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับเนื้อหาว่าสอดคล้องตรงตามข้อมูล และตัวชี้วัดที่กำหนด หรือไม่ผลการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ นำไปคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง 4) นำเครื่องมือที่ผ่านความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่น ที่ระดับ 0.962 5) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน เพื่อต้องการให้ได้องค์ความรู้แนวทางการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย ใช้สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์เป็นข้อมูลคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในเรื่องความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์โดย กำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และขอคำแนะนำจากที่ปรึกษา เพื่อความสมบูรณ์ในประเด็น และเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ยิ่งขึ้น 3) ผู้วิจัย และคณะได้ร่วมการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยยิ่งขึ้น และใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริง ที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษา และนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

3. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 หลักสารานิยธรรม 6 มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 2 เมตตาทายกรรม ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 3 เมตตาวจิกรรม สื่อสารเข้าใจกัน มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 4 เมตตาโมกกรรม เคารพในความคิดผู้อื่น มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 5 สาธารณโภคี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 6 สีสลสามัญญตา รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

สมมติฐานที่ 7 ทิฐีสามัญญตา เชื่อมั่นในหลักการร่วมกัน มีความสัมพันธ์กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

- 1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บข้อมูลกับประชากรกลุ่มตัวอย่างในเทศบาลตำบลนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี
- 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลโดยนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน
- 5) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์จัดระเบียบข้อมูลนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมาณผลในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

- 1) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี
- 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์และขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- 4) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)
- 5) รับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกลับคืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

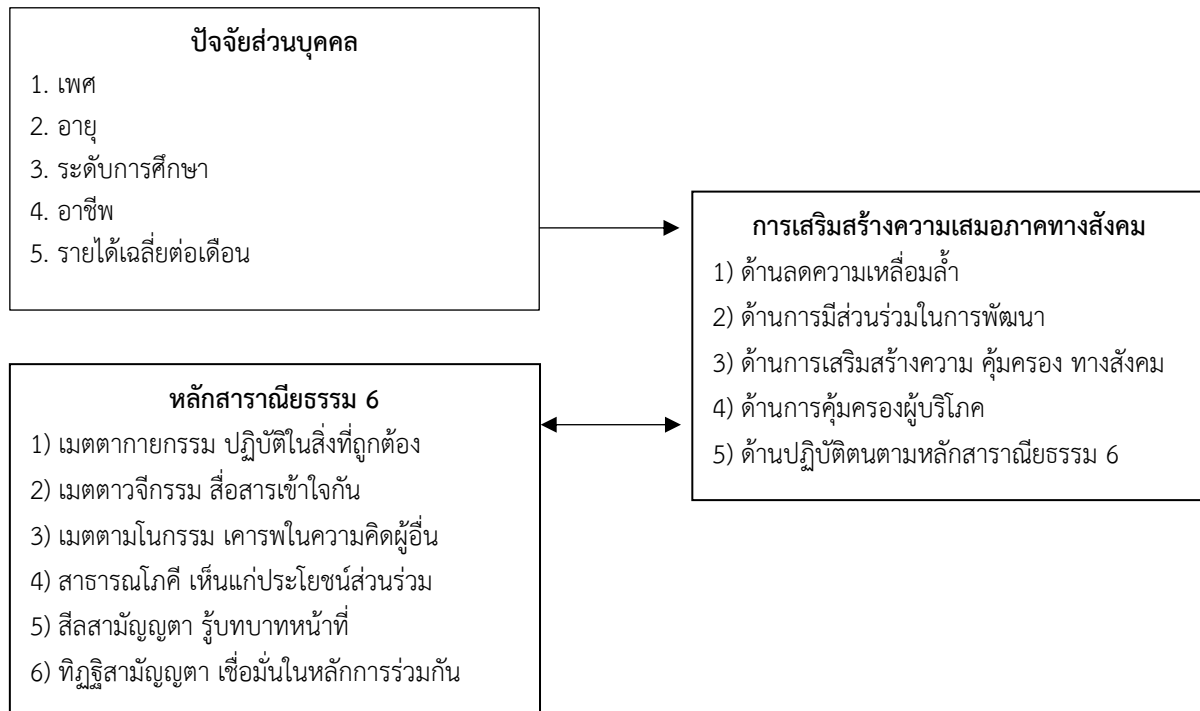
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytical Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สถิติแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อวัดความสัมพันธ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อทดสอบสมมติฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ใช้การพรรณนาความ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับข้อมูล แนวความคิด ทฤษฎีของ จิตรกร ลอศรี (2564) ตลอดจนได้กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ และได้ทำเป็นกรอบแนวความคิดสำหรับงานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 และเพศชาย จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 ประชาชนส่วนใหญ่ มีอายุที่ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 116 คน อายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 114 คน อายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 78 คน และน้อยที่สุด คือ อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 72 คน ตามลำดับ ประชาชนส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา / ปวช. จำนวน 217 คน ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า จำนวน 127 คน อนุปริญญาหรือเทียบเท่า (ปวส.) จำนวน 30 คน และน้อยที่สุดคือ ปริญญาตรี จำนวน 6 คน ตามลำดับ ประชาชนส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 161 คน อาชีพรับจ้าง จำนวน 96 คน อาชีพอื่นๆ จำนวน 42 คน อาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 30 คน อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 28 คน น้อยที่สุดคือ อาชีพข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 22 คน ตามลำดับ และส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 240 คน รายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 115 คน รายได้ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 20 คน และ น้อยที่สุดคือ รายได้มากกว่า 25,001 บาทขึ้นไป จำนวน 5 คน ตามลำดับ

1. ระดับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสารณิธรรม 6

ผลการศึกษาระดับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสารณิธรรม 6 สามารถสรุปดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวม

n = 380

ระดับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านลดความเหลื่อมล้ำ	3.78	0.83	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา	3.49	0.93	ปานกลาง
3. ด้านการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม	3.47	1.01	ปานกลาง
4. ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค	3.37	0.94	ปานกลาง
5. ด้านปฏิบัติตามหลักสราณียธรรม 6	3.44	0.95	ปานกลาง
ภาพรวม	3.51	0.93	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านลดความเหลื่อมล้ำ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา 3) ด้านการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม 4) ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค 5) ด้านปฏิบัติตามหลักสราณียธรรม 6 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D = 0.93) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า 1. ด้านลดความเหลื่อมล้ำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.93) 3. ด้านการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 1.01) 4. ด้านปฏิบัติตามหลักสราณียธรรม 6 ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.95) และ 5. ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.94) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวยจังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสราณียธรรม 6 สามารถสรุปดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ตามหลักสราณียธรรม 6

n= 380

ตัวแปรอิสระ	จำนวน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	P-value
เพศ	380	0.23	0.65
อายุ	380	-0.34	0.00**
ระดับการศึกษา	380	0.25	0.00**
อาชีพ	380	0.07	0.14
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	380	0.21	0.00**
หลักสราณียธรรม 6	380	0.55	0.00**
เมตตาทายกรรม	380	0.35	0.00**
เมตตาวจิกรรม	380	0.39	0.00**
เมตตาโมกรรม	380	0.32	0.00**
สาธารณโภคิ	380	0.47	0.00**
ศีลสามัญญตา	380	0.34	0.00**
ทิกุฐิสามัญญตา	380	0.34	0.00**

หมายเหตุ: **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า

1) อายุ มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -0.34

2) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.25

3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.21

4) ส่วน เพศ และ อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1) หลักสราณียธรรม 6 ผลการวิเคราะห์ พบว่า สราณียธรรม 6 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.55

2) เมตตาทายกรรม มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.35

3) เมตตาวจีกรรม มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของ
ผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.39

4) เมตตามโนกรรม มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของ
ผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.39

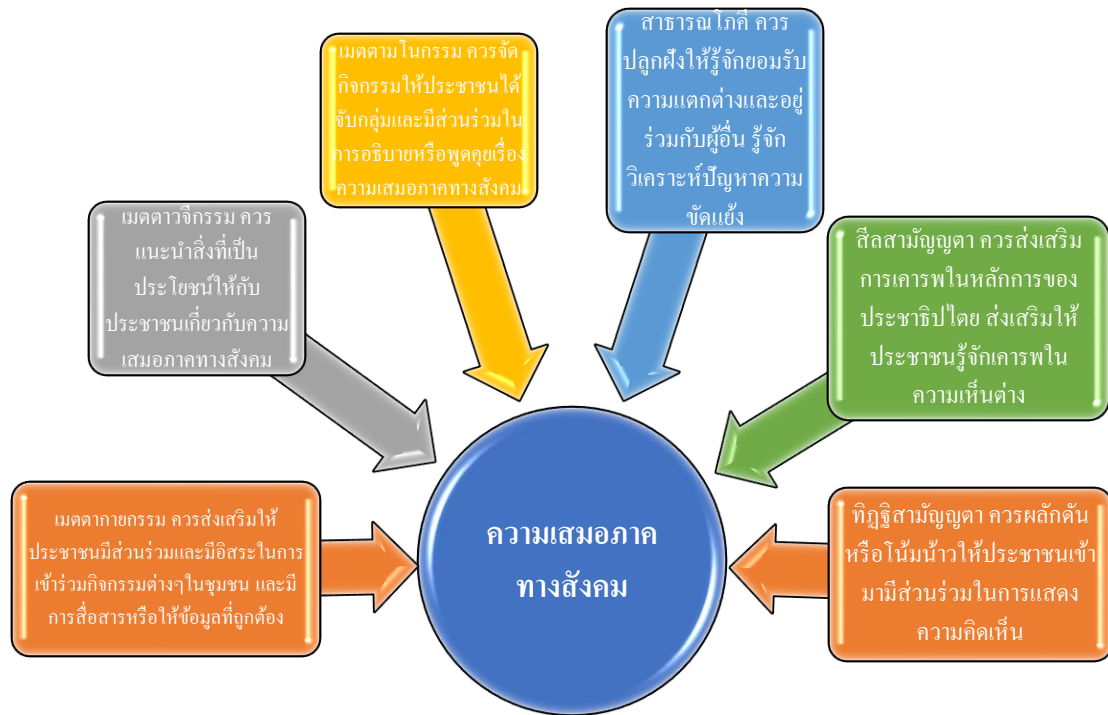
5) สาธารณโภคี มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของ
ผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.47

6) สีสามัญญตา มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของ
ผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.34

7) ทิฏฐิสามัญญตา มีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของ
ผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.34

3. แนวทางพุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาล ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดยการประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม 6

ผลการศึกษาแนวทางพุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหาร
เทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดยการประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม 6
พบว่า เมตตาศาสนากรรม ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะในชุมชน
และมีการสื่อสารหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เมตตาวจีกรรม ควรแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับประชาชนเกี่ยวกับ
ความเสมอภาคทางสังคม เมตตามโนกรรม ควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้จับกลุ่มและมีส่วนร่วมในการอธิบาย
หรือจัดกิจกรรมเสวนา ความเสมอภาคทางสังคม สาธารณโภคี ควรปลูกฝังให้รู้จักยอมรับความแตกต่างและอยู่
ร่วมกับผู้อื่นโดยสันติ รู้จักวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้ง สีสามัญญตา ควรส่งเสริมการเคารพในหลักการของ
ประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักเคารพในความเห็นต่าง ทิฏฐิสามัญญตา ควรผลักดันหรือเปิดโอกาสให้
ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ดังแสดงในภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 ความเสมอภาคทางสังคม ประยุกต์ตามหลักสาราณียธรรม 6

อภิปรายผล

ระดับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ พร้อมรับรู้ปัญหาและนำไปสู่การแก้ไขอย่างทันท่วงที ไม่นิ่งนอนใจ ประชาชนจึงมีความพึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวินัยธรธธิษฐ์ สุวฑฒ (สุขพานิช) (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ ประชาชนในจังหวัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราวลัย ศุภะ และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพุทธบูรณาการในการบริหารชุมชนเมืองแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลเมืองไร่ขิง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารชุมชนเมืองของเทศบาลเมืองไร่ขิง จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คณะผู้บริหารส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและมีการสื่อสารหรือให้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริง รวมทั้งมีการโน้มน้าวให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างมีอิสระเชิงสร้างสรรค์โดยการผ่านกิจกรรมสนับสนุนของประชาชนในพื้นที่และเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งสอดคล้องกับ พิศมัย วงศ์จำปา และพระครูพิศาลสรกิจ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพลวัตภาคประชาชนกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสาราณียธรรม 6 เป็นแนวปฏิบัติเพื่อสร้างความร่วมมือเพื่อช่วยให้เกิดความสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกัน ซึ่งจะช่วยในการสร้างความสัมพันธ์อันดี ความเจริญรุ่งเรืองให้แก่กลุ่มการเมืองภาคประชาชนได้อย่างแท้จริงและมั่นคงได้อย่างแท้จริงและมั่นคง

พุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารได้นำหลักสาราณียธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคารพนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีจิตที่ปรารถนาดีต่อบุคคลอื่นถึง ไม่ใช่ญาติ ร่วมแบ่งปันแก่บุคคลอื่นที่ลำบาก เคารพกฎระเบียบกติกาของสังคม ไม่ถูกเหยียดหยามกัน รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นที่ต่างจากตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาประเสริฐ สุขเมโธ (เพชรศรี) และนายปิยวัฒน์ คงทรัพย์ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องหลักสาราณียธรรม : หลักธรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่าหลักสาราณียธรรม 6 ประการ เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวงสังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้

สรุปผลการวิจัย

ระดับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านลดความเหลื่อมล้ำ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม ด้านปฏิบัติตามหลักสาราณียธรรม 6 และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย พบว่า ด้านลดความเหลื่อมล้ำ ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ด้านการเสริมสร้างความคุ้มครองทางสังคม ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และ หลักสาราณียธรรม 6 มีความสัมพันธ์กัน

พุทธบูรณาการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า 1. ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ 2. แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชน 3. จัดกิจกรรมพูดคุยเรื่อง ความเสมอภาคทางสังคม 4. สร้างจิตสำนึกให้ยอมรับและอยู่ร่วมกัน 5. ส่งเสริมการเคารพและรับฟังเหตุผล 6. โน้มน้าวให้มีการแสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษา พบว่า การเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น

1.1 ผู้บริหารเทศบาลควรกำหนดนโยบาย ในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้ข้อปฏิบัติให้แก่ผู้ค้าและประชาชนได้รับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเสมอภาคด้านการคุ้มครองผู้บริโภคให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้บริหารเทศบาลควรบูรณาการภาระหน้าที่ทั้งหลายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้อยู่ในขอบเขตที่เทศบาลจะสามารถปฏิบัติอย่างได้ผล และเพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความรู้ความเข้าใจต่อการกิจของการคุ้มครองผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมของประชาชนผู้บริหารเทศบาลตำบล ผู้บริหารเทศบาลเมือง ผู้บริหารเทศบาลนคร ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี หรือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2.2. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น อกติ 4 หิริโอตตปปะ สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น อันเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาลตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย

นาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี โดยนำหลักธรรมมาประกอบการเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคมให้แก่ประชาชนของผู้บริหารเทศบาล

2.3 ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จิตรกร ลอศรี. (2564). การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนในเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- เทศบาลตำบลนาจะหลวย. (2567). ข้อมูลเทศบาลตำบลนาจะหลวย. สืบค้นจาก <https://nachaluay.go.th/basic-information/general-condition>.
- พระครูวินัยธรอริษฐ์ สุวฑฒ (สุขพานิช). (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาประเสริฐ สุขเมโธ (เพชรศรี) และปิยวัฒน์ คงทรัพย์. (2559). สารานุกรม : หลักธรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย. วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 3(5), 24-29.
- พัชรารัตน์ ศุภะ, พระมหาประกาศิต สิริเมโธ และสัญญา สุดประเสริฐ. (2561). พุทธบูรณาการในการบริหารชุมชนเมืองแบบมีส่วนร่วมของ เทศบาลเมืองไร่ขิง จังหวัดนครปฐม. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(ฉบับพิเศษ), 453-463.
- พิศมัย วงศ์จำปา และพระครูพิศาลสรกิจ. (2560). พลวัตภาคประชาชนกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองในจังหวัดพะเยา (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). สืบค้นจาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/13/files.pdf>.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (เล่มที่ 116. ตอนที่ 63 ง), 24.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). ระเบียบวิจัยทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

The Marketing Competitiveness Development of Liu Pao Tea Business in Changwu County, Wuzhou City, Guangxi Province, People's Republic of China

Liang Jialin^{1*} Siam Atchariyaprapa¹ Trakul Chitwattanakorn¹ and Busakorn Watthanabut¹

¹North Bangkok University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: liang.ji@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research article aims to 1) study the current situation, problems, and development needs for enhancing the market competitiveness of the Liu Pao tea business in Changwu District, Wuzhou City, Guangxi Province, People's Republic of China, and 2) develop the market competitiveness of the Liu Pao tea business in the same region. This study employs a qualitative research approach, conducting in-depth interviews with 18 key informants using a semi-structured interview format, analyzing the data through content analysis and descriptive presentation, as well as focus group discussions with 12 experts. The research findings indicate that 1) the analysis of the current situation, problems, and development needs for enhancing market competitiveness of the Liu Pao tea business reveals: (1) the current situation includes a lack of product diversity, primarily offline marketing promotion, and outdated processes; (2) the problems identified in three areas include the need for Liu Pao products to meet contemporary consumer demands, the adaptation of marketing promotions towards online sales and, in some cases, international market expansion, and the need for processes to respond to rapidly changing market demands; (3) the marketing needs of the Liu Pao tea business include process improvements, product development, and marketing promotions. 2) The analysis of developing market competitiveness for the Liu Pao tea business indicates that enhancing market potential must focus on developing efficient production processes, creating new and diverse modern products, and improving marketing promotions, such as utilizing actors or celebrities, to effectively enhance the market competitiveness of the Liu Pao tea business.

Keywords: Development, Market Competition, Liu Pao Tea Business, Wuzhou City, Guangxi Province, China

การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า ในอำเภอขางหวู เมืองหวูโจว มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

Liang Jialin^{1*} สยาม อัจฉริยประภา¹ ตระกูล จิตวัฒนากร¹ และ บุษกร วัฒนบุตร¹

¹มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: liang.ji@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอขางหวู เมืองหวูโจว มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน และ 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอขางหวู เมืองหวูโจว มณฑลกวางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนา และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า พบว่า (1) สภาพปัจจุบัน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ด้านการส่งเสริมการตลาดช่องทางออฟไลน์เป็นส่วนใหญ่ ด้านกระบวนการความล่าช้า ไม่ทันสมัย (2) สภาพปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ชาลิ่วเป่าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ด้านการส่งเสริมการตลาดปรับตัวสู่การจำหน่ายออนไลน์และการขยายตลาดต่างประเทศในบางกรณี ด้านกระบวนการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (3) ความต้องการด้านการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านผลิตภัณฑ์ และด้านการส่งเสริมการตลาด และ 2) ผลการวิเคราะห์การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า พบว่า การพัฒนาศักยภาพทางการตลาดต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนากระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีทันสมัยและมีควรรหลากหลาย และการพัฒนาส่งเสริมการตลาด โปรโมชัน การใช้นักแสดง หรือบุคคลมีชื่อเสียงสามารถทำให้พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา, การแข่งขันทางการตลาด, ธุรกิจชาลิ่วเป่า, เมืองหวูโจว มณฑลกวางสี, สาธารณรัฐประชาชนจีน

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

ชาเป็นหนึ่งในเครื่องดื่มที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สุดในโลกโดยเฉพาะในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ชาถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมาอย่างยาวนานหลายพันปี การบริโภคชาเป็นวิถีชีวิตของชาวจีนมาแต่โบราณและมีความหลากหลายทั้งในชนิดของชาและวิธีการชง ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ชานอกจากจะเป็นเครื่องดื่มดับกระหายแล้ว ยังมีคุณสมบัติที่มีผลดีต่อสุขภาพ เช่น การช่วยย่อยอาหาร ลดความเหนียวล้า และอาจช่วยป้องกันโรคบางชนิด ซึ่งข้อมูลจากกระทรวงการคลังระบุว่า การดื่มชามีประโยชน์ต่อร่างกายในหลายด้าน (สถาบันชาและกาแฟแห่งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2565) หนึ่งในประเภทชาดำที่มีชื่อเสียงในประเทศจีนคือ “ชาผู้เออร์” และ “ชาลิ่วเป่า” โดยเฉพาะชาลิ่วเป่าที่ได้รับความนิยมในท้องถิ่นและมีประวัติศาสตร์อันยาวนานตั้งแต่สมัยราชวงศ์ชิง ชาลิ่วเป่ามีการปลูกและผลิตอย่างเป็นระบบในเมืองหวูโจว และมีการขยายพื้นที่การปลูกอย่างต่อเนื่องตามนโยบายสนับสนุนจากรัฐบาล

จีน ในปี พ.ศ. 2565 ชาลิวเป่าถูกบรรจุเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของจีนและถือเป็นสินค้าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของภูมิภาค ปัจจุบันอุตสาหกรรมชาลิวเป่าในเมืองหวู่โจวมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีพื้นที่เพาะปลูกชาทั้งหมดประมาณ 26,280 เฮกตาร์ (164,250 ไร่) และเกษตรกรผู้ปลูกชาจำนวนประมาณ 240,000 คน การพัฒนาอุตสาหกรรมชาลิวเป่าได้มีส่วนสำคัญในการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่น โดยเฉลี่ยแต่ละคนมีรายได้เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 3,000 หยวน ทั้งนี้ มูลค่าผลผลิตรวมของอุตสาหกรรมชาลิวเป่าได้ทะลุ 20,000 ล้านหยวน เพื่อรักษามาตรฐานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชาลิวเป่า เมืองหวู่โจวได้ดำเนินการผลักดันการจัดทำมาตรฐานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยปัจจุบันมีมาตรฐานระดับประเทศจำนวน 1 มาตรฐาน มาตรฐานระดับท้องถิ่นของเขตกว่างซีจำนวน 18 มาตรฐาน และมาตรฐานในระดับกลุ่มจำนวน 24 มาตรฐาน ซึ่งมาตรการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพและความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ชาลิวเป่าทั้งในระดับประเทศและระดับสากล ชาลิวเป่าได้รับการยอมรับในระดับสากลอย่างกว้างขวาง โดยในปี พ.ศ. 2565 (ค.ศ. 2022) องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศให้ “วัฒนธรรมชาจีน” เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) ซึ่งครอบคลุมถึงชาดิลิวเป่าที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองหวู่โจวด้วย การยกย่องดังกล่าวสะท้อนถึงความสำคัญของชาลิวเป่าในฐานะส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาทางประวัติศาสตร์ของจีนที่มีคุณค่าในระดับโลก (THAI-ASEAN PANORAMA 1 DEC 2022) ปัจจุบันเมืองหวู่โจวเป็นพื้นที่สำคัญในการปลูกชาลิวเป่าที่เหมาะสม ด้วยสภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเติบโตของชา ทั้งนี้พื้นที่ปลูกชาในอำเภอหางหวู่ เมืองหวู่โจวมีคุณภาพดินและอากาศที่ดี ส่งผลให้ใบชาที่ได้มีคุณภาพสูง ทำให้เมืองหวู่โจวกลายเป็นศูนย์กลางการผลิตชาลิวเป่าและเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาค การส่งเสริมการปลูกและการผลิตชาลิวเป่ามีผลให้ในปี พ.ศ. 2566 เมืองหวู่โจวสามารถผลิตชาลิวเป่าได้ถึง 20,813 ตัน โดยสร้างมูลค่าการตลาดรวมกว่า 4,403 พันล้านหยวน (Guangxi Chinese Public, 2023)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชาลิวเป่าจะมีการขยายตัวทางธุรกิจ แต่กลับพบถึงปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตชาลิวเป่านั้นคือการจัดการที่เป็นระบบ ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจมีความล่าช้า ไม่เติบโตเท่าที่ควร นอกจากนี้ยังพบว่าในขั้นตอนของการผลิตนั้น ผู้ผลิตชายังมีการใช้เครื่องมือที่ล้าสมัย ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการผลิตชาหลายด้านไม่สามารถควบคุมการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ไม่สามารถจัดหาสินค้าได้ตามความต้องการของตลาดได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน อีกทั้งบริษัทผู้ผลิตชาลิวเป่ายังประสบปัญหาในเรื่องของการขาดแคลนแรงงานที่มีความชำนาญเป็นส่วนหนึ่งซึ่งส่งผลให้กระบวนการผลิตเกิดความล่าช้าตามมา และเพิ่มต้นทุนการดำเนินงานเป็นอย่างมาก ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาลิวเป่าเพิ่มขึ้น โดยต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มผู้บริโภคชารุ่นใหม่หันกลับมาสนใจชาลิวเป่าได้ ควบคู่กับปัญหาที่บริษัทผลิตชาไม่สามารถสร้างความแตกต่างที่โดดเด่นในตลาดการแข่งขันชาได้ ผลิตภัณฑ์ชาลิวเป่าจึงเป็นผลิตภัณฑ์ชาที่ขาดความเป็นเอกลักษณ์และขาดศักยภาพในการแข่งขันเชิงพาณิชย์อย่างชัดเจน การพัฒนาศักยภาพของชาลิวเป่าจึงเป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญที่รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับการสร้างตราสินค้าในชาลิวเป่าและการเสริมสร้างการรับรู้ผ่านการตลาดอย่างมีกลยุทธ์จะเป็นแนวทางในการเพิ่มยอดขายและทำให้ชาลิวเป่าเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในตลาดต่างประเทศ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจะทำให้ชาลิวเป่ามีความมั่นคงในตลาดและสามารถแข่งขันกับชาอื่น ๆ ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากชาลิวเป่ามีจุดเด่นด้านกลิ่นหอมอบอวล พร้อมสรรพคุณทางการแพทย์ และประวัติอันยาวนาน (Xinhua news, 2023)

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมชาลิวเป่าซึ่งเป็นหนึ่งในชาที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศจีน และโดยมีนโยบายช่วยส่งเสริมการผลิตชาลิวเป่าให้เป็นสินค้าหลักของอำเภอหางหวู่ เมืองหวู่โจว มณฑลกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน และมุ่งส่งเสริมให้ชาลิวเป่าเป็นที่รู้จักแก่ประชาชนทั่วไป จึงควรศึกษาถึงบริบทในแง่มุมต่าง ๆ ทางด้านการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิวเป่า รวมไปถึงการมุ่งพัฒนา

ศักยภาพในการแข่งขันการตลาดเพื่อช่วยส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ชาลิ่วเป่าจำหน่ายได้มากขึ้น จากประเด็นดังกล่าวจึงควรมุ่งศึกษาถึงการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า เพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาธุรกิจ และการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันกับตลาดชาทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศต่อไปได้อีกในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอหางหว เมืองหวโจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอหางหว เมืองหวโจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษานี้ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 18 คน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้บริหารหรือตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการของบริษัทที่ผลิตชาลิ่วเป่า จำนวน 6 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิต จำนวน 6 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดของบริษัทที่ทำธุรกิจชาลิ่วเป่า จำนวน 6 คน ในอำเภอหางหว เมืองหวโจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพปัญหา และความต้องการในบริบทของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 7Ps) ของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอหางหว เมืองหวโจวมณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีนมาช่วยในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันชาลิ่วเป่า โดยมีการหาคุณภาพของเครื่องมือจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นรวบรวมประเด็นสำคัญ และจัดแนวทางของข้อคำถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ทดสอบคุณภาพโดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้กลุ่มเป้าหมายอ่านเพื่อทดสอบความเข้าใจของคำถามจากนั้นนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้อง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้ ในระยะที่ 1 ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในบริบทของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 7Ps) ของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอหางหว เมืองหวโจวมณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีนการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำผลในระยะที่ 1 มาช่วยในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันชาลิ่วเป่าในระยะที่ 2 จากนั้นทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า

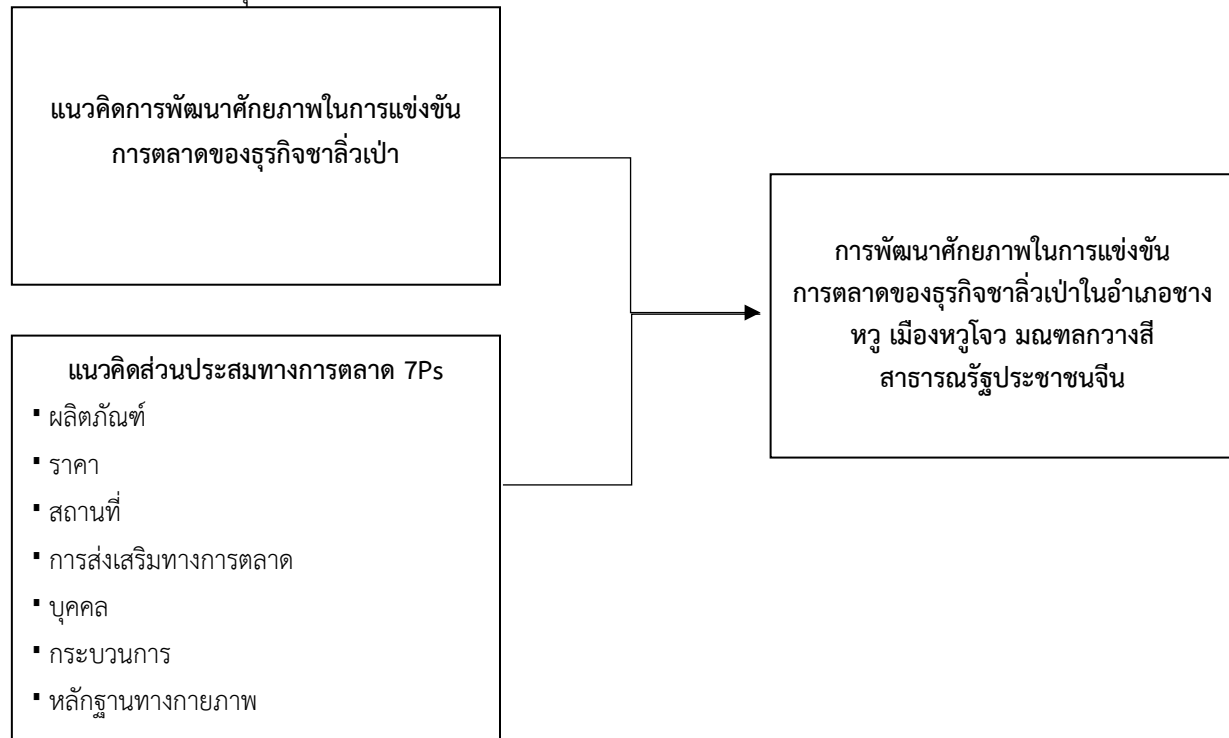
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างประกอบด้วยตัวแทนจากผู้บริหารหรือตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการของบริษัทที่ผลิตชาลิ่วเป่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิต และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการตลาดของบริษัทที่ทำธุรกิจชาลิ่วเป่า ในอำเภอหางหว เมืองหวโจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 18 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาสร้างข้อสรุปเพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี และวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (เอี่ยมพร หลินเจริญ, 2555) จากนั้นทำการ

วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 คน โดยทำการประเมินตามแนวคิดของ Daniel Stufflebeam (2007)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยจากทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับแนวคิดด้านการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันด้านการตลาดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลัวเปาในอำเภอหางหว เมืองหางโจว มณฑลหางสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

1.1. สภาพปัจจุบัน

1) ด้านผลิตภัณฑ์ชาลัวเปา พบว่าผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลายเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไปนั้นเป็นไปได้ยาก ผลิตภัณฑ์ชาลัวเปามีเพียงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นใบชาเพื่อใช้ชงเท่านั้น บริษัทต้องพิจารณาและพยายามเพิ่มผลิตภัณฑ์จากชาลัวเปาให้มีความหลากหลายมากขึ้นในอนาคต เพื่อขยายฐานลูกค้าและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ โดยยังคงเน้นที่คุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์ของชาลัวเปาไว้

2) ด้านราคาไม่มีผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์ชาลัวเปา เนื่องจากราคาสอดคล้องกับคุณภาพทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่าทางบริษัทจัดสรรราคาได้เหมาะสม และหากเทียบราคากับสินค้าทั่วไปของชาลัวเปาพบว่า มีราคาเทียบเท่ากับสินค้าประเภทชาชนิดอื่น ๆ สามารถทำการค้าและเป็นราคาที่ใช่แข่งขันในตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

3) ด้านช่องทางการจำหน่ายยังไม่พบปัญหาหรืออุปสรรคที่สำคัญจากทั้งช่องทางหน้าร้านและออนไลน์โดยมีศักยภาพในการเติบโตต่อเนื่อง ในอนาคตการพัฒนากลยุทธ์การตลาดและการปรับตัวเข้ากับ

พฤติกรรมของผู้บริโภค หากต้องการเพิ่มจุดแข็งในอนาคตควรมุ่งเน้นการลงทุนด้านการตลาดดิจิทัล และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ จะช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันได้มากขึ้น

4) ด้านการส่งเสริมการตลาดการประชาสัมพันธ์เพื่อขายสินค้าและทำการส่งเสริมการตลาดส่วนใหญ่จะปรากฏในช่องทางหลัก ๆ หรือช่องทางออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ แม้ว่ากลยุทธ์ในปัจจุบันจะประสบความสำเร็จ แต่ควรพิจารณาเพิ่มงบประมาณในส่วนของการตลาดดิจิทัลและขยายการส่งเสริมการขายของออนไลน์ให้มากขึ้น

5) ด้านบุคลากรไม่พบปัญหาของการขาดแคลนบุคลากร หรือในเรื่องของการทำงานเป็นทีม รวมถึงในเรื่องของภาวะความขัดแย้งในองค์กรแต่อย่างใด นอกจากนี้บริษัทยังมีความสำเร็จในการดูแลรักษาบุคลากรไว้ได้ โดยให้ความสำคัญกับการอบรมอย่างต่อเนื่องและสนับสนุนสวัสดิการที่เหมาะสมแก่พนักงานทุกคน

6) ด้านกระบวนการปัญหาหลัก ๆ ได้แก่ ความล่าช้า ไม่ทันสมัย และความไม่สะดวกในบางขั้นตอน ควรลงทุนในเทคโนโลยีการจัดการที่ทันสมัย หรือซอฟต์แวร์จัดการการผลิต เพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดความล่าช้า เพิ่มการอบรมพนักงานเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พิจารณาเพิ่มระบบอัตโนมัติในการตรวจสอบคุณภาพและการจัดส่งสินค้าเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้รวดเร็ว

7) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพของธุรกิจชาลิ่วเป่าได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม

1.2 สภาพปัญหาพบว่าประเด็นปัญหาที่สำคัญใน 3 ด้าน มีความจำเป็นต้องปรับปรุง ได้แก่

1) ด้านผลิตภัณฑ์ชาลิ่วเป่าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านความสะดวก คุณภาพ และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบโจทยกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดชาที่มีการแข่งขันสูงอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการส่งเสริมการตลาดเน้นการทำการค้า และเน้นการกระจายสินค้าผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งช่วยลดต้นทุนการบริหารจัดการ แต่ยังเริ่มมีการปรับตัวสู่การจำหน่ายออนไลน์และการขยายตลาดต่างประเทศในบางกรณี ทั้งนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าเก่าและสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ในตลาดเป้าหมาย และ 3) ด้านกระบวนการ ทั้งการผลิต การจัดส่ง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

1.3 ความต้องการด้านการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า พบว่ามีความต้องการด้านธุรกิจชาลิ่วเป่า 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการ การพัฒนากระบวนการผลิตและการจัดส่ง การประยุกต์ใช้แนวคิด Lean ยังมีความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการทรัพยากร ลดความสูญเสีย และส่งเสริมการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) มาปรับใช้ในกระบวนการผลิตและควบคุมคุณภาพช่วยเสริมสร้างความแม่นยำและลดข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิต ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของชาลิ่วเป่าอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล 2) ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านความสะดวก คุณภาพ และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบโจทยกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และ 3) ด้านการส่งเสริมการตลาด การใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างแบรนด์ กระตุ้นยอดขาย และสร้างการมีส่วนร่วมกับลูกค้า โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภควัยรุ่นและผู้สนใจสุขภาพ การใช้โปรโมชัน คอนเทนต์สร้างสรรค์ และกิจกรรมแคมเปญต่างๆ เป็นเครื่องมือหลักในการเข้าถึงและรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย

2. ผลการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอขางหวู เมืองหวู่โจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

หลังจากที่การสนทนากลุ่มเพื่อการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจ ชาลิ่วเป่าในอำเภอขางหวู เมืองหวู่โจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปดังนี้ 1) การพัฒนาศักยภาพทางการตลาด

ต้องมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ่านกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพอาจจะต้องทำการลดการลงทุนและการเปลี่ยนรุ่นการผลิตเครื่องจักรต่างๆ 2) ต้องมีการพัฒนากระบวนการควบคู่ไปกับการพัฒนาเครื่องมือ อัตราการใช้ประโยชน์จากเครื่องจักรอุปกรณ์ฯ 3) กระบวนการและเทคโนโลยีที่ใช้ต้องช่วยลดการสูญเสียได้เป็นอย่างดี 4) การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต 5) การลองนำเอาแนวคิด LEAN มาลองลองใช้บ้าง 6) ในการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต แนวคิด LEAN อย่างเดียวอาจจะยังไม่พอ อาจจะต้องใช้การบัญชีต้นทุนการไหลวัสดุ แล้วก็ต้องการสร้างแผนภาพสายธารแห่งคุณค่า (VSM) เข้ามาด้วย 7) สามารถการควบคุมการผลิตอาจจะต้องใช้ IoT (THE INTERNET OF THINGS) 8) อาจจะต้องพัฒนา IoT (THE INTERNET OF THINGS) มาวิเคราะห์และควบคุมเวลาในการผลิต 9) สร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและแตกต่าง ตอนนี้เรามีแค่ใบชาอบแห้งกับเครื่องดื่มสำเร็จรูป ในส่วนเครื่องดื่มสำเร็จรูปควรพัฒนาให้มีความแตกต่าง เช่น อัดลมเข้าไปหรือผสมกับ lime เข้าไป 10) ผลิตภัณฑ์ต้องแตกต่างและน่าสนใจและสามารถเก็บรักษาไว้นาน ส่วนเครื่องดื่มต้องมีประโยชน์ต่อสุขภาพด้วย อาจจะต้องลดเรื่องความหวานลง 11) ผลิตภัณฑ์ใหม่ควรดื่มง่าย ไม่ต้องเสียเวลามาซังอีก และต้นทุนต่อหน่วยงานการผลิตต่ำ 12) ผลิตภัณฑ์ต้องการมีรูปภาพที่สวยงาม ตรงกับความต้องการของบริโภคได้ และ 13) โปรโมชัน การใช้นักแสดง หรือบุคคลมีชื่อเสียง (Celebrities/Influencers) มาเป็นส่วนหนึ่งของการไลฟ์สดบน TikTok เพื่อโปรโมตแบรนด์ โดยเฉพาะในกรณีของ ชาลิ่วเป่า (ชาเขียวหรือชาจีนที่มีความนิยม) เป็นกลยุทธ์ที่ทรงพลังในการสร้างการรับรู้แบรนด์ (Brand Awareness) และกระตุ้นยอดขายในกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอขางหวู่ เมืองหวู่โจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า

ด้านกระบวนการจัดการของธุรกิจชาลิ่วเป่าในปัจจุบันยังคงเผชิญกับปัญหาหลัก ๆ ได้แก่ กระบวนการทำงานความล่าช้า เนื่องจากระบบการจัดการไม่ทันสมัย มีความไม่สะดวกในบางขั้นตอน ควรลงทุนในเทคโนโลยีการจัดการ เช่น ระบบ IoT หรือระบบการสั่งการผ่านคอมพิวเตอร์ในการจัดการผลิต เพื่อเพิ่มความแม่นยำและลดความล่าช้า ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นพิจารณาเพิ่มระบบอัตโนมัติในการตรวจสอบคุณภาพและการจัดส่งสินค้า และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้รวดเร็ว ที่เป็นเช่นนี้เพราะกระบวนการคือขั้นตอนการปฏิบัติงานตั้งแต่เริ่มต้นจนงานเสร็จตามวัตถุประสงค์ต้องมีประสิทธิภาพโดยใช้เวลาและทรัพยากรน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Liang B. (2023) ที่กล่าวถึงกระบวนการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพในการผลิต เพื่อผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ในการนำเสนอแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการทำงานเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้รวดเร็วพร้อมสอดคล้องกับแนวคิดของ Chen, Y. L., & Potroz, M. G. (2021) ที่อธิบายไว้ว่ากลยุทธ์การปรับปรุงกระบวนการผลิตในอุตสาหกรรมชา โดยเน้นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ระบบ Lean และ IoT เข้ามาใช้ในการวิเคราะห์และควบคุมกระบวนการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความไม่สะดวกในขั้นตอนต่าง ๆ

ด้านผลิตภัณฑ์ของชาลิ่วเป่าจากอดีตที่มีผลิตภัณฑ์ที่ไม่หลากหลาย จากการศึกษาทำให้เกิดการพัฒนาสินค้า เพื่อขยายฐานลูกค้าและตอบสนองความต้องการของลูกค้าซึ่งกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ โดยยังคงเน้นที่คุณภาพและเอกลักษณ์ของชาลิ่วเป่าเป็นหลัก ที่เป็นเช่นนี้เพราะทางเลือกที่หลากหลายของผลิตภัณฑ์มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Li, J., & Zhang, L. (2021) ที่อธิบายว่าการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคในอุตสาหกรรมชา ควรมุ่งเน้นที่ความต้องการและแนวโน้มเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ช่วยส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชา อีกทั้งยังช่วยขยายฐานลูกค้าและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ สอดคล้องกับนายวิทยา เลิศพนาสิน (2564) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบบรรจุภัณฑ์ กลิ่น สี ราคา ตราสินค้า คุณภาพของผลิตภัณฑ์

รวมถึงชื่อเสียงของผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่าย นอกจากนี้ สินค้าและบริการที่นำเสนอสามารถอยู่ในรูปแบบที่มีตัวตนและ/หรือไม่มีตัวตนได้ โดยผลิตภัณฑ์นั้นต้องมีรรถประโยชน์ (Utility) และคุณค่า (Value) ในมุมมองของลูกค้า ซึ่งเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการเหล่านั้น ทั้งนี้ การกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดและตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านส่งเสริมการตลาดของชาลิ่วเป่าการตลาดดิจิทัลและขยายการส่งเสริมการขายของออนไลน์ว่า แนวโน้มและความท้าทายในการแข่งขันของธุรกิจชาลิ่วเป่าในจีนโดยเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพทางการแข่งขัน เพื่อให้ธุรกิจสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ควรมีการลงทุนในเทคโนโลยีการจัดการและการขยายช่องทางการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะกลยุทธ์การตลาดออนไลน์เป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนรุ่นใหม่ สอดคล้องกับ Bux & Amicarelli (2022) ที่เล่าถึงกลยุทธ์การตลาดในธุรกิจเครื่องดื่มชา โดยเสนอว่า การใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Wechat , Taobao และ TikTok และ Instagram จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า การพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมในการใช้โซเชียลมีเดียจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บริษัทสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอหางหวู เมืองหวู่โจว มณฑลกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า

ผลการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดสามารถแบ่งออกได้เป็นแนวทางหลัก ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการ 2) ด้านผลิตภัณฑ์ และ 3) ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยทั้ง 3 แนวทางนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในผู้ประกอบการชาลิ่วเป่า ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มฝ่ายการตลาด กลุ่มฝ่ายทรัพยากรบุคคล และกลุ่มฝ่ายการผลิต ซึ่งได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนมุมมองในกระบวนการพัฒนาศักยภาพดังกล่าว กระบวนการนี้ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ทุกคนในองค์กรมีบทบาทและหน้าที่ร่วมกัน ผ่านการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีที่เน้นความสำคัญของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกันทำ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายในองค์กรสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว ทั้งในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ กระบวนการปฏิบัติงาน และกลยุทธ์การตลาดส่วนร่วมผลการศึกษาครั้งนี้ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าส่วนสำคัญของการประสบความสำเร็จในธุรกิจของทุกองค์กร ด้านการส่งเสริมการตลาดไม่ได้หมายถึงการสื่อสารหรือการโฆษณาเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงด้านกระบวนการ ด้านผลิตภัณฑ์ด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐพงศ์ ใจชื่อตรง (2563) ที่กล่าวถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน โดยเสนอแนวทางในการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในกระบวนการพัฒนา ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนากระบวนการผลิตของธุรกิจชาพร้อมสอดคล้องกับแนวคิดของ พรศิริ วิรุณพันธ์ (2564) ที่กล่าวถึงความสามารถทางการตลาดและกลยุทธ์ในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยเน้นถึงความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการปรับปรุงกระบวนการผลิต อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของกัลยรัตน์ พินิจจันทร์ (2563) การปรับปรุงกระบวนการผลิตสามารถเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนได้ การนำแนวคิด Lean Management มาใช้ช่วยลดความสูญเปล่าในกระบวนการผลิต นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยี Internet of Things (IoT) ยังช่วยเพิ่มความแม่นยำและคุณภาพของผลิตภัณฑ์

การพัฒนาด้านผลิตภัณฑ์ชาลิ่วเป่าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านความสะอาด คุณภาพ และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดชาที่มีการแข่งขันสูงอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะด้วยการยกระดับตลาดชาให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่องและรสนิยมของผู้บริโภคที่หลากหลายสามารถเพิ่มศักยภาพการแข่งขันได้ โดยสอดคล้องกับ รัชชิตา ดาวเรือง และคณะ (2566) ที่ได้เสนอแนวทางที่การเพิ่ม

คุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การศึกษานี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาลิ่วเป่าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้ดีขึ้น พร้อมสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ (2562) ที่เล็งถึงความต้องการของผู้บริโภคในตลาดเครื่องดื่มชาเพื่อสุขภาพ โดยเน้นถึงความสำคัญของคุณภาพและความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ รวมถึงแนวโน้มในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว พร้อมสอดคล้องกับ อาชิรญา บุญเพิ่ม (2564) เล่าถึงพฤติกรรมผู้บริโภคและกลยุทธ์ทางการตลาดในอุตสาหกรรมชา โดยเสนอว่าการปรับปรุงคุณภาพและการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาด

การพัฒนากระบวนการจัดการของธุรกิจชาลิ่วเป่าสมัยใหม่ชี้ให้เห็นถึง ความท้าทายสำคัญของผลิตภัณฑ์ชาทั้งในด้านคุณภาพสินค้า การจัดการกระบวนการผลิตและจัดส่ง รวมถึงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งล้วนเป็นโอกาสสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและขยายฐานลูกค้าในอนาคต ที่เป็นเช่นนี้เพราะกระบวนการผลิตมีความสำคัญสูงสุดในการผลิตสินค้าหรือบริการ เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยควบคุมการผลิตสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้ดียิ่งขึ้นสอดคล้องกับ ศรีณย์ ชันติประเสริฐ (2563) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนความต้องการวัสดุในการผลิตและการจัดการสินค้าคงคลัง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าและความไม่สะดวกในกระบวนการผลิตของธุรกิจชาได้ นอกจากนี้การพัฒนากระบวนการผลิตจนถึงการจัดส่งสินค้าควรมีแนวทางเข้ามาช่วยพัฒนากระบวนการทำงานให้ดีขึ้น การใช้ระบบ Lean และ Value Stream Mapping (VSM) เป็นส่วนช่วยให้กระบวนการผลิตสินค้ามีความกระชับลดระยะเวลาการทำงานตั้งแต่การขนชาจากเกษตรกรมาสู่โรงงาน และช่วยลดขั้นตอนการผลิตภายในโรงงานได้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ ธนกร มณีสีทอง (2562) ที่กล่าวถึง การใช้เทคนิค Lean และ Value Stream Mapping (VSM) เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาในเรื่องของเวลาในการกระบวนการแปรรูป การศึกษาเสนอแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจชาลิ่วเป่าได้

การพัฒนาด้านการส่งเสริมการตลาดส่วนใหญ่เน้นการกระจายสินค้าผ่านตัวแทนจำหน่าย ซึ่งช่วยลดต้นทุนการบริหารจัดการ แต่ยังเริ่มมีการปรับตัวสู่การจำหน่ายออนไลน์และการขยายตลาดต่างประเทศในบางกรณี ทั้งนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าเก่าและสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์ในตลาดเป้าหมาย การใช้ช่องทางออนไลน์ในการโปรโมตผลิตภัณฑ์และสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การใช้โซเชียลมีเดีย และการสร้างแบรนด์ที่มีเอกลักษณ์เพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับธุรกิจชาลิ่วเป่าได้ถึงแนวทางในการสร้างระบบออนไลน์ที่สามารถจัดการและควบคุมได้ง่าย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ขาย การปรับตัวสู่การจำหน่ายออนไลน์จะช่วยให้ธุรกิจสามารถขยายตลาดและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว

การนำแนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7 P (Product, Price, Place, Promotion, People, Process, Physical Evidence) เป็นกรอบการวิเคราะห์ที่ช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและความยั่งยืนของธุรกิจ โดยมีบทบาทสำคัญในด้านต่าง ๆ การพัฒนาคุณภาพ ความหลากหลาย และนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความแตกต่างในตลาด Khan & Rahman (2022) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมเครื่องดื่ม โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพและบรรจุภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคยุคใหม่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเพื่อให้ก้าวทันต่อเหตุการณ์ ผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มจะต้องทันเทรนด์ต่าง ๆ และอัปเดตการนำเสนอผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2560) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ในมุมมองขององค์ประกอบสามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์หลักและผลิตภัณฑ์เสริม ซึ่งทั้งสองส่วนทำหน้าที่ประสานกันเพื่อสร้างประโยชน์และมูลค่าให้กับผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มมูลค่าแก่ผู้บริโภค แต่ยังสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและตอบสนองต่อความพึงพอใจของลูกค้า ผลิตภัณฑ์นั้นครอบคลุมทั้งสินค้าและ

บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของบริการ นอกจากผลิตภัณฑ์หลักที่ตอบสนองผลประโยชน์หลักแล้วยังมีผลิตภัณฑ์เสริมที่ช่วยเพิ่มมูลค่าหรือผลประโยชน์เพิ่มเติมให้กับผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับ “แนวคิดด้านผลิตภัณฑ์” ซึ่งระบุว่าผู้บริโภคไม่ได้ต้องการเพียงตัวสินค้าและบริการ แต่ยังมองหาผลประโยชน์และคุณค่าที่ได้รับจากข้อเสนอแบบองค์รวมของผู้ขาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอขางหวู เมืองหวูโจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน โดย 1) สภาพปัจจุบันด้านผลิตภัณฑ์ชาลิ่วเป่าไม่หลากหลาย ด้านการส่งเสริมการตลาดการประชาสัมพันธ์เพื่อขายสินค้าและทำการส่งเสริมการตลาดส่วนใหญ่จะปรากฏในช่องทางหลัก ๆ หรือช่องทางออฟไลน์เป็นส่วนใหญ่ และด้านกระบวนการปัญหาความล่าช้า การไม่ทันสมัย 2) สภาพปัญหาได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ชาลิ่วเป่าต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ด้านการส่งเสริมการตลาดเน้นการกระจายสินค้าผ่านตัวแทนจำหน่าย การปรับตัวสู่การจำหน่ายออนไลน์และการขยายตลาดต่างประเทศ และด้านกระบวนการ ทั้งการผลิต การจัดส่ง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และ 3) ความต้องการด้านการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่า ได้แก่ ด้านกระบวนการพัฒนากระบวนการผลิตและการจัดส่ง การประยุกต์ใช้แนวคิด Lean ในการเพิ่มประสิทธิภาพ ส่งเสริมการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การนำเทคโนโลยี Internet of Things (IoT) มาปรับใช้ในกระบวนการผลิตและควบคุมคุณภาพ ด้านผลิตภัณฑ์ คือความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการส่งเสริมการตลาด การใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างแบรนด์ กระตุ้นยอดขาย

ผลการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าในอำเภอขางหวู เมืองหวูโจว มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน 3 ด้านที่เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจชาลิ่วเป่าประกอบด้วย 1) การพัฒนาศักยภาพด้านกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญ ขณะที่สนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและตอบสนองความต้องการของตลาดได้ การนำแนวคิด Lean Management, VSM, MFCA และ IoT มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน ลดของเสีย และเสริมศักยภาพการแข่งขันของธุรกิจชาลิ่วเป่า โดยมุ่งเน้นการลดความสูญเสียผ่านแผนผังสายธารแห่งคุณค่า (VSM) ใช้การบัญชีต้นทุนวัสดุของไหล (MFCA) และนำ IoT มาช่วยวิเคราะห์และควบคุมกระบวนการผลิต ทั้งหมดนี้ช่วยเพิ่มผลผลิต ลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน 2) การพัฒนาศักยภาพด้านผลิตภัณฑ์ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของ ชาพร้อมดื่มที่มีความสะดวกสบายต่อการดื่ม โดยควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาแบบสำเร็จรูปไม่ต้องชงดื่ม นอกจากนี้ควรเน้นบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามและดึงดูดความสนใจแก่ผู้พบเห็นช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้ามากขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์ (ชาลิ่วเป่า) หรือชาลิ่วเป่าในผลส้มเป็นชาที่มีการนำไปชงดื่มด้วยผลส้มแล้วทำให้แห้ง ถือว่าเป็นทางเลือกใหม่สำหรับผู้ชื่นชอบการดื่มชาที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น และ 3) การพัฒนาศักยภาพด้านการส่งเสริมการตลาด ใช้ช่องทางการค้าแบบออนไลน์ ผ่านระบบ Wechat, Taobao และ TikTok เป็นช่องทางสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและสร้างการรับรู้แบรนด์ รวมไปถึง การจัดโปรโมชั่น เช่น การมอบส่วนลด การแจกสินค้าทดลอง และกิจกรรมลุ้นรางวัลก็มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดลูกค้าและกระตุ้นยอดขาย โดยสรุป ควรใช้โซเชียลมีเดียเป็นช่องทางหลักในการประชาสัมพันธ์ ควบคู่กับกลยุทธ์ส่งเสริมการขายที่เหมาะสม เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับสินค้า เพิ่มการจดจำแบรนด์ และเสริมศักยภาพในการแข่งขันของตลาดอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานของรัฐกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางในการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดของธุรกิจของชุมชนของตน รวมถึงผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของชุมชน มาเป็นนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน และสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศอย่างยั่งยืน

1.2 หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาด ธุรกิจลิวเปา มาเพิ่มช่องทางการมีรายได้ให้ผู้ประกอบการธุรกิจ ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดซื้อวัตถุดิบ นโยบายรับซื้อวัตถุดิบที่สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกร

1.3 กระทรวงพาณิชย์ควรส่งเสริมความร่วมมือกับเกษตรกรคู่ค้าในประเทศและต่างประเทศ โดยกำหนดเป็นนโยบายพัฒนากระบวนการปลูกชาร่วมกัน เพื่อเพิ่มคุณภาพของวัตถุดิบ โดยให้เกษตรกรได้เรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการปลูกชาให้มีมาตรฐานสูงขึ้น หน่วยงานภาครัฐ ควรใช้ผลการศึกษานี้ในการกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจในจีน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำมาตรการสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจลิวเปา เช่น การให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาเทคโนโลยีการตลาด และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมถึงควรส่งเสริมเกษตรกรผู้ปลูกชาให้มีความรู้ความเข้าใจในการปลูกชาอย่างมีคุณภาพผ่านการจัดอบรมและให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในห่วงโซ่คุณค่า (value chain) ของธุรกิจลิวเปา

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก มีข้อเสนอแนะว่าในการวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยรวมทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน การใช้วิธีดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความลึกซึ้งของข้อมูลเชิงคุณภาพและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัยผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโมเดลการตลาดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และดำเนินการทดสอบโมเดลดังกล่าวโดยใช้สถิติขั้นสูง เช่น การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) หรือการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (structural equation modeling: SEM) เพื่อเพิ่มความแม่นยำและความเชื่อมั่นของผลการวิจัย ข้อเสนอแนะเหล่านี้จะนำไปสู่แนวทางเชิงนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. (2562). รายงานสถานการณ์ตลาดเครื่องดื่มชาในประเทศจีน ณ เมืองกวางโจว. สืบค้นจาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/721720/721720.pdf.
- ณัฐพงศ์ ใจชื่อตรง. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การแข่งขันทางการตลาด บ้านสมใจ ตำบลไฉ่ อำเภอยะรัง จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(2), 121-130.
- ธนกร มณีสีทอง. (2562). การลดเวลาในกระบวนการแปรรูปใบชาฝักเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- รัชชิตา ดาวเรือง, นัสยา ชุ่มบุญชู, มรกต โกมลดิษฐ์ และมัทนียา พิทักษ์ชูโชค. (2566). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชาสมุนไพรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 10(1), 267-280.

- วิทยา เลิศพนาสิน. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน AliExpress ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม).
- ศรัณย์ ขันติประเสริฐ. (2563). การวางแผนความต้องการวัสดุในการผลิตชาผักเหียงดา กรณีศึกษา ศูนย์อนุรักษ์พันธุ์กรรมพีช อพ.สธ.คลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา. วารสารเกษตรพระวรุณ, 17(1), 123-136.
- สถาบันฯและกาแฟแห่งมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. (2565). ประวัติของชา. สืบค้นจาก <https://teacoffee.mfu.ac.th/tc-tea-coffeeknowledge/tc-tea/tc-teahistory.html>.
- อาชิรญา บุญเพิ่ม. (2564). พฤติกรรมผู้บริโภคและกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ชาในประเทศไทย. (การจัดการมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- เอี่ยมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสารการวัดผลการศึกษา, 17(1), 17-29.
- Bux, C., & Amicarelli, V. (2023). Circular economy and sustainable strategies in the hospitality industry: Current trends and empirical implications. *Tourism and Hospitality Research*, 23(4), 624-636.
- Chen, Y. L., & Potroz, M. G. (2021). A Study on the Development of the Traditional Tea Culture Tourism in China. Fujian: Fujian Agriculture and Forestry University.
- Khan, F. A., Ullah, K., ur Rahman, A., & Anwar, S. (2023). Energy optimization in smart urban buildings using bio-inspired ant colony optimization. *Soft Computing*, 27(2), 973-989.
- Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. (2014). *Evaluation theory, models, and applications*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Xinhua news. (2023). ชาลิ่วเปาของดีกว้างโจว ประวัติยาวนานกว่า 1,500 ปี. สืบค้นจาก <https://news.trueid.net/detail/XZ5gRVlXMxKd>.
- Yan Meng. (2022). Research on the Development Strategy of Guangxi MC Liubao Tea Company. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/357384370_Research_on_the_Construction_of_Tea_Marketing_Information_Service_Platform_under_the_Background_of_Internet.

The Development Approach for the Potential of Miang Kham Sweet Shrimp Paste (Ruea Thai Brand) Products by the Ban Krasa Chao Seafood Processing Community Enterprise, Ban Bo Subdistrict, Mueang District, Samut Sakhon Province

**Ratchanak Panyasupat¹ Chaipayit Muangmee^{1*} Rattana Bunuam¹
and Preeyapornh Suebsawat¹**

¹Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: Chaipayit.m@bsru.ac.th

ABSTRACT

This research aims to 1) examine the factors influencing consumer purchasing decisions for Nam Mieng Kham Kaphi Wan (Thai Ruea Brand), 2) propose strategies to enhance the product's potential in terms of quality, marketing, and branding, and 3) assess the impact of product development on community enterprises and the local community. The study employed a mixed-method approach, collecting data from three main groups: 30 community enterprise members, 400 consumers, with an additional 400 participants from community enterprises, and 5 experts. Statistical tools used included mean, standard deviation, percentage, Pearson correlation, multiple regression analysis, and pre-post comparison to assess the effectiveness of product development. The results revealed that: 1) The most influential factor in purchasing decisions was product quality, followed by price, distribution channels, and marketing promotion. Consumers emphasized taste, freshness, and overall value, while effective promotional activities and accessible distribution encouraged repeat purchases. 2) Product development should focus on enhancing quality, implementing digital marketing strategies, and building a strong brand identity through storytelling. Integrating online channels and culturally inspired packaging designs can strengthen brand recognition among consumers. 3) The impact evaluation showed a significant increase in sales and income among enterprise members, along with improved resource management and stronger collaboration within the community. Knowledge sharing and a sense of pride in local wisdom were fostered, demonstrating the comprehensive benefits of a systematic development approach that supports both economic growth and social sustainability.

Keywords: Miang Kham Sweet Shrimp Paste, Community Product Development, Digital Marketing, Branding, Community Enterprise

แนวทางการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้านกระซ้าขาว ตำบลบ้านบ่อ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสาคร

รัชกร ปัญญาสุพัฒน์¹ ชัยวิชญ์ ม่วงหมี^{1*} รัตนา บุญอ่วม¹ และ ปรียาภรณ์ สืบสวัสดิ์¹

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: Chaiyawit.m@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) 2) นำเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในด้านคุณภาพ การตลาด และการสร้างแบรนด์ และ 3) ประเมินผลกระทบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม การศึกษานี้ใช้วิธีแบบผสมผสาน โดยเก็บข้อมูลจาก 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 30 คน กลุ่มผู้บริโภค จำนวน 400 คน และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอีก 400 คน และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการเปรียบเทียบก่อน-หลัง เพื่อประเมินผลลัพธ์ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างถูกต้อง ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ ได้แก่ คุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับรสชาติ ความสดใหม่ และความคุ้มค่าของผลิตภัณฑ์ อีกทั้งการประชาสัมพันธ์และการกระจายสินค้าที่สะดวกยังส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ 2) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรเน้นการยกระดับคุณภาพ การตลาดดิจิทัล และการสร้างแบรนด์ผ่านการเล่าเรื่อง ควบคู่กับการใช้ช่องทางออนไลน์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มความจดจำในกลุ่มผู้บริโภค 3) ผลการประเมินพบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ช่วยเพิ่มยอดขาย รายได้ของกลุ่มวิสาหกิจ และความร่วมมือในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนบทบาทของการพัฒนาอย่างเป็นระบบที่ส่งผลดีทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

คำสำคัญ: น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน, การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน, การตลาดดิจิทัล, การสร้างแบรนด์, วิสาหกิจชุมชน

บทนำ

ในปัจจุบัน เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มฟื้นตัวต่อเนื่องจากภาวะชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะในภาคการส่งออกและการท่องเที่ยวซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรายได้ที่ยั่งยืน รัฐบาลไทยมุ่งเน้นการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจสู่ภูมิภาคผ่านการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและฐานราก โดยดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) จังหวัดสมุทรสาครมีบทบาทสำคัญในภาคอุตสาหกรรมการประมงและการแปรรูปอาหารทะเล โดยเฉพาะในตำบลบ้านบ่อที่รักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม ชาวบ้านมีการแปรรูปวัตถุดิบจากทะเล เช่น การตากปลากระตักและการผลิตกะปิเคียวเพื่อจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม กะปิมีข้อจำกัดด้านการบริโภคเนื่องจากรสชาติเค็มจัดและกระบวนการปรุงที่ซับซ้อน จึงไม่สะดวกในการบริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบท้องถิ่น

และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ชุมชนในตลาดอย่างยั่งยืน หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม (วิไลวรรณ อินทร์ักษ์, 2565)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้านกระเช้าขาวในจังหวัดสมุทรสาคร ยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมด้วยอาชีพหลักคือการทำประมง โดยมีการผลิตกะปิเค็ยจากกุ้งเค็ยที่จับได้ตามธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม กะปิที่ผลิตยังมีการใช้จำกัดในรูปแบบเดิม ๆ และขาดการพัฒนาสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ซึ่งผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับนวัตกรรมการผลิต การยกระดับบทบาทของชาวบ้านจากผู้ผลิตวัตถุดิบเป็นผู้ประกอบการนั้นต้องการองค์ความรู้ในหลายด้าน รวมถึงการคำนวณต้นทุน การประเมินความต้องการของผู้บริโภค การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการจัดการตลาด ทั้งนี้ ผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานมีศักยภาพในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและสร้างรายได้อย่างยั่งยืน หากสามารถขยายตลาดไปยังระดับประเทศและต่างประเทศได้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2566)

ในบริบทการตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวในด้านคุณภาพ รูปลักษณ์ และกลยุทธ์การสื่อสาร โดยการวิจัยของ Chesamae & Gadmeang (2021) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการใช้กลยุทธ์การตลาดสมัยใหม่ เช่น การสื่อสารผ่านช่องทางดิจิทัลมีความสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายฐานผู้บริโภค ขณะเดียวกัน พระไพโรจน์ กตทิโป และคณะ (2566) เน้นความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยอิงภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งต้องเริ่มจากการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรและวัฒนธรรมท้องถิ่น พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์และความยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ Green & Brock (2000) ยังเสนอว่าการเล่าเรื่องราว (Storytelling) ที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นจะช่วยสร้างความผูกพันกับผู้บริโภคและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการวิจัยที่เชื่อมโยงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรภายในชุมชนและการสร้างแบรนด์ร่วมกับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่สามารถต่อยอดสู่ความยั่งยืนในตลาดระดับประเทศหรือสากลได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมีคำถามวิจัย ดังนี้ ปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ควรเป็นอย่างไร และผลกระทบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีต่อกลุ่มวิสาหกิจและชุมชนในภาพรวมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย)
2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานทั้งในด้านคุณภาพ การตลาด และการสร้างแบรนด์
3. เพื่อประเมินผลกระทบของการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ที่ใช้เทคนิคการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการศึกษาเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ (Creswell, 2014) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรเป้าหมาย ประชากรหลักที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ 1) กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้านกระเช้าขาว ตำบลบ้านบ่อ อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีบทบาทในการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) 2) กลุ่มผู้บริโภค ที่ซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย)

ทั้งในและนอกชุมชน 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสร้างแบรนด์และกลยุทธ์ทางการตลาด

วิธีการสุ่มตัวอย่าง การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ใช้วิธีการ สุ่มแบบเจาะจง จำนวนตัวอย่างที่เลือก 30 คน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการผลิตและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) กลุ่มผู้บริโภค แบ่งเป็น 2 รอบการเก็บข้อมูล ครั้งที่ 1: แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน โดยใช้วิธี สุ่มโดยบังเอิญ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วน จำนวน 400 คน ครั้งที่ 2: การเก็บข้อมูลจากกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้านกระเช้าขาว และวิสาหกิจชุมชนอื่นในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้วิธี การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 400 คน 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ใช้วิธีการ สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนตัวอย่างที่เลือก 5 คน ผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างแบรนด์ และกลยุทธ์ทางการตลาด ซึ่งการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ขนาดตัวอย่างถูกกำหนดโดยใช้สูตรของ Cochran, (1977) ซึ่งใช้สำหรับประชากรที่มีจำนวนไม่แน่นอน และกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ($Z = 1.96$) และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ 5% ($e = 0.05$) โดยมีการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{Z^2 * P(1-p)}{e^2}$$

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

Z = ค่าระดับความเชื่อมั่นที่ 95% (1.96)

p = สัดส่วนของประชากรที่คาดว่าจะมีคุณสมบัติตรงกับการวิจัย (กำหนดที่ 0.50)

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

ดังนั้น

$$n = \frac{1.96^2 * (0.50)(1-0.50)}{0.05^2}$$

$$n = 384.16$$

ผู้วิจัยปัดค่าขึ้นเป็น 400 คน เพื่อให้เหมาะสมกับจำนวนประชากรเป้าหมาย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) แบบสอบถาม ใช้เก็บข้อมูลจากผู้บริโภคเกี่ยวกับ ความพึงพอใจ การรับรู้คุณภาพผลิตภัณฑ์ และการสร้างแบรนด์

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity - IOC) ดำเนินการโดยให้ ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของข้อคำถามในแบบสอบถาม ใช้ดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Item-Objective Congruence: IOC) ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเฉลี่ย S-IOC/Ave = 0.987 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก (Rovinelli & Hambleton, 1977) ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทดสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach's Alpha ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้คือ ≥ 0.7 (Tavakol & Dennick, 2011)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3 กลุ่มตัวอย่างหลัก ได้แก่ กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้บริโภค และผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้ 4 เครื่องมือหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสังเกตการณ์ โดยรายละเอียดของแต่ละกระบวนการมีดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้านกระเช้าขาว จำนวน 30 คน วิธีการดำเนินการ ใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ใช้ คำถามปลายเปิด

เพื่อให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ บันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ พร้อมกับการจดบันทึกประกอบ ระยะเวลาในการสัมภาษณ์: 45-60 นาทีต่อคน กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ถอดความ จากไฟล์เสียง ใช้วิธี วิเคราะห์เนื้อหา และการเข้ารหัสข้อมูล เพื่อจัดหมวดหมู่ประเด็นหลัก ตัวอย่างหัวข้อที่วิเคราะห์: ปัญหา ด้านการผลิตและการตลาด ความท้าทายในการจัดการทรัพยากร และกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ Kvale & Brinkmann, (2009) ซึ่งระบุว่า การสัมภาษณ์เชิงลึกช่วยให้เข้าใจถึงมุมมองและความรู้สึกของผู้ให้สัมภาษณ์อย่างลึกซึ้ง

3.2 การใช้แบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริโภค 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1: ผู้บริโภคที่ซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำ กะปิหวาน จำนวน 400 คน (ใช้การสุ่มโดยบังเอิญ) กลุ่มที่ 2: สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้าน กระเช้าขาว และวิสาหกิจชุมชนอื่นในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 400 คน (ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย - Simple Random Sampling) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ออกแบบแบบสอบถาม โดยอ้างอิงจาก วัตถุประสงค์ของการวิจัย ทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนี IOC ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาเฉลี่ย $S\text{-IOC}/Ave = 0.987$ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach's Alpha ≥ 0.7 วิธีการแจกแบบสอบถาม ใช้วิธีเผชิญหน้า สำหรับผู้บริโภคที่อยู่ในพื้นที่ตลาดท้องถิ่น และใช้แบบสอบถามออนไลน์ สำหรับลูกค้าในพื้นที่อื่น ๆ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในการประมวลผลข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

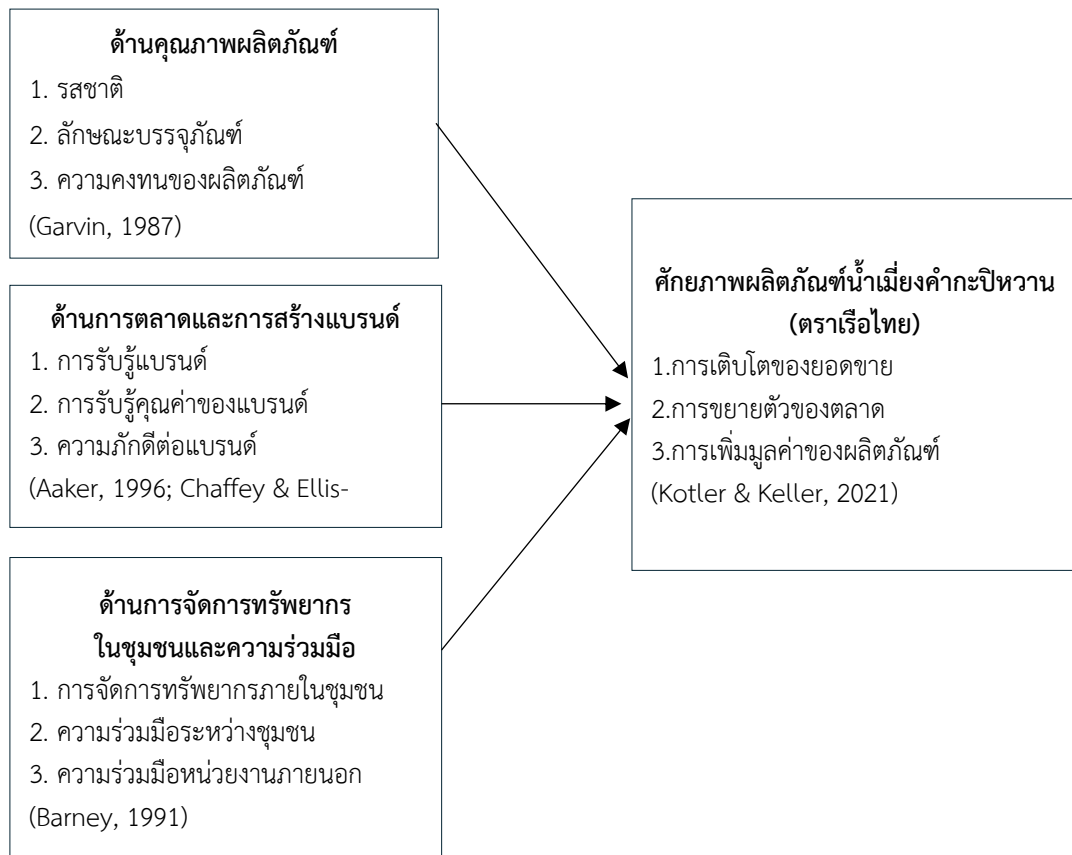
4.1 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ โดยใช้เทคนิคการเข้ารหัสข้อมูล (Coding) เพื่อจัดหมวดหมู่ประเด็นหลัก เช่น ปัญหาในการผลิต ความร่วมมือในชุมชน และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากนั้นจึงวิเคราะห์เชิงตีความ เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างบริบทของชุมชนและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

4.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยแยกการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การใช้สถิติจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	ประเภทข้อมูล	วิธีการวิเคราะห์	สถิติที่ใช้
1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์	ปริมาณ	สถิติเชิงพรรณนา และความสัมพันธ์	ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, Pearson's Correlation
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์	คุณภาพ + ปริมาณ	วิเคราะห์เนื้อหา + การถดถอย	Content Analysis, Multiple Regression
3. เพื่อประเมินผลกระทบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม	ปริมาณ + คุณภาพ	การเปรียบเทียบ ก่อน-หลัง + สัมภาษณ์	Paired Sample T-test, Content Analysis

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาองค์ประกอบของตัวแปรจากแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่ผ่านมา จึงสามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปихวาน (ตราเรือไทย) ได้ 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ แนวคิดคุณภาพ 8 มิติของ Garvin (1987) ถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยเน้นมิติที่เกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพ (Performance), ความคงทน (Durability) และ สุนทรียภาพ (Aesthetics) ซึ่งล้วนสะท้อนผ่านรสชาติของผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ และอายุการเก็บรักษาที่ยาวนาน งานวิจัยของ Chesamae & Gadmeang (2021) ยังตอกย้ำว่าบรรจุภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ชัดเจนช่วยเพิ่มคุณค่าทางอารมณ์ และสร้างการรับรู้เชิงบวกต่อผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

2. ด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์ การสร้างแบรนด์ตามแนวคิดของ Aaker (1996) และกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลของ Chaffey & Ellis-Chadwick (2019) เน้นการสร้างอัตลักษณ์ (Identity), การเล่าเรื่องราว (Storytelling), และการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย อีคอมเมิร์ซ และอินฟลูเอนเซอร์ เพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ Karaste (2025) และ Pai (2024) ต่างก็สนับสนุนว่าแบรนด์ที่สื่อถึงท้องถิ่นและมีจุดยืนที่ชัดเจนจะสามารถสร้างความภักดีแม่ในตลาดที่มีการแข่งขันสูง

3. ด้านการจัดการทรัพยากรในชุมชนและความร่วมมือ แนวคิดทรัพยากรที่มีคุณค่า (Resource-Based View) ของ Barney (1991) เน้นว่าการบริหารทรัพยากรภายในองค์กรหรือชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับความร่วมมือเครือข่าย จะเป็นปัจจัยเสริมให้เกิดความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน งานของ ลลิตา พิมพา และรักษดา วัลย์ ศิริธาคำ (2021) ยืนยันว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น เงินทุนและเทคโนโลยี จะช่วยยกระดับมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ในขณะเดียวกัน แนวคิดการเล่าเรื่องของ Green & Brock

(2000) และงานของ Hong et al. (2021) เน้นบทบาทของวัฒนธรรมและความรู้สึกมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและผู้บริโภค

4. ด้านศักยภาพของผลิตภัณฑ์ ตามแนวคิดของ Kotler & Keller (2021) ศักยภาพของผลิตภัณฑ์ประกอบด้วย การเติบโตของยอดขาย, การขยายตัวของตลาด, และการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ หากสามารถพัฒนาคุณภาพสินค้า รักษาอัตลักษณ์ และขยายตลาดได้อย่างสมดุล ผลิตภัณฑ์ก็จะมีความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศ และสากล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยหลักทุกด้านในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ทั้งคุณภาพ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด โดยเฉพาะคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุด ซึ่งครอบคลุมทั้งรสชาติ ความสดใหม่ และคุณค่าทางโภชนาการ นอกจากนี้ ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ตลอดจนการกระจายสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งหน้าร้านและออนไลน์ มีส่วนผลักดันให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าได้สะดวกมากขึ้น ขณะเดียวกัน การส่งเสริมการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านสื่อโฆษณาและกิจกรรมส่งเสริมการขาย ยังช่วยเพิ่มการรับรู้และกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อซ้ำได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกพบว่าการขาดแคลนวัตถุดิบคุณภาพสูงและข้อจำกัดทางเทคโนโลยีด้านการแปรรูป ยังเป็นปัญหาสำคัญที่จำกัดการขยายตลาดไปยังกลุ่มลูกค้าใหม่ ส่งผลให้ผู้ผลิตต้องพึ่งพากลุ่มลูกค้าเดิมเป็นหลัก ในภาพรวม ผู้บริโภคมองว่าปัจจัยด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ควบคู่กับราคา และการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) เป็นที่พึงพอใจ และช่วยส่งเสริมให้เกิดความต้องการซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อน้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย)

(n=400)

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ	MIN	MAX	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
คุณภาพผลิตภัณฑ์	1.74	5.00	4.01	.523	มาก
ราคา	2.75	5.00	4.10	.533	มาก
ช่องทางการจัดจำหน่าย	2.80	5.00	4.03	.486	มาก
การส่งเสริมการตลาด	2.50	5.00	4.10	.534	มาก
ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย)	2.00	5.00	4.04	.569	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.01 (S.D. = 0.523) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” แสดงให้เห็นว่าคุณภาพผลิตภัณฑ์มีความสำคัญและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างชัดเจน ด้านราคาค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 (S.D. = 0.533) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” เช่นกัน โดยสะท้อนว่าราคาเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ผู้บริโภคคำนึงถึงในการตัดสินใจซื้อ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.03 (S.D. = 0.486) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” แสดงว่าความสะดวกและความหลากหลายของช่องทางการจัดจำหน่ายมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของลูกค้า ด้านการส่งเสริมการตลาดค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 (S.D. = 0.534) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” โดยชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมการส่งเสริมการตลาด เช่น โปรโมชัน การโฆษณา หรือการประชาสัมพันธ์ ส่งผลต่อความ

สนใจและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ด้านความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.04 (S.D. = 0.569) ซึ่งอยู่ในระดับ “มาก” แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ในระดับสูง

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Correlation Analysis):

ตัวแปร	คุณภาพผลิตภัณฑ์	ราคา	ช่องทางการจัดจำหน่าย	การส่งเสริมการตลาด	ความพึงพอใจ
คุณภาพผลิตภัณฑ์	1				
ราคา	.651**	1			
ช่องทางการจัดจำหน่าย	.483**	.446**	1		
การส่งเสริมการตลาด	.446**	.449**	.391**	1	
ความพึงพอใจ	.426**	.396**	.340**	.447**	1

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับ ความพึงพอใจ = .426 แสดงว่าคุณภาพที่ดีช่วยสร้างความพึงพอใจและส่งผลต่อความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค นอกจากนี้ ราคาที่เหมาะสม = .396 และ การส่งเสริมการตลาด เช่น โปรโมชั่นและโฆษณา = .447 ยังช่วยเพิ่มความพึงพอใจและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อได้ ส่วน ช่องทางการจัดจำหน่าย = .340 แม้มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำถึงปานกลาง แต่ความสะดวกและหลากหลายของช่องทางก็ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ การที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพมากที่สุด ชี้ให้เห็นว่าการรักษารสชาติและมาตรฐานสินค้าอย่างสม่ำเสมอจะช่วยรักษาลูกค้าเดิมไว้ได้ดี ขณะที่กลยุทธ์ด้านราคาต้องสอดคล้องกับคุณค่าที่ได้รับ ส่วนช่องทางจำหน่ายและการตลาดควรใช้เพื่อขยายตลาดสู่กลุ่มใหม่โดยไม่ลดทอนคุณภาพสินค้า

2. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานทั้งในด้านคุณภาพ การตลาด และการสร้างแบรนด์

แนวทางในการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานทั้งในด้านคุณภาพ การตลาด และการสร้างแบรนด์ พบว่า การพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ควรให้ความสำคัญทั้งในมิติของคุณภาพ การตลาด และการสร้างแบรนด์อย่างเป็นองค์รวม โดยเริ่มต้นจากการยกระดับคุณภาพสินค้าให้คงความโดดเด่นด้านรสชาติ ความคงทน และความปลอดภัย ทั้งนี้การใช้วัตถุดิบคุณภาพสูงและมีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานจะช่วยเสริมให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคที่คำนึงถึงสุขภาพและความคุ้มค่าได้อย่างตรงจุด ในด้านการตลาด ควรมุ่งเน้นกลยุทธ์ดิจิทัลเพื่อขยายตลาดให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การใช้ช่องทางอีคอมเมิร์ซ (E-commerce) และการจัดทำเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจ (เช่น การทำคอนเทนต์ร่วมกับผู้มีอิทธิพล หรือ Influencer Marketing) ควบคู่ไปกับการปรับแต่งเว็บไซต์หรือ SEO ให้ผู้บริโภคค้นหาสินค้าได้สะดวก นอกจากนี้ ควรผสมผสานกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การแจกตัวอย่างหรือส่วนลดพิเศษในช่วงเทศกาล เพื่อกระตุ้นการทดลองซื้อสินค้าในกลุ่มลูกค้าใหม่ ส่วนของการสร้างแบรนด์นั้น ควรมุ่งเน้นเอกลักษณ์และเรื่องราว (Storytelling) ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นจุดแข็งของผลิตภัณฑ์ จัดทำบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม ดึงดูดสายตา และสื่อถึงคุณค่าและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน การสื่อสารภาพลักษณ์ที่ชัดเจนและสม่ำเสมอจะช่วยให้แบรนด์เป็นที่จดจำมากขึ้น และสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและโอกาสในการเติบโต รายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ SWOT ของผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) พบว่า จุดแข็งคือ เอกลักษณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัตถุดิบธรรมชาติคุณภาพสูง ขณะที่ จุดอ่อน คือการขาดความเชี่ยวชาญ

ด้านการตลาดและงบประมาณจำกัด โอกาส มาจากการเติบโตของตลาดดิจิทัลและความนิยมสินค้าท้องถิ่นในระดับสากล ส่วนภัยคุกคาม ได้แก่การแข่งขันสูงและความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว การพัฒนากลยุทธ์เชิงรุกจึงจำเป็นต่อความสำเร็จในระยะยาว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 332 คน คิดเป็น ร้อยละ 83.0 ในขณะที่ ผู้หญิงมีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เพศชายมีสัดส่วนสูงกว่าหญิงอย่างชัดเจน ในส่วนของช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ช่วงอายุ 46-55 ปี จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 36-45 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 และ กลุ่มอายุ 25-35 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 ขณะที่ กลุ่มอายุสูงกว่า 55 ปี และ ต่ำกว่า 25 ปี มีจำนวนใกล้เคียงกันที่ 67 คน (ร้อยละ 16.8) และ 33 คน (ร้อยละ 8.3) ตามลำดับ ในด้านของระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวนมากที่สุดที่ 224 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมาคือ กลุ่มที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43.0 และ กลุ่มที่จบอนุปริญญา มีจำนวนเพียง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับการศึกษาสูง สำหรับรายได้ต่อเดือน พบว่า กลุ่มที่มีรายได้อยู่ในช่วง 25,001 - 35,000 บาท มีจำนวนมากที่สุดที่ 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมาคือ กลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 15,001 - 25,000 บาท จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ขณะที่ กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 15,000 บาท มีจำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 และ กลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 35,001 - 45,000 บาท มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis): ใช้เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆของแนวทางการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารทะเลบ้านกระเช้าขาว ตำบลบ้านบ่อ อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามหรือเป็นการพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัวส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 4 แสดงการสรุปค่าการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.715a	.512	.508	.30535	1.950

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพบว่า สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ในระดับปานกลางถึงสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) มีค่า 0.715 แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแข็งแกร่งระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ขณะที่ค่าสัมประสิทธิ์กำหนด (R Square) เท่ากับ 0.512 หมายความว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 51.2 นอกจากนี้วิธีการตรวจสอบผู้วิจัยพิจารณาค่าสถิติ Durbin-Watson โดยถ้าค่ามีค่าเข้าใกล้ 2 กล่าวคือ มีค่าอยู่ในช่วง 1.5 – 2.5 จะสามารถสรุปได้ว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระกัน โดยจากการวิเคราะห์ พบว่า ค่า Durbin-Watson มีค่าเท่ากับ 1.932 ซึ่งอยู่ระหว่าง 1.5 – 2.5 จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ในการทดสอบไม่มีความสัมพันธ์ภายในตัวเอง และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของประมาณการอยู่ที่ 0.30535 ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกถึงระดับความแม่นยำของแบบจำลอง

ตารางที่ 5 แสดงค่าสถิติการวิเคราะห์การถดถอย (Regression)

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	38.128	3	12.709	136.308	.000
Residual	36.363	390	.093		
Total	74.491	393			

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.) $p = 0.000$

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficient)

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.513	.205		7.390	.000
PROI	.315	.100	.141	3.137	.002
MARE	.130	.045	.130	2.888	.004
CORM	.895	.044	.737	20.146	.000

หมายเหตุ : * มีความน่าเชื่อถือที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) พบว่า ค่าความแตกต่างโดยรวมของโมเดลมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่า F อยู่ที่ 136.308 และค่า Sig. = 0.000 ซึ่งบ่งชี้ว่าโมเดลการถดถอยนี้มีความเหมาะสมในการอธิบายตัวแปรตาม แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้งสามตัว ได้แก่ คุณภาพผลิตภัณฑ์ (PROI), การตลาดและการสร้างแบรนด์ (MARE), และการจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ (CORM) มีอิทธิพลต่อ ศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. < 0.05)

ในส่วนของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ พบว่า การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ (CORM) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อ ศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ B = 0.895 และค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน Beta = 0.737 ซึ่งหมายความว่า หากค่าของ การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ (CORM) เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ ศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) เพิ่มขึ้น 0.895 หน่วย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.000)

ค่า Beta ที่สูงที่สุดในโมเดล สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของการรวมกลุ่มและการสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งปันความรู้ การจัดหาวัตถุดิบร่วมกัน หรือการวางแผนผลิตและจำหน่ายในลักษณะเครือข่าย ซึ่งช่วยเสริมความมั่นคงในการผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยรวม

ในเชิงนโยบาย ผลวิจัยนี้ชี้ว่าการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นไม่ควรจำกัดอยู่แค่ด้านคุณภาพหรือการตลาดเพียงอย่างเดียว แต่ต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมระบบความร่วมมือภายในชุมชน เช่น การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ การพัฒนาเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานรัฐและเอกชน ตลอดจนการเสริมศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อประสานความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน

คุณภาพผลิตภัณฑ์ (PROI) มีอิทธิพลต่อศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ B = 0.315 และค่า Beta = 0.141 ซึ่งบ่งบอกว่า คุณภาพผลิตภัณฑ์ (PROI) มีผลกระทบในเชิงบวกต่อ ศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) แต่มีอิทธิพลน้อยกว่า การจัดการทรัพยากรและความ

รวมมือ (CORM) โดยค่าทางสถิติชี้ว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อ ศักยภาพผลิตภัณท์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) อย่างมีนัยสำคัญ (Sig. = 0.002)

การตลาดและการสร้างแบรนด์ (MARE) มีค่าสัมประสิทธิ์ $B = 0.130$ และ $Beta = 0.130$ ซึ่งบ่งบอกว่าตัวแปรนี้มีอิทธิพลในระดับต่ำเมื่อเทียบกับ การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ (CORM) และ คุณภาพผลิตภัณท์ (PROI) แต่ยังมีผลต่อ ศักยภาพผลิตภัณท์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.004)

โดยสรุป ตัวแปร การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ (CORM) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกมากที่สุดต่อ ศักยภาพผลิตภัณท์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) ตัวแปร คุณภาพผลิตภัณท์ (PROI) และ การตลาดและการสร้างแบรนด์ (MARE) มีผลกระทบต่อน้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (PMBB) ในเชิงบวกเช่นกัน แต่มีอิทธิพลน้อยกว่า การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ (CORM) เนื่องจากแบบจำลองมี ค่าความเป็นไปได้ทางสถิติที่มีนัยสำคัญ (Sig. < 0.05) และค่าความแปรปรวนที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้สูง จึงสามารถใช้เป็นโมเดลเพื่อพยากรณ์และอธิบายความเปลี่ยนแปลงของศักยภาพผลิตภัณท์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาเชิงบูรณาการทั้ง 3 ด้านจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถของผลิตภัณท์ในการแข่งขันกับสินค้าท้องถิ่นและสินค้าอุตสาหกรรม สร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างและยกระดับคุณค่าทางวัฒนธรรม

3. ผลการประเมินผลกระทบของการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณท์ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม

ผลการประเมินผลกระทบของการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณท์ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม พบว่า การเปรียบเทียบก่อนและหลังการพัฒนาผลิตภัณท์แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในหลายมิติ ทั้งด้านยอดขาย การจัดการทรัพยากร และความร่วมมือภายในชุมชน โดยเฉพาะยอดขายที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมของการปรับปรุงคุณภาพและการขยายช่องทางการตลาดอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตและบรรจุภัณท์ ยังช่วยให้การจัดจำหน่ายเป็นระบบและคงคุณภาพสินค้าได้ดียิ่งขึ้น ในด้านของผลกระทบทางเศรษฐกิจ สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายผลิตภัณท์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน ทั้งในตลาดเดิมและตลาดใหม่ ทั้งนี้การพัฒนาด้านคุณภาพและการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดีทำให้ต้นทุนลดลง ขณะที่สามารถวางแผนการผลิตและจัดเก็บวัตถุดิบได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ด้านผลกระทบต่อชุมชน พบว่าเกิดการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งจากการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกระบวนการพัฒนาและปรับปรุงสินค้าตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกใหม่ ส่งผลให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมภายในชุมชน และท้ายที่สุดได้สร้างความรู้สึกรักภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของชุมชน และในด้านของการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณท์ที่ได้รับการยอมรับในวงกว้างขึ้นในฐานะสินค้าพื้นถิ่นที่มีเรื่องราว และมีการพัฒนาผ่านแนวคิดสมัยใหม่ ทั้งยังได้รับโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมโปรโมตระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค ส่งเสริมให้ชื่อเสียงของผลิตภัณท์และชุมชนขยายออกไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ทั้งหมดได้ต่อยอดถึงประโยชน์ของการพัฒนาผลิตภัณท์อย่างครบวงจร ที่ไม่เพียงสร้างรายได้ให้กลุ่มวิสาหกิจเท่านั้น แต่ยังยกระดับชีวิตความเป็นอยู่และความภาคภูมิใจของชุมชนในระยะยาวอีกด้วย รายละเอียดจากการวิเคราะห์มีดังนี้

(1) การวิเคราะห์เปรียบเทียบก่อนและหลัง (Before-After Comparison) เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาผลิตภัณท์ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การศึกษานี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลัง การพัฒนาในด้านยอดขาย รายได้เฉลี่ยของสมาชิก ต้นทุนการผลิต และระดับความร่วมมือในชุมชน ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบตัวชี้วัดก่อนและหลังการพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย)

ตัวชี้วัด	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา	เปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	หมายเหตุ
ยอดขายเฉลี่ยต่อเดือน	20,000 บาท	27,000 บาท	+ร้อยละ 35	เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)
รายได้เฉลี่ยต่อสมาชิก	7,000 บาท	9,800 บาท	+ร้อยละ 40	เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$)
ต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย	42 บาท	35 บาท	-ร้อยละ 16.6	ลดลงจากการบริหาร วัตถุดิบ
ระดับความร่วมมือใน ชุมชน (คะแนนเฉลี่ย)	3.20	4.35	+ร้อยละ 35.9	เพิ่มขึ้นจากการทำงาน ร่วมกัน

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เชิงสถิติด้วย Paired t-test พบว่า การเปลี่ยนแปลงในด้านยอดขายและรายได้หลังการพัฒนา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.05$ ซึ่งสะท้อนถึงผลเชิงบวกของการปรับปรุงคุณภาพสินค้า การขยายช่องทางการตลาด และการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การนำเทคโนโลยีใหม่เข้าสู่กระบวนการผลิตและบรรจุภัณฑ์ ไม่เพียงเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต แต่ยังลดต้นทุนในระยะยาว ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนร่วมกัน ทำให้เกิดความเป็นเจ้าของร่วม (Collective Ownership) ซึ่งส่งผลต่อความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจในระยะยาว

(2) การวิเคราะห์ผลกระทบเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม ได้มีการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน โดยผลการวิเคราะห์พบว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น หลังจากมีการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์และขยายตลาด สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจมี รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 25-40 เมื่อเทียบกับก่อนการพัฒนา ต้นทุนการผลิตลดลง เนื่องจากการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพและบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลกระทบต่อชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจเพิ่มขึ้น มีการร่วมมือกันในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการผลิต ความสามัคคีในชุมชนเพิ่มขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกิดโครงการฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้ ให้แก่สมาชิกใหม่ในกลุ่มวิสาหกิจ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะสินค้าที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการใช้เรื่องราวของผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ผลิตภัณฑ์ได้รับการส่งเสริมในระดับจังหวัดและภูมิภาคผ่านงานแสดงสินค้าและแพลตฟอร์มออนไลน์

การวิเคราะห์การเปรียบเทียบก่อนและหลัง วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชนในด้านการผลิต รายได้ และความร่วมมือภายในชุมชน หลังจากนำแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์มาใช้

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows 21 เพื่อวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน เช่น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์, การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการทดสอบค่าที่แบบจับคู่

ส่วนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้โปรแกรม NVivo 12 เพื่อช่วยในการเข้ารหัสข้อมูล และจัดหมวดหมู่ประเด็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ และวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อชุมชนในเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม

ผลการเสนอแนวทางในการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานทั้งในด้านคุณภาพ การตลาด และการสร้างแบรนด์ ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการวิเคราะห์ข้อมูลพบแนวทางพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานดังนี้ 1) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์: ควรเน้นการปรับปรุง

คุณภาพในด้านรสชาติและความคงทนของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดที่กว้างขึ้นได้ 2) การสร้างแบรนด์ที่ชัดเจน: ควรมีการสร้างเรื่องราวหรือความเป็นเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ เช่น การเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการผลิต และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูดสายตา 3) การขยายตลาด: ควรใช้การตลาดดิจิทัลในการเข้าถึงลูกค้าที่กว้างขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้าต่างประเทศผ่านช่องทางออนไลน์

ผลประโยชน์ผลกระทบของการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม พบว่าการประเมินผลกระทบจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์แสดงให้เห็นว่ามีผลในเชิงบวกในหลายด้าน ได้แก่ 1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ: รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง หลังจากการปรับปรุงในด้านการตลาดและการพัฒนาคุณภาพ 2) ผลกระทบต่อชุมชน: ชุมชนได้รับประโยชน์จากการร่วมมือกันพัฒนาและการขยายการผลิต ทำให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือที่ดีขึ้นในกลุ่มสมาชิก 3) การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น: ผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผลกระทบเชิงบวกที่เกิดขึ้นตอกย้ำให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ไม่เพียงส่งเสริมรายได้ของวิสาหกิจชุมชน แต่ยังสร้างความภาคภูมิใจและความสามัคคีภายในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) เรียงตามความสำคัญ ได้แก่ คุณภาพผลิตภัณฑ์ ราคาที่สมเหตุสมผล ช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้าถึงง่าย และการส่งเสริมการตลาด ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับมาตรฐานของอาหารพื้นบ้านในแง่ของรสชาติความเป็นเอกลักษณ์และความสดใหม่เป็นหลัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แนวโน้มที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับมาตรฐานของอาหารพื้นบ้านในแง่ของรสชาติความเป็นเอกลักษณ์และความสดใหม่เป็นหลัก สอดคล้องกับ สุระเดช ไชยตอกเกีย, (2566) ที่พบว่า ผู้บริโภคอาหารพื้นบ้านให้ความสำคัญกับคุณภาพของรสชาติและความสดใหม่ของวัตถุดิบเป็นลำดับแรก อีกทั้งมีแนวโน้มยินดีจ่ายเงินเพิ่มสำหรับผลิตภัณฑ์ที่คงไว้ซึ่งวัตถุดิบคุณภาพและวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม ซึ่งสะท้อนถึงความผูกพันทางวัฒนธรรม และความพร้อมในการลงทุนเพิ่มเติมเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของอาหารพื้นถิ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับ Brown, (2021) ที่ศึกษาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปทั่วไป พบว่า ปัจจัยด้านราคามีบทบาทลดลงเมื่อเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน ข้อมูลนี้ยังสอดคล้องกับงานของ ทศนีย์ พรวิเศษ และพัชร ชัยสุนิ, (2021) ที่พบว่า อุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นคือการรักษามาตรฐานคุณภาพที่ผู้บริโภคคาดหวังและการจัดการวัตถุดิบที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องอาศัยกลยุทธ์การตลาดที่ปรับตัวตามพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, (2566) ที่ระบุว่าผู้ผลิตอาหารพื้นบ้านขนาดเล็กจำนวนมากยังไม่มีระบบบริหารจัดการวัตถุดิบที่ครบวงจร ส่งผลให้เกิดความไม่ต่อเนื่องในการผลิตและคุณภาพสินค้า และข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเจาะตลาดกลุ่มผู้บริโภคใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานสุขอนามัยสูง กล่าวโดยสรุป การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญอย่างมากกับคุณภาพโดยรวมของผลิตภัณฑ์ แต่ก็ต้องตระหนักถึงการพัฒนาระบบบริหารจัดการวัตถุดิบและเทคโนโลยีการผลิต เพื่อรองรับความต้องการของตลาดในวงกว้างและสร้างความยั่งยืนให้กับผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวานในระยะยาวเช่นเดียวกัน Ko & Jeon, (2024) ระบุว่า ปัจจัยด้านคุณภาพสินค้า ทั้งในแง่วัตถุดิบและมาตรฐานการผลิต มีอิทธิพลอย่างมากต่อความพึงพอใจและพฤติกรรมการซื้อของลูกค้า อย่างไรก็ตาม แคริน ริเกอ. (2562) พบว่าบางตลาดให้ความสำคัญกับราคาและโปรโมชันมากกว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์ แสดงถึงความแตกต่างในพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ควรมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพสินค้า การตลาดดิจิทัล และการสร้างแบรนด์ในเชิงองค์รวม โดยเฉพาะการรักษามาตรฐานด้านรสชาติ ความคงทน และความปลอดภัยในการผลิต ควบคู่ไปกับการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์และการนำเสนอเรื่องราว ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นจุดแข็งของผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริโภคยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับคุณภาพ และสนใจเอกลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ วิถีชีวิตที่เร่งรีบและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย ยังเอื้อให้การตลาดผ่านสื่อดิจิทัลและการปรับแต่งเว็บไซต์ (SEO) ช่วยเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Okonkwo & Namkoisse, (2023) ระบุว่า การใช้ Influencer Marketing และการเล่าเรื่องอัตลักษณ์ท้องถิ่นสามารถกระตุ้นความผูกพันของผู้บริโภคและเพิ่มยอดขายอย่างมีนัยสำคัญ ข้อนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาเชิงปฏิบัติของ พิชิต ศรีเจริญ, (2564) ที่พบว่าการพัฒนาโลโก้และการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มอาหารพื้นถิ่น ช่วยยกระดับความน่าสนใจของผลิตภัณฑ์และสามารถแข่งขันในตลาดได้ดีขึ้น นอกจากนี้ Muangmee, (2021) ยังสนับสนุนข้อค้นพบดังกล่าว โดยย้ำว่าการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจและเครือข่ายความร่วมมือช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการรายย่อยในอุตสาหกรรมอาหารและสินค้าชุมชน ในส่วนของการเล่าเรื่องเพื่อสร้างความโดดเด่น Green & Brock, (2000) แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวที่น่าสนใจทำให้ผู้บริโภครู้สึกมีส่วนร่วมและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Hong et al., (2021) ที่พบว่าการผสมผสานประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในการสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ช่วยเพิ่มความภักดีและทำให้แบรนด์แตกต่างจากคู่แข่ง โดยสรุป เมื่อยกระดับคุณภาพสินค้า ผสานกับกลยุทธ์การตลาดดิจิทัลและการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่นอย่างชัดเจน ผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ก็จะเป็นที่รู้จักและจดจำในกลุ่มผู้บริโภคมากขึ้น นำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตอย่างยั่งยืน.

ผลกระทบของการพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ที่มีต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม พบว่า ยอดขายและการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน สมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็เกิดความร่วมมือในด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และการพัฒนาสินค้า ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ซึ่งไม่เพียงสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่มเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตและบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการขยายตลาดสู่กลุ่มลูกค้าใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สินค้ามีคุณภาพดีขึ้น ต้นทุนลดลง และชุมชนมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Takyi et al., (2025) ที่ระบุว่า อิทธิพลของวัฒนธรรมและพฤติกรรมผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ในภาคการผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา การเข้าใจและผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเข้าไปในผลิตภัณฑ์ ช่วยเสริมสร้างความแตกต่างและความน่าสนใจให้กับแบรนด์ ส่งผลต่อความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ในตลาดได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างมีระบบควบคู่กับการใช้กลยุทธ์ทางวัฒนธรรม สามารถเพิ่มมูลค่าและโอกาสทางการตลาดของสินค้าท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Lestari et al., (2023); Choo et al., (2022) ที่เน้นความสำคัญของการรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ข้อค้นพบเหล่านี้สอดคล้องกับงานของ รัชนก ปัญญาสุพัฒน์ และคณะ (2567) ที่เสนอว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ประกอบการผ่านการพัฒนาองค์ความรู้ ความร่วมมือ และนวัตกรรม เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญสูงสุดกับคุณภาพของผลิตภัณฑ์ (มากกว่าราคา) อาจขัดแย้งกับงานของ แคริน ริเกอ (2562) ที่พบว่าในบางตลาด โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภครายได้น้อยในเขตเมือง จะให้ความสำคัญกับ ราคาและโปรโมชั่น มากกว่าคุณภาพ ซึ่งอาจเป็นเพราะ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุ 36–55 ปี และมีระดับการศึกษาสูงกว่า ปริญญาตรี ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการจ่ายและการรับรู้คุณค่าของสินค้าในมิติเชิงวัฒนธรรมมากกว่าราคาที่ถูกลง

ในอีกแง่หนึ่ง แม้ผลวิจัยนี้จะชี้ว่า การจัดการทรัพยากรและความร่วมมือ (CORM) มีอิทธิพลสูงสุดต่อศักยภาพผลิตภัณฑ์ แต่ในบริบทของ ธุรกิจขนาดใหญ่หรือผู้ผลิตรายเดียว อาจพบว่าความร่วมมือในชุมชนไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแบรนด์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึง ข้อจำกัดด้านบริบท ของงานวิจัยนี้ที่มุ่งเน้นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นหลัก

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับคุณภาพผลิตภัณฑ์เชิงองค์รวม โดยเฉพาะในบริบทของอาหารพื้นถิ่นที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว เช่น น้ำเมี่ยงคำกะปิหวาน (ตราเรือไทย) ซึ่งคุณภาพด้านรสชาติ ความสดใหม่ และความปลอดภัย กลายเป็นปัจจัยชี้ขาดในการตัดสินใจซื้อ มากกว่าปัจจัยด้านราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย หรือการส่งเสริมการตลาดเพียงอย่างเดียว ข้อค้นพบนี้สะท้อนถึงแนวโน้มที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพื่อแลกกับสินค้าเชิงคุณค่า และเน้นความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ว่า การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดดิจิทัลเข้ากับทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น สามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดยุคใหม่ได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการใช้กลยุทธ์การเล่าเรื่อง การออกแบบบรรจุภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม การใช้แพลตฟอร์ม E-commerce หรือการสร้างแบรนด์ที่สะท้อนอัตลักษณ์อย่างสม่ำเสมอ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างการจดจำและความภักดีของผู้บริโภค

ในส่วนของผลกระทบต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและชุมชนโดยรวม พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่ได้เพียงเพิ่มยอดขายหรือรายได้ของกลุ่ม แต่ยังนำไปสู่การเสริมสร้างโครงสร้างทางสังคมในชุมชน เช่น ความร่วมมือในการจัดการวัตถุดิบ การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และการสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นรากฐานของความยั่งยืนในระยะยาว

สรุป การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จ จำเป็นต้องอยู่บนฐานของการผสมผสาน “คุณภาพผลิตภัณฑ์-กลยุทธ์การตลาดดิจิทัล-ทุนวัฒนธรรม” อย่างเป็นระบบ ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับสินค้าให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้การแข่งขันในโลกยุคใหม่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนเทคโนโลยีการผลิตและการแปรรูปสินค้า จัดตั้งระบบบริหารวัตถุดิบร่วมกับเกษตรกรในท้องถิ่น พัฒนาแพลตฟอร์มตลาดออนไลน์ให้ชุมชนเข้าถึงผู้บริโภคได้มากขึ้น

1.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งทีมดูแลคุณภาพและนวัตกรรมของสินค้า วางแผนสร้างแบรนด์ร่วม เน้นเรื่องราวท้องถิ่นและบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ ถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่ม เสริมศักยภาพสมาชิกใหม่

1.3 สถาบันการศึกษาและนักวิจัย สนับสนุนการวิจัยร่วมกับชุมชน เพื่อพัฒนาสินค้าและเข้าใจผู้บริโภค จัดอบรมเรื่องการตลาดออนไลน์ และการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์

1.4 ภาคเอกชน ร่วมเป็นพันธมิตรช่วยกระจายสินค้าชุมชนสู่ตลาดกว้าง ทำกิจกรรม CSR เสริมทักษะดิจิทัลให้กับชุมชน โดยเฉพาะด้านการตลาดและแบรนด์

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษารูปแบบบรรจุภัณฑ์และภาพลักษณ์แบรนด์ที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้แข่งขันในตลาดระดับสากล
- 2.2 ควรวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนในกระบวนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 2.3 ควรวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคกลุ่มใหม่ เพื่อนำข้อมูลไปปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องกับเทรนด์ปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2566). รายงานผลการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมระดับชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สืบค้นจาก <https://www.dip.go.th>.
- แคร็น ริเกอ. (2562). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ในเขตเมืองพัทยา. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ทัศนีย์ พรวิษณุ และพัชรี ขวัญสนิท. (2021). อุปสรรคและกลยุทธ์ทางการตลาดในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสารการพัฒนาชุมชนและความยั่งยืน, 17(2), 89-102.
- พระไพโรจน์ กตทิตา, พระทวีพงษ์ ลอยมา, ออมสิน ตุ่มทอง และพระปรีชา ชยวฑฺฒ. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บ้านโปนครก ตำบลโปนครก อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์. วารสารการจัดการองค์กร และพัฒนาสังคม, 3(2), 1-12.
- พิชิต ศรีเจริญ. (2564). การพัฒนาโลโก้และสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชน: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาร้า ตำบลน้ำสอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. วารสารการพัฒนาอย่างยั่งยืนทางวิชาการ, 3(3), 37-48.
- รัชกร ปัญญาสุพัฒน์, ชัยวิทย์ ม่วงหมี และนฤมล สุนสวัสดิ์. (2567). รูปแบบความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในยุคประเทศไทย 4.0. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 14(1), 52-70
- ลลิตา พิมพ์ และ รัชดาวัลย์ ศิริธาคำ. (2021). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านมะยาง อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 9(3), 465-473.
- วิไลวรรณ อินทร์. (2565). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารชุมชน. วารสารวิถีชนกับการพัฒนา, 10(1), 45-58.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). รายงานภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนไตรมาสที่ 4 ปี 2566. สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th/>.
- สุระเดช ไชยตอกเกีย. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของวัยผู้ใหญ่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 18(1), 68-78.
- Aaker, D. A. (1996). Building strong brands. California: The Free Press.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. Journal of Management, 17(1), 99-120.
- Brown, T. (2021). Cultural identity and consumer behavior towards traditional food products: A study on value perception and price sensitivity. Journal of Consumer Research and Marketing, 28(3), 115-130.

- Chaffey, D., & Smith, P. R. (2017). *Digital marketing excellence: Planning, optimizing and integrating online marketing*. (5th ed.). Oxfordshire: Routledge.
- Chesamae, A., & Gadmeang, Y. (2021). The Development of packaging and branding for community products to link the cultural tourism of the Puranawas community, Thawi Watthana District, Bangkok. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 15(2), 79–90.
- Choo, H. J., Lee, H. K., & Xie, J. (2022). Consumers' cultural identity under globalization: Vietnamese consumers' global and national identities and their cross-cultural consumption. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 35(5), 1052-1074.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques*. (3rd ed.). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. (4th ed.). Washington DC: Sage.
- Garvin, D. A. (1987). Competing on the eight dimensions of quality. *Harvard Business Review*, 65(6), 101–109.
- Green, M. C., & Brock, T. C. (2000). The role of transportation in the persuasiveness of public narratives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5), 701–721.
- Hong, J. H., Yang, J., Wooldridge, B. R., & Bhappu, A. D. (2021). Sharing consumers' brand storytelling: Influence of consumers' storytelling on brand attitude via emotions and cognitions. *Journal of Product & Brand Management*, 30(1), 1–14.
- Karaste, M. (2025). *Artisans in the digital world: Building brand awareness of small artisan businesses in digital platforms*. (Master's thesis, Lapland University of Applied Sciences).
- Ko, J.-H., & Jeon, H.-M. (2024). The Impact of Eco-Friendly Practices on Generation Z's Green Image, Brand Attachment, Brand Advocacy, and Brand Loyalty in Coffee Shop. *Sustainability*. 16(8), 3126.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2021). *Marketing management*. (16th ed.). London: Pearson.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interviews: Learning the Craft of Qualitative Research Interviewing* (2nd ed.). Washington DC: Sage.
- Lestari, F., Dali, M. M., & Che-Ha, N. (2023). Local identity consideration in maintaining place branding sustainability (The case of Indonesia). *Journal of Tourism, Hospitality and Environment Management (JTHERM)*, 8(2), 45-60.
- Muangmee, C. (2021). Effects of Facebook advertising on sustainable brand loyalty and growth: case of Thai start-up businesses. *Transnational Corporations Review*, 15(3), 60-71.
- Okonkwo, I., & Namkoisse, E. (2023). The role of influencer marketing in building authentic brand relationships online. *Journal of Digital Marketing and Communication*, 3(2), 81–90.
- Pai, G. H. (2024). A comprehensive literature review on 'Unpacking the influence of brand image on consumer purchasing decisions in the FMCG sector'. *International Journal of Research Publication and Reviews*, 5(1), 2384-2400.

- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Educational and Psychological Measurement*, 37(2), 567–578.
- Takyi, S. A., Owusu, J., Korsah, L. A., Issaka, A., Boateng, P. A., & Owusu-Yeboah, E. (2025). Investigating the effect of cultural influences and consumer behaviour on product branding in the manufacturing sector in Ghana. *IOSR Journal of Business and Management*, 27(1-3), 1–8.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53–55.

Needs Assessment and Guidelines for Enhancing Research Competency for Community Colleges

Ubai Madmud^{1*} Rewadee Krahamwong¹ Thaweesak Putsukee¹ and Methi Disawat¹

¹Thaksin University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: ubai_m@stcc.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the needs for enhancing research competency among community colleges, and 2) study the guidelines for enhancing research competency in the context of community colleges. The research population consisted of 359 community college lecturers. A sample of 189 lecturers was determined using Taro Yamane's formula. Key informants included 12 experts, comprising: 1) administrators or representatives from the Community Colleges Institute, 2) administrators or representatives from individual community colleges, 3) lecturers or academic staff working in higher education institutions, and 4) heads of learning, research, and innovation centers or lecturers responsible for research-related missions at the college level. The research instruments included: 1) a questionnaire on the needs for enhancing research competency among community college lecturers, and 2) a semi-structured interview form to gather expert opinions on guidelines for competency enhancement. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}), along with content analysis and descriptive narration. The results showed that: 1) community college lecturers had prioritized needs for research competency development in the following order: research skills (PNI_{modified} = 0.221), research knowledge (PNI_{modified} = 0.204), and attitudes or attributes (PNI_{modified} = 0.163); and 2) a set of guidelines for enhancing research competency was developed under the CC-7P Framework, which consists of seven key strategies: 1) Policy Support, 2) People Development, 3) Partnership Building, 4) Platform & Mechanism, 5) Progress Recognition, 6) People Participation, and 7) Pedagogical Integration.

Keywords: Guidelines for Enhancement, Needs Assessment, Research Competency, Community Colleges

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน

อุไพบั หมดหมุด^{1*} เรวดี กระโหมวงค์¹ ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี¹ และ เมธิ ดิสวัสดิ์¹

¹มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: ubai_m@stcc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน 2) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ อาจารย์วิทยาลัยชุมชน จำนวน 359 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์วิทยาลัยชุมชน จำนวน 189 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรของ Taro – Yamane ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารหรือผู้แทนระดับสถาบันวิทยาลัยชุมชน 2) ผู้บริหารหรือผู้แทนระดับวิทยาลัยชุมชน 3) อาจารย์หรือนักวิชาการที่ปฏิบัติงานระดับอุดมศึกษา และ 4) หัวหน้าศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรม หรืออาจารย์ที่มีบทบาทตามพันธกิจด้านการวิจัยระดับวิทยาลัยชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับอาจารย์วิทยาลัยชุมชน และ 2) แบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วพรรณนาเป็นความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) อาจารย์วิทยาลัยชุมชน มีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยเรียงลำดับความสำคัญ คือ ด้านทักษะการวิจัย ($PNI_{modified} = 0.221$) ด้านความรู้การวิจัย ($PNI_{modified} = 0.204$) และด้านทัศนคติหรือคุณลักษณะ ($PNI_{modified} = 0.163$) และ 2) ได้แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย : กรอบ 7P เพื่อขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน (CC-7P) ประกอบด้วย 7 แนวทาง ได้แก่ : 1) Policy Support : นโยบายส่งเสริมวิจัย 2) People Development : พัฒนาบุคลากรด้านวิจัย 3) Partnership Building : สร้างเครือข่ายการวิจัย 4) Platform & Mechanism : กลไกและแพลตฟอร์มสนับสนุน 5) Progress Recognition : เส้นทางและแรงจูงใจสู่ความก้าวหน้า 6) People Participation : การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 7) Pedagogical Integration : บูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอนและบริการวิชาการ

คำสำคัญ: แนวทางการเสริมสร้าง, ความต้องการจำเป็น, สมรรถนะการวิจัย, วิทยาลัยชุมชน

บทนำ

ประเทศไทยกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งนับเป็นแผนยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศในระยะยาว หนึ่งในสาระสำคัญของแผนแม่บทนี้ คือ การเน้นย้ำบทบาทของ “การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม” ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีระดับโลก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) โดยการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมได้รับการจัดวางให้เป็นรากฐานในการสร้างและต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge – Based Economy) และเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใจความของกรอบยุทธศาสตร์นี้ มีจุดเน้นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรทางการศึกษาและการวิจัยในทุกกระดับ ผ่านกระบวนการพัฒนาสมรรถนะและการสร้างแรงจูงใจในการ

ทำงานวิจัยซึ่งถือเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพของงานวิจัย ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม ให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนในระดับพื้นที่

วิทยาลัยชุมชนเป็นสถาบันอุดมศึกษาภายใต้การกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไปและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา หนึ่งในพันธกิจหลักของวิทยาลัยชุมชนคือ “การวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งสะท้อนชัดเจนจากบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 ที่กำหนดให้วิทยาลัยชุมชนมีหน้าที่ดำเนินการด้านการวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตควบคู่กันไป (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, 2563) โดยการวิจัยของวิทยาลัยชุมชนมักมีลักษณะเฉพาะ คือเป็นการวิจัยเชิงพื้นที่ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน และตอบโจทย์การแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่นอย่างตรงจุด อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพันธกิจด้านการวิจัยจะถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในระดับนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติ วิทยาลัยชุมชนหลายแห่งยังคงประสบปัญหาในการดำเนินงานวิจัย ทั้งในด้านงบประมาณ บุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ และระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้างความเป็นแรงจูงใจ จึงอยู่ที่การเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยให้แก่คณาจารย์และบุคลากรในวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินงานวิจัยที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับพันธกิจของตน การวิจัยในระดับพื้นที่จึงไม่เพียงเป็นภารกิจที่ต้องทำตามนโยบาย แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนในบริบทที่วิทยาลัยชุมชนเป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างสถาบันวิชาการกับประชาชนในพื้นที่

นักวิชาการส่วนใหญ่ที่ศึกษาเรื่องสมรรถนะมักอ้างอิงแนวคิดของ McClelland (1973) ซึ่งชี้ว่า สมรรถนะ (Competency) คือปัจจัยที่แยกผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงในการทำงานออกจากผู้ที่ไม่ประสบความสำเร็จน้อยกว่า โดยประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติหรือคุณลักษณะ (Attitude) ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่องค์กรต้องการ หากบุคคลมีสมรรถนะตามที่องค์กรคาดหวัง ก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ (ชูชัย สมितिไกร, 2552) สมรรถนะจึงมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรสิทธิ์ สิทธิอมร (2559) และงานวิจัยของ กุลชาติ พันธวรกุล และเมษา นวลศรี (2564) พบว่า สมรรถนะการวิจัยประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน เช่นกัน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และเจตคติหรือแรงจูงใจ นอกจากนี้ การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการชี้ให้เห็นถึง “ช่องว่าง” (Gap) ระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ (What Is) กับสภาพที่ควรจะเป็น (What Should Be) ซึ่งสามารถนำมาใช้วางแผนพัฒนาและปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินดังกล่าวไม่เพียงชี้ปัญหา แต่ยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ ทั้งในระดับกระบวนการและผลลัพธ์ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

จากเหตุผลข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน ไม่สามารถดำเนินการโดยใช้แนวทางเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาขนาดใหญ่ได้โดยตรง เนื่องจากวิทยาลัยชุมชนมีบริบทเฉพาะทั้งในด้านขนาดองค์กร บทบาทหน้าที่ ทรัพยากรที่จำกัด และกลุ่มเป้าหมายที่มุ่งเน้นการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่า การวิจัยเชิงทฤษฎี อีกทั้งยังมีพันธกิจสำคัญในการดำเนินงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นสำคัญ การประเมินความต้องการจำเป็นจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการระบุ “ช่องว่าง” ระหว่างสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่คาดหวัง ซึ่งจะนำไปสู่การออกแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน ที่สอดคล้องกับบริบทของวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนพันธกิจด้านการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึงชุมชน และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการสร้างความเข้มแข็งจากฐานรากสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เรื่อง ความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน มีระเบียบวิธีวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน โดยประชากรเป็นอาจารย์ประจำสังกัดสถาบันวิทยาลัยชุมชน ทั้งหมด จำนวน 359 คน ประกอบด้วย วิทยาลัยชุมชน 21 แห่ง ดังนี้ วิทยาลัยชุมชนตราด วิทยาลัยชุมชนตาก วิทยาลัยชุมชนนราธิวาส วิทยาลัยชุมชนน่าน วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ วิทยาลัยชุมชนปัตตานี วิทยาลัยชุมชนพังงา วิทยาลัยชุมชนพิจิตร วิทยาลัยชุมชนแพร่ วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนยโสธร วิทยาลัยชุมชนยะลา วิทยาลัยชุมชนระนอง วิทยาลัยชุมชนสงขลา วิทยาลัยชุมชนสตูล วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว วิทยาลัยชุมชนสุโขทัย วิทยาลัยชุมชนหนองบัวลำภู และวิทยาลัยชุมชนอุทัยธานี ทำการขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 ต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อยจำนวน 189 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งประกอบด้วย 4 กลุ่ม ทั้งหมด 12 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารหรือผู้แทนระดับสถาบันวิทยาลัยชุมชน 2) ผู้บริหารหรือผู้แทนระดับวิทยาลัยชุมชน โดยเป็นผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการ 3) อาจารย์หรือนักวิชาการที่ปฏิบัติงานระดับอุดมศึกษา และ 4) หัวหน้าศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ วิจัยและนวัตกรรม และหรืออาจารย์ที่มีบทบาทตามพันธกิจด้านการวิจัยระดับวิทยาลัยชุมชน วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลพื้นฐานของสถาบันวิทยาลัยชุมชน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือสำหรับศึกษาความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 2 ตอน ที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จะสอบถามในสองประเด็น คือ สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวัง ครอบคลุม สมรรถนะด้านความรู้ การวิจัย (Research Knowledge Competency) สมรรถนะด้านทักษะการวิจัย (Research Skills Competency) สมรรถนะด้านทัศนคติหรือคุณลักษณะ (Attitude Competency)

ซึ่งดำเนินการสร้างและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ สมรรถนะการวิจัย นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของวิทยาลัยชุมชน รวมถึงศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบแบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็น 2) กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ และดำเนินการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามสร้างขึ้นเสนอที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม ครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ 3) จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.80-100 3) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่ลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่า 0.88 และ 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ และปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไป เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

2.2 เครื่องมือสำหรับศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชนคือแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะ สมรรถนะการวิจัย นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของวิทยาลัยชุมชน รวมถึงศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน

2) นำสารสนเทศที่ได้วางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหา ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เสนอที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้

3) จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุง แก้ไข และนำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน มีขั้นตอนในการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ส่งไปยังสถาบันวิทยาลัยชุมชนเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับอาจารย์วิทยาลัยชุมชน 21 แห่ง

3) ดำเนินการติดตามเพื่อให้ข้อมูลครบตามจำนวนที่ทำการขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 189 คน

4) ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน สมบูรณ์แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอนในการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์

2) นำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยพร้อมเค้าโครงวิจัย ติดต่อขอความร่วมมือ พร้อมอธิบายภูมิหลัง วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย

3) นัดวัน เวลา โดยเว้นช่วงเวลาให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้นก่อนการสัมภาษณ์อย่างน้อย 1 สัปดาห์ จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่นัดหมาย

4) ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับถัดไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นแบบสอบถามที่เป็นความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน ทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับน้อย

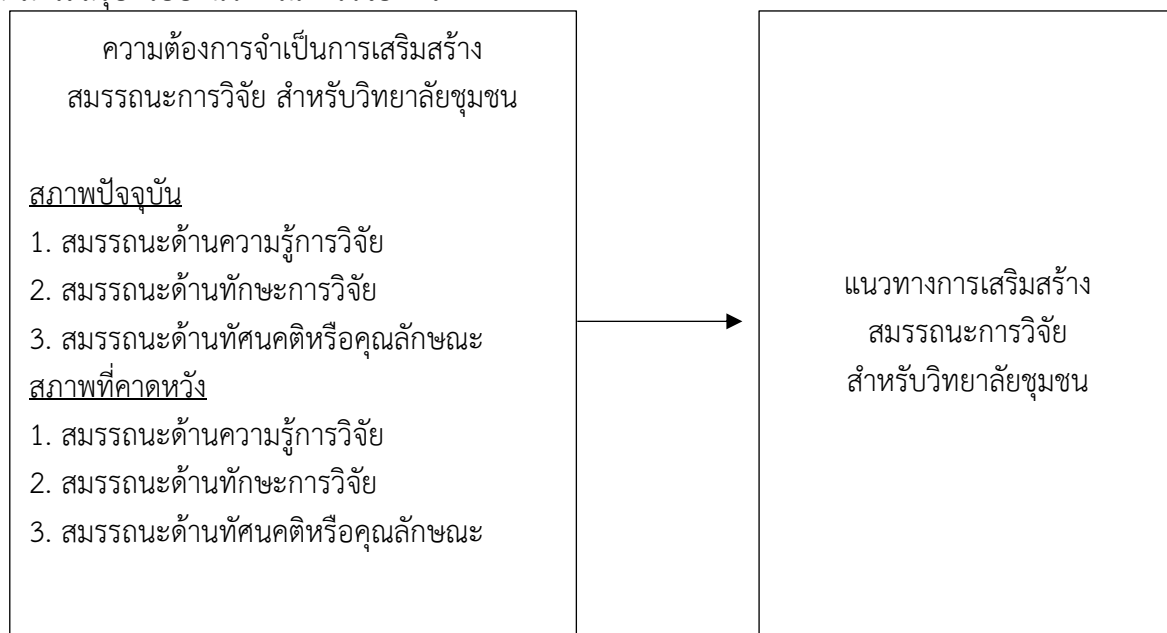
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนการคำนวณหาดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Modified Priority Needs Index (PNI Modified) (สุวิมล ร่องวางนิช, 2562)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วบรรยายเป็นความเรียง โดยคัดเลือกและจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนความเรียงเพื่อแสดงให้เห็นแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นและแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

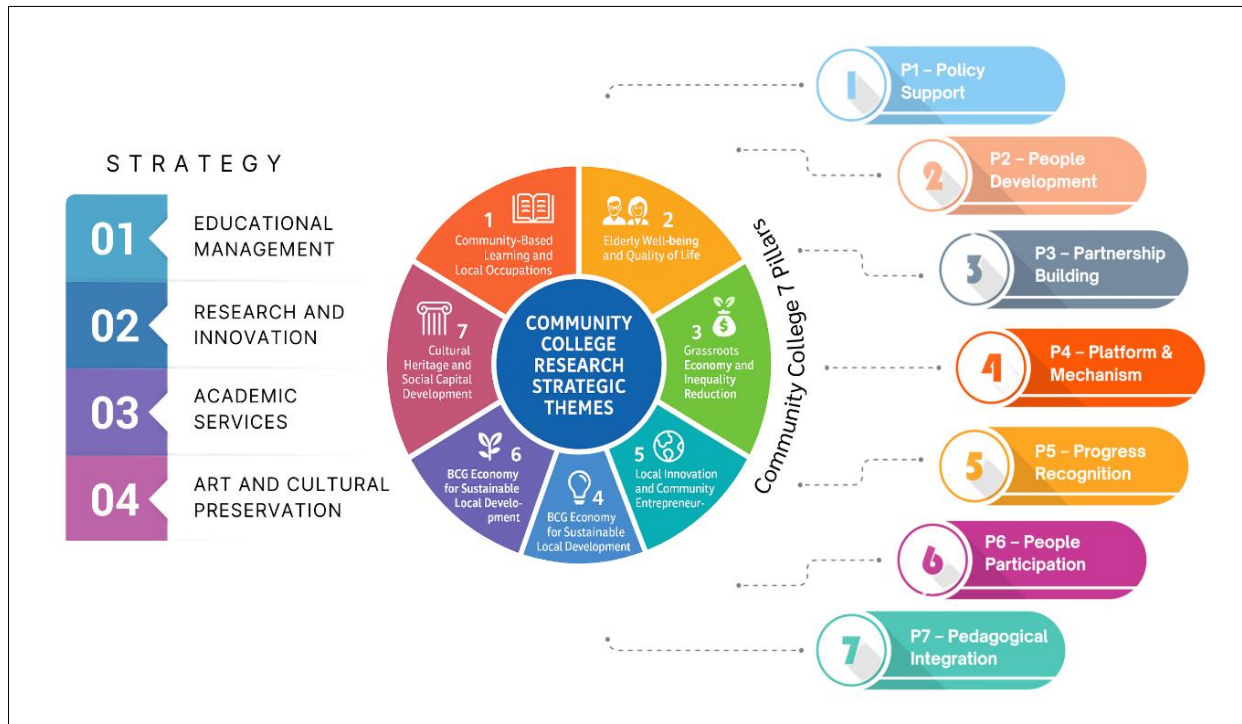
1. ความต้องการจำเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน

ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย ของอาจารย์วิทยาลัยชุมชน ด้วยการวิเคราะห์ค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) พบว่า พิสัยดัชนีความต้องการจำเป็น ในภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.195 มีค่าอยู่ระหว่าง 0.163 ถึง 0.221 โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ดังนี้ อันดับแรกคือ ด้านทักษะการวิจัย ($PNI_{modified} = 0.221$) อันดับที่สองคือ ด้านความรู้การวิจัย ($PNI_{modified} = 0.204$) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านทัศนคติหรือคุณลักษณะ ($PNI_{modified} = 0.163$) โดยมีสมรรถนะการวิจัยที่เป็นสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$ S.D.= 0.94) และสมรรถนะการวิจัยที่เป็นสภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$ S.D.= 1.00)

2. แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชน

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับศึกษาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย สำหรับวิทยาลัยชุมชนที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลพื้นฐานของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ (Vision) 2) พันธกิจ (Mission) และ 3) ยุทธศาสตร์การวิจัยของสถาบันวิทยาลัยชุมชน ผลจากการวิเคราะห์ทำให้ได้ “แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย : กรอบ 7P เพื่อขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน (Research Competency Enhancement Guideline : The CC-7P Framework for Driving Community Colleges) หรือ CC-7P

(CC: ย่อมาจาก “Community College” และ 7P: หมายถึง 7 Pillars) หรือ 7 แนวทางเสาหลักที่จะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย ได้แก่ : 1) Policy Support : นโยบายส่งเสริมวิจัย 2) People Development : พัฒนาบุคลากรด้านวิจัย 3) Partnership Building : สร้างเครือข่ายการวิจัย 4) Platform & Mechanism : กลไกและแพลตฟอร์มสนับสนุน 5) Progress Recognition : เส้นทางและแรงจูงใจสู่ความก้าวหน้า 6) People Participation : การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 7) Pedagogical Integration : บูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอนและบริการวิชาการ โดย CC-7P ออกแบบมาเพื่อเป็นแนวทางเสริมสร้างสมรรถนะการและขีดความสามารถด้านการวิจัยของวิทยาลัยชุมชน สามารถเชื่อมโยงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย : กรอบ 7P เพื่อขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน (CC-7P)

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายแนวคิดและรายละเอียดของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย : กรอบ 7P เพื่อขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน ตามแนวทาง CC-7P เป็นกรอบแนวทางเชิงนโยบายที่ออกแบบเพื่อยกระดับสมรรถนะการวิจัยของวิทยาลัยชุมชน โดยเน้นการพัฒนาทั้งระบบ (System) และ ทั้งคน (People) บนฐานชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community-Centered) เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่เป็น “แหล่งสร้างองค์ความรู้จากพื้นที่” และเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับพันธกิจและยุทธศาสตร์ของวิทยาลัยชุมชน โดยทั้ง 7 แนวทางได้บอกแนวคิดหลัก กิจกรรม และผู้รับผิดชอบ รายละเอียด ดังนี้

แนวทางที่ 1 : Policy Support : นโยบายส่งเสริมวิจัย : แนวทางนี้มุ่งเน้นการกำหนดนโยบายและกรอบยุทธศาสตร์วิจัยที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดทิศทางกลางร่วมกันในระดับสถาบัน โดยยังคงเปิดพื้นที่ให้แต่ละวิทยาลัยสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง นโยบายที่กำหนดจะต้องเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ 5 ปีของวิทยาลัยชุมชน รวมถึงแนวนโยบายระดับประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อสร้างความสอดคล้องและการขับเคลื่อนที่มีเอกภาพทั่วทั้งระบบ กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การจัดประชุมกำหนดทิศทางเชิงนโยบายร่วมระหว่างส่วนกลางกับวิทยาลัย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์วิจัยระดับสถาบัน การพัฒนาคู่มือแนวทางการดำเนินงานวิจัยเชิงนโยบาย และการกำหนดเกณฑ์ประเมินผลตามแผนวิจัยร่วมกัน มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ สถาบันวิทยาลัยชุมชน และคณะกรรมการวิจัยระดับสถาบัน ร่วมกับผู้บริหารของแต่ละวิทยาลัยชุมชน

แนวทางที่ 2 : People Development : พัฒนาบุคลากรด้านวิจัย : แนวทางนี้เน้นการยกระดับสมรรถนะของอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชนให้สามารถพัฒนาและดำเนินงานวิจัยได้อย่างมีคุณภาพและเชื่อมโยงกับโจทย์ชุมชนจริง โดยถือว่าอาจารย์เป็น “ทุนมนุษย์” หลักในการขับเคลื่อนพันธกิจด้านวิจัย การพัฒนานั้นทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะการวิจัย และเจตคติเชิงบวกต่อการทำวิจัย โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับเริ่มต้นไปสู่ระดับเชี่ยวชาญ กิจกรรมที่สำคัญประกอบด้วย การคัดเลือกอาจารย์เป้าหมายเข้าสู่กระบวนการอบรมแบบเข้มข้น (Bootcamp) การจัดระบบพี่เลี้ยงวิจัย (Mentoring) ที่สนับสนุนอย่างใกล้ชิด และการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) เพื่อสร้างเส้นทางการเติบโตที่ชัดเจนในบทบาทนักวิจัย มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ งานวิจัยของแต่ละวิทยาลัย ศูนย์พัฒนาบุคลากร และอาจารย์พี่เลี้ยงภายในเครือข่าย

แนวทางที่ 3 : Partnership Building : สร้างเครือข่ายการวิจัย : แนวทางนี้เน้นการสร้างความร่วมมือแบบเครือข่าย (Network Collaboration) ระหว่างวิทยาลัยชุมชนกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกระบบอุดมศึกษา โดยยึดหลัก “พลังร่วม” (Synergy) เพื่อเพิ่มคุณภาพของงานวิจัยและขยายขอบเขตของผลกระทบสู่ชุมชน เครือข่ายความร่วมมือครอบคลุมทั้งระหว่างวิทยาลัยชุมชนด้วยกัน กับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัย และกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคประชาสังคม กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การสำรวจและวิเคราะห์ภาคีความร่วมมือ การจับคู่ความสนใจวิจัย (Research Matching) การลงนามข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) และการดำเนินโครงการวิจัยร่วมในประเด็นพื้นที่ร่วมกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายตั้งแต่การกำหนดโจทย์ไปจนถึงการนำผลวิจัยไปใช้ มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัย คณะกรรมการวิจัย และผู้ประสานงานความร่วมมือของแต่ละวิทยาลัย ร่วมกับภาคีเครือข่ายภายนอก

แนวทางที่ 4 : Platform & Mechanism : กลไกและแพลตฟอร์มสนับสนุน : แนวทางนี้มุ่งสร้างระบบและกลไกที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการดำเนินงานวิจัยในวิทยาลัยชุมชน เพื่อให้การวิจัยสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ขึ้นอยู่กับบุคคล แต่มีระบบที่ยั่งยืนได้ด้วยตนเอง กลไกเหล่านี้ต้องรองรับทั้งการบริหารจัดการทุนวิจัย ข้อมูลผลงาน ความร่วมมือ และการสนับสนุนเชิงเทคนิค โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเป็นเครื่องมือเสริมพลัง กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การพัฒนาแพลตฟอร์มวิจัยออนไลน์ (V-Research Portal) ของวิทยาลัยชุมชน การจัดตั้งกองทุนวิจัยภายใน (Community Research Fund) การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลวิจัย (M&E Dashboard) และการจัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษาด้านการวิจัย (Research Support Unit) มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หน่วยวิจัยของวิทยาลัย ฝ่ายไอที และสถาบันวิทยาลัยชุมชนในฐานะกลไกกลางระดับชาติ

แนวทางที่ 5 : Progress Recognition : เส้นทางและแรงจูงใจสู่ความก้าวหน้า : แนวทางนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างระบบแรงจูงใจที่เชื่อมโยง “การทำวิจัย” เข้ากับ “ความก้าวหน้าในสายอาชีพ” ของอาจารย์ โดยยึดหลักการรับรองคุณค่าทางวิชาการและการยอมรับจากองค์กร การวิจัยจึงไม่ใช่ภาระเพิ่มเติม แต่เป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตและความภาคภูมิใจในวิชาชีพครู ระบบนี้ยังช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมวิชาการที่เห็นคุณค่าของการสร้างองค์ความรู้เพื่อพื้นที่ กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การกำหนดเกณฑ์เลื่อนตำแหน่งวิชาการที่รองรับงานวิจัยเพื่อชุมชน การจัดทำแฟ้มสะสมงานวิจัย (Research Portfolio) การจัดเวทีประกวด/รางวัลนักวิจัยดีเด่น และการพัฒนาเส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) สำหรับอาจารย์ที่มีบทบาทนักวิจัย มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาบุคลากร งานวิจัย งานบุคคล และผู้บริหารฝ่ายวิชาการของวิทยาลัยชุมชน

แนวทางที่ 6 : People Participation : การมีส่วนร่วมของชุมชน : แนวทางนี้เน้นให้ชุมชนมีบทบาทในฐานะ “ผู้ร่วมวิจัย” มากกว่าจะเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่การตั้งคำถาม การออกแบบวิธีดำเนินการ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ผล และการนำไปใช้จริงในพื้นที่ การมีส่วนร่วมนี้ช่วยให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของงานวิจัย และเสริมพลังการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากฐานรากได้อย่างยั่งยืน กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การจัดเวทีชุมชนเพื่อระดมปัญหาและตั้งโจทย์วิจัย การทำงานภาคสนามร่วมระหว่างอาจารย์และชุมชน การถอดบทเรียนร่วม และการนำเสนอผลการวิจัยในเวทีสาธารณะเพื่อผลักดันการใช้ประโยชน์ใน

พื้นที่จริง มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ อาจารย์นักวิจัย ผู้นำชุมชน นักศึกษาอาสา และหน่วยงานบริการวิชาการของวิทยาลัยชุมชน

แนวทางที่ 7 : Pedagogical Integration : บูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอนและบริการวิชาการ : แนวทางนี้มุ่งให้กระบวนการวิจัยไม่แยกขาดจากการจัดการเรียนการสอนและภารกิจบริการวิชาการของวิทยาลัยชุมชน แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยง “ห้องเรียนกับพื้นที่จริง” โดยอาจารย์และนักศึกษาร่วมกันเรียนรู้ผ่านโจทย์ปัญหาในชุมชน และนำผลลัพธ์ไปใช้พัฒนาหลักสูตร กิจกรรม หรือการบริการวิชาการให้ตอบสนองต่อบริบทอย่างแท้จริง กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การออกแบบรายวิชาที่ใช้การเรียนรู้จากการวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) การทำโครงงานนักศึกษาที่เชื่อมโยงกับชุมชน การทำวิจัยในชั้นเรียน และการบูรณาการข้อมูลวิจัยในการพัฒนาบริการวิชาการและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีผู้รับผิดชอบหลัก ได้แก่ คณาจารย์ผู้สอน นักศึกษา หน่วยงานวิชาการ และหน่วยบริการวิชาการในวิทยาลัยชุมชน

อภิปรายผล

อาจารย์วิทยาลัยชุมชนมีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านทักษะการวิจัย ด้านความรู้การวิจัย และ ด้านทัศนคติหรือคุณลักษณะ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะของวิทยาลัยชุมชนที่เน้นงานวิจัยเชิงพื้นที่ ซึ่งต้องอาศัยทักษะที่เฉพาะเจาะจงที่เป็นทักษะการวิจัย เช่น การเก็บข้อมูลภาคสนาม การวิเคราะห์ข้อมูลบริบทท้องถิ่น การสื่อสารกับชุมชน และการถ่ายทอดผลการวิจัยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจริง ทักษะการทำวิจัยในสถานการณ์จริงต้องมีทั้งการเข้าใจชีวิตของคน และสามารถจัดการข้อมูลได้อย่างมีระบบ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าความต้องการฝึกฝนทักษะภาคสนามมีความเร่งด่วนและสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างสมรรถนะ ด้านความรู้การวิจัย ก็ยังถือเป็นปัจจัยรองรับที่สำคัญ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) และการใช้ข้อมูลท้องถิ่นในกระบวนการวิจัย ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องพื้นฐานสำหรับนักวิจัยทั่วไป แต่ในบริบทวิทยาลัยชุมชน อาจารย์ต้องการความรู้ที่เฉพาะเจาะจงกับบริบทพื้นที่ มากกว่าแนวคิดทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1973) ที่ชี้ว่าความรู้จะกลายเป็นสมรรถนะได้ก็ต่อเมื่อสามารถนำไปสู่พฤติกรรมเชิงประสิทธิผลที่ตอบโจทย์บริบทงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษา สุรสิทธิ์ สิทธิอมร (2559) ซึ่งพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยของครูมัธยมศึกษา มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ เจตคติ ความรู้ และทักษะ ในลำดับดังกล่าว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กุลชาติ พันธวรกุล และเมษา นวลศรี (2564) พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านทักษะการวิจัยในชั้นเรียน ด้านความรู้ในการวิจัยในชั้นเรียน ด้านเจตคติต่อการวิจัย และยังสอดคล้องกับงานการศึกษาของ รุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล วิชุดา กิจธรรม และจันทร์เพ็ญ ตั้งจิตรเจริญกุล (2564) สมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนาเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะหลักในกลุ่มความรู้/ความเชี่ยวชาญ นอกจากนี้ยังเน้นสมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรม การบริการวิชาการ การพัฒนาผู้เรียน รวมถึงสมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการทำงานเป็นทีม ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะวิจัยอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยได้นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยสำหรับวิทยาลัยชุมชน โดยพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดที่เรียกว่า CC-7P (Community College – 7 Pillars) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางที่ประกอบด้วยเสาหลัก 7 ด้าน ครอบคลุมทั้งระดับนโยบาย โครงสร้าง กลไก วิชาการ บุคลากร งบประมาณ ชุมชน และอื่นๆ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงการขับเคลื่อนจากส่วนกลางสู่ระดับปฏิบัติการได้อย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทจำเพาะของวิทยาลัยชุมชนที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการสนับสนุน กล่าวคือ กรอบแนวทางนี้เริ่มจาก Policy Support ซึ่งเน้นการกำหนดนโยบายที่ตอบโจทย์พื้นที่ ไม่ใช่เพียงการถ่ายโอนจากส่วนกลาง ต่อด้วย People Development ที่มุ่งพัฒนานักวิจัยให้มีองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สอดคล้องกับชุมชน Partnership Building ซึ่งถึงความสำคัญของเครือข่ายความร่วมมือเพื่อลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร ขณะที่ Platform & Mechanism มุ่งสร้าง

ระบบสนับสนุน เช่น ศูนย์วิจัย กองทุน และหน่วยบริการวิจัย ด้าน Progress Recognition มุ่งเสริมแรงจูงใจในระดับบุคคล ผ่านระบบประเมินผลงาน รางวัล และการเติบโตทางวิชาการ ส่วน People Participation เน้นบทบาทของชุมชนในฐานะผู้ร่วมสร้างโจทย์วิจัยและใช้ประโยชน์ร่วม และสุดท้าย Pedagogical Integration คือการบูรณาการการวิจัยเข้ากับการเรียนการสอน บริการวิชาการ และวัฒนธรรมชุมชน เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมวิจัยให้เกิดขึ้นทั้งองค์กร อย่างยั่งยืน โดยแนวทางดังล่าวามีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบองค์รวมตามแนวคิดของ สีน งามประโคน พีรวัฒน์ ชัยสุข พระครูภัทรธรรมคุณ พระมหาสมบัติ ธนปัญญา และเกษม แสงนนท์ (2562) กล่าวว่า การบริหารจัดการองค์การทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพควรครอบคลุม การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมคุณธรรมในองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และสอดคล้องกับนโยบาย การบริหารจัดการ และวิสัยทัศน์ (Vision) “วิทยาลัยชุมชนสร้างสรรค์ปัญญา พลังการเรียนรู้ และลดความเหลื่อมล้ำ นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน” ของสถาบันวิทยาลัยชุมชน (2563) จากผลการวิจัยสอดคล้องกับ ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช ธิติมา คุณยศยิ่ง ณรงค์ คชภักดี และดวงใจ พุทธวงศ์ (2565) ที่เสนอองค์ประกอบการพัฒนาสมรรถนะนักวิจัยในมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้แก่ ปัจจัยความสำเร็จ หน่วยสนับสนุน ผลผลิต และกระบวนการดำเนินงาน และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของประทีนทิพย์ พรไชยยา (2561) เสนอแนวทางการดำเนินการสร้างเสริมสมรรถนะการวิจัยมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักการสร้างเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน 2) การวางแผน 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน 4) การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน 5) การนิเทศให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน 6) การเผยแพร่ผลงานการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะในการวิจัยในชั้นเรียนของครู

สรุปผลการวิจัย

อาจารย์วิทยาลัยชุมชนมีความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) พบว่า พิสัยดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าอยู่ระหว่าง 0.07 ถึง 0.28 โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ดังนี้ อันดับแรก คือ ด้านทักษะการวิจัย ($PNI_{modified} = 0.28$) อันดับที่สอง คือ ด้านทัศนคติหรือคุณลักษณะ ($PNI_{modified} = 0.19$) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความรู้การวิจัย ($PNI_{modified} = 0.07$)

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัย : กรอบ 7P เพื่อขับเคลื่อนวิทยาลัยชุมชน (CC-7P) สำหรับวิทยาลัยชุมชน ที่ประกอบด้วย 7 แนวทางสำคัญ คือ 1) Policy Support : นโยบายส่งเสริมวิจัย 2) People Development : พัฒนาบุคลากรด้านวิจัย 3) Partnership Building : สร้างเครือข่ายการวิจัย 4) Platform & Mechanism : กลไกและแพลตฟอร์มสนับสนุน 5) Progress Recognition : เส้นทางและแรงจูงใจสู่ความก้าวหน้า 6) People Participation : การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 7) Pedagogical Integration : บูรณาการวิจัยกับการเรียนการสอนและบริการวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันวิทยาลัยชุมชนควรกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสมรรถนะการวิจัยให้สอดคล้องกับพันธกิจและบริบทเฉพาะ จากผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการมีกรอบการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ของสถาบัน แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) แต่ยืดหยุ่นต่อบริบทเฉพาะของแต่ละวิทยาลัย

1.2 สถาบันวิทยาลัยชุมชนควรจัดตั้งระบบพี่เลี้ยงวิจัย (Mentorship System) และเครือข่ายความร่วมมือเชิงวิชาการ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า “ทักษะด้านการวิจัย” เป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดของอาจารย์วิทยาลัยชุมชน จึงควรมีการพัฒนาพี่เลี้ยงเพื่อเสริมสร้างทักษะวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงระบบที่เอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนางานวิจัยในวิทยาลัยชุมชน โดยมุ่งวิเคราะห์ตัวแปรด้านระบบบริหารจัดการ โครงสร้างองค์กร งบประมาณ และภาระงานของอาจารย์ ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิจัย อาจใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงผสม (Mixed Methods) กับกลุ่มประชากรคือผู้บริหารและอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยออกแบบและทดลองใช้แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการวิจัยในรูปแบบ CC-7P ในการพัฒนาหลักสูตรอบรม กิจกรรมการเรียนรู้ และกลไกสนับสนุนต่าง ๆ โดยทดลองใช้กับอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน แล้วประเมินผลในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติต่องานวิจัย และการสร้างสรรค์ผลงานวิจัย เพื่อยืนยันประสิทธิผลของแนวทางดังกล่าวในบริบทจริงของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กุลชาติ พันธวรกุล และเมษา นวลศรี. (2564). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูปฐมวัย สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 11(3), 1–15.
- ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช, ธิติมา คุณยศยิ่ง, ณรงค์ คชภักดี และดวงใจ พุทธรังศรี. (2565). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการพัฒนาสมรรถนะนักวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 4(2), 107–122.
- ชูชัย สมितिไกร. (2552). การสรรหาคัดเลือกและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วี.พรินท์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประทีนทิพย์ พรไชยา. (2561). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 4(1), 25–36.
- รุ่งนภา ตั้งจิตเจริญกุล, วิชุดา กิจธรรม และจันทร์เพ็ญ ตั้งจิตเจริญกุล. (2564). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นสมรรถนะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารครุฑพิบูล, 8(2), 195–215.
- สถาบันวิทยาลัยชุมชน. (2563). รายงานประจำปี 2563 สถาบันวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิทยาลัยชุมชน.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th>.
- สิน งามประโคน, พีรวัฒน์ ชัยสุข, พระครูภัทรธรรมคุณ, พระมหาสมบัติ ธนปญโญ และเกษม แสงนนท์. (2562). การบริหารการศึกษา: แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบการบริหารจัดการ. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 6(3), 134–146.
- สุรสิทธิ์ สิทธิอมร. (2559). การพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยและพัฒนาด้วยการเสริมสร้างพลังและการรับรู้ความสามารถของตน สำหรับครูมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 10(2), 174–185.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for “intelligence”. American Psychologist, 28(1), 1–14.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

The Utilization of Technology and Academic Administration by School Administrators under the Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2

Alimin Che-eso^{1*} Jarunee Kao-ian¹ and Phimpawee Suwanno¹

¹Yala Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: krualimin@gmail.com

ABSTRACT

This study aimed to 1) study the level of technology utilization in schools, 2) study the level of academic administration among school administrators, 3) compare technology utilization and academic administration based on gender, age, school size, and work experience, and 4) study the relationship between technology utilization and academic administration by school administrators under the Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 337 school administrators and teachers, selected through Yamane's Table. A stratified random sampling method was employed based on school size, followed by a simple random sampling. The research instrument was a questionnaire regarding the utilization of technology and academic administration by school administrators under the Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2. Data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The results revealed that both technology utilization and academic administration were at a high level overall. No significant differences were found in technology utilization or academic administration when categorized by gender, age, school size, or work experience. A strong positive correlation ($r = .927$) was found between The Utilization of Technology and Academic Administration by School Administrators under the Narathiwat Primary Educational Service Area Office 2.

Keywords: The Utilization of Technology, Academic Administration, School Administrators

การใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

อลิมิน เจ๊ะอีซอ^{1*} จุณี แก้วเย็น¹ และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ¹

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: krualiminn@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา 2) ศึกษา
ระดับของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 3) เปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา และ
เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา และ
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการ
ของผู้บริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยใช้สูตรยามานะ (Yamane, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 337 คน สุ่มแบบชั้นภูมิโดยใช้ขนาดของสถานศึกษา และทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ
แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีกับ การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ ความแปรปรวน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย
พบว่า การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกับการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารสถานศึกษา ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปร
เพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกับการ
บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงาน
วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .927$)

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยี, การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษามีความเกี่ยวข้องกับการวางแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
ของโลก จากการศึกษาพบปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน โดยครูและนักเรียนไม่สามารถใช้งาน
เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการ
วางแผนและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนในระดับรองจากการวางแผนด้านอื่น ผู้บริหารจึงต้องเร่งนำเอา
นโยบายทางการศึกษา โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ (พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล้า
และพิมพ์พรณ เพชรสมบัติ, 2564) การบริหารงานของสถานศึกษาที่จะสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงาน
วิชาการ และบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาว่าให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการระดับมากน้อย
เพียงใด และบุคลากรในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการระดับมากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงเป็น
หน้าที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษา ในการเตรียมการและติดต่อประสานให้เกิดความเข้าใจ ทำให้ครูมีความ
พร้อมในการทำงาน สามารถทำงานได้อย่างตั้งใจ ส่งผลให้งานวิชาการของโรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้

สถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานใด ก็ขึ้นอยู่กับผลงานด้านวิชาการของโรงเรียน เนื่องจากเป็นตัวสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน และการจัดการด้านหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (ยุพา พรหมแย้ม, 2562) สอดคล้องกับการบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของ การจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหาร สถานศึกษา คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผล ผู้บริหารส่วนมากจะให้ความสำคัญแก่งานวิชาการน้อยกว่างานด้านอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเน้นงาน บริหารงาน งบประมาณ งานบริหารงานทั่วไปหรืองานอาคารสถานที่ เพราะงานดังกล่าวเป็นสิ่งที่มองเห็นผลชัดเจนและรวดเร็วกว่า สำหรับงานวิชาการ จะมอบหมายหัวหน้างานวิชาการเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผนและบริหารแผนงานวิชาการ จึงทำให้การบริหารงานวิชาการไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าครูบางคนไม่ปรับปรุง และพัฒนา การ สอน การจัดครูเข้าสอน ไม่ตรงตามวุฒิครูไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ไม่เพียงพอขาดการ นิเทศติดตาม ผลและขาดแนวปฏิบัติในด้านการประเมินผลงานวิชาการ ดังนั้นผู้บริหารระดับสูงหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาของชาติควรกระตุ้นให้ผู้บริหารโรงเรียนสนใจและเอาใจใส่ในการบริหารงานวิชาการให้มากยิ่งขึ้น โดยใช้ทั้งเทคนิคในการบริหารจัดการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่อนาคต (อภิรักษ์ บุปผาชื่น, 2563)

ผลการศึกษากิจการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ระดับต่ำที่สุด จากปัญหาดังกล่าว ทำให้เห็นถึงปัญหา และอุปสรรคของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (นิตยา คำมิตร, 2566) จากเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา สามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น และมีอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนการสอนและการทำงานของครูเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่พัฒนาความรู้ของตนเองตลอดเวลา รู้จักแสวงหาความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ เพื่อนำความรู้นั้นมาใช้ในการบริหาร และดำเนินงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยี หรือการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาแยกกันมาก่อน แต่ยังไม่มียงานใดศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง โดยเฉพาะในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างการจัดการที่แตกต่างจากพื้นที่ทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยการสังเคราะห์ แนวคิดทางทฤษฎีจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี และการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการศึกษา ในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปใช้ในการวางแผน และพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2
3. เพื่อเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ขนาด สถานศึกษา ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,130 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยใช้ สูตรยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 337 คน สุ่มแบบชั้นภูมิโดยใช้ขนาดของสถานศึกษา และทำการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและรองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 คน และเป็น ครูผู้สอน จำนวน 314 คน

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ขนาดของสถานศึกษา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. ขนาดเล็ก	506	80
2. ขนาดกลาง	1,311	207
3. ขนาดใหญ่	313	50
รวม	2,130	337

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณ ค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 22 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนด คำนำนหนักของคะแนน 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

- คะแนน 5 หมายถึง ระดับการใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด
- คะแนน 4 หมายถึง ระดับการใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก
- คะแนน 3 หมายถึง ระดับการใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง
- คะแนน 2 หมายถึง ระดับการใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อย
- คะแนน 1 หมายถึง ระดับการใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์โดยการหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม โดยข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ จึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา แตกต่างกันไป

3.2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี เพศ อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันไป

3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิเคราะห์โดยภาพรวมไม่ได้เก็บเป็นรายบุคคล และข้อมูลส่วนนี้จะเก็บไว้แต่เพียงผู้เดียวไม่ได้นำไปเผยแพร่ต่อ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอม ส่วนผู้ที่ไม่ยินยอมก็ไม่ได้เก็บข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนการขออนุญาตเก็บข้อมูล ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมด้วยแบบสอบถามไปให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 337 ฉบับ พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ความมุ่งหมายของแบบสอบถาม เพื่อทำความเข้าใจในการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และนัดวันรับแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน

4.3 ผู้วิจัยรอเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้ เมื่อถึงวันนัดหมายผู้วิจัยไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง เมื่อได้แบบสอบถามคืนกลับมา จำนวน 337 ฉบับ ซึ่งเป็นจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คิดเป็นร้อยละ 100

4.4 นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำข้อมูลไปบันทึกเพื่อวิเคราะห์วิธีทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา และระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของข้อมูล โดยภาพรวมเป็นรายข้อและรายด้าน จากนั้นนำเสนอเป็นตารางประกอบการแปลความหมายตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1997) แปลความหมายได้ดังนี้

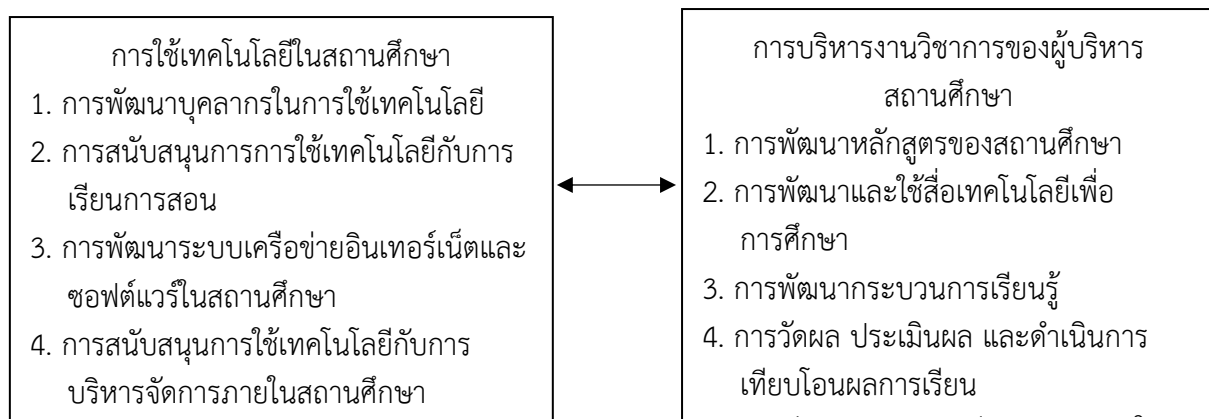
- ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง การใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การใช้เทคโนโลยี/การบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 ทดสอบเพื่อเปรียบเทียบระดับการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ และทดสอบเอฟเพื่อเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามอายุ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการ จำนวน 11 แหล่ง ดังนี้ นภวรรณ สุขดี (2559), ทรงชัย โอฬาริกพงศ์ (2560), ญัฐฐินี มหานิติพงษ์ (2564), และดาวประดับ เรืองศิริ (2564) และได้สังเคราะห์องค์ประกอบของการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา ได้จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี 2. การสนับสนุน การการใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอน 3. การพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและซอฟต์แวร์ในสถานศึกษา 4. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาและศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา และผู้วิจัยได้ใช้จากแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการ จำนวน 8 แหล่ง ดังนี้ สพฐ.กระทรวงศึกษาธิการ (2561), ปาริฉัตร โชติจันทร์ (2560), พรหมมน พินทุสมิต (2560), ยุทธนา เกื้อกุล (2560), เกตกนก สวคำข้าว (2561), สารินทร์ เอี่ยมครอง (2561), จิรารัตน์ กระจ่างดี (2562) จากนั้นสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้จำนวน 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 5. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ระดับของการใช้งานเทคโนโลยีในสถานศึกษา และระดับของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ผลการศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ การพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.53) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและซอฟต์แวร์ในสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.46) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1.ด้านการพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี	3.81	0.57	มาก
2.ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอน	3.81	0.53	มาก
3.ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและซอฟต์แวร์ในสถานศึกษา	3.66	0.46	มาก
4.ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา	3.83	0.58	มาก
รวม	3.78	0.48	มาก

ผลการศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.79) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.81) รองลงมาคือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.75) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.80) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1.ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	3.81	0.79	มาก
2.ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.79	0.80	มาก
3.ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.77	0.80	มาก
4.ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.81	0.75	มาก
5.ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	3.82	0.81	มาก
รวม	3.80	0.79	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา และผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน จะมีความเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน จะมีความเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาพรวม ($r = .927$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

การบริหารงานวิชาการ	1.การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	2.การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาศึกษา	3.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	5.การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	รวม
การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา						
1. การพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี	.691**	.709**	.767**	.679**	.766**	.826**
2. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีกับการเรียนการสอน	.725**	.718**	.767**	.733**	.742**	.842**
3. การพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและซอฟต์แวร์ในสถานศึกษา	.692**	.723**	.776**	.695**	.735**	.828**
4. การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา	.733**	.728**	.776**	.718**	.731**	.843**
รวม	.789**	.799**	.857**	.785**	.826**	.927**

หมายเหตุ: ** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ระดับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถ ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ที่ดีเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยสนับสนุนครู และบุคลากรให้ใช้เทคโนโลยีทั้งในด้านสายงานการสอน และงานสนับสนุนอื่น ๆ ของสถานศึกษา ดังที่ สริชา คำหนัก และคณะ (2567) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากบริบทของสังคมโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม และยังสอดคล้องกับ อนงค์นาฏ หน่วยแก้ว, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และนพรัตน์ ชัยเรือง (2568) ที่พบว่า การบริหารงานวิชาการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนั้น เพราะผู้บริหารสถานศึกษา ครู มุ่งเน้นการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน โดยบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับการเรียนรู้ในห้องเรียน ดังที่ธนากร ชมเชย และสมใจ สืบเสาะ (2567) กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจ สังคม รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อระบบการบริหารงานวิชาการเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิด

ประสิทธิผลเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงของโลก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ไช้คงรอด, วัน เดชพิชัย และนวรรตน์ ไช้ชมภู (2568) ที่พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 มีความเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่เป็น เช่นนั้นเพราะสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 ผลักดันให้ครูทุกคน ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา และการเข้าใช้งานผ่านระบบต่าง ๆ ของหน่วยงาน รัฐทำให้ครูทุกคนจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี

ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ขนาดสถานศึกษา ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 มีความเห็นต่อ การ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนั้นเพราะผู้บริหารได้รวมกิจกรรมกลุ่มกับผู้บริหารสถานศึกษาต่างโรงเรียน ทำให้นำข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นจากประสิทธิภาพการแลกเปลี่ยนกันมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ ภายในสถานศึกษา ส่งผลให้ทุกเรียนมีผลการพัฒนาด้านงานบริหารงานวิชาการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้อง กับ ชนิดาพร รังเสาร์ (2565) ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ของศูนย์เครือข่ายไพรวัง อำเภอดากใบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 พบว่า การเปรียบเทียบ การ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ของศูนย์เครือข่ายไพรวัง อำเภอดากใบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุและประสิทธิภาพในการทำงานในภาพรวมไม่ แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ กรรณิกักร์ เกณิกานนท์ และทรงยศ แก้วมงคล (2567) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็น เช่นนั้นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 ได้มีการ กำหนดแผนงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาวิชาการควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใน กระบวนการบริหาร ด้วยเหตุนี้ การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การกำกับติดตาม และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงช่วยให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนครูมีการ ปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคเทคโนโลยีโดยพัฒนาตนเองและประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิด ประสิทธิภาพ ดังที่กนกศักดิ์ ทินราช และวิภาดา ประสารทรัพย์ (2567) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาท สำคัญในการวางแผนบริหารตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยดำเนินงานด้านวิชาการควบคู่กับการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ กำกับติดตาม สนับสนุน และส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่อย่างเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา ระดับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา การเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ขณะเดียวกันการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ผลการเปรียบเทียบการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์การทำงาน พบว่าไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้เทคโนโลยีมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ($r = .927, p < .01$) แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยให้กับสถานศึกษา เพื่อใช้ในการบริหารจัดการงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับยุคดิจิทัล

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถบูรณาการใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้วิจัยควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาอย่างลึกซึ้ง เพื่อสามารถพัฒนาแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

2.2 ผู้วิจัยควรมีการศึกษารูปแบบหรือแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาระดับต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กนกศักดิ์ ทินราช และวิภาดา ประสารทรัพย์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(3), 837-860.
- กรรณิการ์ เกณิกานนท์ และทรงยศ แก้วมงคล. (2567). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *มจร การพัฒนาสังคม*, 9(3), 281-292.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา ไช่ครองอด, วัน เดชพิชัย และนวรรตน์ ไช้ชมภู. (2568). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3. *Journal of Applied Education*, 3(2), 83-94.

- เกตุกนก สวยคำข้าว. (2561). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนราชินีบูรณะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 9. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- จิรารัตน์ กระจำนดี. (2562). การศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสในอำเภอบางยวน
จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- ฉัตรสุดา อมรชาติ และจรุณี แก้วเอียน. (2558). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอสุคิริน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2. *Princess of Naradhiwas University
Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(2), 1–13.
- ชนิดาพร รังเสาร์. (2565). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ของศูนย์เครือข่ายไพรวัง อำเภอตาก
ใบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 2(1), 186-195.
- ณัฐธินิ มหานิตพงษ์. (2564). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อ
การศึกษาในอำเภอบางยวน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5.
วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5(1), 43–58.
- ดาวประดับ เรืองศิริ สาโรจน์ ผ่องวงศากุล และนิพนธ์ วรรณเวช. (2564). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและ
การสื่อสารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีและ
ราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(3), 1105–1122.
- ทรงชัย โอฬาริกพงศ์. (2560). กลยุทธ์การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(3), 64–80.
- ธนากร ชมเชย และสมใจ สืบเสาะ. (2567). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคประเทศไทย
4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐ
และเอกชน*, 6(2), 33-47.
- นภาพรรณ สุขดี. (2559). การศึกษาปัญหาและความต้องการในการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*, 11(2), 14–23.
- ปาริฉัตร โชติจันทร์. (2560). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- พรรษมน พินทุสมิต. (2560). การปฏิบัติงานด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับ
ประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- สรีชา คำหนัก, สติพร เชาวนชัย และกฤษฎากาญจน์ โตพิทักษ์. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล
กับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. *Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani*, 7(2),
143-157.
- สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์).

อนงค์นาฏ หน่วยแก้ว, นิรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และนพรัตน์ ชัยเรือง. (2568). การบริหารงานวิชาการด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 7(1), 265-278.

อภิรักษ์ บุปผาชื่น. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม: การขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 4(3), 205-216.

Best, J. W. (1997). Research in education. Boston: Allyn and Bacon.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

The Development of a Green Tourism Model in Satun UNESCO Global Geopark

Phuyada Petcharat^{1*} Somkiat Saithanoo¹ Thaweesak Putsukee¹ and Natthaphan Kechonanan¹

¹Thaksin University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: phuyada.gems@yahoo.com

ABSTRACT

This research aims to 1) analyze the qualitative potential of tourist attractions in the Satun UNESCO Global Geopark; 2) study tourist behaviors and satisfaction regarding green tourism in the area; 3) assess tourists' willingness to pay (WTP) for green tourism activities; and 4) propose a model for green tourism development that promotes sustainability and community participation in alignment with the Sustainable Development Goals (SDGs). A mixed-methods approach was employed, combining quantitative data collection through questionnaires and qualitative data from in-depth interviews and focus group discussions. The study involved 400 participants from three target groups: 200 tourists, 120 local tourism operators and relevant agencies, and 80 experts in green tourism management. The findings reveal that 1) Satun UNESCO Global Geopark possesses high potential for developing green tourism consistent with UNESCO guidelines and the SDGs, with an emphasis on community participation, environmental conservation, and local economic development in an integrated manner. 2) The multiple regression analysis showed that the model explained 62.4% of the variance in the dependent variable ($R^2 = 0.624$), which is considered a high predictive power based on Cohen's (1988) criteria. 3) The study suggests implementing a Green Fee of 150–200 baht per activity, based on tourists' average WTP for green tourism activities in the Geopark. 4) The proposed green tourism model emphasizes a combination of nature-based conservation activities and local economic development through eco-tour packages offering immersive experiences, such as geological learning trips, community-based activities, and ecological education.

Keywords: Green Tourism, Satun UNESCO Global Geopark, Willingness to Pay (WTP), Sustainable Development

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล

ญาดา เพชรรัตน์^{1*} สมเกียรติ สายธนู¹ ทวีศักดิ์ พุดสุขชี¹ และ ณัฐพันธ์ เจริญนนท์¹

¹มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: phuyada.gems@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ศักยภาพเชิงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานธรณีโลกสตูล 2) ศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่ 3) ประเมินความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียว และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวที่ส่งเสริมความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน งานวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ทั้งเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 ราย จาก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว 200 ราย, กลุ่มผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ 120 ราย, และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวสีเขียว 80 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1) อุทยานธรณีโลกสตูลมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว ให้สอดคล้องกับแนวทางขององค์การยูเนสโกและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างเศรษฐกิจฐานรากควบคู่กันอย่างเป็นระบบ 2) ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามที่ร้อยละ 62.4 ($R^2 = 0.624$) ถือว่าอยู่ในระดับสูงตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) ที่กำหนดว่า R^2 มากกว่าร้อยละ 50 ถือว่ามีความสามารถในการพยากรณ์ได้ดี 3) ผู้วิจัยเสนอให้จัดเก็บ Green Fee เฉลี่ย 150–200 บาท/กิจกรรม (จากค่าเฉลี่ยความเต็มใจจะจ่าย (WTP) ของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมท่องเที่ยวสีเขียว อุทยานธรณีโลกสตูล ช่องค่าต่ำสุดที่ 150 บาท และช่องค่าสูงสุดที่ 200 บาท) 4) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวควรเน้นการผสมผสานระหว่างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ผ่านการสร้างแพ็คเกจทัวร์ที่ให้บริการประสบการณ์เชิงธรรมชาติ เช่น การพานักท่องเที่ยวไปศึกษาธรณีวิทยา การร่วมกิจกรรมกับชุมชนท้องถิ่น และการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวสีเขียว, อุทยานธรณีโลกสตูล, ความเต็มใจจ่าย, การพัฒนาที่ยั่งยืน

บทนำ

อุทยานธรณีโลกสตูล (Satun UNESCO Global Geopark) เป็นพื้นที่สำคัญที่มีคุณค่าโดดเด่นด้านธรณีวิทยาและสิ่งแวดล้อม ได้รับการรับรองจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2561 ให้เป็นอุทยานธรณีโลกแห่งแรกของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอในจังหวัดสตูล ได้แก่ อำเภอละงู อำเภอทุ่งหว้า อำเภอมะนัง และอำเภอเมือง ซึ่งเป็นแหล่งรวมทรัพยากรทางธรณีวิทยา ชีวภาพ และวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น (UNESCO, 2019) นอกเหนือจากความสำคัญด้านธรณีวิทยา อุทยานธรณีโลกสตูลยังมีบทบาทเด่นในเชิงวิชาการ โดยทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำหรับการศึกษาด้านธรณีวิทยา ชีววิทยา และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การค้นพบฟอสซิลอายุ 500-250 ล้านปีในพื้นที่ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโลกและสิ่งมีชีวิตในอดีต (กรมทรัพยากรธรณี, 2562) พื้นที่ดังกล่าวยังเป็นต้นแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เน้นความยั่งยืนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในท้องถิ่น (UNESCO, 2020) อุทยานธรณีโลกสตูลได้รับการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ โดยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของพื้นที่นี้ส่งเสริมให้อุทยานเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและวัฒนธรรม ทั้งยังช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มนักท่องเที่ยว

แม้ว่าอุทยานธรณีโลกสตูลจะเป็นพื้นที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่การจัดการทรัพยากรยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม การขาดการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในบางกลุ่มนักท่องเที่ยวและชุมชน (สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6, 2564) นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การทำลายปะการังและมลพิษทางน้ำ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล, 2563; UNEP, 2021)

ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ควรเน้นที่การพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน (กรมการท่องเที่ยว, 2564) เพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว แนวคิดการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) ได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากร อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังมีข้อมูลที่จำกัดเกี่ยวกับศักยภาพด้านการท่องเที่ยว รวมถึงความพึงพอใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญต่อการวางแผนและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (World Tourism Organization (UNWTO), 2018) และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

จึงเป็นที่มาของการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล” ทั้งนี้ การวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะเสนอแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูลที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาพฤติกรรม ความพึงพอใจ และความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวสีเขียว และการประเมินความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay: WTP) ของนักท่องเที่ยว เพื่อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวสีเขียวที่ส่งเสริมความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยิ่งไปกว่านั้น หากได้เปรียบเทียบรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเดิมกับรูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียว ก็จะเห็นประโยชน์จากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพเชิงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล
3. เพื่อประเมินความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay: WTP) ของนักท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวที่ส่งเสริมความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานธรณีโลกสตูล ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผนวกการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งในเชิงสถิติที่สะท้อนแนวโน้มพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์และความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานมีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงมุมมองของนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลพื้นที่ และชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เข้าใจศักยภาพ ปัญหา และโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูลอย่างรอบด้าน โดยมีรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล ครอบคลุม 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลงขัน ท่งหว้า มะนัง และเมืองสตูล จำนวนรวมทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีโควตา (Quota Sampling) เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มย่อย ดังนี้ 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 200 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 120 คน 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวสีเขียว จำนวน 80 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงจากข้อเสนอแนะของ GeoPoll (2025) ที่ระบุว่าการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในระดับท้องถิ่นควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 400 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน 2) เจ้าหน้าที่รัฐและผู้นำชุมชนท้องถิ่น จำนวน 10 คน 3) นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านธรณีวิทยา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสอดคล้องกับสภาพจริงในพื้นที่ ดังนี้

2.1 เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ มุมมอง และความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้ 1) การสำรวจพื้นที่ (Site survey) 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant and Non-participant Observation) 3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 4) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) 5) การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว งานวิจัยที่ผ่านมา รายงานของหน่วยงานรัฐและเอกชนในพื้นที่

2.2 เครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรม ทักษะคิด ความพึงพอใจ การรับรู้ และความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay: WTP) ในบริบทของการท่องเที่ยวสีเขียว โดยพื้นที่ศึกษา ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวหลักในอุทยานธรณีโลกสตูล ซึ่งรวมถึง 1) เกาะตะรุเตา 2) เกาะหลีเป๊ะ 3) เกาะอาดัง – ราวี 4) เกาะหินงาม 5) เกาะไข่มุก 6) ปราสาทหินพันยอด 7) ถ้ำเลสเตโกดอน 8) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาโต๊ะหยงาย พื้นที่ดังกล่าวเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวหนาแน่น และเป็นศูนย์รวมกิจกรรมและธุรกิจท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Collection) ข้อมูลเชิงคุณภาพถูกรวบรวมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล ด้วยวิธีการหลัก 4 ประการ ดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน และประชาชนในท้องถิ่น โดยใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

2) การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จัดการสนทนากลุ่มกับตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยลงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น เกาะหลีเป๊ะ เกาะตะรุเตา และปราสาทหินพันยอด เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคม-วัฒนธรรม โดยใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

4) การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาเอกสารทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานของหน่วยงานภาครัฐ งานวิจัยที่ผ่านมา และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.2 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Collection) ข้อมูลเชิงปริมาณถูกรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือหลัก ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาในพื้นที่ 2) ประชาชนในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน ขอบเขตพื้นที่เก็บข้อมูล ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล และชายฝั่งในอุทยานธรณีโลกสตูล ได้แก่ เกาะตะรุเตา, เกาะหลีเป๊ะ, เกาะอาดัง-ราวี, เกาะหินงาม, เกาะไข่, ปราสาทหินพันยอด, ถ้ำเลสเตโกดอน และเขตข้ามกาลเวลาเขาโต๊ะหยงาย

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ได้แก่

1) กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบมีโควตา (Quota Sampling) เพื่อให้ครอบคลุมทั้งนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่

2) ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยทีมนักวิจัยในช่วงฤดูการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย

3) บันทึก ตรวจสอบ และจัดเตรียมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่มย่อย จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ดังนี้

1) ถอดความจากการสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนามอย่างเป็นระบบ

2) อ่านและพิจารณาข้อมูลซ้ำหลายครั้ง เพื่อทำความเข้าใจบริบทและเนื้อหาที่ปรากฏ

3) เข้ารหัสข้อมูล (Coding) เพื่อระบุประเด็นหรือธีมหลัก (Themes) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การรับรู้ ปัญหา หรือแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4) สรุปและจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่เกิดขึ้น และเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5) ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการเปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูลบางราย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จะถูกวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การท่องเที่ยว (1) การแจกแจงความถี่ (Frequency) (2) ค่าร้อยละ (Percentage) (3) ค่าเฉลี่ย (Mean) (4) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ได้แก่ 1) การทดสอบที (t-test) 2) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ข้อมูลจากการทดลองจัดกิจกรรมและการประเมินผล จะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบก่อน-หลัง และสนับสนุนข้อค้นพบเชิงคุณภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้านที่เชื่อมโยงกันดังนี้

ด้านที่ 1 ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวสีเขียว (ปัจจัยภายนอกเชิงกายภาพและวัฒนธรรม)

- 1) ความโดดเด่นด้านธรณีวิทยา
- 2) ความหลากหลายของระบบนิเวศ
- 3) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

→ ส่งผลต่อ → แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่

ด้านที่ 2 พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยว (ปัจจัยจากผู้ให้บริการ)

- 1) จุดมุ่งหมายในการเดินทาง
- 2) ความคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยว
- 3) ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

→ ส่งผลต่อ → การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

→ นำไปสู่ → การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียวที่ตอบโจทย์

ด้านที่ 3 ความเต็มใจจ่าย (WTP) ของนักท่องเที่ยว (ปัจจัยทางเศรษฐกิจเพื่อความยั่งยืน)

- 1) ความยินดีในการจ่ายเพื่อสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์
- 2) การประเมินมูลค่าทางสิ่งแวดล้อมผ่านเทคนิค CVM

→ นำไปสู่ → การจัดสรรงบประมาณจากภาคประชาชน

→ เพื่อสนับสนุน → การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

การเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 1) ลักษณะพื้นที่และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อแนวทางการพัฒนาและการออกแบบกิจกรรม 2) ความเข้าใจและจิตสำนึกที่เกิดจากการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ส่งผลต่อความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ต้องอาศัยทั้งปัจจัยเชิงพื้นที่ การมีส่วนร่วม และกลไกด้านเศรษฐกิจ สามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล

จากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตในอุทยานธรณีโลกสตูล การศึกษาพบว่าแหล่งท่องเที่ยวในอุทยานธรณีโลกสตูลมีศักยภาพโดดเด่นในด้านคุณค่าทางธรณีวิทยา พื้นที่มีหินโบราณอายุกว่า 500 ล้านปี เช่น เขาโต๊ะหงาย และถ้ำเลสโตโกตอน ความหลากหลายทางชีวภาพ: ระบบนิเวศป่าชายเลน ป่าดิบชื้น และสัตว์น้ำท้องถิ่นยังคงความอุดมสมบูรณ์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ชุมชนในพื้นที่มีวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่ผสมผสานกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน การจัดการพื้นที่ มีการจัดการพื้นที่บางส่วนที่สอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์ เช่น การจำกัดนักท่องเที่ยวในบางฤดู และการสร้างเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ต่อไปนี้คือตาราง SWOT Analysis (การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิตในอุทยานธรณีโลกสตูล โดยสรุปจากผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ภาพที่ 2 ตารางวิเคราะห์ SWOT การท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล

สรุปได้ว่า อุทยานธรณีโลกสตูลมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางขององค์การยูเนสโกและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างเศรษฐกิจฐานรากควบคู่กันอย่างเป็นระบบ

2. พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวสีเขียวในพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูล

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว

ปัจจัยอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์ B	Beta	Sig.
ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม	0.438	0.571	0.000
พฤติกรรมการท่องเที่ยวสีเขียว	0.294	0.419	0.001
คุณค่าที่รับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	0.267	0.392	0.003
การมีส่วนร่วมของชุมชน	0.228	0.374	0.005
การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน	0.215	0.347	0.008
$R^2 = 0.624$			

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงให้เห็นว่า แบบจำลองมีความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียวได้ร้อยละ 62.4 ($R^2 = 0.624$) ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) ที่กำหนดว่า R^2 มากกว่าร้อยละ 50 ถือว่ามีความสามารถในการพยากรณ์ได้ดี

ตัวแปร ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Beta) สูงสุดที่ 0.571 และมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.000) บ่งชี้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Ajzen's Theory of Planned Behavior (1991) ที่เน้นถึงอิทธิพลของเจตคติต่อพฤติกรรม

ตัวแปร พฤติกรรมการท่องเที่ยวสีเขียว มีค่าสัมประสิทธิ์ Beta เท่ากับ 0.419 แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมเชิงอนุรักษ์มักมีแนวโน้มสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวสีเขียวมากกว่า.

ตัวแปร คุณค่าที่รับรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวสีเขียว (Perceived Value) มีค่า Beta เท่ากับ 0.392 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Zeithaml (1988) ที่ระบุว่า เมื่อผู้บริโภครับรู้คุณค่าในสินค้าและบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการทั้งทางวัตถุและจิตใจ ก็จะส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกซื้อสินค้าและบริการนั้น ๆ

การมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่า Beta เท่ากับ 0.374 ชี้ให้เห็นว่า ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว หากมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องจะส่งผลต่อความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Chambers (1997) ที่เน้นการพัฒนาจากฐานรากของชุมชน

การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน มีค่า Beta เท่ากับ 0.347 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig. = 0.008) สะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมผ่านนโยบาย การให้ความรู้ การลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน และกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวสีเขียว

จากผลการวิเคราะห์เชิงสถิติและพฤติกรรมนี้ สามารถเสนอแนวทางเชิงนโยบายว่า การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มนักท่องเที่ยว เช่น ผ่านกิจกรรมเวิร์กช็อป นิทรรศการ หรือแคมเปญออนไลน์ จะมีบทบาทสำคัญในการเพิ่ม WTP และสร้างการมีส่วนร่วมในระยะยาวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติของการศึกษานี้ พบว่ามีหลายตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับ ความเต็มใจจะจ่าย (Willingness to Pay: WTP) ของนักท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะตัวแปรด้าน ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงค่าสหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.57 และมี p-value = 0.000 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูงสุด (p < 0.001) ผลลัพธ์นี้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ยิ่งนักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจ และความห่วงใยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมมากเท่าใด ก็ยิ่งมีแนวโน้มที่จะยินดีจ่ายเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติมากขึ้นเท่านั้น

การแปลผลทางพฤติกรรมสามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมสูงมักตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว และเลือกสนับสนุนบริการที่มีความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ เช่น การเข้าพักที่พักรูปแบบ Eco-lodge การเลือกสินค้าที่มีฉลากเขียว หรือการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ภาคประชาชน (community-based conservation activities) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้สะท้อน “ความสมัครใจในการจ่าย” (voluntary payment) อันเกิดจากคุณค่าทางจริยธรรมมากกว่าการแลกเปลี่ยนเชิงพาณิชย์

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Theory of Planned Behavior ของ Ajzen (1991) ซึ่งเสนอว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากเจตนา (intention) ที่ได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ (attitude), บรรทัดฐานทางสังคม (subjective norms) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมตนเอง (perceived behavioral control) ดังนั้น นักท่องเที่ยวที่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและรู้สึกรู้ว่าตนเองมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงโลก ย่อมมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับ WTP อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ รายได้ ($r = 0.45$, $p < 0.01$) และ ความถี่ในการท่องเที่ยว ($r = 0.33$, $p < 0.01$) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ระดับกลางถึงสูง และเดินทางบ่อยครั้งมักมีแนวโน้มเข้าใจผลกระทบเชิงระบบของการท่องเที่ยวมากกว่า ทั้งนี้ สนับสนุนแนวคิดของ Value-Belief-Norm Theory ซึ่งระบุว่าพฤติกรรมอนุรักษ์เกิดจากลำดับของคุณค่า (values) ความเชื่อ (beliefs) และบรรทัดฐานส่วนบุคคล (norms) ซึ่งถ่ายทอดสู่การกระทำที่สะท้อนออกมาในรูปของการ “ยอมเสียสละ” เพื่อสิ่งแวดล้อม (Stern et al., 1999)

ในเชิงนโยบาย ผลการศึกษานี้แนะนำให้เสนอประเด็นสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล กล่าวคือ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริม ความรู้และความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ผ่านการสื่อสารเชิงพฤติกรรม (behavioral communication) ที่สร้างแรงจูงใจจากภายใน เช่น การเน้นบทบาทของนักท่องเที่ยวในฐานะ “ผู้เปลี่ยนแปลงเชิงระบบ” (change agents) มากกว่าผู้บริโภคทั่วไป พร้อมกันนี้ ควรมีการออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับระดับรายได้ เช่น การกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมตามกลุ่ม หรือการเสนอรูปแบบ “จ่ายตามศักยภาพ” (pay-what-you-can) เพื่อขยายฐานความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย

ผลลัพธ์ที่ได้ยังสามารถนำไปใช้สนับสนุนแนวทาง เศรษฐกิจเชิงนิเวศ (Ecological Economics) ซึ่งเสนอว่าความยั่งยืนควรเริ่มจากการออกแบบระบบเศรษฐกิจที่พิจารณาคุณค่าเชิงระบบของธรรมชาติ ไม่ใช่เพียงผลตอบแทนเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่สร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนในระยะผลการศึกษา

ความเต็มใจจ่าย (WTP) นักท่องเที่ยวมีความเต็มใจที่จะจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และอนุรักษ์ธรรมชาติในอุทยานธรณีโลกสตูล โดยเฉพาะในส่วนของกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์สภาพแวดล้อม การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และการให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งมรดกโลก

ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่าย ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยวคือ ความสนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางการศึกษาและสันติภาพจากการท่องเที่ยว

3. ผลการประเมินความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay: WTP) ของนักท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล

ผลการวิเคราะห์พบว่า นักท่องเที่ยวมีความเต็มใจจะจ่ายเพิ่มขึ้นประมาณ 20% หากกิจกรรมดังกล่าวมีการรับรองมาตรฐาน Green Tourism และมีระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน ค่าเฉลี่ย WTP โดยรวม 150 บาท/กิจกรรม/คน ความเต็มใจจะจ่ายเพิ่มขึ้น 20% หากมีการรับรองมาตรฐาน Green Tourism Certificate การประมาณค่า WTP ใช้โมเดล Logistic Regression ตาม CVM Approach โดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวมีความเต็มใจจ่ายประมาณ 150 บาทต่อกิจกรรม โดยกิจกรรมที่มีค่า WTP สูงสุด ได้แก่ พายเรือศึกษาธรรมชาติ (180 บาท) และทางเดินทัพกระแสม (200 บาท) ปัจจัยที่ส่งผลต่อ WTP มากที่สุด รายได้ ระดับการศึกษา และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความเต็มใจจะจ่าย (WTP) ของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมท่องเที่ยวสีเขียว อุทยานธรณีโลกสตูล

ลำดับ	ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวสีเขียว	ค่าเฉลี่ย WTP (บาท/คน/กิจกรรม)	ค่าต่ำสุด (บาท)	ค่าสูงสุด (บาท)
1	ดำน้ำตื้น (Snorkeling)	150 บาท	100	300
2	เดินป่าศึกษาธรรมชาติ (Nature Trail)	120 บาท	80	250
3	ดูนก (Bird Watching)	100 บาท	50	200
4	พายเรือศึกษาธรรมชาติ (Kayaking)	180 บาท	120	350
5	กางเต็นท์และพักผ่อน (Camping)	200 บาท	150	400

ผู้วิจัยเสนอให้จัดเก็บ Green Fee เฉลี่ย 150–200 บาท/กิจกรรม (จากค่าเฉลี่ยความเต็มใจจะจ่าย (WTP) ของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมท่องเที่ยวสีเขียว อุทยานธรณีโลกสตูล ในช่วงค่าต่ำสุดที่ 150 บาท และ ในช่วงค่าสูงสุดที่ 200 บาท) เพื่อนำรายได้สนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ ควรพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความปลอดภัยสูงและมีมีคหุเทศก์ท้องถิ่นร่วมทุกกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผ่านมาตรฐาน Green Tourism Certification เพื่อเพิ่มมูลค่าและความเชื่อมั่น

4. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวที่ส่งเสริมความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานธรณีโลกสตูล ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวสีเขียวที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- 1) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควรจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง การจัดเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ไม่กระทบต่อระบบนิเวศ
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน ควรส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น นำเที่ยว ชวนทำกิจกรรมวัฒนธรรมพื้นถิ่น จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวให้กลับคืนสู่ชุมชนอย่างเป็นธรรม
- 3) การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการอนุรักษ์ ควรติดตั้งระบบติดตามผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยี GIS และแอปพลิเคชันรายงานผล สื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมผ่านแอปท่องเที่ยวสีเขียว
- 4) การสร้างการรับรู้และเสริมสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ควรจัดอบรมให้กับมัคหุเทศก์ท้องถิ่นเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์ จัดกิจกรรมสร้างการรับรู้ เช่น นิทรรศการถาวรในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานธรณีโลกสตูลมีศักยภาพเชิงคุณภาพสูงในหลายด้าน ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ธรณีวิทยา และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะคุณค่าทางธรณีวิทยา เช่น เขาโต๊ะหยงาย และถ้ำเลสเทโกตอน ที่มีหินโบราณอายุเกินกว่า 500 ล้านปี ถือเป็นมรดกทางธรณีวิทยาที่สำคัญระดับโลก (กรมทรัพยากรธรณี, 2565) นอกจากนี้ ยังมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์และการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับแนวทางของ UNESCO Global Geoparks ซึ่งส่งเสริมการอนุรักษ์ การศึกษา และการพัฒนาที่ยั่งยืน (UNESCO, 2021) และยังสอดคล้องกับอัจฉรา ประยูรคง และคณะ (2567) ที่ศึกษาศักยภาพของอุทยานแห่งชาติเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้า ในการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของประเทศ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับอุทยานเช่นกัน พบว่า สถานภาพทางกายภาพ และการจัดการทรัพยากรของอุทยานแห่งชาติเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้ามีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของประเทศ โดยศักยภาพที่โดดเด่นมากที่สุด คือ ด้านศักยภาพของนักท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับศักยภาพสูง ด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่โดดเด่น

เด่นน้อยสุดคือด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับศักยภาพต่ำ และยังสอดคล้องกับ ภรณ์พัศตรา ศักดา และคณะ (2567) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ศักยภาพพื้นที่และคนในชุมชนสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวชุมชนแบบครึ่งวันได้ (Half day trip) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ปิยาภรณ์ รัตโนภาส และคณะ (2567) ที่ศึกษาการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนด้วยผลิตภัณฑ์และเชื่อมโยงเส้นทางการเที่ยวตามแนวชายฝั่งทะเล จังหวัดจันทบุรี จะเห็นได้ว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเช่นกัน ซึ่งพบว่า จุดเด่นของชุมชนตามแนวชายฝั่ง จังหวัดจันทบุรี มีจุดแข็งทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของพื้นที่ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ส่งผลให้สามารถสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงประวัติศาสตร์ เชิงเกษตร เชิงธรรมชาติ และเชิงันทนาการ ตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น โดยเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลกับชุมชนที่สำคัญมี 3 โปรแกรม ตามพฤติกรรมกรการท่องเที่ยว คือ 1) การเชื่อมโยงเส้นทางกรท่องเที่ยวภายในชุมชนในลักษณะของโปรแกรมท่องเที่ยว 1 วัน 2) การเชื่อมโยงเส้นทางกรท่องเที่ยวภายในชุมชนในลักษณะของโปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน และ 3) การเชื่อมโยงเส้นทางกรท่องเที่ยวระหว่างชุมชนในลักษณะของโปรแกรมท่องเที่ยว 2 วัน

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่า ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวสีเขียวของนักท่องเที่ยว ($\beta = 0.571, p < 0.001$) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพฤติกรรมวางแผน (Theory of Planned Behavior) ที่ระบุว่าเจตคติ พฤติกรรมอ้างอิง และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม ส่งผลต่อพฤติกรรมที่แท้จริง (Ajzen, 1991) นอกจากนี้ พบว่า ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม รายได้ และระดับการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ WTP โดยมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เช่น $r = 0.57, p < 0.001$) ซึ่งสอดคล้องกับ Value-Belief-Norm Theory (Stern et al., 1999) ที่เสนอว่าการยินดีเสียสละเพื่อสิ่งแวดล้อมมาจากลำดับของคุณค่า ความเชื่อ และบรรทัดฐานภายในของบุคคล อีกทั้งยังพบว่า ปัจจัยด้านคุณค่าที่รับรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลต่อความพึงพอใจ โดยสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในฐานะกลไกการสร้างคามยั่งยืนในระบบการท่องเที่ยว (Jamal & Getz, 1995)

ผลการประเมินความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay: WTP) ของนักท่องเที่ยวสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวสีเขียวในอุทยานธรณีโลกสตูล พบว่า นักท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยความเต็มใจจ่ายอยู่ที่ 150–250 บาทต่อครั้ง ซึ่งเป็นระดับที่น่าพอใจสำหรับการสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ในพื้นที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hanley, Wright, และ Adamowicz (2003) ที่พบว่า ทศนคติด้านสิ่งแวดล้อม รายได้ และประสบการณ์กรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผลโดยตรงต่อระดับความเต็มใจจ่ายของนักท่องเที่ยว อีกทั้งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ WTP ได้แก่ ระดับรายได้ ระดับการศึกษา และระดับความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ($r > 0.5, p < 0.001$) ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎี Value-Belief-Norm (VBN) ที่ระบุว่าพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีคุณค่าและความเชื่อที่นำไปสู่บรรทัดฐานส่วนบุคคล (Stern et al., 1999) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการจัดเก็บ Green Fee เฉลี่ย 150–200 บาท/กิจกรรม (จากค่าเฉลี่ยความเต็มใจจ่าย (WTP) ของนักท่องเที่ยวในกิจกรรมท่องเที่ยวสีเขียว อุทยานธรณีโลกสตูล ในช่องค่าต่ำสุดที่ 150 บาท และ ในช่องค่าสูงสุดที่ 200 บาท) เพื่อนำรายได้สนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ ควรพัฒนากรท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีความปลอดภัยสูงและมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นร่วมทุกกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผ่านมาตรฐาน Green Tourism Certification เพื่อเพิ่มมูลค่าและความเชื่อมั่น

แนวทางในการพัฒนารูปแบบกรท่องเที่ยวสีเขียวที่ส่งเสริมคามยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานธรณีโลกสตูล ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ในส่วนของการพัฒนารูปแบบกรท่องเที่ยวสีเขียว ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ประกอบ 4 ด้านหลัก ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยี GIS และแอปพลิเคชันในการติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการเสริมสร้าง

จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม แนวทางเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของ United Nations (2018) ที่เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในส่วนของการเสริมสร้างการรับรู้และจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่นักท่องเที่ยวและชุมชน ควรมีการจัดกิจกรรม เช่น นิทรรศการถาวรและการอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ถือเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ TIES (2015) ที่เน้นว่าการศึกษาและการรับรู้เป็นรากฐานสำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิด Sustainable Tourism Development และสนับสนุน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11, 12, และ 15 (UN, 2015) และยังสอดคล้องกับ ระชานนท์ ทวีผล และคณะ (2568) ที่นำเสนอรูปแบบการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ไว้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต้องคำนึงถึงสามมิติสำคัญ ได้แก่ (1) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน โดยส่งเสริมให้ชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการและได้รับผลประโยชน์โดยตรง (2) การนำเสนอวัฒนธรรม ผ่านการสัมผัสประสบการณ์ทางวัฒนธรรม อาหารท้องถิ่น และการแพทย์แผนไทย และ (3) การรักษาสิ่งแวดล้อมและการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวคาร์บอนต่ำ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ตามธรรมชาติ และยังสอดคล้องกับ อารยา สุนทรวิภาต และคณะ (2565) ที่ได้เสนอแนวทางการยกระดับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกาะหมาก จังหวัดตราด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเช่นกัน โดยเสนอแนวทางการยกระดับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกาะหมาก ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (GSTC) ไว้ว่า ควรดำเนินการพัฒนา 6 ประเด็น ได้แก่ ความพร้อมระดับประชาชนในพื้นที่ ความพร้อมของแหล่งหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ความพร้อมของการบริการการท่องเที่ยว ความปลอดภัยของสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว ราคาของสินค้าและบริการ และการประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงข้อมูลทางด้านท่องเที่ยว ซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงประชาชนในพื้นที่อีกด้วย และ อัจฉรา ประยูรคง และคณะ (2567) ยังเสนอแนะสำหรับแนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของประเทศ คือ ควรมีการจัดการและพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อให้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติเจ็ดคด - โป่งก้อนเส้า โดยเพิ่มการประชาสัมพันธ์จากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึง ศักยภาพของพื้นที่อุทยานธรณีโลกสตูลในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวอย่างยั่งยืน โดยต้องพึ่งพาทั้งองค์ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมกันนี้ การสนับสนุนเชิงนโยบายควรเน้น การเสริมสร้างจิตสำนึก และ ออกแบบกิจกรรมให้ตอบสนองต่อความสามารถในการจ่าย (pay-what-you-can) เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวที่สมดุลระหว่าง เศรษฐกิจ ชุมชน และธรรมชาติ ตามแนวทางของเศรษฐกิจเชิงนิเวศ (Ecological Economics) จะช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการพัฒนาอุทยานธรณีโลกสตูลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง จำเป็นต้องอาศัยการกำหนดนโยบายและมาตรการที่มีความเป็นระบบ ครอบคลุมทุกมิติ และสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ควรสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ และการจัดสรรรายได้ เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

1.2 ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการเส้นทางท่องเที่ยวอย่างระมัดระวัง การใช้พลังงานสะอาด และการจัดการขยะอย่างยั่งยืน

1.3 ควรส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การจัดนิทรรศการ การจัดค่ายเยาวชนอนุรักษ์ และการฝึกอบรมมัคคุเทศก์เชิงอนุรักษ์

1.4 ควรบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการพื้นที่ เช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับติดตามผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการสื่อสารข้อมูลที่ต้องแก่ผู้มาเยือนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

ควรขยายการศึกษาไปยังนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและความเต็มใจจ่ายที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มนักท่องเที่ยวศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาววิจัยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อุทยานธรณีโลก

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2564). รายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวและแนวโน้มการพัฒนา. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมทรัพยากรธรณี. (2562). ข้อมูลอุทยานธรณีโลกสตูล. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

_____. (2565). รายงานการประเมินศักยภาพทางธรณีของอุทยานธรณีโลกสตูล. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ปิยาภรณ์ รัตโนภาส, จาตุรันต์ แซ่มสุ่น, อารยา สุนทรวิภาต, ลักษณะ บัญมา และปวงปณต สอบบุนทด.(2567). การเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนด้วยผลิตภัณฑ์และเชื่อมโยงเส้นทางการเที่ยวตามแนวชายฝั่งทะเลจังหวัดจันทบุรี. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(1), 309-324.

ภรณ์พักตรา ศักดา, ยกสมน เจ๊ะเฮง, เกสสิณี ตรีพงศ์พันธุ์ และจารีย์ พรหมณะ. (2567). การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลตะกรบ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(4), 153-166.

ระชานนท์ ทวีผล, ฉัตรวริน คลองน้อย, พรหมมาตร จินดาโชติ, สไบทิพย์ มงคลนิมิตร และรัชมงคล ทองหล่อ. (2568). รูปแบบการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีอย่างยั่งยืนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย. Journal of Spatial Development and Policy, 3(2), 29-44.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล. (2563). รายงานการศึกษาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในจังหวัดสตูล. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6. (2564). แผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอุทยานธรณีโลกสตูล. สงขลา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- อัจฉรา ประยูรคง, กัมปนาท วิจิตรศรีกมล, รุ่งเรือง พูลศิริ และนภสม สิ้นเพิ่มสุขสกุล. (2567). ศักยภาพของอุทยานแห่งชาติเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้า ในการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของประเทศ. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(4), 1-12.
- อารยา สุนทรวิภาต, ลักษณณ บุญมา, รัชพันธ์ สักวาล, พิชรี ปรีเปรมโมทย์ และกนกกรัษต์ กาสาวพานิชย์. (2565). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และแนวทางการยกระดับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: เกาะหมาก จังหวัดตราด. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 4(4), 297-312.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Chambers, R. (1997). *Whose Reality Counts?: Putting the First Last*. London: Intermediate Technology Publications.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. (2nd ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- GeoPoll. (2025). Sampling best practices for mobile surveys. Retrieved from https://www-geopoll-com.translate.goog/blog/sample-size-research/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=th&_x_tr_hl=th&_x_tr_pto=tc.
- Hanley, N., Wright, R. E., & Adamowicz, V. (2003). Valuing the environment in developing countries: An overview. *Environmental and Resource Economics*, 22, 1–6.
- Jamal, T., & Getz, D. (1995). Collaboration theory and community tourism planning. *Annals of Tourism Research*, 22(1), 186–204.
- Stern, P. C., Dietz, T., Abel, T., Guagnano, G. A., & Kalof, L. (1999). A value-belief-norm theory of support for social movements: The case of environmentalism. *Human Ecology Review*, 6(2), 81–97.
- The International Ecotourism Society (TIES). (2015). What is ecotourism?. Retrieved from <https://ecotourism.org/news/what-is-ecotourism/>.
- UNESCO. (2021). UNESCO Global Geoparks: Celebrating Earth heritage, sustaining local communities. Retrieved from <https://en.unesco.org/global-geoparks>.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2019). Satun UNESCO Global Geopark: Thailand's First Global Geopark. Retrieved from <https://en.unesco.org>.
- _____. (2020). UNESCO Global Geoparks: Promoting Geodiversity and Local Sustainability. Retrieved from <https://en.unesco.org>.
- United Nations Environment Programme. (2021). Sustainable Coastal Tourism: Challenges and Recommendations. Retrieved from <https://www.unep.org>.
- United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. Retrieved from <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
- _____. (2018). Frontier technologies for sustainable development. Retrieved from <https://unctad.org/webflyer/frontier-technology-report-2018>.

- World Tourism Organization. (2018). Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030. Madrid, Spain: UNWTO.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Zeithaml, V. A. (1988). Consumer perceptions of price, quality, and value: A means-end model and synthesis of evidence. *Journal of Marketing*, 52(3), 2–22.

Learning Model to Create Conscious Mind Being a Citizenship of Youth in Pattani Province

Veerasak Boonyadit^{1*} Rewadi Krahamvong¹ Thaweesak Putsukee¹ and Methi Disawat¹

¹Thaksin University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: verasak.boo@mcu.ac.th

ABSTRACT

This research article aims to: 1) examine the current problems in learning management for fostering civic consciousness among youth in Pattani Province, 2) explore effective approaches to learning management that promote civic consciousness, and 3) develop a suitable learning management model to instill civic values among youth in the province. This study employed a qualitative research methodology, with a case study approach. The target group consisted of 40 participants, including school administrators, teachers responsible for civic education, and parents of students from nine secondary schools under the Pattani Secondary Educational Service Area Office. The research instruments included semi-structured interviews, focus group discussions were conducted. Data were analyzed through content analysis and synthesized into key themes based on the research objectives. The findings revealed that: 1) youth in Pattani face several challenges, including a lack of social interaction skills, excessive engagement with digital technology, and a shortage of creative spaces for personal development and learning; 2) effective learning management should continuously utilize community-based approaches and promote collaboration among all sectors, including the development of creative and inclusive learning spaces for youth; and 3) the development of a civic education model should adhere to the principles of multiculturalism, nonviolence, and human rights. Activities grounded in real-life situations and local contexts enhance students' awareness of their responsibilities as "good citizens." Teachers should act as facilitators rather than mere instructors, integrating school curricula with community-based initiatives and developing learning tools that emphasize life skills, democracy, and moral values.

Keywords: Civic Consciousness, Learning Management, Youth in Pattani Province

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์^{1*} เรวดี กระโหมวงศ์¹ ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี¹ และ เมธี ดิษฐ์สวัสดิ์¹

¹มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: verasak.boon@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี 2) ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีศึกษา ผู้ให้ข้อมูลมีจำนวน 40 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี จาก 9 โรงเรียน เครื่องที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาสรุปเป็นประเด็นเพื่อตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การใช้เวลาส่วนใหญ่กับสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการขาดพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของเยาวชน 3) ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ควรยึดหลักพหุวัฒนธรรม สันติวิธี และสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดกิจกรรมที่ใช้สถานการณ์จริงและบริบทท้องถิ่นจะช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบในฐานะ “พลเมืองดี” ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งควรส่งเสริมบทบาทครูในฐานะ “ผู้อำนวยความสะดวก” มากกว่า “ผู้สอน” บูรณาการหลักสูตรในโรงเรียนกับกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ประชาธิปไตย และคุณธรรมจริยธรรม

คำสำคัญ: จิตสำนึกความเป็นพลเมือง, การจัดการเรียนรู้, เยาวชนจังหวัดปัตตานี

บทนำ

การพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง โดยหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายดังกล่าวคือ “การศึกษา” ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการเสริมสร้างและปลูกฝังเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อันจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาครัฐจะได้กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ และแนวปฏิบัติเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีไว้ในเอกสารสำคัญของชาติ เช่น รัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระนั้น ปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำความรู้ด้านพลเมืองไปใช้ในชีวิตจริงยังคงปรากฏอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาที่พบคือเยาวชนส่วนหนึ่งยังขาดความตระหนักในหน้าที่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น รวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและการเมืองอย่างมีวิจักษณ์ญาณ การขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์เหตุผล ทำให้ไม่สามารถรับมือหรือหาทางออกแก้ตนเองและประเทศชาติในยามเผชิญกับวิกฤตทางการเมืองหรือความขัดแย้งทางความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทิพย์พาพร ปัญญาแก้ว (2555) ได้เสนอว่า การพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกพลเมืองควรเกิดขึ้นตั้งแต่เยาว์วัย ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสงบสุข มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ เห็นคุณค่าของสิทธิ เสรีภาพ และความหลากหลายทางความคิด สอดคล้องกับแนวคิดของ เลิศพร อุดมพงษ์ (2562) ที่เสนอว่ารัฐบาลควรผลักดันพลเมืองศึกษาให้เป็นวาระแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนกลายเป็นพลเมืองผู้มีความรับผิดชอบ (Responsible Citizen) ไม่เพียงแต่เป็นผู้กระตือรือร้นทางการเมือง (Active Citizen) เท่านั้น

ในทำนองเดียวกัน นิรมล ตูจินดา (2557) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรพลเมืองศึกษาในทศวรรษต่อไปว่า ควรออกแบบหลักสูตรที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ พัฒนาจริยธรรม และสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เชื่อมโยงกับบริบทของสังคมไทย อาเซียน และประชาคมโลก พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ ความซื่อสัตย์ และความสามารถในการสื่อสารและคิดวิเคราะห์ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไม่สามารถดำเนินการแยกขาดจากการพัฒนาทางสังคมและการเมืองได้ หากแต่ต้องเป็นกระบวนการบูรณาการที่เน้นให้เยาวชนเรียนรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในระบบประชาธิปไตย ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ อีกทั้ง กัลยาณี ทศพรทรงชัย และ สมพงษ์ จิตระดับ (2566) พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปรายให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองสูงขึ้นด้วย โดยเฉพาะในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เช่น จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะตัว อันประกอบด้วยความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และวิถีชีวิต ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะถิ่น เพื่อส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในลักษณะที่เคารพในพหุวัฒนธรรม สนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเสริมสร้างความเข้าใจในสิทธิ เสรีภาพของตนเองและผู้อื่น (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2565) อีกทั้ง พระครูปลัดสฤทธิจิตคุณ ชุมโคตร และวิทยา ทองดี (2568) ยังเสนอแนวทางการสอนศาสนาสำหรับครูสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมภาวะพลเมืองโลก โดยมุ่งเน้นไปที่กรอบการพัฒนาภาวะพลเมืองโลก คือ 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจในความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม 2) การสอนทักษะการวิพากษ์จากจุดยืนที่มีอยู่สู่ความเชื่ออื่น ๆ และ 3) การสอนศาสนาเพื่อความเข้าใจคุณค่าและมีทัศนคติที่ดี การสอนสาระศาสนาสำหรับครูสังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภาวะพลเมืองโลกที่ดีได้

จากเหตุผลและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี โดยอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม พร้อมนำไปทดลองใช้ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาเยาวชนอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกรณีตัวอย่าง (Case Study) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ใช้การสัมภาษณ์ (Interview) กับ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาปัตตานี จำนวน 9 โรงเรียน ใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposeful Selection) จำนวน 27 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาในระดับไม่น้อยกว่าปริญญาโท สาขา การบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา มีผลงานและมีประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารงานในสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 4 ปี

2) ครูผู้สอนกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีผลงานและมีประสบการณ์ เกี่ยวกับการบริหารงานในสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

3) ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจภาษาไทย สามารถอ่านออก เขียนได้และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาที่มีคุณสมบัติหลากหลาย จำนวน 13 คน

กลุ่มที่ 2 ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาที่มีคุณสมบัติหลากหลาย ใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposeful Selection) จำนวน 13 คน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

1) ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาจากการสัมภาษณ์ (Interview) จำนวน 9 คน

2) ศึกษาในเทศก์ที่ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ รับผิดชอบงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 3 คน

3) อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีผลงานวิจัยด้านความเป็นพลเมือง จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ใช้แบบการสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษา การสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย แล้วนำมาयरร่างให้เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี ในขั้นตอนถัดไป

2.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 การสัมภาษณ์ (Interview)

(1) ติดต่อ ทาบทามและนัดเวลา สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน

(2) ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย ถึงสถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย

(3) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย ผู้วิจัยเริ่มต้นการสัมภาษณ์โดยการแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ และขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับผู้ช่วยวิจัยมีหน้าที่ในการควบคุมการบันทึกเสียงและจดประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์

3.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

(1) ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัย ทำหน้าที่จัดบันทึกการสนทนากลุ่มจำนวน 1 คน และทำหน้าที่ควบคุมการบันทึกเสียง จำนวน 1 คน

(2) การดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 การสัมภาษณ์ (Interview)

(1) ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของบทสัมภาษณ์หลังการสัมภาษณ์ และถอดบทสนทนาจากเครื่องบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน

(2) ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หาความคล้ายคลึงของประเด็นข้อมูลและหาความถี่ของข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปเป็นประเด็นของสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียน แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียน และลักษณะความเป็นพลเมืองที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในจังหวัดปัตตานี

(3) ผู้วิจัยตรวจสอบประเด็นข้อมูลที่ได้กับกรอบแนวคิดการวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าประเด็นข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน โดยพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (Saturated Data) กล่าวคือ ความอิ่มตัวของข้อมูลสามารถพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นได้ข้อมูลครบถ้วนและไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมอีก และสามารถนำไปสรุปเป็นสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมือง แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมือง และลักษณะความเป็นพลเมืองที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน แล้วนำไปสร้างเป็นร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี

4.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

(1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม โดยการถอดเทปอย่างละเอียด และเปรียบเทียบกับการจดบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

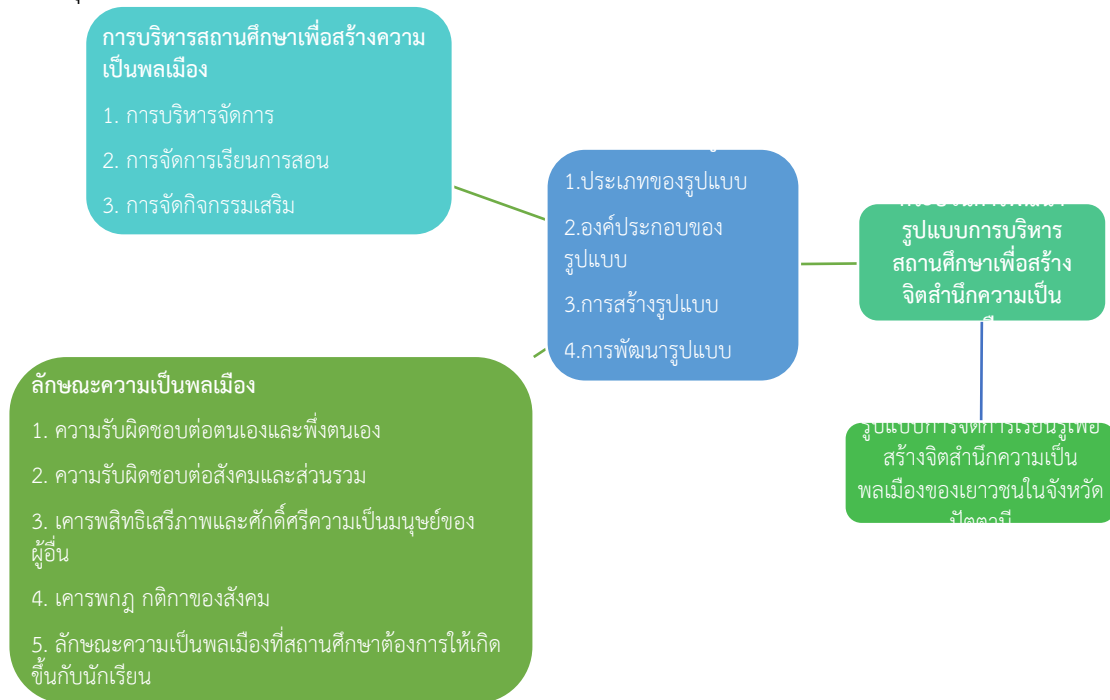
(2) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่วิเคราะห์มาประมวลและเรียบเรียงแล้วนำเสนอผลการสนทนากลุ่มในรูปความเรียงและตารางแสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ

(3) ผู้วิจัยปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

(4) ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานีมาพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ โดยการนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา หลังจากนั้นทำการปรับปรุงร่างรูปแบบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

จากการศึกษาและเก็บข้อมูลพบว่า จังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย มีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และศาสนาที่มีความเฉพาะตัว โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม มีภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับ ศาสนาอิสลามอย่างลึกซึ้ง ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมเหล่านี้ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้และรูปแบบการจัดการศึกษาในพื้นที่ ทำให้การส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบคอบและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น โดยที่สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) เยาวชนขาดพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับการเรียนรู้ เนื่องจากเยาวชนในพื้นที่จำนวนมากไม่มีพื้นที่หรือเวทีในการแสดงออก แสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ส่งผลให้ขาดประสบการณ์ในการฝึกฝนบทบาทของพลเมืองและพฤติกรรมประชาธิปไตย

2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ ถึงแม้เยาวชนจะมีโอกาสเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีมากขึ้น แต่การใช้เวลาอยู่กับโซเชียลมีเดียโดยขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทำให้เกิดการรับข้อมูลแบบผิด ๆ การหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และการแยกตัวออกจากสังคม

3) บทบาทของครูยังคงเน้นการสอนแบบบรรยาย (Teacher-Centered) เนื่องจากครูจำนวนมากยังขาดการปรับเปลี่ยนบทบาทสู่ “ผู้อำนวยความสะดวก” (facilitator) และขาดเครื่องมือหรือแนวทางการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างจิตสำนึกพลเมือง

4) หลักสูตรและกิจกรรมยังขาดการบูรณาการกับบริบทท้องถิ่น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังอิงตามหลักสูตรส่วนกลาง ขาดการเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน วิถีชีวิตของคนในพื้นที่ และปัญหาจริงที่เยาวชนต้องเผชิญ จึงทำให้ผู้เรียนรู้สึกห่างเหินและไม่เห็นคุณค่าของบทบาทตนในฐานะพลเมือง

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่เป็นระบบ ถึงแม้บางโรงเรียนจะมีความพยายามบูรณาการชุมชนเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ยังขาดรูปแบบที่ชัดเจนและยั่งยืน อีกทั้งยังประสบปัญหาด้านทรัพยากร ความร่วมมือและความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม

สรุปได้ว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานีเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดทักษะการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การใช้เวลาส่วนใหญ่กับสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และการขาดพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาแนวคิดเรื่องพลเมือง ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งยังมีความไม่ชัดเจนในเรื่องของพื้นที่หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและสังคม

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์ (Interview) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบเรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี จำนวน 9 โรงเรียน ในเรื่องของการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชน ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา 1 กล่าวว่า “...โรงเรียนมีแผนปฏิบัติการที่ได้กำหนดโครงการที่สามารถนำไปสู่การสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียน เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ในโครงการจะประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ อีกหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมอบรมจริยธรรม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้นำไปสู่การสร้างคนดีได้...” สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา 4 ที่กล่าวว่า “...เรามีกิจกรรมหลายกิจกรรมที่สามารถช่วยสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน เช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมต่อเนื่องที่เราจัดขึ้นทุกปีและมีการบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี...” และผู้บริหารสถานศึกษา 7 ได้กล่าวว่า “...โรงเรียนมีกิจกรรมที่หลากหลายที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนได้ เช่น กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมแนะแนว การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมและปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน...” นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา 3 กล่าวว่า “...ในการสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองตามที่ผู้วิจัยกล่าวถึง ก็มีกิจกรรมหลายกิจกรรมที่เราจัดขึ้นเพื่อช่วยสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ ทางโรงเรียนได้พานักเรียนไปเก็บขยะริมถนนภายในหมู่บ้าน กิจกรรมเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมปลูกต้นไม้...”

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียน ซึ่งแต่ละโรงเรียนก็จะเน้นกิจกรรมที่เป็นจุดเน้นของสถานศึกษา แต่มีเป้าหมายคือนักเรียนมีลักษณะความเป็นพลเมืองตามที่โรงเรียนต้องการ การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนให้สามารถนำหลักการและคุณค่าทางสังคมไปปรับใช้ในชีวิตจริง ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โครงการส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการโรงเรียนสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข โครงการชุมชนสัมพันธ์ โครงการโรงเรียนสุจริต โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โครงการส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญของชาติ กิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี โดยมีการจัดกิจกรรมทั้งในสถานศึกษาและร่วมกับองค์กรอื่นในชุมชน

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามความเหมาะสมและบริบทของโรงเรียน โดยครู 1 ได้อธิบายว่า "...การจัดการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในโรงเรียนทำอยู่ 2 วิธี คือ หนึ่งการกำหนดเป็นวิชาเพิ่มเติมที่สอนทุกชั้นเรียน จำนวน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนมากครูประจำชั้นเป็นผู้สอน และวิธีการที่สองเป็นการบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยครูประจำแต่ละวิชาจะบูรณาการเอง..." และครู 3 กล่าวว่า "...โรงเรียนมีการจัดการเรียนที่เสริมสร้างความเป็นพลเมือง ลำดับแรกคือกำหนดเป็นวิชาเพิ่มเติม คือวิชาหน้าที่พลเมือง จำนวน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยสพฐ. มีหนังสือสั่งการให้โรงเรียนกำหนดเป็นวิชาเพิ่มเติมและโรงเรียนก็ได้กำหนดเป็นวิชาเพิ่มเติมตั้งแต่มีหนังสือสั่งการลงมา และต่อมาก็มีหนังสือสั่งการว่าให้โรงเรียนสอนวิชาหน้าที่พลเมืองที่เน้นลงมือปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการคิดแก้ปัญหา มากกว่าการสอนบรรยายในห้องเรียน และวิธีที่สองที่โรงเรียนทำก็คือ การสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยครูที่สอนวิชาสังคมเป็นผู้สอนโดยบูรณาการกับทุกสาระการเรียนรู้..." สำหรับครู 5 ได้กล่าวว่า "...โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักเรียน คือ การบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยหัวหน้าวิชาการกำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนบูรณาการหน้าที่พลเมืองในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระและได้กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ด้วย..."

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง สถานศึกษาในจังหวัดปัตตานีมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยใช้ 2 วิธีหลัก ได้แก่ 1) การจัดให้เป็นวิชาเพิ่มเติม โรงเรียนจัดสอน วิชาหน้าที่พลเมือง เป็นรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ครูประจำชั้นหรือครูที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้สอน ดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีแนวทางพัฒนาให้เน้นการ ลงมือปฏิบัติจริง และ กระบวนการคิดแก้ปัญหา มากกว่าการสอนแบบบรรยาย 2) การบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ คุณลักษณะของพลเมืองที่ดีถูกนำไปแทรกอยู่ใน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีการบูรณาการโดยเฉพาะในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม หัวหน้าฝ่ายวิชาการมีบทบาทในการกำหนดแนวทางให้ครูทุกกลุ่มสาระบูรณาการเรื่องความเป็นพลเมืองเข้ากับการสอน มีการระบุเนื้อหาเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองในแผนการจัดการเรียนรู้ของแต่ละวิชา แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ผ่านทั้งการเรียนการสอนในห้องเรียนและการบูรณาการในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และเรื่องของการนิเทศ กำกับ และติดตามการดำเนินการสร้างความเป็นพลเมือง เมื่อสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมที่สร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและหรือครูคนใดคนหนึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้มอบหมายให้ทำหน้าที่แทน จะทำหน้าที่ในการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมที่กำหนดขึ้น และผู้รับผิดชอบกิจกรรมจะต้องมีการรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นระยะ ๆ เพื่อรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ และทุกกิจกรรมที่สถานศึกษาดำเนินการจะต้องมีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ ดังที่ ครู 6 กล่าวว่า "...โรงเรียนมีโครงการนิเทศในทุก ๆ งาน โดยผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้ทำการนิเทศครูในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ครูเกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน และทำให้ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียน..." สอดคล้องกับครู 9 ที่กล่าวว่า "...การนิเทศของโรงเรียนโดยผู้บริหาร บางครั้งก็ผู้ที่ผู้บริหารมอบหมายให้มาติดตามในเรื่องของการจัดการสอนในห้องเรียน บรรยากาศในห้องเรียน และเรื่องโครงการต่าง ๆ ที่ครูที่รับผิดชอบดำเนินไปแล้วเพื่อติดตามความก้าวหน้าและปัญหา ในเรื่องการสอนเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองนี้ ผู้บริหารมีการติดตามในที่ประชุมด้วย เพื่อให้โรงเรียนมีการสอดแทรกกิจกรรมที่สร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนด้วย..." และครู 7 ได้กล่าวว่า "...ผู้บริหารมีการนิเทศในเรื่องของการจัดการ

เรียนการสอนในสาระเพิ่มเติมวิชาหน้าที่พลเมือง เนื่องจากการสั่งการให้มีการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหา ไม่เน้นการสอนบรรยายในห้องเรียน ให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมให้มาก ๆ...” นอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษา 8 ได้กล่าวว่า “...โรงเรียนมีคณะกรรมการนิเทศภายในจะทำหน้าที่ทั้งนิเทศการเรียนการสอนและนิเทศการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ในเรื่องของการจัดการเรียนการสอน เพราะเขาเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติให้มาก...”

ซึ่งสถานศึกษามีระบบ การนิเทศ กำกับ และติดตามผล การดำเนินการสร้างความเป็นพลเมืองของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางดังนี้ บทบาทของผู้บริหารและผู้ได้รับมอบหมาย ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการนิเทศ ติดตาม และกำกับดูแลการดำเนินงาน กรณีที่ผู้บริหารไม่สามารถดำเนินการเอง อาจมอบหมายให้ครูที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่แทน ทุกกิจกรรมต้องมีการ รายงานผลเป็นระยะ เพื่อให้ผู้บริหารทราบถึงความก้าวหน้าและปัญหาที่เกิดขึ้น กระบวนการนิเทศและติดตามผล มีการนิเทศทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเป็นพลเมือง นิเทศการเรียนการสอนผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะเข้าตรวจสอบการสอนในห้องเรียน รวมถึงบรรยากาศการเรียนการสอนมีการติดตามการดำเนินการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง และเน้นให้ ปรับรูปแบบการสอน ไปสู่กระบวนการที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติมากขึ้น นิเทศกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตรวจสอบการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมจิตอาสา และกิจกรรมวันสำคัญมีการติดตามในที่ประชุมโรงเรียน เพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียน บทบาทของคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนบางแห่งมี คณะกรรมการนิเทศภายใน ที่ทำหน้าที่ติดตามและประเมินทั้งการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ ลงมือปฏิบัติมากกว่าการเรียนแบบทฤษฎี โดยสรุประบบนิเทศ กำกับ และติดตามผลของสถานศึกษาช่วยให้การจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองมีความต่อเนื่องและเป็นไปตามนโยบายของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ควรใช้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เกิดการพัฒนาทักษะทางด้านการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในชุมชน

3. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยได้ใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษา ในเรื่องของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานีว่า “ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของเยาวชน” โดยที่แนวทางการจัดการเรียนรู้ควรใช้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอนตามวงจร PDCA ดังนี้

ภาพที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ครูใช้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning)

1) Plan (วางแผน) คือ ให้นักศึกษาและชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน

2) Do (ปฏิบัติ) คือ การดำเนินกิจกรรมที่วางแผนไว้ เช่น การจัดอบรม การผลิตสื่อ หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรในชุมชน

3) Check (ตรวจสอบ) คือ การประเมินผลการดำเนินกิจกรรมและรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน และ

4) Act (ปรับปรุง) คือ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมและยั่งยืนยิ่งขึ้น

ซึ่งถ้าหากทางสถานศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนวงจร PDCA ดังกล่าว จะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์จริง พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม อีกทั้งยังมีพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของเยาวชน

สรุปได้ว่า ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ควรยึดหลักพหุวัฒนธรรม สันติวิธี และสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดกิจกรรมที่ใช้สถานการณ์จริงและบริบทท้องถิ่นจะช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบในฐานะ “พลเมืองดี” ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งควรส่งเสริมบทบาทครูในฐานะ “ผู้อำนวยความสะดวก” มากกว่า “ผู้สอน” บุคลากรหลักสูตรในโรงเรียนกับกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ประชาธิปไตย และคุณธรรมจริยธรรม

อภิปรายผล

ในการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชน ในจังหวัดปัตตานี พบว่า สภาพปัญหาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองจากข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเยาวชน ในจังหวัดปัตตานีที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาแนวคิด

เรื่องพลเมือง ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเองยังไม่ชัดเจน เนื่องจากการขาดพื้นที่หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนและสังคม (สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ, 2560) นอกจากนี้สภาพปัญหาสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี คือ 1) การขาด “พื้นที่สร้างสรรค์” ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะอย่างมีความหมาย เยาวชนจำนวนมากไม่มีโอกาสเข้าถึงพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้ขาดความตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองของสังคมประชาธิปไตย พื้นที่สร้างสรรค์ในการเรียนรู้มีได้จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน หากแต่หมายรวมถึงพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ชุมชน ศูนย์เยาวชน ห้องสมุด หรือแม้แต่กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียน ซึ่งเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเยาวชนกับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ทั้งนี้ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลับพบว่าโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่เหล่านี้ยังมีอยู่อย่างจำกัด อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เปราะบาง ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ความปลอดภัย และข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2565) 2) การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ในระดับโรงเรียนและชุมชน โดยสนับสนุนกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือทำ และสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงส่งเสริมให้พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดและเคารพความแตกต่าง แม้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างการเรียนรู้ ทักษะทางสังคม และการตระหนักรู้ทางพลเมืองในศตวรรษที่ 21 แต่ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดปัตตานี พบว่าเยาวชนจำนวนมากไม่เลือกใช้เทคโนโลยีโดยขาดการกลั่นกรองขาดเป้าหมาย และขาดการดูแลจากครอบครัวหรือสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการใช้สื่อที่ไม่สร้างสรรค์ เช่น การเสพข่าวปลอม การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก หรือการแสดงความคิดเห็นที่ขาดความรับผิดชอบในสื่อสาธารณะ (อิสมาแอ หะยีอาแว, 2561) นอกจากนี้ ยังพบว่าเยาวชนในพื้นที่จำนวนหนึ่งไม่มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ หรือที่เรียกว่า “พลเมืองดิจิทัล” (Digital Citizenship) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งพัฒนาเยาวชนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการแสดงออกอย่างมีจริยธรรม รับผิดชอบ และสร้างผลกระทบในทางบวกต่อสังคม (Ribble, 2012) การขาดทักษะดังกล่าวส่งผลให้เทคโนโลยีที่ควรเป็น “เครื่องมือพัฒนา” กลับกลายเป็น “อุปสรรคในการเรียนรู้และการเติบโต” ของเยาวชนในด้านความเป็นพลเมือง 3) ในบริบทของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดปัตตานี ยังพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้จำนวนไม่น้อยยังคงยึดแนวทางแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered) ซึ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนผ่านการบรรยาย การท่องจำ และการประเมินผลด้วยข้อสอบปลายภาคหรือแบบทดสอบมาตรฐาน ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดการพัฒนาพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) รูปแบบการเรียนการสอนแบบบรรยายนี้ส่งผลให้เยาวชนมีบทบาทเพียง “ผู้รับสาร” ขาดการตั้งคำถาม การคิดวิเคราะห์ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และไม่สามารถเชื่อมโยงบทเรียนกับบริบทของตนเองหรือชุมชนได้ จึงไม่เอื้อต่อการปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น และการเรียนรู้ร่วมกันในสถานการณ์จริง (Freire, 1970) นอกจากนี้ การเน้นการสอนแบบบรรยายยังจำกัดบทบาทของครูให้เป็นเพียง “ผู้ถ่ายทอดความรู้” มากกว่า “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ซึ่งควรเป็นบทบาทหลักของครูในกระบวนการสร้างพลเมืองตามแนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือทำ การอภิปราย การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) และการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง (Thomas, 2000) 4) การที่หลักสูตรและกิจกรรมในสถานศึกษายังขาดการเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนา ความไม่เชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรกับชีวิตของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของในเนื้อหาการเรียนรู้ และไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงหรือชุมชนของตนได้ (วสันต์ สาระสุข, 2560) ในหลายโรงเรียนของจังหวัดปัตตานียังคงมีการนำกิจกรรมที่จัดขึ้นตามแบบแผนกลางของกระทรวงศึกษาธิการมาใช้ โดยไม่ได้ปรับให้สอดคล้องกับบริบทของ

ชุมชนลุ่มสลิมหรือประเด็นสังคมในท้องถิ่น เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ความหลากหลายทางศาสนา หรือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ส่งผลให้กิจกรรมดังกล่าวไม่สามารถสร้างความหมายหรือกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, 2562) 5) แม้ว่าจะมีการกล่าวถึง “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในแผนพัฒนาการศึกษาและนโยบายด้านการพัฒนาพลเมืองอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดปัตตานียังไม่เป็นระบบและยั่งยืน ชุมชนมักถูกเชิญให้มีบทบาทเฉพาะกิจ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษ หรือเป็นวิทยากรในงานบางครั้ง โดยไม่ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นวางแผน ออกแบบกิจกรรม หรือประเมินผล การเรียนรู้ร่วมกับครูและโรงเรียน (จรัส สุวรรณมาลา, 2562) ดังนั้นลักษณะการมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ (Tokenism) ที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับบทบาทของชุมชนในการพัฒนาเยาวชน ในขณะที่แนวคิดเรื่อง “การศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมือง” (Civic Education) ได้เน้นว่าชุมชนไม่ใช่เพียงผู้สนับสนุนภายนอก แต่ควรเป็น “พื้นที่การเรียนรู้ร่วม” ที่ช่วยส่งเสริมประสบการณ์ตรงของผู้เรียนในสภาพจริงของสังคม และเป็นผู้มีบทบาทร่วมในการปลูกฝังคุณค่าและความรับผิดชอบทางสังคมให้กับเยาวชน (OECD, 2018)

ในการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในบริบทของจังหวัดปัตตานีควรยึดหลักการเรียนรู้แบบบูรณาการ (integrated learning) และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (experiential learning) โดยการเชื่อมโยงโรงเรียน ชุมชน และภาครัฐในการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชน (Kolb, 1984; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) โดยการใช้กิจกรรมที่เน้นความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม เช่น การเสวนาร่วมกับผู้นำศาสนา และกิจกรรมพัฒนาชุมชนร่วมกัน ช่วยลดอคติและเสริมสร้างความสามัคคี (Banks, 2008) ซึ่งพบว่าเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา “จิตสำนึกต่อส่วนรวม” และทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม อีกทั้งยังพบว่าประเด็นความยั่งยืนในการจัดการเรียนรู้ เป็นปัจจัยความสำเร็จของแนวทางการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองจะเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืนเมื่อมีการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ผู้นำชุมชน หรือผู้ประกอบการ (UNESCO, 2015) และควรมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและทัศนคติของเยาวชน (Bryk et al., 2010) สำหรับจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีบริบทเฉพาะทั้งทางศาสนา วัฒนธรรม และโครงสร้างชุมชน การมีส่วนร่วมของผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน และองค์กรภาคประชาสังคมเป็นสิ่งจำเป็นในการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับคุณค่าท้องถิ่นอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบกลไกที่ชัดเจนในการเชื่อมโยงกับภาคีชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดประชุมร่วมในการออกแบบแผนกิจกรรม การมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ปกครองและชุมชน หรือการสร้างพื้นที่กลางระหว่างโรงเรียนและชุมชน (นฤมล บุญสนอง, 2561) ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบควรอยู่บนฐานของความสัมพันธ์แบบ “หุ้นส่วน” (Partnership) ที่มีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ มีกลไกร่วมวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล โดยมองเยาวชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้การปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างแท้จริงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในเยาวชนจังหวัดปัตตานีควรเน้นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและบริบทของพื้นที่ มีการส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม และสนับสนุนให้เยาวชนมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและครอบคลุม

ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ นั้น พบว่า ควรยึดหลักพหุวัฒนธรรม สันติวิธี และสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดกิจกรรมที่ใช้สถานการณ์จริงและบริบทท้องถิ่นจะช่วยให้เยาวชนตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบในฐานะ “พลเมืองดี” ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งควรส่งเสริมบทบาทครูในฐานะ “ผู้อำนวยความสะดวก” มากกว่า “ผู้สอน” บูรณาการหลักสูตรในโรงเรียนกับกิจกรรมของชุมชน ตลอดจนพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ที่เน้นทักษะชีวิต ประชาธิปไตย และคุณธรรมจริยธรรม เนื่องจากความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้กับบริบทท้องถิ่น ในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นเน้นการเรียนรู้แบบองค์รวม (holistic learning) และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่าง

แท้จริง จะช่วยลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชน และส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของในหมู่เยาวชนในพื้นที่ การจัดกิจกรรมที่ให้เยาวชนลงพื้นที่และมีบทบาทในโครงการจิตอาสาหรือพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเกิดจากการปฏิบัติจริง และการสะท้อนกลับ โดยการสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมในจังหวัดปัตตานีที่มีทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิม การจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แลกเปลี่ยนความคิดและทำกิจกรรมร่วมกันจากต่างวัฒนธรรม ช่วยลดอคติและสร้างจิตสำนึกของพลเมืองที่เคารพในความแตกต่างอย่างมีความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Banks (2008) ที่เห็นว่า “การศึกษาพลเมืองในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องส่งเสริมการเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” อีกทั้งใช้การบูรณาการเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น สื่อมัลติมีเดีย การเรียนออนไลน์ และแพลตฟอร์มสะท้อนผล มีส่วนช่วยให้เยาวชนเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้นและสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชุมชนและครูผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนแนวทางของ UNESCO (2015) ที่เสนอว่า การศึกษาพลเมืองยุคใหม่ควรพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับยุคสมัย จะทำให้ผลลัพธ์ของรูปแบบต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเยาวชนที่พัฒนาขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรม เช่น การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพผู้อื่น และการมีทักษะการทำงานเป็นทีม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ดีขึ้นต่อความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Bryk et al. (2010) ที่เน้นการประเมินการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมจากการปฏิบัติจริง รวมไปถึงการรับฟังเสียงสะท้อนจากครู นักเรียน ผู้นำชุมชน และการรับรองจากหน่วยงานการศึกษาท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนานั้นได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง และมีศักยภาพในการนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้ หากมีการปรับตามความเหมาะสม สรุปได้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานีที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การสนับสนุนจากชุมชน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการติดตามและปรับปรุงรูปแบบอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืน อีกทั้ง ปญญิตา เข้มงาน และคณะ (2567) ศึกษามหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก: กรณีศึกษาโครงการเสริมสร้างศักยภาพนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สุสากุล พบว่า นิสิตผู้เข้าร่วมโครงการทุกรายเกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกทั้งทางด้านความรู้และความเข้าใจ ทักษะ และ ทัศนคติ ทั้งนี้เป็นเพราะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ของนิสิตในสถาบันคู่สัญญาแต่ละประเทศมีความแตกต่างหลากหลาย และยังได้เสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยและทางคณะสังคมศาสตร์ควรมีการนำกรอบแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกไปบูรณาการร่วมกับหลักสูตรการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้นิสิตมีความรู้และความเข้าใจในความเป็นพลเมืองโลกยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชนในจังหวัดปัตตานี มีหลักการพื้นฐานของรูปแบบประกอบไปด้วย 1) ยึดแนวคิดการเรียนรู้แบบองค์รวม 2) เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมและศาสนา 3) เน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชนและชุมชนอย่างแท้จริง และ 4) ใช้ประสบการณ์จริงในพื้นที่เป็นฐานของการเรียนรู้ โดยที่โครงสร้างของรูปแบบ ประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมการศึกษานิสิตและปัญหาของชุมชน ประเมินจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของเยาวชน และสร้างเครือข่ายกับครู ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐ 2) ขั้นตอนดำเนินการเรียนรู้ (3 กิจกรรมหลัก) คือ กิจกรรมสร้างความตระหนักรู้ กิจกรรมปฏิบัติจริง และกิจกรรมสะท้อนผล เป็นต้น ในส่วนขั้นตอนติดตามและประเมินผล ควรใช้การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม และติดตามผลระยะยาวทั้งด้านพฤติกรรมและเจตคติ ซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมนั้น ประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมบูรณาการในโรงเรียนและชุมชน 2) การใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ 3) การส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม และ 4) เวิร์กช็อปพัฒนาทักษะชีวิตและการคิดเชิงวิพากษ์ จะทำให้เยาวชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตน มีเจตคติที่เปิดกว้างและอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ เกิดเครือข่ายเยาวชนพลเมืองในพื้นที่ รวมไปถึงได้พัฒนาทักษะชีวิตและความเป็นผู้นำ

อย่างสร้างสรรค์ ที่สำคัญในการยืนยันรูปแบบ จะต้องผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับครู นักเรียน ชุมชน แล้วนำไปทดลองใช้ในโรงเรียน และปรับปรุงจากผลสะท้อน และควรมีการรับรองโดยหน่วยงานทางการศึกษาและวิชาการท้องถิ่น อีกทั้งควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน รวมถึงการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของเยาวชน โดยที่แนวทางการจัดการเรียนรู้ควรใช้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรบรรจุแนวทางการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในหลักสูตรแกนกลาง โดยเฉพาะในรายวิชาสังคมศึกษา หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรเน้นการมีส่วนร่วมในชุมชนและการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในพื้นที่

1.2 โรงเรียนในจังหวัดชายแดนใต้ ควรดำเนินกิจกรรมแบบบูรณาการกับชุมชนท้องถิ่น ผ่านการสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากร และการพัฒนาเครื่องมือการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและศาสนา

1.3 ควรจัดตั้งเครือข่าย “เยาวชนพลเมืองดี” ระดับจังหวัดและภาคใต้ เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างการมีส่วนร่วมข้ามโรงเรียน ข้ามชุมชน

1.4 หน่วยงานปกครองท้องถิ่น และองค์กรศาสนา ควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างแท้จริงและสร้างแรงจูงใจต่อเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลกระทบในระยะยาวของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ต่อพฤติกรรมเยาวชน เพื่อประเมินความยั่งยืนในการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองและการนำไปใช้ในชีวิตจริง

2.2 ควรวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของรูปแบบนี้ในบริบทจังหวัดอื่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น นราธิวาสหรือยะลา เพื่อดูความเหมาะสมในการขยายผลและปรับใช้ในแต่ละบริบท

2.3 ควรศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองและผู้นำศาสนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเยาวชน

2.4 ควรพัฒนาเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้พลเมืองในบริบทชายแดนใต้ เช่น แอปพลิเคชันแบบมีปฏิสัมพันธ์ หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี ทศพรทรงชัย และสมพงษ์ จิตระดับ. (2566). ผลของการใช้แนวคิดชุมชนแห่งการสืบเสาะทางปรัชญาร่วมกับวิธีสอนแบบอภิปราย เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้เรื่องความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(3), 349-364.
- จรัส สุวรรณมาลา. (2562). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทิพย์พาพร ปัญญาแก้ว. (2555). การเสริมสร้างจิตสำนึกพลเมืองในเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล บุญสนอง. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1.
- นิรมล ตูจินดา. (2557). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรพลเมืองศึกษาในประเทศไทย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 22(2), 35-47.

- บุญญิศา เข้มแน่นงาน, ศุภพัชรพิมล สิมลี และศรีรัฐ โกวงศ์. (2567). มหาวิทยาลัยกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก: กรณีศึกษาโครงการเสริมสร้างศักยภาพนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์สู่สากล. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(4), 493-504.
- พระครูปลัดสรกิตติคุณ ชุมโคตร และวิทยา ทองดี. (2568). แนวทางการสอนศาสนาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลก: บทเรียนสำคัญของครูสังคมศึกษา. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 7(1), 535-546.
- เลิศพร อุดมพงษ์. (2562). พลเมืองศึกษา: รากฐานของการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์, 41(3), 1-18.
- วสันต์ สารสุข. (2560). แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นในโรงเรียนพื้นที่ชายแดนภาคใต้. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2562). รายงานประจำปี 2562: ความรุนแรงและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี: ศว.ภาคใต้.
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้. (2565). รายงานสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้: ด้านการศึกษาและการพัฒนาเยาวชน. ยะลา: ศอ.บต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองที่เข้มแข็งในสังคมพหุวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- _____. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2563). รายงานการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ. (2560). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารสันติศึกษา, 5(1), 75-92.
- อิสมาแอ หะยีอาแว. (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของเยาวชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้: ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Banks, J. A. (2008). Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. *Educational Researcher*, 37(3), 129-139.
- Bryk, A. S., Gomez, L. M., Grunow, A., & LeMahieu, P. G. (2010). *Learning to improve: How America's schools can get better at getting better*. Massachusetts: Harvard Education Press.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Herder & Herder.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- OECD. (2018). *Preparing Our Youth for an Inclusive and Sustainable World: The OECD PISA Global Competence Framework*. Paris: OECD Publishing.
- Ribble, M. (2012). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know*. (3rd ed.). Eugene, OR: International Society for Technology in Education.
- Thomas, J. W. (2000). *A review of research on project-based learning*. San Rafael, CA: The Autodesk Foundation.

UNESCO. (2015). Global citizenship education: Topics and learning objectives. Paris: UNESCO Publishing.

The development of Marketing Strategies for Vocational education institutions in Nanning City, Guangxi Province, The People's Republic of China

Yadan Luo^{1*} Siam Atchariyaprapa¹ Trakul Chitwattanakorn¹ and Busakorn Watthanabut¹

¹North Bangkok University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: yadan.luo@northbkk.ac.th

ABSTRACT

This research article aims 1) to study the current situation, problems and needs in developing marketing strategies of vocational institutes in Nanning and 2) to develop marketing strategies for vocational institutions In Nanning. This study was a qualitative research using in-depth interviews with 18 people and focus group discussions with 6 people. The research instruments were semi-structured interviews and opinion interviews on marketing strategy development. Content and descriptive data analysis. The research results found that: 1) the current situation, problems and needs were as follows: (1) Products it is curriculum has many fields of study that meet the needs, experience training, and flexible curriculum. (2) Price it is worth the quality of the course. (3) Place using online and offline channels reach the target group. (4) Promotion using social media (5) People having knowledge teaching, marketing and research (6) Process it is various technologies are used for speed and (7) Physical it is modern infrastructure supports various teaching methods. 2) The results of the development of marketing strategies of vocational institutes found that: (1) Product strategies development of curricula that meet the needs (2) Pricing strategy it is reasonable price (3) Place strategy include online channels and off-site activities (4) Promotion strategy use social media and platforms to disseminate information (5) People strategy is develop skills and build relationships between students (6) Process strategy it is personnel development, platform, service and flexible teaching and (7) Physical environmental strategies are appropriate for the learner.

Keywords: Marketing Strategy Development, Vocational Education Institutions, Nanning, Guangxi, China

การพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

Yadan Luo^{1*} สยาม อัจฉริยประภา¹ ตระกูล จิตวัฒนากร¹ และ บุษกร วัฒนบุตร¹

¹มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: yadan.luo@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา
กลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง และ 2) พัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบัน
อาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน การ
สนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 6 คน เครื่องมือในการศึกษาคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์
ความคิดเห็นในการพัฒนากลยุทธ์การตลาด ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำเสนอเชิงพรรณนา
ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ (1) ด้านผลิตภัณฑ์ หลักสูตรมีหลาย
สาขาวิชาตรงต้องการ ความร่วมมือกับภาคธุรกิจ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และหลักสูตรมีความยืดหยุ่น (2)
ด้านราคา มีความคุ้มค่ากับคุณภาพของหลักสูตร (3) ด้านช่องทางการจำหน่าย มีช่องทางออนไลน์ออฟไลน์เข้าถึง
กลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (4) ด้านการส่งเสริมการตลาด การใช้โซเชียลในการประชาสัมพันธ์อย่าง
รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (5) ด้านบุคลากร มีความรู้ความสามารถในการสอนที่ทันสมัย การตลาด ความรู้ทาง
วิชาชีพ และวิจัย (6) ด้านกระบวนการ ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อความรวดเร็ว และ (7) ด้านสภาพแวดล้อมทาง
กายภาพ โครงสร้างพื้นฐานทันสมัยส่งเสริมการเรียนการสอนต่าง ๆ 2) ผลการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบัน
อาชีวศึกษา ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ คือ การพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการ (2) กลยุทธ์
ด้านราคา คือ การกำหนดราคาที่เหมาะสม (3) กลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ รูปแบบช่องทางออนไลน์
การจัดกิจกรรมนอกสถานที่ (4) กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด คือ ใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ใน
การเผยแพร่ข้อมูล 5) กลยุทธ์ด้านบุคลากร คือ มีความสามารถด้านพัฒนาทักษะ และการสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างบุคลากรและนักเรียน 6) กลยุทธ์ด้านกระบวนการ คือ การพัฒนาบุคลากร ระบบแพลตฟอร์ม ระบบให้
การบริการ โครงสร้างการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น และ 7) กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ
เหมาะสมกับผู้เรียน

คำสำคัญ: การพัฒนากลยุทธ์การตลาด, สถาบันอาชีวศึกษา, เมืองหนานหนิง, มณฑลกว่างซี, สาธารณรัฐ
ประชาชนจีน

บทนำ

การศึกษาสายอาชีพในสาธารณรัฐประชาชนจีนนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา
ได้รับการจ้างจากผู้ประกอบการมากกว่านักศึกษาจบใหม่ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เนื่องจากสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนมีโรงงานมากมายที่ต้องการบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาเฉพาะด้านมีผลทำให้กลุ่มเด็กที่เรียนจบ
ในสายอาชีพเป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการจำนวนมาก โดยรายได้ก็ไม่ต่ำกว่านักศึกษาที่สำเร็จใน
ระดับอุดมศึกษา ในบางสายงานที่ใช้ทักษะสูงตั้งอัตราเงินเดือนเริ่มต้นสูงกว่า 10,000 หยวน หรือประมาณ
50,000 บาท ปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในโรงงานของสาธารณรัฐประชาชนจีนทั่วประเทศ จำนวน ร้อย

ละ 70 จบสายอาชีพ ดังนั้นการศึกษาสายอาชีพมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง อีกนัยหนึ่งคือต้องการให้โอกาสและผลักดันให้แรงงานในชนบทมีทางเลือกในการศึกษาเพื่อฝึกทักษะเฉพาะด้านที่จะมีประโยชน์กับการพัฒนาตนเองยกระดับคุณภาพชีวิต และสุดท้ายคือการยกระดับโครงสร้างอุตสาหกรรมของประเทศ (ร่มฉัตร จันทรานุกูล, 2568) การพัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้ความต้องการทางทักษะในต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สถาบันกับภาคอุตสาหกรรมต้องมีความสอดคล้องกันเพื่อช่วยสนับสนุนกับการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรม (Ministry of Education of the People's Republic of China, 2019) โดยการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืน ในปี พ.ศ. 2565 โดยมีการร่วมมือกับหลายประเทศในภูมิภาคเพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทางด้านอาชีพและเศรษฐกิจของประชาชนในภูมิภาค การสร้างเขตการค้าเสรีระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีน และสมาชิกสหภาพชาวตะวันออกเฉียงใต้ Association of Southeast Asian Nations (ASEAN, 2002) ที่มณฑลกว่างสีซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีช่องทางการคมนาคมสะดวกและมีแหล่งเก็บเกี่ยวทางเกษตรและอุตสาหกรรมสำคัญ มีความสำคัญต่อการพัฒนาส่วนต่อของ China-ASEAN Free Trade Area (CAFTA) ในการสร้างการค้าและการลงทุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัจจุบันนี้มณฑลกว่างสีร่วมมือกับอาชีวศึกษาในประเทศอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้มากกว่า 20 กว่าแห่ง มีสถาบันอาชีวะทั่วประเทศรวมกัน 1518 แห่ง ซึ่งมากกว่าใน ปี พ.ศ. 2564 แต่จำนวนนักศึกษาในปี พ.ศ.2565 มีน้อยกว่า ปี พ.ศ 2564 โดยที่ใน พ.ศ. 2564 มีนักศึกษาจำนวน 5.5285 ล้านคน แต่ใน พ.ศ. 2565 มีเพียง 3.7285 ล้านคน (National Education Development Statistics of China, 2021) โดยเฉพาะที่เมืองหนานหนิงซึ่งเป็นเมืองหลวงของมณฑลกว่างสีเป็นศูนย์กลางทางการค้าวัฒนธรรมและการศึกษา โดยมีสถาบันอาชีวศึกษามากถึง 17 แห่ง รวมทั้งเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีนกับพื้นที่แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (National Education Development Statistics of China, 2021) สถาบันอาชีวศึกษาที่เมืองหนานหนิงประสบปัญหาตั้งแต่ปี พ.ศ 2564 มีจำนวนนักเรียนเข้าเรียนสถาบันอาชีวศึกษาน้อยลง 43,940 คน จากจำนวนเดิม 268,000 คน จากรายงานคุณภาพการอาชีวศึกษาเมืองหนานหนิง ประจำปี พ.ศ 2564 จากที่กล่าวมาสะท้อนเห็นปัญหาต่าง ๆ อาทิ จำนวนนักเรียนไม่สัมพันธ์กับจำนวนอาชีวศึกษา การแข่งขันในสถาบันอาชีวศึกษามีภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรง ขาดการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสม หลักสูตรไม่ตอบสนองกับความต้องการของตลาดงาน ไม่ตอบสนองกับความต้องการผู้เรียน และค่านิยมของสังคม (นงลักษณ์ อัจฉริยประภา, 2564)

ดังนั้น สถาบันอาชีวศึกษาจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์เพื่อเพิ่มจำนวนนักเรียน โดยเฉพาะการใช้กลยุทธ์การตลาดเพื่อดึงดูดนักศึกษาเข้าศึกษาต่อ การพัฒนากลยุทธ์การตลาดในองค์กรการศึกษาของจีนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้เพื่อปรับปรุงบริการให้ตรงกับความต้องการของตลาด นอกจากนี้ ภาวณีย์ มาตม้วน (2557) ยังได้เน้นย้ำถึงการพัฒนาลักษณะของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทยว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาฝีมือแรงงาน ความยากลำบากในการรับนักศึกษาอาจเกิดจากการขาดข้อมูลด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ รวมถึงความเข้าใจในกลุ่มนักเรียนที่ต้องการศึกษาต่อ ฉะนั้น การใช้กลยุทธ์การตลาดในการประชาสัมพันธ์สามารถช่วยปรับหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการของนักเรียน ดังนั้น การศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดในสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างสี โดยอิงจากกรอบ 7Ps จะช่วยเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขันและดึงดูดนักเรียนได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยมีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้างนี้

1.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 18 คน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายนั้นเป็นไปตามแนวคิดของ Saaty (1990) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้บริหารทางตลาดของสถาบันอาชีวศึกษามีประสบการณ์ มากกว่า 5 ปีขึ้นไป ดังนี้ (1) ผู้บริหารทางตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคนิควงสรี จำนวน 6 คน (2) ผู้บริหารทางตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคนิคสารพัดช่างวงสรี จำนวน 6 คน และ (3) ผู้บริหารทางตลาดของวิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคนิคหนานหนิง จำนวน 6 คน

1.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 6 คน โดยมีเกณฑ์ในการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นกลุ่มครูแนะแนวสถาบันอาชีวศึกษา มีประสบการณ์ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการรับนักเรียนเข้าเรียนที่สถาบันอาชีวศึกษามากกว่า 5 ปีขึ้นไป ดังนี้ (1) กลุ่มครูแนะแนว วิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคนิควงสรี จำนวน 2 คน (2) กลุ่มครูแนะแนว วิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคนิคสารพัดช่างวงสรี จำนวน 2 คน และ (3) กลุ่มครูแนะแนว วิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคนิคหนานหนิง จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง ตามกรอบของส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาปรับใช้ในกลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง โดยมีการหาคุณภาพของเครื่องมือจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นรวบรวมประเด็นสำคัญ และจัดแนวทางของข้อคำถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ทดสอบคุณภาพโดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยให้กลุ่มเป้าหมายอ่านเพื่อทดสอบความเข้าใจของคำถามจากนั้นนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเกี่ยวข้อง

การสนทนากลุ่มเฉพาะสร้างแบบฟอร์มความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาปรับใช้กับความต้องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของภาษา ประเด็นคำถามว่า ครอบคลุมเนื้อหา หรือตัวแปร และภาษาชัดเจนเหมาะสม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แบ่งเป็น

ระยะที่ 1 เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิงด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนผู้บริหารทางตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง โดยนำผลในระยะที่ 1 มาช่วยในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps มาปรับใช้

ระยะที่ 2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง เพื่อยืนยันกลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิงจากครูแนะแนวของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง

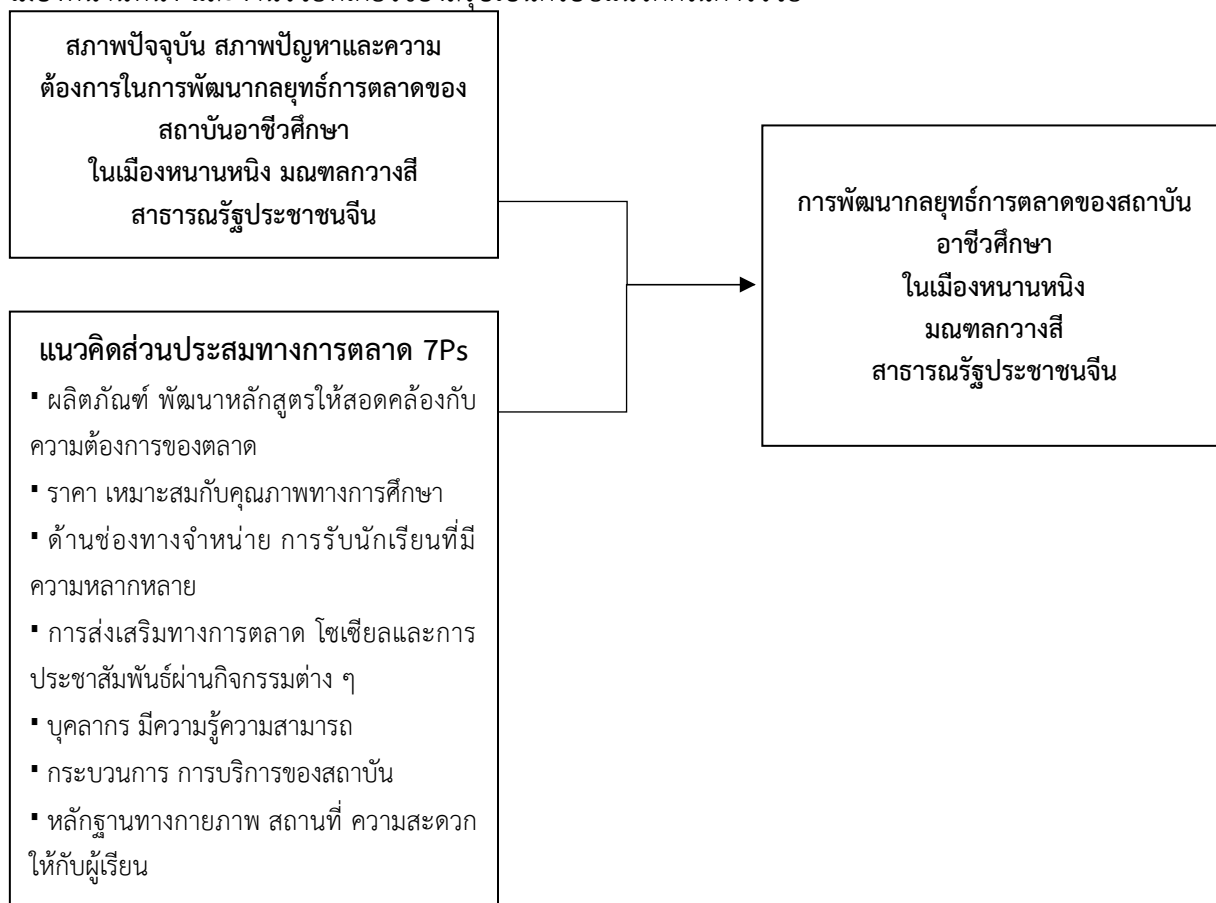
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาสร้างข้อสรุปเพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิง

ทฤษฎี และวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อได้ความต้องการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยจากทฤษฎีเชิงระบบร่วมกับแนวคิดด้านการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน

1.1. สภาพปัจจุบัน พบว่า (1) ด้านผลิตภัณฑ์ หลักสูตรมีหลายสาขาวิชาทำให้นักเรียนมีตัวเลือกมากมายมีการสร้างหลักสูตรในสาขาวิชาต่าง ๆ ขึ้นมา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน แต่หลักสูตรไม่มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสาขาวิชา เนื่องจากสถาบันอาชีวศึกษาต่าง ๆ มีการสร้างหลักสูตรที่มีความคล้ายกันอยู่เป็นจำนวนมากนำไปสู่การขาดความเฉพาะด้านของสาขาวิชานั้น ๆ (2) ด้านราคา ค่าเทอมมีไม่แพงและเป็นไปตามข้อบังคับของรัฐบาลแต่มีแนวโน้มในการเก็บค่าเทอมเพิ่มขึ้นทุกปี ทางสถาบันอาชีวศึกษามีทุนการศึกษาและส่วนลดสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถหรือมีปัญหาทางการเงิน (3) ด้านช่องทางการจำหน่าย สถาบันอาชีวศึกษามีงานนิทรรศการการศึกษาทั้งในและต่างประเทศเพื่อรับสมัครนักเรียน มีการรับลงสมัครเรียนทางออนไลน์ (4) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการจัดทำเว็บไซต์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร กิจกรรมต่าง ๆ

ให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเข้าถึงง่าย มีกิจกรรมประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมเปิดบ้าน การเข้าร่วมงานนิทรรศการ การศึกษาท้องถิ่น มีการทำประชาสัมพันธ์น้อยเมื่อเทียบกับมณฑลต่าง ๆ (5) ด้านบุคลากร มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจให้กับนักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากบุคลากรในสถาบันไม่เพียงแต่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ มีความเชี่ยวชาญและมีทัศนคติที่ดีในการบริการ ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของสถาบันและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน ช่วยสร้างความพึงพอใจแก่นักเรียนและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสถาบันได้อย่างยั่งยืน (6) ด้านกระบวนการ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยทำให้ตอบสนองต่อความคาดหวังของนักเรียน ตลอดจนการสร้างกระบวนการที่มีความยืดหยุ่นจะช่วยให้สถาบันสามารถดึงดูดนักเรียนอีกทั้งยังสามารถตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้เรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ และ (7) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิงได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลแต่ยังไม่เพียงพอทำให้สถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิงยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น ห้องเรียนที่ใช้เทคโนโลยีในการสอน เป็นต้น

1.2 สภาพปัญหา พบว่า (1) ด้านผลิตภัณฑ์ การปรับปรุงหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หลักสูตรบางหลักสูตรไม่ทันสมัย ข้อมูลหลักสูตรไม่ชัดเจนทำให้นักเรียนและผู้ปกครองไม่เข้าใจรายละเอียดและประโยชน์ของหลักสูตร (2) ด้านราคา ค่าเล่าเรียนคล้ายกันทำให้เกิดการแข่งขันด้านราคา แต่การตั้งราคาต่ำอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาได้ มีการเปรียบเทียบราคากับสถาบันอื่นมีผลต่อการตัดสินใจของนักเรียนและผู้ปกครอง (3) ด้านช่องทางจำหน่ายยังไม่มีหลากหลาย เช่น การใช้ช่องทางออนไลน์ ออฟไลน์ (4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ขาดทีมงานที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโซเชียลในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถาบัน (5) ด้านบุคลากร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการตลาด (6) ด้านกระบวนการ เรื่องการบริการของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิงขาดการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาการบริการของสถาบันอาชีวศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และ (7) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ขาดความพร้อมด้านพื้นที่ในการฝึกทักษะทางวิชาชีพ ขาดห้องเรียนที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ โรงอาหารที่มีจำนวนไม่เพียงพอ เป็นต้น

1.3 ความต้องการ พบว่า (1) ด้านผลิตภัณฑ์ หลักสูตรต้องตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มีความร่วมมือกับภาคธุรกิจ การพัฒนาทักษะวิชาชีพผ่านการฝึกงาน และการปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน (2) ด้านราคา ค่าใช้จ่ายต้องมีความคุ้มค่ากับคุณภาพของหลักสูตร ต้องการเพิ่มทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเงินทำให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) ด้านช่องทางจำหน่าย ต้องการทั้งช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีในการสมัครเรียนที่สะดวกและเข้าถึงง่ายจะเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงนักเรียนได้ (4) ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยการใช้สื่อโซเชียลในการประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายข้อมูลอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครอง เช่น งานเปิดบ้าน สัมมนา และการสร้างความร่วมมือกับโรงเรียนและธุรกิจจะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และเพิ่มการรับรู้ในกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี (5) ด้านบุคลากร ต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการสอนที่ทันสมัย การตลาด ความรู้ทางวิชาชีพ และวิจัย (6) ด้านกระบวนการต้องการการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการต่าง ๆ และ (7) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพต้องการเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัย การออกแบบสถานที่เรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนการสอนต่าง ๆ การสร้างบรรยากาศที่ดีในสถาบัน

2. ผลพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน

หลังจากที่การสนทนากลุ่มสรุปกลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง สรุปดังนี้

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 1) หลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ประกอบการ 2) หลักสูตรที่เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างสถาบัน ภาคอุตสาหกรรม และสถาบันการศึกษาต่างประเทศ 3) หลักสูตรที่มีความทันสมัย โดยกลยุทธ์การตลาดด้านหลักสูตร คือ 1) การวิเคราะห์ตลาดในมิติต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตร 2) การเข้าใจกลุ่มเป้าหมายเพื่อออกแบบหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน 3) การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย 4) การสร้างและส่งเสริมภาพลักษณ์บทบาทของสถาบัน และ 5) การวัดผลและประเมินหลักสูตร

2.2 ด้านราคา ประกอบด้วย 1) ความสมดุลระหว่างราคาค่าเล่าเรียนและคุณค่าที่นักเรียนจะได้รับ เพื่อให้นักเรียนและผู้ปกครองเห็นถึงความคุ้มค่าในการลงทุน 2) ความสามารถในการจ่ายของกลุ่มเป้าหมาย โดยกลยุทธ์การตลาดด้านราคา คือ 1) การกำหนดราคาที่สามารถแข่งขันได้ในตลาด 2) การเสนอส่วนลดและโปรโมชั่น 3) การใช้กลยุทธ์การผ่อนชำระ 4) การพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอื่น ๆ เพื่อส่งผลต่อการจัดทำเรื่องราคา และ 5) การติดตามและประเมินผล

2.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ประกอบด้วย 1) ช่องทางการจำหน่ายของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ให้มีความหลากหลาย เช่น สมัครเรียนผ่านช่องทางเว็บไซต์ ผ่านแอปพลิเคชันมือถือ ผ่านการตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย 2) การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการรับสมัครนักเรียน เช่น การรับสมัครผ่านการออกบูธแนะแนวทางการศึกษา การรับสมัครผ่านกิจกรรม Open House เพื่อเสริมสร้างการรับรู้และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ระยะยาวกับนักเรียนและผู้ปกครองได้ โดยกลยุทธ์การตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ 1) จัดทำช่องทางการจัดจำหน่ายในรูปแบบช่องทางออนไลน์ 2) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผ่านรูปแบบการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย โดยผ่านตัวแทนและพันธมิตรทางเครือข่ายที่ทำความร่วมมือ 4) ช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านรูปแบบการตลาดแบบปากต่อปาก 5) ช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านการใช้เทคโนโลยี อาทิ แอปพลิเคชันมือถือ เช่น WeChat, Douyin, Facebook และ 6) ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านหน่วยงานในการรับสมัครจากภาครัฐ และองค์กรต่าง ๆ

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการตลาดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานสื่อมวลชนทั้งในท้องถิ่นและระดับประเทศ 2) การใช้โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล การใช้โซเชียลมีเดียในการสร้างภาพลักษณ์ที่แข็งแกร่ง การจัดกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายได้สัมผัสกับสถาบัน และการสร้างคอนเทนต์ที่มีคุณค่าต่อผู้สนใจ พร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น 3) การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกงานและความสำเร็จของนักเรียนผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถาบัน 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมและการร่วมมือกับภาครัฐจะช่วยเพิ่มการรับรู้และความน่าเชื่อถือให้กับสถาบันในระยะยาว โดยกลยุทธ์การตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด คือ 1) โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการเผยแพร่ข้อมูล 2) การจัดกิจกรรมและบูธตามสถานที่ต่าง ๆ 3) การใช้สื่อโฆษณา และ 4) การสร้างความสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ

2.5 ด้านบุคลากร ประกอบด้วย 1) บุคลากรที่มีคุณภาพ 2) การพัฒนาทักษะของบุคลากรภายในสถาบัน ด้านการตลาด และด้านบุคลิกภาพเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี 3) การสร้างแรงจูงใจและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถ 4) การส่งเสริมการพัฒนาความเป็นผู้นำในองค์กรและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการทรัพยากรบุคคล เพื่อสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพและช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น โดยกลยุทธ์การตลาด

ด้านบุคลากร คือ 1) การสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถ 2) การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร 3) การสร้างแรงจูงใจและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถ และ 4) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและนักเรียน

2.6 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 1) กระบวนการด้านการบริการวิชาการในสถาบันในเรื่องการวิจัยและนวัตกรรม 2) กระบวนการการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน 3) กระบวนการพัฒนาบริการแนะแนวอาชีพและเส้นทางอาชีพของนักเรียนเพิ่มโอกาสให้นักเรียนสามารถประสบความสำเร็จในตลาดแรงงานได้อย่างยั่งยืน โดยกลยุทธ์การตลาดด้านกระบวนการ คือ 1) จัดอบรมการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อสถาบันอาชีววะ 2) ระบบแพลตฟอร์มการเรียนรู้ 3) จัดทำระบบให้บริการการปรึกษาและการสนับสนุน 4) ปรับระบบโครงสร้างการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน 5) การจัดกิจกรรมการศึกษาพิเศษ 6) การสร้างฐานข้อมูลลูกค้า

2.7 ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วย 1) ออกแบบสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบายและทันสมัย 2) การใช้เทคโนโลยีในการสนับสนุนการเรียนรู้ และการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและบุคลากร 3) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย โดยกลยุทธ์การตลาดด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ 1) การออกแบบและตกแต่งสถาปัตยกรรมภายในและภายนอกให้เหมาะสมกับผู้เรียน 2) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่น่าสนใจ 3) การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก 4) การสร้างพื้นที่เพื่อกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม 5) การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการศึกษากลางแจ้ง 6) การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการออกกำลังกายและสุขภาพ และ 7) การให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่เป็นเช่นนี้เพราะจะช่วยให้สถาบันอาชีวศึกษาตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและอุตสาหกรรมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นในยุคปัจจุบันและอนาคต ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่เป็นเช่นนี้เพราะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมของสถานศึกษาจะช่วยเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน ผู้ปกครองและบุคลากรเกิดแรงจูงใจในการเลือกศึกษาต่อสถาบันอาชีวศึกษาได้ ด้านการส่งเสริมการตลาด มีความสำคัญต่อสถาบันอาชีวศึกษาที่เป็นเช่นนี้เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้ปกครองได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกขกร โสไกร และสรชาติ รังคะภูติ (2565) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ได้แก่ physical evidence ด้านลักษณะทางกายภาพ promotion ด้านการส่งเสริมการตลาด และ product ด้านหลักสูตร ตามลำดับ ด้านราคา มีความสำคัญอย่างมากที่เป็นเช่นนี้เพราะการตัดสินใจของนักเรียนและผู้ปกครองในการเลือกเนื่องจากในบางกรณีนักเรียนและผู้ปกครองอาจมีข้อจำกัดทางการเงิน นักเรียนและผู้ปกครองมักจะทำการเปรียบเทียบราคาของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ หงษ์สุวรรณ และกรวีร์ ชัยอมรไพศาล (2561) ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกเรียนสถาบันสอนภาษาต่างประเทศ อฟเกรต อคาเดมี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา ด้านช่องทางจำหน่าย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เป็นเช่นนี้เพราะแพลตฟอร์มด้านช่องทางจำหน่ายต่าง ๆ สามารถอำนวยความสะดวกในการสมัครเรียนได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler (2010) กล่าวถึง สถาบันอาจพบว่ามีความยากลำบากในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหรือตลาดที่นักเรียนหรือผู้ปกครองต้องการเข้าศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษา เนื่องจากเกิดการเปลี่ยนแปลงในความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่องานการตลาดของสถาบันอาชีวศึกษา สถาบันจึงต้องการการวิเคราะห์ตลาดอย่างลึกซึ้งเพื่อปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การตลาดให้เหมาะสมกับความต้องการใหม่ ด้านบุคลากร เป็นทรัพยากร

ที่มีความสำคัญของสถานศึกษาที่เป็นเช่นนี้เพราะครูที่ดีต้องมีความรู้ในวิชาชีพครูและวิชาชีพในสาขาวิชาชีพที่สอน ที่ก้าวทันกับวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรกร ททรัพย์วิระประภรณ์ และพัชร ฤกษ์แก้ว (2559) ที่กล่าวว่า บุคลากรที่มีองค์ความรู้และทักษะที่ไม่เพียงพออาจต้องการการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพการตลาดได้อย่างเหมาะสม อาชีวศึกษาจำเป็นต้องอาศัยบุคลากร สายวิชาการ ได้แก่ ครูผู้สอนต้องสร้างความตระหนักในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน เพื่อฝึกทักษะการเรียนรู้และวิชาชีพ และด้านกระบวนการ ของสถาบันต้องพัฒนาและปรับปรุงเหมาะสมกับความต้องการและความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bonar Bangun Jeppri Napitupulu, et al. (2023) พบว่า อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด ปัจจัย 7 ประการของส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ กระบวนการสินค้า ราคา สถานที่ โปรโมชัน ผู้คน และลักษณะทางกายภาพ มีผลต่อการตัดสินใจของนักศึกษาในการเลือกมหาวิทยาลัยเอกชน

ผลการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างซี สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า 1) กลยุทธ์การตลาดด้านหลักสูตร ผู้บริหารควรทำการสำรวจและวิเคราะห์ตลาดที่เป็นเช่นนี้เพราะต้องเข้าใจความต้องการและความสนใจของนักเรียนและตลาดงาน สอดคล้องกับ สายพิน ปัญญาคำ (2562) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในเครือเอเวอร์รอนสู่ความเป็นเลิศ พบว่ากรอบแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบไปด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตร (2) การจัดการเรียนการสอน (3) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (4) การวัดและประเมินผล ซึ่งได้ให้ความสำคัญด้านหลักสูตรมากที่สุด 2) กลยุทธ์การตลาดด้านราคาที่เหมาะสมสำหรับหลักสูตรและบริการของสถาบันที่เป็นเช่นนี้เพราะช่วยเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวลอนงค์ อุสุภาพ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารอาชีวศึกษา ดำเนินงานภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาดด้านค่าเล่าเรียนนั้นเป็นการบริหารอาชีวศึกษาให้เกิดความคุ้มค่าช่วยให้การขับเคลื่อนไปในทิศทางที่มีคุณภาพอย่างเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายในการเรียนและเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรจะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งตัวผู้เรียน สถาบันและชุมชนได้ 3) กลยุทธ์การตลาดด้านช่องทางจำหน่ายที่เป็นเช่นนี้เพราะการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ในการรับสมัครเรียนเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ (2556) กล่าวถึงกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการนำเครื่องมือเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว 4) กลยุทธ์การตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดที่เป็นเช่นนี้เพราะการประชาสัมพันธ์ผ่านการตลาดโซเชียลมีเดียมีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rand Al-Dmour, et al. (2024) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของส่วนประสมทางการตลาดและกลยุทธ์โซเชียลมีเดียในการมีอิทธิพลต่อการเลือกมหาวิทยาลัยของนักศึกษาต่างชาติในจอร์แดน พบว่า บทบาทของคุณภาพโซเชียลมีเดียมีผลกระทบด้านกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดต่อการตัดสินใจของนักศึกษาต่างชาติ อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ahmad Juhaidi (2024) ทำการศึกษาเรื่อง การตลาดโซเชียลมีเดียของอิสลามที่สูงขึ้นของสถาบันการศึกษาในประเทศอินโดนีเซีย การตลาดในมุมมองผสมผสาน พบว่า อัตราการมีส่วนร่วมบ่งบอกถึงระดับประสิทธิภาพของ FB และ IG ต่อการตลาดในการใช้โซเชียลมีเดีย Facebook (FB) และ Instagram (IG) จะส่งผลต่อการให้ความสนใจมากกว่า 5) กลยุทธ์การตลาดด้านบุคลากรที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพจะช่วยสร้างความเข้มแข็งและความมั่นใจในองค์กรที่เป็นเช่นนี้เพราะบุคลากรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถาบันเป็นอย่างมาก 6) กลยุทธ์การตลาดด้านกระบวนการเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างความได้เปรียบที่เป็นเช่นนี้เพราะกระบวนการถือเป็นกลไกในการขับเคลื่อนในการพัฒนาสถาบันอาชีวศึกษาโดยการนำกระบวนการในการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มเพื่อให้ผู้เรียนสะดวกรวดเร็วในการรับบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของนวลอนงค์ อุสุภาพ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการบริหาร

อาชีวศึกษา ดำเนินงานภายใต้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ต้องปรับตัวในด้านกระบวนการในการบริหารสถานศึกษาให้ทันสมัย เพื่อนำมาพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพโดยอาศัยแนวคิดกลยุทธ์การตลาดมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเชิงรุกในการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย ด้านกระบวนการ ด้านหลักสูตร ด้านค่าเล่าเรียน ด้านสถานที่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านบุคลากร และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ 7) กลยุทธ์การตลาดด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพโดยให้ความสำคัญกับความสะอาดสบายและการใช้งานที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นเช่นนี้เพราะการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กขกร ไสไกร และสรชาติ รังคะภูติ (2565) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ได้แก่ physical evidence ด้านลักษณะทางกายภาพ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (หลักสูตร) มีหลายสาขาวิชา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีความร่วมมือกับภาคธุรกิจ การฝึกงาน และการปรับหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น 2) ด้านราคามีความคุ้มค่ากับคุณภาพของหลักสูตร การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเงิน 3) ด้านช่องทางการจำหน่าย มีช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์เพื่อให้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด การใช้โซเชียลมีเดียมีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนและผู้ปกครอง 5) ด้านบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการสอน การตลาด ความรู้ทางวิชาชีพ และวิจัย 6) ด้านกระบวนการใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการต่าง ๆ เพื่อความรวดเร็ว และ 7) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การออกแบบสถานที่เรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้เทคโนโลยี และการสร้างบรรยากาศที่ดี

ผลการพัฒนากลยุทธ์การตลาดของสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีน ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การตลาดด้านผลิตภัณฑ์ คือ การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย หลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน การสร้างและส่งเสริมภาพลักษณ์บทบาทของสถาบัน และการวัดผลและประเมินหลักสูตร 2) กลยุทธ์การตลาดด้านราคา คือ การกำหนดราคาที่สามารถแข่งขันได้ในตลาด ส่วนลด โปรโมชัน การผ่อนชำระ การร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอื่น ๆ เพื่อส่งผลต่อการจัดทำเรื่องราคา และการติดตามและประเมินผล 3) กลยุทธ์การตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ช่องทางออนไลน์ การจัดกิจกรรมนอกสถานที่ ผ่านตัวแทนและพันธมิตรทางเครือข่ายที่ทำความร่วมมือ การตลาดแบบปากต่อปาก 4) กลยุทธ์การตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด คือ โซเชียลมีเดีย และแพลตฟอร์มในการเผยแพร่ข้อมูล การจัดกิจกรรมต่าง ๆ การใช้สื่อโฆษณา และการสร้างความร่วมมือ 5) กลยุทธ์การตลาดด้านบุคลากร คือ การสรรหาบุคลากรที่มีความสามารถ การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากร การสร้างแรงจูงใจและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถ และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรและนักเรียน 6) กลยุทธ์การตลาดด้านกระบวนการ คือ จัดอบรมการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ ระบบแพลตฟอร์มการเรียนรู้ จัดทำระบบให้บริการการปรึกษาและการสนับสนุน ปรับระบบโครงสร้างให้มีความยืดหยุ่นต่อผู้เรียน การจัดกิจกรรมการศึกษาพิเศษ และการสร้างฐานข้อมูลลูกค้า 7) กลยุทธ์การตลาดด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้เหมาะสมกับผู้เรียน การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) โดยสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในกระบวนการกำหนดนโยบาย แนวทาง หรือกลยุทธ์ เพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดระดับสถาบันอาชีวศึกษาอื่น ๆ ในสาธารณรัฐประชาชนจีนได้

1.2 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบันอาชีวศึกษาในเมืองหนานหนิง ควรนำผลการศึกษานี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของตนเองได้

1.3 กลยุทธ์ทางการตลาดระดับสถาบันอาชีวศึกษานำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดโดยพิจารณาปรับปรุงในรายละเอียดแต่ละด้านให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละหลักสูตร แต่ละสถาบันได้

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่เมืองหนานหนิง มณฑลกว่างสี สาธารณรัฐประชาชนจีนเท่านั้น ดังนั้นการศึกษารังต่อไปจึงควรศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยว่าสอดคล้องกับการวิจัยนี้หรือไม่อย่างไร

2.2 ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพทางการตลาดในด้านที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาด้วยการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพิ่มความเป็นอัตลักษณ์ เพิ่มคุณภาพที่ได้มาตรฐานให้กับการศึกษา และควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดหลักสูตรสู่สากลเพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กชกร โสไกร และสรชาติ รังคะภูติ. (2565). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7P's) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ระบบการศึกษาทางไกลในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 6(3), 43-56.

นงลักษณ์ อัจฉนปัญญา. (2563). เมื่อไวรัสโควิด-19 กำลังพลิกโฉมระบบการศึกษาโลก. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/30577/>.

นวลอนงค์ อุฑาภาพ. (2562). กลยุทธ์การตลาดเพื่อการบริหารอาชีวศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 30(1), 1-11.

ภาวิณี มาตม้วน. (2557). กลยุทธ์การตลาดเพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสยาม).

รณัฏฐ์ จันทรานุกุล. (2568). New China Insights: สินค้า Made in China กับ ข้อกังขาด้านคุณภาพ. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/china/detail/9680000034848>.

สมศักดิ์ หงส์สุวรรณ และกรวิทย์ ชัยอมรไพศาล. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียน สถาบันสอนภาษาต่างประเทศ อพเกรด อคาเดมี่ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 28(1), 151-165.

สายพิน ปัญญาคำ. (2562). กลยุทธ์การบริหารอาชีวศึกษาเอกชนในเครือเอควรรณสู่ความเป็นเลิศ. (ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย).

- สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2556). การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ครืออาชีพ. สืบค้นจาก https://filesthai-school0.com/files/uppic/70100305/document/70100305_0_20150723-105248.pdf.
- Al-Dmour, R., Al-Dmour, H., & Al-Dmour, A. (2024). The role of marketing mix and social media strategies in influencing international students' university choices in Jordan. *Journal of International Students*, 14(4), 642-663.
- ASEAN. (2002). China Free Trade Area. Retrieved from <https://investasean.asean.org/free-trade-areas/view/734/newsid/776/aseanchina-free-trade-area.html>.
- Juhaidi, A. (2024). Social media marketing of Islamic higher education institution in Indonesia: a marketing mix perspective. *Cogent Business & Management*, 11(1), 2374864.
- Kotler. (2010). *Principles of Marketing*. (13th ed.). London: Pearson Education.
- Ministry of Education of the People's Republic of China. (2019). Education Minister: Overview of landmark achievements in education. Retrieved from http://en.moe.gov.cn/features/70YearsofProgress/Remarks/201909/t20190929_401662.html.
- Napitupulu, B. B. J., Kumoro, D. F. C., Asbari, M., & Nadeak, M. (2023). The Effect of Marketing Mix on Student Decision to Choose a Private University. *Journal of Information Systems and Management*, 2(3), 110-119.
- National Education Development Statistics of China. (2021). Number of Schools Educational Personnel and Full-time Teachers by Type and Level. Retrieved from http://en.moe.gov.cn/documents/statistics/2021/national/202301/t20230104_1038068.html.
- Saaty, T. L. (1990). How to make a decision: the analytic hierarchy process. *European journal of operational research*, 48(1), 9-26.

Academic Achievement and Participation in Extracurricular Activities for Development of Students in the Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

Nattawut Jindawong^{1*}

¹Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: Nattawut.j@psu.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to study 1) academic achievement of students, 2) participation in extracurricular activities for student development, and 3) participation in extracurricular activities for student development classified by academic achievement levels of students in the Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University. This research was a retrospective study utilizing existing data collection methods. Data collected included students' academic achievement from high school or equivalent education and undergraduate level, along with data on participation in extracurricular activities for student development. The study included 1,905 students who enrolled from the 2017 academic year until graduation in 2020-2022. Descriptive statistics used for data analysis was mean, frequency, percentage, minimum and maximum values, standard deviation, and coefficient of variation. The research results revealed that: 1) Academic achievement of students in the Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University was mostly at an excellent level, and most students had higher cumulative grade point averages at the undergraduate level compared to their high school or equivalent level before entering the Faculty of Management Sciences. 2) Most students participated in university activities during their first year. The top three categories of elective activities that students participated in were: (1) activities enhancing intellectual abilities, social skills and academic and professional skills, (2) activities promoting democracy and institutional pride, and (3) activities promoting health development and recreation, respectively. 3) Students with high academic performance had high levels of participation in extracurricular activities.

Keywords: Academic Achievement, Extracurricular Activities, Holistic Learning

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษากับการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา ของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

นัฐวุฒิ จินดาวงศ์^{1*}

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: Nattawut.j@psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา 2) การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา และ 3) การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา จำแนกตามระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่เดิม (Retrospective study) โดยเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าและในระดับปริญญาตรี และข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษาที่เข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาในปี 2563-2565 จำนวน 1,905 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของชุดข้อมูล ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก และนักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีมากขึ้นจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ 2) นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัยในชั้นปีที่ 1 มากที่สุด และกิจกรรมประเภทเลือกเข้าร่วมตามความสนใจที่นักศึกษาเข้าร่วมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ด้านเสริมสร้างสติปัญญา ทักษะทางสังคม วิชาการและวิชาชีพ (2) ด้านเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยและความภูมิใจในสถาบัน และ (3) ด้านเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาพ และนันทนาการตามลำดับ 3) นักศึกษาที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับสูงมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาอยู่ในระดับสูงด้วย

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา, กิจกรรมเสริมหลักสูตร, การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นบุคลากรทางสังคมที่พร้อมด้วยทักษะวิชาชีพ (Hard Skills) และทักษะด้านคนและสังคม (Soft Skills) การพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมทั้ง 2 ด้านที่กล่าวมานี้ เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยอุดมศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และให้ความสำคัญต่อการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้ จึงเป็นการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งของช่วงวัยเริ่มต้นของวัยผู้ใหญ่ ที่มีความเหมาะสมสำหรับบัณฑิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษามาก ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าร้อยละ 80 ในขณะที่หากเรียนแบบบรรยายให้ผู้เรียนจดจำ ผู้เรียนจะเข้าใจการเรียนรู้ได้เพียง ร้อยละ 20 (สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และคณะ, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล สพฤกษ์ศรี และโชคชัย เตโช (2559) ที่พบว่า การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเป็นวิธีการสอนแบบใหม่ ที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความพร้อมในการเรียนรู้และการใช้ชีวิต ซึ่งตรงกับทฤษฎีของ John Dewey นักปฏิรูปการศึกษาชาวอเมริกัน ได้ยกย่องประสบการณ์ทั้งปวงให้เป็นสิ่งที่จำเป็นมากที่สุดสำหรับผู้เรียน เรียกว่า

“Learning by doing” โดยแนวคิดดังกล่าว หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำ และฝึกทักษะแสวงหาความรู้ร่วมเป็นกลุ่ม การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ หรือจะพูดอีกอย่างว่าเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหรือโครงการ (Project Based Learning) (หทัยวรรณ เจียมกิตติกันนธ์ และคณะ, 2565) ด้วยเหตุนี้ จึงสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ในวิทยาลัยอุดมศึกษาควรมีการจัดการเรียนการสอนทักษะวิชาชีพควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งทักษะด้านคนและสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นสถาบันการศึกษาที่มีภารกิจในการผลิตบัณฑิตสู่การเป็นพลเมืองคุณภาพของโลก ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เป็นมาตรฐานในระดับสากล ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ควบคู่กับการทำกิจกรรม โดยตั้งแต่ปีการศึกษา 2550 เป็นต้นมา ได้มีการกำหนดให้นักศึกษาในระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตรจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 100 หน่วยชั่วโมง ตามโครงสร้างกิจกรรมที่กำหนด เพื่อเพิ่มพูนทักษะที่อยู่นอกเหนือจากหลักสูตรการเรียนการสอน จนกระทั่งปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยได้ปรับโครงสร้างกิจกรรมดังกล่าวให้มีความเหมาะสมกับนักศึกษา สภาพสังคมและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพนักศึกษา ภายใต้แนวคิดการพัฒนานักศึกษาแบบขั้นบันได เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามช่วงเวลาที่เหมาะสม พัฒนานักศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามอัตลักษณ์นักศึกษา ที่ว่า “ซื่อสัตย์ มีวินัย ใฝ่ปัญญา จิตสาธารณะ” เป็นบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน (สุภาภรณ์ เฟื่องทอง, 2564)

จากการดำเนินงานของคณะวิทยาการจัดการที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่ได้มีการศึกษาทบทวนการดำเนินงานในมิติของความเหมาะสมและความสอดคล้องของการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาของคณะวิทยาการจัดการตามหลักการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Learning) หากปล่อยให้สภาพดังกล่าวเกิดขึ้น อาจส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของคณะวิทยาการจัดการอย่างต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่คณะวิทยาการจัดการต้องทำการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนกับชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา ซึ่งถือเป็นตัวชี้วัดความสนใจและพฤติกรรมในการเรียนรู้ทักษะด้านคนและสังคมของนักศึกษา เพื่อศึกษาให้เห็นว่าระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาคือค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (Cumulative Grade Point Average หรือ CGPA) และการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการเป็นอย่างไร อีกทั้งเพื่อศึกษาว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนดีมีพฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองในลักษณะใด โดยมุ่งหวังที่จะใช้ผลจากการศึกษาในการทบทวนการดำเนินงานของคณะวิทยาการจัดการ และยกระดับขีดความสามารถในการผลิตบัณฑิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. เพื่อศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. เพื่อศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา จำแนกตามระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่เดิม (Retrospective study) โดยได้รับการอนุญาตจากคณบดีคณะวิทยาการจัดการ และได้รับการพิจารณาเห็นชอบการดำเนินการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Human Research Ethics) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิเคราะห์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่เข้าศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาในปี 2563-2565 จำนวน 1,905 คน โดยเป็นบุคคลที่ผ่านการวัดและประเมินผลรายวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรและข้อกำหนดของสาขาวิชาที่จะรับปริญญา และได้รับการเสนอชื่อเพื่อรับปริญญาและการอนุมัติให้ปริญญา ตามระเบียบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2558 (สำนักการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558) โดยสาเหตุที่เลือกใช้ข้อมูลของนักศึกษากลุ่มดังกล่าว เพราะเป็นกลุ่มประชากรที่มหาวิทยาลัยมีการบังคับใช้โครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา ตามประกาศมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ฉบับลงวันที่ 6 มิถุนายน 2560 ในการสำเร็จการศึกษา ก่อนจะมีการประกาศใช้โครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา พ.ศ. 2566 ซึ่งมีผลกับนักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2566 ทั้งนี้ จะต้องเป็นนักศึกษาที่มีข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ที่วัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยใช้เกณฑ์วัดระดับผลการเรียน (level of Achievement) ระดับคะแนนเต็ม 4.00 ด้วย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาย้อนหลัง (Retrospective study) โดยใช้ข้อมูลของนักศึกษาจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงมีการประยุกต์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft Excel ในการจัดทำแบบฟอร์มเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลของนักศึกษาที่จำเป็นต่อการศึกษาดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาคือค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม (Cumulative Grade Point Average หรือ CGPA) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และระดับปริญญาตรี และข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษา นำแบบฟอร์มดังกล่าวขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนและคุณภาพของเครื่องมือ และได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Human Research Ethics)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลปฐมภูมิของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่

- 1) ค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และระดับปริญญาตรี
- 2) ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษา ที่เกิดจากการบันทึกข้อมูลผู้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ทั้งภายในและภายนอกคณะวิทยาการจัดการ ระหว่างปีการศึกษา 2560-2565

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ทำการรวมข้อมูลจากทั้ง 2 ส่วน จัดชุดข้อมูลให้เป็นข้อมูลเดียวกัน

4.2 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

4.2.1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์หาความถี่และร้อยละของแต่ละระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม และวิเคราะห์ว่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าของนักศึกษาในแต่ละกลุ่มระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของระดับปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในระดับใด อีกทั้งมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบว่ากลุ่มประชากรที่ทำการศึกษามีค่าระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมากขึ้นหรือลดลงจากระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า โดยใช้สถิติความถี่และร้อยละ

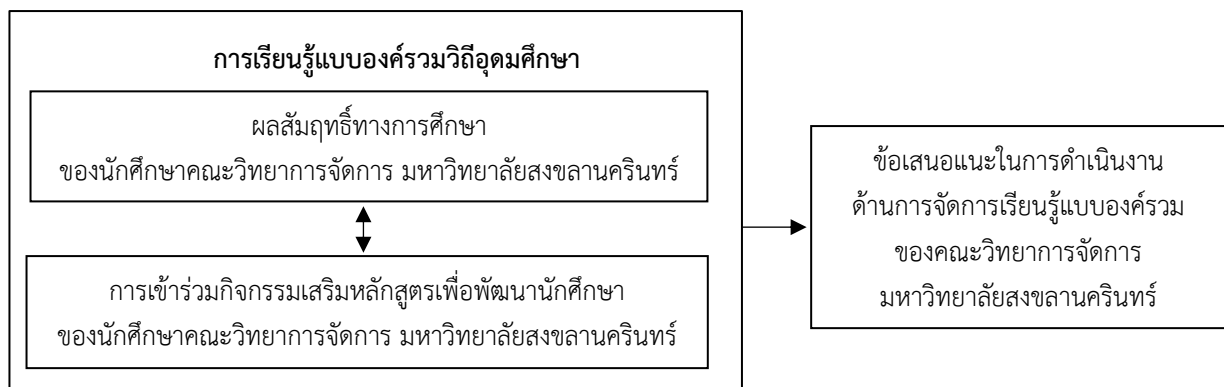
4.2.2 วิเคราะห์การเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของกลุ่มประชากร โดยหาค่าต่ำสุดและค่าสูงสุดของชุดข้อมูล ค่าเฉลี่ยและค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน

(Coefficient of Variation หรือ C.V.) โดยกำหนดให้ค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผันร้อยละ 0-9 หมายถึงข้อมูลมีการกระจายและมีความแตกต่างในระดับน้อย ร้อยละ 10-19 หมายถึงระดับปานกลาง และตั้งแต่ร้อยละ 20 ขึ้นไปหมายถึงระดับมาก (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2555)

4.2.3 วิเคราะห์การเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา แสดงข้อมูลตามการจัดกลุ่มของแต่ละระดับคะแนนเฉลี่ยสะสม และแสดงข้อมูลตามการเปรียบเทียบระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ กับระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ สามารถสรุปดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ

ระดับชั้น CGPA ป.ตรี	ความหมาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	CGPA ม.ปลาย	
				$\bar{x}$	S.D.
3.51-4.00	ดีเยี่ยม	410	21.52	3.20	0.35
3.01-3.50	ดีมาก	963	50.55	3.01	0.36
2.51-3.00	ดี	480	25.20	2.86	0.40
2.00-2.50	พอใช้	52	2.73	2.69	0.41
รวมทั้งสิ้น		1,905	100	3.00	0.39

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเมื่อศึกษาถึงระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการพบว่า ประชากรทั้งหมดที่ทำการศึกษาทั้งสิ้น 1,905 คน คิดเป็นร้อยละ 100 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ คือ 3.00 (S.D.=0.39) แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่ามีความใกล้เคียงกันภายในกลุ่ม เมื่อศึกษาว่าประชากรส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระดับชั้นเท่าใด พบว่าส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 3.01-3.50 จำนวน 963 คน คิดเป็นร้อยละ 50.55 โดยนักศึกษากลุ่มดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยของคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า คือ 3.01 (S.D.=0.36) แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการมีความใกล้เคียงกันภายในกลุ่ม

นอกจากนี้ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ กับระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรี มีนักศึกษาที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมากขึ้น จำนวน 1,336 คน คิดเป็นร้อยละ 70.13 มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมเท่าเดิมจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 0.79 และมีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมลดลง จำนวน 554 คน คิดเป็นร้อยละ 29.08

2. ผลการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พ.ศ.2560 ที่นักศึกษาต้องผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 100 หน่วยชั่วโมง ตามโครงสร้างกิจกรรมตลอดหลักสูตรแบบขั้นบันได ซึ่งมี 2 ประเภทคือ กิจกรรมมหาวิทยาลัย (กิจกรรม Y) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่กำหนดให้นักศึกษาเลือกเข้าร่วมตามชั้นปี โดยกำหนดให้เข้าร่วมชั้นปีละไม่น้อยกว่า 10 หน่วยชั่วโมง รวมตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 40 หน่วยชั่วโมง และกิจกรรมให้นักศึกษาเลือกเข้าร่วมตามความสนใจ จำนวนไม่น้อยกว่า 60 หน่วยชั่วโมง จากกิจกรรมเลือกเข้าร่วม 7 ด้าน ซึ่งผลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สามารถสรุปดังตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษา

สถิติ	ชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา (ชั่วโมง)													
	กิจกรรมมหาวิทยาลัย					กิจกรรมเลือกเข้าร่วมในแต่ละด้าน								รวมทั้งสิ้น
	Y1	Y2	Y3	Y4	รวม	1	2	3	4	5	6	7	รวม	
Min	11	0	10	6	41	0	0	2	1	0	4	0	60	108
Ma	72	46	35	42	145	234	51	298	205	177	15	43	1,014	1,089
$\bar{x}$	33.9	12.9	13.2	15.3	75.4	21.85	3.33	50.2	33.0	15.5	35	3.50	162.5	237.9
C.V.	19.1	34.3	20.2	29.9	13.6	106.7	163.4	70.5	71.7	76.4	46	108.39	58.16	41.33

จากตารางที่ 2 พบว่าข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ มีชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร ทั้งสิ้น 237.98 ชั่วโมง ซึ่งนักศึกษาที่มีชั่วโมงกิจกรรมจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรน้อยที่สุด คือ 108 ชั่วโมง และมากที่สุดคือ 1,089 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรแตกต่างกันในระดับมาก (C.V.=41.33) เมื่อศึกษาแยกตามประเภทกิจกรรม พบว่า

ประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัย นักศึกษามีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าว 75.43 ชั่วโมง ซึ่งนักศึกษาที่มีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวน้อยที่สุด คือ 41 ชั่วโมง

และมากที่สุด คือ 145 ชั่วโมง ทั้งนี้ นักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับปานกลาง ($C.V.=13.67$) เมื่อศึกษานักศึกษามีการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัยในแต่ละชั้นปีเป็นอย่างไรบ้าง พบว่า ชั่วโมงเฉลี่ยในการเข้าร่วมกิจกรรมมหาวิทยาลัยของนักศึกษาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมชั้นปีที่ 1 ($\bar{x}=33.96$) กิจกรรมชั้นปีที่ 4 ($\bar{x}=15.33$) กิจกรรมชั้นปีที่ 3 ($\bar{x}=13.20$) และกิจกรรมชั้นปีที่ 2 ($\bar{x}=12.95$) ตามลำดับ เมื่อศึกษาการกระจายของข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน ($C.V.$) สามารถเรียงลำดับการกระจายของข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัยจากน้อยไปหามาก คือ กิจกรรมในชั้นปีที่ 1 ($C.V.=19.14$) กิจกรรมในชั้นปีที่ 3 ($C.V.=20.24$) กิจกรรมในชั้นปีที่ 4 ($C.V.=29.93$) และกิจกรรมในชั้นปีที่ 2 ($C.V.=34.31$) ตามลำดับ

ประเภทกิจกรรมเลือกเข้าร่วม นักศึกษามีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าว 162.54 ชั่วโมง ซึ่งนักศึกษาที่มีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวน้อยที่สุด คือ 60 ชั่วโมง และมากที่สุด คือ 1,014 ชั่วโมง ทั้งนี้ นักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับมาก ($C.V.=58.16$) เมื่อศึกษานักศึกษามีการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมเลือกเข้าร่วมในด้านใดมากที่สุด 3 ลำดับแรก พบว่า นักศึกษามีชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมในด้านที่ 3 ด้านเสริมสร้างสติปัญญา ทักษะทางสังคม วิชาการและวิชาชีพ มากที่สุด ($\bar{x}=50.25$) รองลงมาคือ ด้านที่ 6 ด้านเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยและความภูมิใจในสถาบัน ($\bar{x}=35.02$) และลำดับที่ 3 คือ ด้านที่ 4 ด้านเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาพ และนันทนาการ ($\bar{x}=33.06$) เมื่อศึกษาการกระจายของข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน ($C.V.$) สามารถเรียงลำดับการกระจายของข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมเลือกเข้าร่วมจากน้อยไปหามาก 3 ลำดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 คือ ด้านที่ 6 ด้านเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยและความภูมิใจในสถาบัน ($C.V.=46.11$) ลำดับที่ 2 คือ ด้านที่ 3 ด้านเสริมสร้างสติปัญญา ทักษะทางสังคม วิชาการและวิชาชีพ ($C.V.=70.52$) และลำดับที่ 3 คือ ด้านที่ 4 ด้านเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาพ และนันทนาการ ($C.V.=71.78$)

3. ผลการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา จำแนกตามระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา ของนักศึกษาแต่ละระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี สามารถสรุปดังตารางที่ 3-4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษาแต่ละระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี

ระดับ CGPA ป.ตรี	ชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา ($\bar{x}$ ($C.V.\%$))												
	กิจกรรมมหาวิทยาลัย					กิจกรรมเลือกเข้าร่วม							
	Y1	Y2	Y3	Y4	รวม	A	B	C	D	E	F	G	รวม
3.51-4.00	34.35 (16.46)	13.31 (40.24)	13.59 (23.62)	16.25 (31.98)	77.50 (13.88)	24.20 (101.18)	3.81 (165.98)	59.37 (63.60)	33.45 (73.09)	16.27 (70.23)	37.50 (42.65)	3.82 (95.62)	178.42 (54.82)
3.01-3.50	34.12 (18.39)	12.92 (34.96)	13.28 (19.71)	15.54 (29.83)	75.86 (13.55)	22.60 (100.94)	3.56 (154.35)	51.53 (67.94)	33.33 (69.55)	15.89 (71.44)	35.83 (46.11)	3.61 (109.70)	166.35 (56.42)
2.51-3.00	33.48 (21.84)	12.74 (27.32)	12.76 (17.73)	14.31 (26.95)	73.29 (12.96)	18.82 (121.85)	2.56 (174.99)	41.87 (77.80)	32.04 (75.54)	14.43 (92.45)	31.98 (47.57)	3.14 (114.97)	144.84 (62.87)
2.00-2.50	32.31 (25.65)	12.46 (20.26)	12.60 (13.64)	13.69 (15.75)	71.06 (14.17)	17.38 (138.34)	2.33 (177.03)	31.81 (79.99)	34.21 (69.76)	13.67 (73.38)	28.71 (46.33)	2.17 (124.52)	130.29 (62.06)
													201.35 (40.77)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษาทั้งหมดที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ เมื่อแบ่งตามระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีของนักศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มที่มีชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร มากที่สุด คือ นักศึกษากลุ่มที่มี

คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 3.51-4.00 ($\bar{X}$ =255.92) อันดับที่ 2 คือ นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 3.01-3.50 ($\bar{X}$ =242.21) อันดับที่ 3 คือ นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 2.51-3.00 ($\bar{X}$ =218.12) และน้อยที่สุด คือ นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 2.00-2.50 ($\bar{X}$ =201.35)

สำหรับการศึกษาค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผันของชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษาทั้งหมดที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ เมื่อแบ่งตาม ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษากลุ่มที่มีการกระจายของข้อมูลชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรน้อยที่สุด คือ นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 3.51-4.00 (C.V.=39.76) อันดับที่ 2 คือ นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 3.01-3.50 (C.V.=40.27) อันดับที่ 3 คือ นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 2.00-2.50 (C.V.=40.77) และกลุ่มที่มีการกระจายของข้อมูลชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรมากที่สุด คือ นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระหว่าง 2.51-3.00 (C.V.=43.35)

ตารางที่ 4 การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา แสดงตามผลการเปรียบเทียบ ระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ กับระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี

ระดับ CGPA ป.ตรี	ชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา ($\bar{X}$ (C.V.%))													
	กิจกรรมมหาวิทยาลัย					กิจกรรมเลือกเข้าร่วม								รวม ทั้งสิ้น
	Y1	Y2	Y3	Y4	รวม	A	B	C	D	E	F	G	รวม	
มากขึ้น	34.01 (19.04)	12.99 (35.26)	13.26 (20.58)	15.38 (29.55)	75.64 (13.81)	21.82 (102.08)	3.46 (165.46)	49.94 (71.25)	33.41 (70.93)	15.73 (73.73)	35.39 (45.67)	3.49 (107.13)	163.24 (57.55)	238.88 (41.00)
เท่าเดิม	35.40 (22.47)	12.00 (15.43)	13.20 (13.49)	15.33 (42.53)	75.93 (14.36)	17.53 (100.14)	2.40 (175.23)	49.87 (59.32)	34.53 (74.25)	12.93 (69.86)	34.40 (44.52)	3.93 (75.95)	155.60 (51.40)	231.53 (35.39)
ลดลง	33.79 (19.30)	12.87 (32.22)	13.04 (19.53)	15.23 (30.51)	74.92 (13.29)	22.04 (117.14)	3.03 (155.28)	51.01 (69.16)	32.15 (73.89)	15.16 (83.13)	34.16 (47.24)	3.51 (112.37)	161.06 (59.87)	235.98 (42.35)

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา แสดงตามผลการเปรียบเทียบระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ กับระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรี พบว่า นักศึกษาที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมมากขึ้น มีชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร ทั้งสิ้น 238.88 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรแตกต่างกันในระดับมาก (C.V.=41.00) เมื่อศึกษาแยกตามประเภทกิจกรรม พบว่า นักศึกษากลุ่มดังกล่าวมีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัย จำนวน 75.64 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับปานกลาง (C.V.=13.81) สำหรับประเภทกิจกรรมเลือกเข้าร่วม นักศึกษามีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าว 163.24 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับมาก (C.V.= 57.55)

นักศึกษาที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมเท่าเดิม มีชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตร ทั้งสิ้น 231.53 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรแตกต่างกันในระดับมาก (C.V.=35.39) เมื่อศึกษาแยกตามประเภทกิจกรรม พบว่า นักศึกษากลุ่มดังกล่าวมีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัย จำนวน 75.93 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับปานกลาง (C.V.=14.36) สำหรับประเภทกิจกรรมเลือกเข้าร่วม

นักศึกษามีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าว 155.60 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับมาก (C.V.= 51.40)

นักศึกษาที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมลดลง มีชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรทั้งสิ้น 235.98 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรแตกต่างกันในระดับมาก (C.V.=42.35) เมื่อศึกษาแยกตามประเภทกิจกรรม พบว่า นักศึกษากลุ่มดังกล่าวมีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัย จำนวน 74.92 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับปานกลาง (C.V.=13.29) สำหรับประเภทกิจกรรมเลือกเข้าร่วม นักศึกษามีชั่วโมงเฉลี่ยรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าว 161.06 ชั่วโมง โดยนักศึกษาแต่ละคนมีชั่วโมงรวมจากการเข้าร่วมกิจกรรมประเภทดังกล่าวแตกต่างกันในระดับมาก (C.V.= 59.87)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำให้เห็นถึงระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระดับ 3.01-3.50 (ดีมาก) และนักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีมากขึ้นจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ จึงสามารถกล่าวได้ว่าคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวิธีการจัดการเรียนการสอน การออกแบบหลักสูตรและการเรียนรู้ตลอดจนการวัด และประเมินผลที่เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมและผู้เรียน จนสามารถจัดการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียนได้ โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นข้อมูลยืนยันข้อสรุปดังกล่าว สอดคล้องกับจุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์ และธนนิชชญาณ์ ศรีสวัสดิ์ (2564) ศึกษาพบว่า ปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยด้านคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา และผลการศึกษาของ รัฐ กันภัย (2566) ที่พบว่า ปัจจัยด้านอาจารย์ผู้สอน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

จากผลการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัยในชั้นปีที่ 1 มากที่สุด และพบว่านักศึกษาสนใจการเข้าร่วมกิจกรรมด้านเสริมสร้างสติปัญญา ทักษะทางสังคม วิชาการและวิชาชีพ ด้านเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยและความภูมิใจในสถาบัน และด้านเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาพ และนันทนาการ มากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะนักศึกษาเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจ และต้องการกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต สอดคล้องกับ สมโชค เฟื่องลี (2563) ศึกษาพบว่า นักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต้องการให้คณะส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาทักษะด้านการเรียนรู้และวิชาชีพ เพื่อนำไปใช้ได้จริงในอนาคตหลังจากสำเร็จการศึกษา และต้องการกิจกรรมการส่งเสริมอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จากผลการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา จำแนกตามระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่า นักศึกษากลุ่มที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับสูง มีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาที่มากกว่ากลุ่มที่มีผลการเรียนในระดับที่ต่ำกว่า เช่นเดียวกับนักศึกษาที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีมากขึ้นจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ มีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทำให้ทราบว่านักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง จะมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา

สูงด้วยเช่นกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมที่สูงแสดงถึงการมีโอกาสนักศึกษาสามารถทบทวนความรู้ ผักผ่อนทักษะและสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ตนเอง สอดคล้องกับ ปฐมาวดี ทองแก้ว และคณะ (2567) พบว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริง สามารถส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน และสร้างเจตคติที่ดีในการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีมาก และนักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีมากขึ้นจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมประเภทกิจกรรมมหาวิทยาลัยในชั้นปีที่ 1 มากที่สุด สำหรับกิจกรรมประเภทเลือกเข้าร่วมตามความสนใจประเภทกิจกรรมที่นักศึกษาเลือกเข้าร่วมมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านเสริมสร้างสติปัญญา ทักษะทางสังคม วิชาการและวิชาชีพ 2) ด้านเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยและความภูมิใจในสถาบัน และ 3) ด้านเสริมสร้างและพัฒนาสุขภาพ และนันทนาการ ตามลำดับ โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียนอยู่ในระดับสูงมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาสูงด้วยเช่นกัน อีกทั้ง นักศึกษาที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีมากขึ้นจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ มีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษามากกว่านักศึกษากลุ่มที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีเท่าเดิม และกลุ่มที่มีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีลดลง จากระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าก่อนเข้าศึกษาในคณะวิทยาการจัดการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมสูง จะมีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาสูงด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า คณะวิทยาการจัดการควรศึกษาแนวทางในการจูงใจให้นักศึกษากลุ่มที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมน้อย หรือนักศึกษากลุ่มที่มีชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาน้อย หันมาให้ความสนใจในการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาสามารถเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ผักผ่อนทักษะและสร้างทัศนคติที่ดีตามหลักการเรียนรู้แบบองค์รวมได้อย่างมีคุณภาพ จนสามารถทำให้นักศึกษากลุ่มดังกล่าวมีผลการเรียนและชั่วโมงการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีอยู่ในช่วงระดับสูงสุด และนักศึกษากลุ่มที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับปริญญาตรีมากขึ้นจากระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เป็นกลุ่มที่มีชั่วโมงเฉลี่ยจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดหลักสูตรมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ของคณะวิทยาการจัดการมีแนวโน้มการดำเนินการในทิศทางที่ถูกต้อง ดังนั้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมในวิถีดุติการศึกษาของคณะวิทยาการจัดการ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านพัฒนาคุณภาพนักศึกษา ควรมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอน และการกำหนดแนวทางการเรียนรู้ร่วมกัน

1.3 จากผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษาที่แตกต่างกัน หน่วยงานด้านพัฒนานักศึกษาจึงควรมีการรับฟังความต้องการของนักศึกษาเป็นสำคัญ ทั้งในด้านความต้องการทางกายภาพ เช่น พื้นที่สนับสนุนการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น และความต้องการด้านจิตใจและการพัฒนาศักยภาพ

เช่น ความรู้และทักษะในการพัฒนาตนเอง การพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ เป็นต้น อีกทั้งควรเปิดรับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นของนักศึกษาเพื่อให้สามารถแก้ไขได้ถูกต้องตรงประเด็น และควรมีการประเมินความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจ ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักศึกษาเสนอข้อเสนอด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการผลิตบัณฑิต

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาทั้งหมดในครั้งนี้ ได้แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนรู้ในวิถีดุติการศึกษา ดังนั้น เพื่อความลุ่มลึกของการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว คณะวิทยาการจัดการจึงควรมีการจัดทำงานวิจัยหรือแบบสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมในวิถีดุติศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมที่เป็นปัจจุบัน ทันสมัย และเป็นไปตามพลวัตของสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการผลิตบัณฑิตของคณะวิทยาการจัดการ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้

เอกสารอ้างอิง

- จุฬาลักษณ์ เทียนรุ่งรัมย์ และธนนิชชญาณ์ ศรีสวัสดิ์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต คณะการแพทย์แผนไทยอภัยภูเบศร มหาวิทยาลัยบูรพา. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร, 9(2), 343-354.
- ปฐมมาตี ทองแก้ว, จารุวรรณ มณีศรี และอาทิตย์ อินทรสิทธิ์. (2567). การประเมินสมรรถนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำโครงการในรายวิชา 711-101 ประโยชน์เพื่อนมนุษย์: เปรียบเทียบระหว่างการใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงกับสถานการณ์จริง. วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้, 4(2), 209-221.
- รัฐ กันภัย. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 25(1), 7-16.
- สมโชค เพ็งสี. (2563). การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (รายงานการวิเคราะห์ฉบับสมบูรณ์). ขอนแก่น: งานบริการการศึกษา คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมพร รุ่งเรืองกลกิจ, เทวธิดา ชันคามโกชก, ยศวีร์ อิ่มอนันท์ และโสภา อ่อนโอภาส. (2564). การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์: พื้นที่ปลอดภัยในการเรียนรู้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 12(1), 89-110.
- สำนักการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2558). ระเบียบมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ว่าด้วยการศึกษาชั้นปริญญาตรี พ.ศ. 2558. สืบค้นจาก <https://reg.psu.ac.th/main/regulations>.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. (2555). สัมประสิทธิ์ของความแปรผัน. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 46(2555), 68-71.
- สุภาพรณ์ เพ็งทอง. (2564). โครงสร้างกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา: กองพัฒนานักศึกษาและศิษย์เก่าสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุวิมล สพฤกษ์ศรี และโชคชัย เตโช. (2559). การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมจากห้องเรียนสู่โลกกว้าง: กรณีศึกษาโครงการเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียน ณ ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 13(2), 76-88.

หทัยวรรณ เจียมกิริติกานนท์, กนก รุ่งกิริติกุล และรุ่งฤดี เลี้ยวกิตติกุล. (2565). การจำคำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นโดยใช้
สื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ ผ่านกิจกรรมโครงงานตามแนวคิด “Learning by doing”. วารสารอักษร
ศาสตร์และไทยศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 44(2), 131-150.

Personnel Management According to Sangahavatthu 4 Principles of Primary of District Learning Under Encouragement Center Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement

Kanthakan Kaewsrikhao^{1*} Phrakhru Sumet Pariyattikun¹ and Kasama Srisuwan¹

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author. E-mail: muttaneeya510@gmail.com

ABSTRACT

This study aimed to: 1) examine the current state of human resource management at the Primary of District Learning Under Encouragement Center Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement, and 2) To explore human resource management approaches based on the Sangahavatthu 4 principles at the Primary of District Learning Under Encouragement Center Phatthalung Provincial Office of Learning Encouragement. The study employed a qualitative research methodology, using in-depth interviews with 15 stakeholders and 5 experts. The research instrument was a structured in-depth interview guide. Data were analyzed through content analysis and descriptive synthesis. The findings revealed that: 1) The current human resource management at the District Learning Promotion Centers under the Phatthalung Provincial Learning Promotion Office comprises five key components (1) Personnel planning, which involves workforce planning based on workload analysis and the center's goals; (2) Recruitment and selection, which is conducted through online systems combined with competency-based assessments based on established criteria; (3) Performance evaluation, which uses key performance indicators (KPIs) aligned with the center's mission; (4) Compensation, which is administered in accordance with government regulations; and (5) Personnel development, where the centers support capacity building through both online and in-person training programs. 2) The human resource management approach based on Sangahavatthu 4 was found to be successful in fostering cooperation and continuous personnel development. It includes planning aligned with staff development goals and recruiting individuals with moral integrity who fit well with the organization. These practices enhance employees' sense of responsibility and increase their job satisfaction and organizational commitment.

Keywords: Human Resource Management, Sangahavatthu 4, District Learning Promotion Center

การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง

กันฐกาญจน์ แก้วศรีขาว^{1*} พระครูสุเมธปริยัติคุณ¹ และ กษมา ศรีสุวรรณ¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: muttaneeya510@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน และผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการวางแผนงานบุคคล มีการดำเนินการวางแผนทรัพยากรบุคคล โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ภาระงานและเป้าหมายของศูนย์เป็นหลัก (2) ด้านการสรรหาและคัดเลือก มีการสรรหาดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ควบคู่กับการประเมินสมรรถนะตามเกณฑ์ที่กำหนด (3) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการกำหนดดัชนีชี้วัด (KPI) ที่สอดคล้องกับพันธกิจของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ (4) ด้านการจ่ายค่าตอบแทน มีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นไปตามระเบียบราชการ และ (5) ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้มีแนวโน้มสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพทั้งในรูปแบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า 2) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง ประสบผลสำเร็จในการสร้างความร่วมมือและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวางแผนงานบุคคลที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากรและมีการสรรหาบุคลากรที่มีคุณธรรมและเหมาะสมกับองค์กร สิ่งเหล่านี้ช่วยให้บุคลากรมีความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น และมีความพึงพอใจในองค์กรสูงขึ้น

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, หลักสังคหวัตถุ 4, ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมุ่งสร้างคนดีที่มีวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่ พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบต่อชาติ ศาสนา และประชาธิปไตย รวมถึงการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับการพัฒนาของโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจบริหารจัดการด้านต่าง ๆ โดยสถานศึกษาจะต้องมีความสามารถในการดำเนินงานตามภารกิจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และการบริหาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) สำหรับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 20 จะมีบทบาทในการจัดการเรียนรู้และสนับสนุนการทำงานของศูนย์การเรียนรู้ในระดับตำบล โดยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกับ

ชุมชนและผู้เชี่ยวชาญในภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566) การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องส่งเสริมให้เกิดความคล่องตัวตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน (สุบิน ไชยยะ, 2560)

หลักคำสอนในพุทธศาสนาเน้นไปที่หลักการพื้นฐานของจริยธรรม คุณธรรม และศีลธรรมสากล โดยจริยธรรมหมายถึงการรักษาหน้าที่ตามบทบาทในสังคม คุณธรรมคือความดีที่สังคมคาดหวัง และศีลธรรมคือการไม่ทำร้ายกันตามขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ยังมีปรมัตถธรรมซึ่งเป็นหลักวิชาการที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม คำสอนทางพุทธศาสนาถูกบัญญัติขึ้นเพื่อกำกับความปลอดภัยทางกาย วาจา และใจให้อยู่ในกรอบของความดีงาม โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สุขทั้งต่อตนเองและสังคม การกระทำความดีและการละเว้นความชั่วเป็นการใช้จริยธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีงาม ซึ่งเรียกว่า “สังคหวัตถุ” หรือวิธีการผูกใจคน พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ดำเนินชีวิตด้วยทานและความเหมาะสมในธรรม เพื่อส่งเสริมความสงบสุขในโลกนี้ (ศิดดารัตน์ เทพเสนา และคณะ, 2567)

การบริหารงานบุคคลในปัจจุบันไม่เพียงแต่เป็นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในเชิงระบบ แต่ยังต้องคำนึงถึงมิติทางจิตใจและคุณธรรม โดยเฉพาะการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อตถจริยา และ 4) สมานัตตตา มาใช้ในการบริหาร เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากรในองค์กร (พุทธทาสภิกขุ, 2545) ในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรโดยยึดหลักธรรม เพื่อสร้างระบบการบริหารที่มีคุณธรรมและประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ฯ ยังเผชิญปัญหาหลายประการในการบริหารงานบุคคล ได้แก่ 1) การวางแผนอัตรากำลังคนที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนบุคลากร 2) ขาดแผนการอบรมและพัฒนาที่ยาวนาน ทำให้ข้าราชการขาดการพัฒนาตนเอง 3) ไม่มีเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และ 4) ค่าตอบแทนไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและขาดสิ่งจูงใจในการทำงาน เช่น เงินรางวัลหรือโบนัส (ชนิตา เมืองเผือก, 2555)

เนื่องจากภาระงานของครูในปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น การปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนไม่เป็นไปอย่างราบรื่น เนื่องจากครูต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน เช่น งานธุรการ การเงิน และการประเมินคุณภาพ ซึ่งใช้เวลาและความรับผิดชอบสูง ส่งผลให้ครูมีเวลาน้อยในการเตรียมการสอนและดูแลนักเรียน โดยไม่มีค่าตอบแทนพิเศษสำหรับการทำงานเกินเวลาราชการ ทำให้เกิดความรู้สึกล้มเหลวและขาดแรงจูงใจในการทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561; รัตนา ธนโกเศศ, 2564) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างขวัญและกำลังใจให้ครู โดยการเป็นแบบอย่างที่ดีและบริหารงานด้วยคุณธรรมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศการทำงานที่เกื้อกูล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551; รัตนา ธนโกเศศ, 2564) การนำหลักเหล่านี้มาใช้จะทำให้บุคลากรรู้สึกได้รับการยอมรับและมีแรงจูงใจที่ดีขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญ (ชัยวัฒน์ คำแหง, 2561) ดังนั้น การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้มีระบบการบริหารที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะในบริบทของท้องถิ่นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ การบริหารที่ยึดหลักธรรมย่อมเป็นรากฐานที่มั่นคงในการเสริมสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน มีประสิทธิภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ได้แก่
 - 1) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 5 คน
 - 2) ครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 10 คน
- 1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน ได้แก่
 - 1) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 2 คน
 - 2) หัวหน้ากลุ่มอำนวยการ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 1 คน
 - 3) ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน
 - 4) นักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนดังนี้
 - 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง
 - 2) กำหนดประเด็นสำหรับการร่างแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้างต้น
 - 3) นำแบบร่างสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และ
 - 4) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์จนได้เป็นชุดคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ

- 2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้
 - 1) ร่างแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 และการประยุกต์ใช้ในบริบทของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ
 - 2) นำร่างแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และ
 - 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้
 - 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการดำเนินงานการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง
 - 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอนดังนี้
 - (1) ขออนุญาตเพื่อขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัย
 - (2) แนะนำตัว นำหนังสือส่งไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน พร้อมทั้งแนบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปด้วย เพื่อความเข้าใจและใช้เป็นข้อมูลเตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์
 - (4) ดำเนินการ

สัมภาษณ์ตามกำหนดการและสถานที่ที่ได้นัดหมายไว้ โดยมีการบันทึกภาพ บันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูล ตามประเด็นคำถามที่ได้สัมภาษณ์

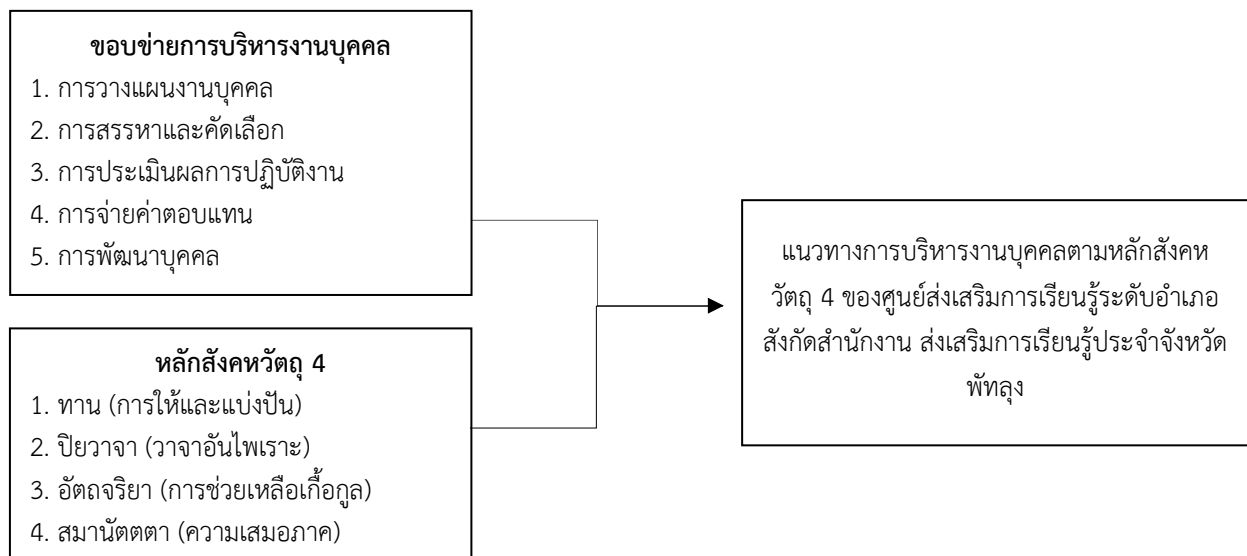
3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการศึกษาแนวทางดังนี้ 1) ขอนหนังสือเพื่อขอเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในการวิจัย 2) แนะนำตัว นำหนังสือส่งไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน พร้อมทั้งแนบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ไปด้วย เพื่อความเข้าใจและใช้เป็นข้อมูลเตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ 4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามกำหนดการและสถานที่ที่ได้นัดหมายไว้ โดยมีการบันทึกภาพ บันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลตามประเด็นคำถามที่ได้สัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคล และการศึกษาแนวทางตามหลักสังคหวัตถุ 4 ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก โดยเป็นการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และการศึกษาจากเอกสาร เพื่อให้สามารถอธิบายและนำเสนอผลการวิจัยได้อย่างครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 คน พบว่า การบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ มีการดำเนินงานใน 5 ด้านหลัก ดังนี้

1) ด้านการวางแผนงานบุคคล มีการดำเนินการวางแผนทรัพยากรบุคคลโดยคำนึงถึงตำแหน่ง หน้าที่ และจำนวนบุคลากรที่จำเป็นในแต่ละพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ภาระงานและเป้าหมายของศูนย์เป็นหลัก อย่างไรก็ตามยังพบข้อจำกัดในด้านการวิเคราะห์เชิงลึกและการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีการวางแผนด้านบุคลากรที่เน้นการคาดการณ์จำนวนและตำแหน่งที่จำเป็น โดยใช้ข้อมูลภาระงาน และโครงการต่าง ๆ เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การวางแผนยังขาดการมีส่วนร่วมจากเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง ผู้ปฏิบัติบางรายรู้สึกว่าได้ไม่มีโอกาสสะท้อนความต้องการหรือปัญหาที่แท้จริงให้เข้าสู่แผนบุคลากร

2) ด้านการสรรหาและคัดเลือก มีการสรรหาดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ควบคู่กับการประเมินสมรรถนะตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีจุดเด่นในด้านความโปร่งใสและลดความลำเอียง แต่ยังขาดกลไกในการวัดเจตคติหรือคุณธรรมพื้นฐานของผู้สมัคร โดยใช้เกณฑ์ประเมินสมรรถนะ (competency-based selection) เช่น ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การวิเคราะห์ข้อมูล และทักษะด้านการสื่อสาร อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิบางรายเสนอว่า การคัดเลือกยังขาดมิติด้านคุณธรรมและเจตคติ เช่น ความเสียสละ ความรับผิดชอบ และจิตบริการ ซึ่งล้วนสำคัญในงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และชุมชน

3) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการกำหนดดัชนีชี้วัด (KPI) ที่สอดคล้องกับพันธกิจของศูนย์ ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ซึ่งการประเมินใช้เกณฑ์ที่มีความชัดเจน โดยอิงตามเป้าหมายขององค์กรและผลลัพธ์ของงาน เช่น การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของประชาชน การจัดการข้อมูล และการให้บริการ อย่างไรก็ตาม มีความท้าทายในการให้ผลสะท้อนกลับ (feedback) อย่างสร้างสรรค์ และขาดระบบที่ช่วยให้ผู้ถูกประเมินได้พัฒนาอย่างตรงจุด บางรายรู้สึกว่าการประเมินสะท้อนบริบทการทำงานจริงในพื้นที่

4) ด้านการจ่ายค่าตอบแทน มีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นไปตามระเบียบราชการ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในภาพรวม เช่น การจ่ายตามชั่วโมงการทำงานพิเศษ หรือภารกิจเฉพาะทาง อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลหลายคนสะท้อนว่าการตอบแทนยังไม่เพียงพอต่อแรงจูงใจ โดยเฉพาะในกรณีที่เจ้าหน้าที่ต้องทำงานนอกเวลา หรือต้องรับผิดชอบหลายภารกิจพร้อมกันโดยไม่มีค่าตอบแทนเพิ่มเติม ทำให้ขาดแรงขับเคลื่อนในระยะยาว

5) ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้มีแนวโน้มสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมอบรมพัฒนาศักยภาพทั้งในรูปแบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า เช่น ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนรู้ แต่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ และโอกาสเข้าร่วมที่ไม่ทั่วถึง ทำให้บางรายรู้สึกว่ามีโอกาสพัฒนาดตนเองเท่าที่ควร

สรุปได้ว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นพ้องว่า แม้ระบบการบริหารงานบุคคลจะมีกรอบดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ยังมีข้อท้าทายของ “การบริหารที่มีมนุษยธรรม” กล่าวคือ ขาดความเข้าใจความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานจริงในระดับพื้นที่ ขาดการให้คุณค่าในความเสียสละ และขาดการสื่อสารแบบเห็นอกเห็นใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถเติมเต็มได้ด้วยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 อันได้แก่ 1) ทาน – ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือ ให้โอกาส และแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรม 2) ปิยวาจา – การสื่อสารด้วยความจริงใจและเมตตา สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกัน 3) อตถจริยา – การลงมือช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงจัง และ 4) สมานัตตตา – การปฏิบัติอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ หรือแบ่งแยก ดังนั้น หากผู้บริหารสามารถบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้เข้ากับระบบงาน จะช่วยให้การบริหารงานบุคคลมีทั้ง “ระบบ” และ “จิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์” ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือ ความผูกพัน และประสิทธิภาพที่สูงขึ้นในองค์กร

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน

บุคคล จะช่วยส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ลดความขัดแย้ง เพิ่มความร่วมมือ และสร้างความยั่งยืน ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยสามารถสรุปแนวทางในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ทาน (การให้และแบ่งปัน) เป็นแนวทางการบริหารที่ผู้บริหาร ควรมีการให้โอกาสบุคลากร ในการพัฒนาอย่างทั่วถึง สนับสนุนอุปกรณ์/งบประมาณเพื่อการเรียนรู้ การอบรม หรือแม้แต่การแบ่งปันความรู้ในทีม ซึ่งมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มองว่า ทานไม่ได้หมายถึงทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึง "การให้ความสำคัญ" และ "การให้เวลา" กับบุคลากรอย่างแท้จริง ผู้บริหารไม่ควรยึดติดกับอำนาจหรือผลประโยชน์เพื่อตนเอง

2) ปิยวาจา (วาจาอันไพเราะ) เป็นแนวทางการบริหารที่ผู้บริหาร ควรส่งเสริมการสื่อสารด้วยความเคารพและจริงใจ ใช้คำพูดให้กำลังใจ แสดงความชื่นชมต่อความสำเร็จของบุคลากร ไม่ตำหนิหรือตัดสินโดยไม่รับฟังเหตุผล ซึ่งมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มองว่า วาจาที่ดีมีพลังมากกว่าที่คิด โดยเฉพาะต่อกำลังใจของครูหรือบุคลากรที่เหนื่อยล้า การพูดด้วยเมตตาจะช่วยสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนางานได้ดีกว่าการใช้คำสั่ง

3) อตถจริยา (การช่วยเหลือเกื้อกูล) เป็นแนวทางการบริหารที่ผู้บริหารควรทำงานเคียงข้างกับบุคลากรในการกิจสำคัญ เช่น การจัดกิจกรรมชุมชน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ควรเป็นแบบอย่างในการเสียสละเพื่อองค์กร ซึ่งมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มองว่า หากผู้บริหารเป็นเพียง "ผู้สั่ง" แต่ไม่เคย "ลงมือร่วม" จะไม่สามารถสร้างความศรัทธาในหมู่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจะสร้างความรู้สึกร่วมกัน

4) สมานัตตตา (ความเสมอภาค) เป็นแนวทางการบริหารที่ผู้บริหาร ควรมีการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงศักยภาพ ซึ่งมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มองว่า ความยุติธรรมเป็นพื้นฐานของความไว้วางใจ หากผู้บริหารลำเอียงหรือให้สิทธิพิเศษเฉพาะกลุ่ม จะทำให้เกิดความรู้สึกไม่เป็นธรรมและลดทอนขวัญกำลังใจ

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการบริหารงานบุคคลก่อนและหลังการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4

ด้านการบริหารงานบุคคล	ก่อนการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4	หลังการประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4
1. ทาน (การให้)	การสนับสนุนทรัพยากรไม่ทั่วถึง มีการเลือกปฏิบัติในการจัดสรรงบประมาณและโอกาสพัฒนา	สนับสนุนอย่างเท่าเทียม มีการแบ่งปันโอกาส ทรัพยากร และความรู้ เพื่อส่งเสริมทุกคน
2. ปิยวาจา (วาจาดี)	การสื่อสารภายในองค์กรขาดความจริงใจ หรือใช้คำพูดเชิงลบ ส่งผลต่อกำลังใจ	ผู้บริหารและบุคลากรใช้คำพูดสร้างสรรค์ จริงใจ เกื้อกูล เพิ่มความสัมพันธ์อันดี
3. อตถจริยา (การช่วยเหลือ)	ผู้บริหารแยกตัวจากงานภาคสนาม/งานปฏิบัติ ทำให้บุคลากรรู้สึกถูกทอดทิ้ง	ผู้บริหารมีส่วนร่วมและลงมือช่วยเหลือจริงจัง ทำให้เกิดแรงศรัทธาและความร่วมแรงร่วมใจ
4. สมานัตตตา (ความเสมอภาค)	มีลักษณะเลือกปฏิบัติ ยกเว้นบางกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยุติธรรมในองค์กร	ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเท่าเทียม โปร่งใส สร้างความไว้วางใจและความสามัคคี
ผลกระทบรวม	ความขัดแย้งภายในองค์กร บุคลากรขาดขวัญกำลังใจและไม่ร่วมมืออย่างเต็มที่	บรรยากาศการทำงานดีขึ้น มีความร่วมมือสูง บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ภายใต้สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง ประสบความสำเร็จในการพัฒนาบุคลากรและสร้างความร่วมมือภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง โดยมีระบบการบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากรและให้ความสำคัญกับการสรรหาบุคลากรที่มีคุณธรรมเหมาะสมกับบริบทองค์กร องค์กรประกอบสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จดังกล่าว คือ การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ของพระพุทธศาสนาเข้าสู่กระบวนการบริหารงานบุคคล ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และความสัมพันธ์อันดีในที่ทำงาน ส่งผลให้บุคลากรมีความรับผิดชอบและพึงพอใจในงานมากยิ่งขึ้น

เพื่อต่อยอดแนวทางดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวทางการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อ “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อยกระดับการบริหารงานบุคคลอย่างมีคุณธรรม” โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 และการนำไปใช้ในการบริหารงานบุคคล 2) พัฒนาทักษะการบริหารเชิงคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่มีความเอื้อเพื่อ สมานฉันท์ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของการอบรมประกอบด้วย 3 ระดับ คือ ผู้อำนวยการศูนย์ฯ หัวหน้าฝ่ายบุคคล และผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่ดูแลงานบริหาร โดยการอบรมใช้เวลาทั้งสิ้น 2 วัน ภายใต้รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ทั้งการบรรยาย เวทีอภิปราย กรณีศึกษา และการระดมสมอง เพื่อเสริมความเข้าใจและฝึกฝนการประยุกต์ใช้จริง

ในวันแรก ผู้เข้าอบรมจะได้เรียนรู้หลักสังคหวัตถุ 4 ผ่านการบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ปัญหาในหน่วยงาน และฝึกการประยุกต์ใช้ “ทาน” และ “ปิยวาจา” ผ่านกิจกรรมจำลองสถานการณ์ พร้อมทั้งเวทีอภิปราย ออกแบบการสื่อสารที่อบอุ่นในองค์กร ส่วนวันที่สองจะเน้นการใช้ “อติจริยา” และ “สมานัตตตา” ผ่านกรณีศึกษา และกิจกรรมการมีส่วนร่วม ก่อนเข้าสู่กระบวนการวางแผนนำหลักธรรมไปใช้จริงและนำเสนอผลงาน พร้อมรับข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์

สื่อและวัสดุประกอบการอบรม ได้แก่ คู่มือผู้เข้าอบรม แบบประเมินก่อน-หลัง แบบฟอร์มวางแผน (Action Plan) และกรณีศึกษาหรือคลิปวิดีโอประกอบ ทั้งนี้ยังมีแนวทางติดตามผล 3 รูปแบบ ได้แก่ การติดตามการนำหลักธรรมไปใช้ภายใน 3 เดือน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบออนไลน์ (KM) และการส่งรายงานผลเบื้องต้น เพื่อให้ผลลัพธ์ของการอบรมเกิดความยั่งยืนและนำไปใช้ได้จริงในบริบทขององค์กร

อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง พบว่า ถึงแม้ระบบการบริหารงานบุคคลในระดับหน่วยงานราชการจะมีกรอบนโยบายและขั้นตอนปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น การวางแผนอัตรากำลัง การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง แต่ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารที่อิงกับ “ระบบเพียงอย่างเดียว” ยังไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพจริงของการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในมิติของ ความรู้สึก ความผูกพัน และแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งมีขาดการให้คุณค่าในความเสียสละ ขาดการสื่อสารแบบมีเมตตา และขาดความเข้าใจบริบทของบุคลากรในระดับปฏิบัติการ เช่นเดียวกับ นพดล จัตุรงค์ และคณะ (2567) กล่าวว่า สภาพการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพบว่า การดำเนินการแต่ละงานทั้ง 9 งาน เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด แต่ผู้ปฏิบัติยังขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีแนวปฏิบัติที่หลากหลายและมีจำนวนมาก ประกอบกับบางภารกิจงานมีกฎระเบียบที่มีการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติได้สอดคล้อง

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง พบว่า การบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพัทลุง ประสบผลสำเร็จในการสร้างความร่วมมือและพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยมีการวางแผนงานบุคคลที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากรและมีการสรรหาบุคลากรที่มีคุณธรรมและเหมาะสมกับองค์กร สิ่งเหล่านี้ช่วยให้บุคลากรมีความรับผิดชอบในการทำงานมากขึ้น และมีความพึงพอใจในองค์กรสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการบริหารงานบุคคล ทำให้มีการเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการวางแผนและการดำเนินการ รวมถึงการใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการ ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรและสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ เสริมศิริ อินทรวาสดี (2561) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิให้

ความเห็นตรงกันว่า การใช้หลักธรรมดังกล่าวไม่ได้ขัดแย้งกับกรอบของระบบราชการ แต่กลับเป็นกลไกเสริมที่ช่วยให้กระบวนการบริหารงานบุคคลมีความ “อ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ” และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Greenleaf (2002) เรื่อง “ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้” (Servant Leadership) ที่ระบุว่า ผู้นำที่ดีไม่ใช่เพียงผู้ควบคุม แต่ต้องเป็นผู้ฟัง เข้าใจ และพร้อมสนับสนุนการเติบโตของผู้อื่น ซึ่งหลักสังคหวัตถุ 4 นั้นสะท้อนแนวคิดนี้อย่างลึกซึ้ง เช่นเดียวกับแนวคิดของ McGregor (1960) ที่กล่าวถึง “มโนทัศน์มนุษย์เชิงบวก” ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารงานบุคคลอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับระบบราชการและองค์กรการศึกษา โดยเฉพาะในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอที่มีภารกิจใกล้ชิดกับชุมชนและความหลากหลายของบุคลากร หากผู้บริหารสามารถบูรณาการหลักธรรมนี้เข้าสู่งานประจำวัน จะช่วยส่งเสริมความเข้าใจอันดี ความสัมพันธ์เชิงบวก และความผูกพันในองค์กร ซึ่งนำไปสู่ การบริหารงานบุคคลที่มีคุณภาพ มีมนุษยธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานระดับจังหวัด เช่น สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด ควรบรรจุ หลักสังคหวัตถุ 4 ไว้ในกรอบแนวทางการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นทางการ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการบริหารที่มีมนุษยธรรมและสร้างความผูกพันในองค์กร

1.2 ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด ควรจัดให้มี แผนนโยบายและหลักเกณฑ์กลาง สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่เปิดโอกาสให้มีการสะท้อนความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา และมีการเสริมแรงใจในรูปแบบที่ไม่ใช่เพียงคำตอบแทน

1.3 ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัด ควรมีนโยบายสนับสนุนการอบรมผู้บริหารในระดับพื้นที่ ให้เข้าใจและสามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหาร โดยเฉพาะในหน่วยงานที่มีบทบาทในการพัฒนาคนและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ผู้บริหารของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ ควรนำ แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้จริง เช่น การพูดคุยรับฟังความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และการสร้างบรรยากาศแห่งความเข้าใจในการทำงาน

2.2 ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ที่เน้นการจำลองสถานการณ์ (case-based learning) เพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรเข้าใจวิธีการนำหลักธรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง

2.3 หน่วยงานควรพิจารณาจัดทำ คู่มือหรือแนวปฏิบัติ (Guideline) สำหรับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในกระบวนการบริหาร เช่น การวางแผน การสรรหา การประเมิน และการพัฒนา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น เช่น ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในจังหวัดอื่นหรือหน่วยงานอื่นในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการบริหารงานบุคคลและผลลัพธ์ของการใช้หลักสังคหวัตถุ 4

3.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่าง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 กับระดับความพึงพอใจ ความผูกพันในองค์กร และประสิทธิภาพในการทำงาน

3.3 ควรวิจัยเพิ่มเติมในรูปแบบ วิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยประเมินผล (Evaluation Research) เพื่อติดตามผลระยะยาวของการนำแนวทางนี้ไปใช้จริง ว่ามีผลต่อความยั่งยืนในการบริหารงานบุคคลหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. สืบค้นจาก http://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf.
- ชนิตา เมืองเฟือก. (2555). ปัญหาในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ชัยวัฒน์ คำแหง. (2561). การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- นพดล จัตรงค์, อีระพงษ์ สมเขาใหญ่ และพระครูประโชติกิจจาภรณ์. (2567). การพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(4), 293-302.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2545). สังคหวัตถุธรรมเพื่อสังคมใหม่. กรุงเทพฯ:ธรรมสภา.
- รัตนา ธนโกเศศ. (2564). การบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจของครู. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- ศิดดารัตน์ เทพเสนา, พระครูพิจิตรศุภการ และมะลิวัลย์ โยธารักษ์. (2567). การบริหารงานวิชาการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนในศูนย์ประสานงานการศึกษา อำเภอดงตาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพังงา. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(4), 337-348.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). รายงานการวิเคราะห์ภาระงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. สืบค้นจาก <https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/04/%E0%B8%9E.%E0%B8%A3.%E0%B8%9A.%E0%B8%AA%E0%B9%88%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%AA%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%89-%E0%B8%9E.%E0%B8%A8.-2566.pdf>.
- สุบิน ไชยยะ. (2560). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสริมศิริ อินทรวาสต์. (2561). จิตวิญญาณแห่งการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาผู้นำ.
- Greenleaf, R. K. (2002). *Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness*. New York: Paulist Press.
- McGregor, D. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw-Hill.

Information Perception Behavior and Political Participation of Students in Public Administration Program, Northeastern University, in the Digital Era via Social Media

Witoon Weerasin

Northeastern University, Thailand

Corresponding author. E-mail: witoon.wee@neu.ac.th

ABSTRACT

The study aims to 1) examine the level of political information perception behavior among students in the Bachelor of Public Administration program at Northeastern University in the digital age through social media, and 2) investigate the level of political participation among students in the Bachelor of Public Administration program at Northeastern University in the digital age through social media. This is a quantitative research study with a sample group of 92 students from the Bachelor of Public Administration program. The research tools used include questionnaires, and the statistical methods for data analysis include mean and standard deviation. The research findings reveal that 1) the behavior of students in perceiving political information through social media is generally at a high level. When considering individual items, the average scores ranked from highest to lowest are as follows: information seeking, information perception, devices used for information perception, duration of information perception, and the lowest being experience. 2) The level of political participation among students in the digital age is generally at a moderate level. When examining individual items, the average scores ranked from highest to lowest are as follows: exercising voting rights, participating in political activities, student political participation, establishing and being a member of political groups, and the lowest being political demonstrations and movements.

Keywords: Information Perception Behavior, Political Participation, Digital Age, Social Media

พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์

วิฑูรย์ วีรศิลป์

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทย

Corresponding author. E-mail: witoon.wee@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมของนักศึกษาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ จัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ พบว่า การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระยะเวลาการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และน้อยที่สุดคือประสบการณ์ 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ จัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา การจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และน้อยที่สุดคือการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ยุคดิจิทัล, สื่อสังคมออนไลน์

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม โดยถูกนำมาใช้ในภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดต้นทุน และสร้างความสามารถในการแข่งขัน (เสถียร เชยประทีป, 2551) การพัฒนาด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบสื่อสารไร้สายทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ส่งผลให้เข้าสู่ยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมพลเมืองโดยเฉพาะในการสื่อสารทางการเมือง ในช่วงการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2562 นักการเมืองได้ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, Instagram, YouTube และ TikTok ในการรณรงค์และเผยแพร่นโยบาย (คนากร คงประทีป, 2562) การสื่อสารออนไลน์จึงไม่เพียงช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา แต่ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การแสดงออกทางความคิดเห็นและการอภิปราย (มัทนา เจริญวงศ์, 2552)

ปัญหาการสื่อสารทางการเมืองในไทยมีหลายด้าน เช่น การครอบงำสื่อ, จริยธรรมของผู้ใช้สื่อ, และคุณภาพของบุคลากรในสื่อมวลชน ซึ่งในบริบทของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นกระบวนการสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งผลต่อชีวิตของตน โดยความคิดเห็นเหล่านี้จะถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ (พระมหากวีพงษ์ ธรรม

ปาโล (วิเศษสังข์) และคณะ, 2568) การสื่อสารทางการเมืองเป็นกลไกที่ผสมผสานความรู้ด้านการเมืองกับการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และกระตุ้นจิตสำนึกทางการเมืองในประชาชน โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือผู้ส่งสาร สาร และผู้รับสาร ซึ่งต้องมีความเข้าใจและทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (สะถิระ เผือกประพันธุ์, 2554) รูปแบบการสื่อสารทางการเมืองในไทยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะเมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการเชื่อมโยงสังคมและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ พระมหาชานนท์ โชติวณโณ (แผงบุญ) และคณะ (2568) ยังเสนอแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองตามหลักสุจริตธรรมเพื่อการเลือกตั้ง เช่น การมีความซื่อสัตย์ต่อกฎระเบียบ, การนำเสนอความรู้โดยยึดหลักความจริง, และการให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่กลุ่มชาติพันธุ์ในการตัดสินใจทางการเมือง

จากบริบทดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในยุคดิจิทัล โดยมุ่งหวังที่จะวิเคราะห์ระดับการรับรู้และการมีส่วนร่วมของกลุ่มนักศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองให้ตรงกับความต้องการและบริบทของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและอาชีพ คุณลักษณะของบัณฑิตที่มีทักษะในการใช้สารสนเทศสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ชั้นปี ที่ 1-4 จำนวน 120 คน (สำนักมาตรฐานวิชาการและทะเบียนม, 2567) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป (Krejcie & Morgan, 1970) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 92 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และ ระดับชั้นการศึกษา (ชั้นปี) โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายปิดให้เลือกตอบ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 5 ด้าน ประกอบด้วย การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ระยะเวลาการรับข่าวสาร และอุปกรณ์ที่ใช้การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย การใช้สิทธิเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง การจัดตั้ง และเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และสร้างเครื่องมือประเภทแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถาม โดยการกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual framework) ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale)

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามเสนอให้กับผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาจำนวน 3 คนเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ปรากฏว่าข้อคำถามทุกข้อผ่านเกณฑ์มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า .60 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนแล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบเพื่อวัดค่าความน่าเชื่อถือ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .736 (Sekaran & Bougie, 2016)

ขั้นตอนที่ 4 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจาก 2 แหล่ง ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมมาจากแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 คน โดยขออนุมัติจากผู้บริหารและหัวหน้าสาขาทำการเก็บข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ ต่างๆ และข้อมูลจากเว็บไซต์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษา ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นรายข้อ รายด้าน และภาพรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วนำไปเทียบกับคะแนนของเบสท์ (Best & Kahn 1993) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.60 - 5.00 หมายถึง พฤติกรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.60 - 4.59 หมายถึง พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.60 - 3.59 หมายถึง พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.60 - 2.59 หมายถึง พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.59 หมายถึง พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ในยุคดิจิทัล เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) แล้วนำไปเทียบกับคะแนนของเบสท์ (Best & Kahn 1993) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.60 - 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.60 - 4.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

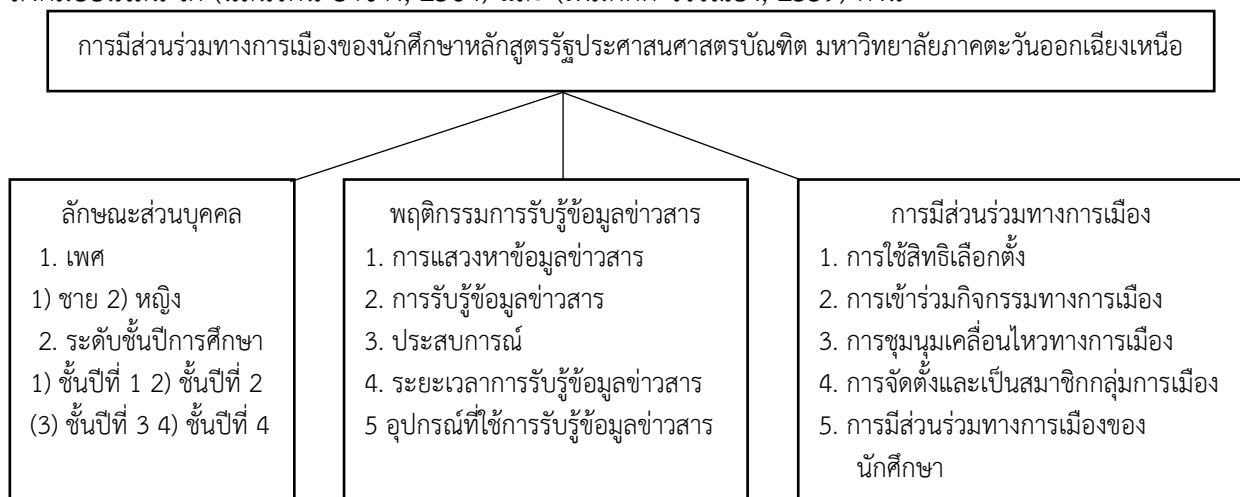
ค่าเฉลี่ย 2.60 - 3.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.60 - 2.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.59 หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับน้อยที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี แล้วนำมาสกัดออกมาเป็นกรอบการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้ (นลินรัตน์ อ่ำช้าง, 2564) และ (เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง, 2559) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.60 เพศหญิง ร้อยละ 42.40 เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้น จัดเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 33.70 ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 29.40 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 22.80 และน้อยที่สุด ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 14.10 ตามลำดับ

1. ระดับพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมและรายด้าน

พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
1. การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร	4.99	0.10	มากที่สุด	1
2. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4.43	0.49	มาก	2
3. ประสพการณ์	3.35	0.67	ปานกลาง	5
4. ระยะเวลาการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4.25	0.56	มาก	4
5. อุปกรณ์ที่ใช้การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4.41	0.61	มาก	3
รวม	4.28	0.48	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.99$, S.D. = 0.10) รองลงมา คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.49) อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.61) ระยะเวลาการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.56) และน้อยที่สุดคือ ประสพการณ์ ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.67)

2. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับที่
1. การใช้สิทธิเลือกตั้ง	4.98	0.10	มากที่สุด	1
2. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	3.10	0.88	ปานกลาง	2
3. การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง	1.70	0.92	น้อย	5
4. การจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง	1.70	0.94	น้อย	4
5. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา	3.01	0.81	ปานกลาง	3
รวม	3.05	0.73	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จัดเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.10) รองลงมา คือ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 0.88) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ($\bar{X} = 3.01$, S.D. = 0.81) การจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง ($\bar{X} = 1.70$, S.D. = 0.94) และ น้อยที่สุดคือ การชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ($\bar{X} = 1.70$, S.D. = 0.92)

อภิปรายผล

พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของนักศึกษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเกิดจากการที่นักศึกษาเรียนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการปกครอง ประกอบกับนิสัยการใช้เทคโนโลยีเพื่อเลือกรับข้อมูลข่าวสาร ทำให้นักศึกษามีแนวโน้มที่จะเลือกเสพสื่อหรือข่าวสารจากแหล่งที่ตนให้ความสนใจ หรือจากแหล่งที่สะท้อนความคิดเห็นและทัศนคติที่สอดคล้องกับตนเอง ในขณะเดียวกันก็มักหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารที่ขัดแย้งกับความเชื่อเดิม ทั้งนี้เนื่องจากการรับข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติที่มีอยู่เดิม อาจส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลทางจิตใจ แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับ สืบแสง แสงทอง (2564) ที่พบว่า การรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มเจนเอเรชัน Y ในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในด้านการรับข่าวสารที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการรับประสบการณ์ การค้นหาข้อมูล และระยะเวลาในการรับข่าวสารตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือประเภทของอุปกรณ์ที่ใช้ในการรับข่าวสาร และยังสอดคล้องกับ ตรีรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล (2565) พบว่า การรับข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านการรับ การค้นหา และระยะเวลาอยู่ในระดับดี สำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ในยุคดิจิทัล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นเพราะนักศึกษายังอยู่ในช่วงเรียน และไม่มีกิจกรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมมากนัก เช่น การรณรงค์ การประกาศนโยบาย หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง อย่างไรก็ตาม การมีเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาททำให้สามารถสื่อสารข้อมูลทางการเมืองได้สะดวกยิ่งขึ้น ทุกที่ทุกเวลา ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ อีกทั้ง ภัณฑัญญ์เสียงใหญ่ (2567) พบว่า โดยรวมแล้ว นักศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าเป็นนักศึกษา ปีที่ 4 ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด เนื่องจากต้องค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องของการศึกษา และการทำงานวิจัย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ในยุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษา อายุครบที่มีสิทธิในการเลือกตั้ง และบางคนไปเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ประกอบกับวิชาที่นักศึกษาเรียนเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมืองการปกครอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การแสวงหาข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ดังนั้น ควรส่งเสริมการเลือกตั้งทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้ดียิ่งๆ ขึ้น และการเลือกรับสื่อที่เป็นประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การแสวงหาข้อมูลข่าวสารมากที่สุด ดังนั้น ควรศึกษาและเปรียบเทียบสื่อสังคมออนไลน์แต่ละสื่อ ว่าสื่อใดเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด และง่ายต่อการสื่อสาร การรับสาร

2.2 ควรศึกษาข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มเติม อาจมีการสัมภาษณ์ร่วมด้วย เพื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาประกอบกับข้อมูลจากแบบสอบถาม ให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วน สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดกลยุทธ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ เสี่ยงใหญ่. (2567). การตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 7(1), 72-83.
- คณากร คงประทีป. (2562). ปัจจัยการนำเสนอของพรรคการเมืองและการรับรู้ของประชาชนผ่านสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกพรรคการเมือง ปี 2562 ในกรุงเทพมหานคร. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).
- ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล. (2565). การเปิดรับสื่อและการรับรู้ข่าวสารในสื่อออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9 และระดับนานาชาติครั้งที่ 7 มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (น. 631-644). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- นลินรัตน์ อ่ำช้าง. (2564). การรับรู้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์กับภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยบูรพา ในมุมมองของนิสิต. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- พระมหากวีพงษ์ ธรรมปาโล (วิเศษสังข์), สุรพล พรหมกุล และสุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา. (2568). พุทธวิธีสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลรุ่งระวี อำเภอโนนน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ. *Journal of Spatial Development and Policy*, 3(2), 93-102.
- พระมหาชานนท์ โชติวณโณ (แฝงบุญ), สุรพล พรหมกุล และสุธิพงษ์ สวัสดิ์ทา. (2568) พฤติกรรมทางการเมืองเชิงพุทธในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี. *Journal of Spatial Development and Policy*, 3(2), 83-92.
- เพิ่มศักดิ์ วรรณยิ่ง. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการวิจัย ฉบับบัณฑิต ศึกษาศาสตร์. 5(1).151-152.
- มัทนา เจริญวงศ์. (2552). ความหลงของความจริง เรื่องจริงของข่าวการเมือง. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 26 (1), 43-59.
- สระธิระ เผือกประพันธุ์. (2554). การสื่อสารทางการเมืองของนายอุทัย พิมพ์ใจชน : ศึกษาในห้วงระหว่างปี พ.ศ. 2512-2549. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักมาตรฐานวิชาการและทะเบียน. (2567). นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ชั้นปี ที่ 1-4. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- สีบแสง แสงทอง. (2564). การเปิดรับข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของเจนเอเรชันวาย ในเขตกรุงเทพมหานคร. (นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, , มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- เสถียร เขยประทับ. (2551). การสื่อสาร การเมือง และประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว. กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (1993). *Research in education*. (7th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D. W. (1970). Determination sample size for research activities. *Education and Psychology Measurement*, 30(3), 607–610.
- Sekaran & Bougie, (2016). *Research Methods for Business: A Skill Building Approach*. New Jersey: John Wiley & Sons.

An analysis of political freedom of the people of Khon Kaen municipality district 4

Pootthathida Dilokkunlayakul^{1*} Chakkapan Wongpornpavan¹ and Jaras Leeka¹

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

*Corresponding author. E-mail: Pootthathida@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to 1) study the concept of freedom in political philosophy, 2) examine the political freedom of the people in Khon Kaen Municipality District 4, and 3) analyze the political freedom of the people in Khon Kaen Municipality District 4. This study is qualitative research, utilizing data from primary and secondary sources as well as related research. A total of 30 participants were involved, and the data was analyzed descriptively using inductive methods. The research findings indicate that 1) freedom in political philosophy is the individual's right to express opinions, vote, and participate in political decision-making without being restricted by the state or other powers. This concept is crucial in creating a society that is equal and just. Political freedom is the foundation of democracy and human rights, which must be protected and promoted. Therefore, the development of political freedom plays a significant role in strengthening an equitable and democratic society. 2) The political freedom of the people in Khon Kaen Municipality District 4 is a fundamental right that allows individuals to express opinions and participate in political decision-making processes without interference from the state or external powers. Participation in electoral activities and expressing opinions on local policies are vital components in strengthening democracy in this area. Protecting political rights and freedoms thus enhances the strength of society and the governance system. 3) The analysis of the political freedom of the people in Khon Kaen Municipality District 4 highlights the rights to express opinions, vote, and participate in political decision-making processes. Although there are opportunities to access information and engage in political activities, there are still certain limitations that may prevent some groups of people from fully expressing their opinions or participating. Therefore, promoting and protecting political freedom is essential for developing local democracy and building trust between the public and the government.

Keywords: Political Freedom, Civil Liberties, Political Philosophy

การวิเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4

พุทธธิดา ดิลกกล้ากุล^{1*} จักรพรรณ วงศ์พรพจน์¹ และ จรัส ลีกา¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: Pootthathida@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมือง 2) เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4 และ 3) สังเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4 เป็นการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากปฐมภูมิ ทุตติภูมิ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสังเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี ผลการวิจัยพบว่า (1) เสรีภาพในปรัชญาการเมืองหมายถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยไม่ถูกรัฐหรืออำนาจอื่นเข้ามาควบคุม แนวคิดนี้ถือเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนที่มุ่งเน้นความเท่าเทียม ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในสังคม (2) เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 สะท้อนให้เห็นถึงสิทธิในการเข้าร่วมการเลือกตั้ง แสดงความเห็นต่อประเด็นสาธารณะ และมีบทบาทในการกำหนดทิศทางนโยบายท้องถิ่น โดยไม่ถูกแทรกแซงจากอำนาจรัฐหรือกลุ่มมีอิทธิพล ซึ่งเป็นสัญญาณของความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น (3) อย่างไรก็ตาม แม้ประชาชนมีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสามารถแสดงความคิดเห็นได้บ้าง แต่ยังมีข้อจำกัดด้านช่องทางการสื่อสาร การรับรู้ทางการเมือง และระดับความตื่นตัวของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้บางกลุ่มไม่สามารถใช้สิทธิได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพทางการเมืองอย่างเป็นระบบจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่น และสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เสรีภาพทางการเมือง, เสรีภาพของประชาชน, ปรัชญาการเมือง

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์มีรากฐานมาตั้งแต่ยุคกรีก โดยอริสโตเติลมองว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และเสรีภาพของมนุษย์ต้องอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติ โดยใช้เหตุผลเป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (สมหมาย สุขเกษม, 2560) แนวคิดของรุสโซซอดคล้องกับอริสโตเติล โดยเชื่อว่าเสรีภาพต้องมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน ไม่ใช่การกระทำตามอำเภอใจ แต่ต้องสัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ (จิตติ มงคลชัยอรัญ, 2562) แนวคิดนี้ยังเชื่อมโยงกับจอห์น สจวร์ต มิลล์ ซึ่งเห็นว่าการแสดงออกอย่างเสรีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความจริงผ่าน “ตลาดเสรีของความคิด” (โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์, 2561)

ขณะเดียวกัน โทมัส ฮอบส์มองว่าเสรีภาพในภาวะธรรมชาติแม้จะไร้ขอบเขต แต่กลับนำไปสู่ความวุ่นวาย จึงจำเป็นต้องมี “สัญญาประชาคม” เพื่อจำกัดเสรีภาพบางส่วนและสร้างระเบียบสังคม (พระมหาประสาท ปรีชาโน (แก้วเกตุพงษ์) และคณะ, 2561) แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักการในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเน้นให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยสิทธิคือสิ่งที่กฎหมายรับรองให้สามารถเรียกร้องได้ ส่วนเสรีภาพคือการกระทำโดยไม่ถูกรบกวน (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2564; กิตติวัฒน์ ศรีสุข, 2565; สมชาย จันทรเจริญ, 2566)

นอกจากนี้ เสรีภาพทางการเมืองถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย เช่น การเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การรวมกลุ่ม หรือการติดต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งช่วยเพิ่มอิทธิพลของประชาชนต่อการกำหนดนโยบาย แม้การเลือกตั้งจะมีข้อจำกัดด้านความถี่ แต่การมีส่วนร่วมในรูปแบบอื่นสามารถเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวได้ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการใช้เสรีภาพอย่างหลากหลาย ทั้งภายในกรอบกฎหมายและโดยการเคลื่อนไหวในระดับท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การรณรงค์ รวมถึงการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561)

จากความสำคัญของแนวคิดเสรีภาพทางการเมืองดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาในหัวข้อ “การวิเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4” เพื่อศึกษาการใช้เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว โดยคาดหวังว่างานวิจัยนี้จะสามารถตอบ และเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมือง
2. เพื่อศึกษาเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4
3. เพื่อเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสารซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร (Documentaries) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และหนังสือปรัชญาเกี่ยวกับเสรีภาพทางการเมือง

2) การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเสรีภาพทางการเมือง เอกสาร ตำรา ปี สมหมาย สุขเกษม. (2560), โสรัจจ์ หงศ์ลดารมณ. (2561), สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2564), ชุมพล เฟ่งศิริ. (2564)., พระสิทธิกันต์ สุ่มเฒ (โพธิ์ศรีเรือง). (2566). พระกันตภณ สิริธมโม (ศรีขอ). (2566), ด้านวารสาร ปี พระมหาประภาส ปรีชาโน (แก้วเกตุพงษ์) และคณะ. (2561), จิตติ มงคลชัยอรัญ. (2562), สุมาลี บุญเรือง และพระอโณทัย กตปุณโย (อุ้นเรือน). (2563), สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2564), กิตติวัฒน์ ศรีสุข. (2565), สมชาย จันทร์เจริญ. (2566).

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องเสรีภาพทางการเมืองแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบเนื้อหาว่าได้คำตอบครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการ และผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลในลักษณะ 3 เสา ได้แก่ เอกสารวิชาการ งานวิจัย และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ และตรวจสอบว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการวิเคราะห์และตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้หรือไม่ จากนั้นจึงนำมาจัดระเบียบข้อมูล และเรียบเรียงข้อมูลตามโครงสร้างเนื้อหาในสารบัญ

2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลเอกสารด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการจำแนกจัดประเภทข้อมูล เปรียบเทียบ การตีความ สังเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ

การหาข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) และการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อตอบ
วัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

จากการวิจัย พบว่า

1. แนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมือง

จากสังเคราะห์แนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมือง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว
ซึ่งมีผลการวิจัยแบ่งเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 วิวัฒนาการของแนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมือง พบว่า แนวคิดเรื่องเสรีภาพในปรัชญา
การเมือง ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตามบริบทของแต่ละยุคสมัย เริ่มตั้งแต่กรีกโบราณ โดยอริสโตเติลมองว่าเสรีภาพ
คือธรรมชาติของมนุษย์ที่มีเหตุผลและสามารถเลือกกระทำตามหลักจริยธรรม ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของเสรีภาพ
เชิงศีลธรรม ต่อมาในยุคกลาง เริ่มมีการเรียกร้องเสรีภาพทางการเมืองผ่านเหตุการณ์สำคัญ เช่น การประชุม
Cortes von León ที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ เสรีภาพได้รับการ
ขยายความไปสู่ด้านศิลปะ ศาสนา และการศึกษา โดยเชื่อมโยงกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เข้าสู่ยุคแห่งเหตุผลใน
ศตวรรษที่ 17-18 ปรัชญาเสรีนิยมของจอห์น ล็อก และรูสโซ (โสรจ หงส์ดารมณ, 2561) เน้นสิทธิในชีวิต
เสรีภาพ และทรัพย์สิน ซึ่งรัฐต้องปกป้องผ่าน “สัญญาประชาคม” ต่อมาในยุคเสรีภาพสมัยใหม่ เสรีภาพได้รับการ
รับรองผ่านเอกสารสำคัญ เช่น Magna Carta และปฏิญญาสิทธิ ซึ่งถือเป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐอย่าง
ชัดเจน แนวคิดประโยชน์นิยมโดยจอห์น สจวร์ต มิลล์ มองว่าเสรีภาพเป็นเงื่อนไขของความสุขและการพัฒนา
สังคม โดยเฉพาะเสรีภาพทางความคิดและการแสดงออก ขณะที่ในยุคประชาธิปไตยสมัยใหม่ เสรีภาพถูกขยายให้
ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต และเชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชน โดยมีกรอบกฎหมายควบคุมเพื่อปกป้องทั้งสิทธิส่วนบุคคล
และผลประโยชน์ส่วนรวม เสรีภาพจึงเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงในทุกยุคทุกสมัย

1.2 อุดมการณ์ของเสรีภาพในปรัชญาการเมือง พบว่า แนวคิดเรื่องเสรีภาพในปรัชญาการเมืองได้
สะท้อนผ่านมุมมองของนักปรัชญาคลาสสิกและสมัยใหม่อย่างลึกซึ้ง โดยเริ่มจากโสเครตีส ผู้เชื่อว่าเสรีภาพคือการ
แสวงหาความรู้และใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและยุติธรรม การมีเสรีภาพจึงไม่ใช่การทำตามใจตน
แต่ต้องอยู่ภายใต้หลักเหตุผล และควบคุมไว้กับความรับผิดชอบต่อสังคม อริสโตเติลต่อยอดแนวคิดนี้ โดยเสนอว่า
เสรีภาพคือการมีชีวิตตามคุณธรรม และมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เสรีภาพต้องควบคุมด้วย
กฎหมายและนำไปสู่การใช้ชีวิตที่ดีในยุคใหม่ จอห์น ล็อก มองว่าเสรีภาพคือสิทธิในการดำเนินชีวิตโดยไม่ถูกรุกล้ำ
จากรัฐหรือผู้อื่น トラบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยเน้นสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินที่เป็นสิทธิ
ธรรมชาติของมนุษย์ รัฐจึงมีหน้าที่ปกป้องสิทธิเหล่านี้ผ่านระบบกฎหมายที่ประชาชนยอมรับ ขณะที่ จอห์น สจวร์ต
มิลล์ เสนอว่าเสรีภาพคือการกระทำตามความต้องการของตนเอง ภายใต้เงื่อนไขว่าไม่กระทบสิทธิของผู้อื่น มิลล์ให้
ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิด ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการพัฒนาสังคมและบรรลุ “ความสุข
สูงสุด” โดยรวม ซึ่งทั้ง 4 แนวคิดแม้มีบริบทต่างกัน แต่ล้วนเห็นว่าเสรีภาพต้องควบคู่กับความรับผิดชอบต่อ
ไม่ใช่ว่าการปลดปล่อยอย่างไร้ขอบเขต แต่เป็นกลไกที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีเหตุผล และสามารถอยู่
ร่วมกันในสังคมอย่างยั่งยืนภายใต้ระบอบที่เคารพสิทธิของทุกคน

1.3 หลักการของเสรีภาพในปรัชญาการเมือง พบว่า แนวคิดเรื่องเสรีภาพในปรัชญาการเมืองได้พัฒนา
เป็นหลักการสำคัญที่ส่งผลต่อโครงสร้างและการดำเนินงานของสังคมประชาธิปไตย โดยหลักการแรกคือ “เสรีภาพ
ภายใต้กฎหมาย” ซึ่งจอห์น ล็อก และมองเตสกีเอนเน้นว่า เสรีภาพต้องอยู่ภายใต้หลักนิติธรรม มีรัฐธรรมนูญเป็น
กฎหมายสูงสุด และอำนาจรัฐต้องถูกจำกัดเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชน ถัดมาคือ “เสรีภาพในการเลือก”
ตามแนวคิดเสรีนิยมของจอห์น สจวร์ต มิลล์ ที่เน้นสิทธิของปัจเจกในการเลือกวิถีชีวิต เช่น อาชีพ ศาสนา หรือการ

ดูแลสุขภาพตนเอง ในด้าน “เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น” นักปรัชญาอย่างวอลแตร์ และเจอรเกน ฮาเบอร์ มาส ต่างยืนยันถึงความสำคัญของการแสดงออกทางความคิดโดยไม่ถูกคุกคาม ทั้งในรูปแบบการพูด การเขียน และเสรีภาพของสื่อมวลชน หลักการนี้เชื่อมโยงกับเสรีภาพทางการเมือง เช่น “การเลือกผู้นำและการปกครอง” ซึ่งรุสโซและฮอบส์เสนอว่าประชาชนควรมีสติในการเลือกตั้งและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐ อันเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย สุดท้ายคือ “เสรีภาพที่สัมพันธ์กับความยุติธรรม” ที่จอห์น รอลส์กล่าวถึง ผ่านแนวคิดความยุติธรรมเชิงสังคม โดยเชื่อว่าเสรีภาพจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อทุกคนเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม การมีระบบสวัสดิการสังคมจึงจำเป็นต่อการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมเสรีภาพที่แท้จริงในสังคม เสรีภาพทั้ง 5 ด้านนี้จึงไม่ใช่เพียงสิทธิส่วนบุคคล แต่ยังสะท้อนโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ยั่งยืน

1.4 วิธีการของเสรีภาพในปรัชญาการเมือง พบว่า แนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมืองมีหลากหลายรูปแบบตามยุคสมัยและนักปรัชญาแต่ละคน โสเครตีสเน้นเสรีภาพทางปัญญา โดยถือว่าการตั้งคำถามและแสวงหาความจริงคือเสรีภาพที่แท้จริง อริสโตเติลมองว่าเสรีภาพคือการเลือกด้วยเหตุผลและคุณธรรมเพื่อประโยชน์ตนเอง และส่วนรวม โทมัส ฮอบส์เชื่อว่าในสภาพธรรมชาติ เสรีภาพไร้ขอบเขตนำไปสู่ความขัดแย้ง จึงต้องสละบางเสรีภาพให้รัฐเพื่อความสงบเรียบร้อย จอห์น ล็อกสนับสนุนการรักษาสิทธิพื้นฐาน เช่น ชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน โดยรัฐต้องเคารพสัญญาประชาคมและสามารถถูกโค่นได้หากละเมิด มอง ฌาคส์ รูสโซเสนอแนวคิด “เจตจำนงร่วม” โดยเสรีภาพคือการปฏิบัติตามกฎหมายที่ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างเอง ส่วนจอห์น สจวร์ต มิลล์ให้ความสำคัญกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น トラバไตท์ไม่ก่ออันตรายต่อผู้อื่น และส่งเสริมการใช้เหตุผลและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น แนวคิดของนักปรัชญาเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการออกแบบระบบการปกครอง กฎหมาย และสิทธิมนุษยชน โดยรวมแล้ว เสรีภาพในปรัชญาการเมืองไม่ได้หมายถึงการทำอะไรก็ได้ตามใจ แต่คือการมีขอบเขต มีเหตุผล และคำนึงถึงส่วนรวม

1.5 นักปรัชญาด้านเสรีภาพในปรัชญาการเมือง พบว่า นักปรัชญาด้านเสรีภาพในปรัชญาการเมืองสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องเสรีภาพในปรัชญาการเมืองสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิของปัจเจกชนและความรับผิดชอบต่อสังคม โสเครตีสมองว่าเสรีภาพคือการใช้เหตุผลและตั้งคำถามเพื่อแสวงหาความจริง โดยปัจเจกชนต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนาความคิดและศีลธรรม ส่วนอริสโตเติลเชื่อว่าเสรีภาพเกิดจากการเลือกกระทำที่ดีโดยใช้เหตุผลและคุณธรรม เพื่อพัฒนาทั้งตนเองและสังคม และโทมัส ฮอบส์มองว่าในสภาพธรรมชาติ เสรีภาพไร้ขอบเขตนำไปสู่ความวุ่นวาย จึงต้องสละบางสิทธิให้รัฐที่มีอำนาจสูงสุดเพื่อรักษาความสงบ ส่วนจอห์น ล็อกให้ความสำคัญกับสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน โดยรัฐมีหน้าที่ปกป้องสิทธิเหล่านี้ และประชาชนมีเสรีภาพในการปกป้องตนเองจากรัฐที่ละเมิดสิทธิ รูสโซเสนอว่าเสรีภาพที่แท้จริงเกิดจากการมีส่วนร่วมกำหนดกฎหมายผ่านเจตจำนงร่วม เพื่อสร้างความยุติธรรมในสังคม ในขณะที่จอห์น สจวร์ต มิลล์เน้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการกระทำ トラバไตท์ไม่ก่ออันตรายต่อผู้อื่น และยังสนับสนุนการใช้เสรีภาพเพื่อความสุขส่วนรวม ดังนั้น แนวคิดเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าเสรีภาพไม่ใช่การกระทำตามอำเภอใจ แต่ต้องอยู่ภายใต้เหตุผล ความรับผิดชอบ และหลักจริยธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิทธิของปัจเจกและความสงบสุขของส่วนรวม

สรุปได้ว่า เสรีภาพจึงเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่มีเหตุผล ยุติธรรม และเคารพสิทธิของทุกคนซึ่งแนวคิดเสรีภาพจึงไม่ได้เป็นแค่แนวความคิดเชิงนามธรรม แต่ยังมีผลต่อการจัดระเบียบสังคม การปกครอง และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในหลากหลายมิติ

2. เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4

จากวิเคราะห์แนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีผลการวิเคราะห์แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

2.1 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น พบว่า แนวคิดดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตยและการพัฒนาทางปัญญา มองว่าการแสดงความคิดเห็นเป็นกระบวนการสำคัญในการค้นหาความจริง โดยความคิดที่ดีต้องผ่านการโต้แย้งและท้าทาย ซึ่งช่วยให้สังคมพัฒนาอย่างมีเหตุผล อริสโตเติล เห็นว่า เสรีภาพเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีเหตุผล การแสดงออกโดยใช้เหตุผลนำไปสู่ความดีงามและการพัฒนาทางศีลธรรม นอกจากนี้ แนวคิดทั่วไปทางรัฐศาสตร์เห็นว่าเสรีภาพต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและศีลธรรม ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ในทางปฏิบัติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมักถูกจำกัดด้วยกฎหมายความมั่นคง การเซ็นเซอร์ หรือแรงกดดันจากอำนาจทางสังคม นักวิจัยร่วมสมัยจึงเสนอให้สร้างกลไกคุ้มครอง เช่น พื้นที่ปลอดภัยทางความคิด และส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธิของประชาชน เพื่อให้การแสดงออกเกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย อีกมุมหนึ่ง แนวคิดประชาธิปไตยท้องถิ่นเสนอว่าเสรีภาพทางการเมืองในระดับชุมชน เช่น การร่วมเวทีประชาคมหรือการตรวจสอบการทำงานของผู้นำ เป็นการแสดงออกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยตรง

2.2 เสรีภาพในการชุมนุมและมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า เสรีภาพในด้านนี้เป็นสิทธิเชิงพลเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย เสรีภาพนี้อาจอยู่ภายใต้สัญญาประชาคมหรือสิทธิตามธรรมชาติ โดยต้องใช้อย่างมีเหตุผลและสันติ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม สิทธินี้มักถูกจำกัดด้วยกฎหมายความมั่นคง หรือข้อกำหนดด้านการแจ้งชุมนุม ซึ่งอาจถูกตีความว่าเป็นภัยต่อความสงบเรียบร้อย ทำให้ประชาชนบางส่วนถูกจำกัดสิทธิหรือเสี่ยงต่อการถูกละเมิด นอกจากนี้ข้อจำกัดทางกฎหมายแล้ว ยังมีข้อจำกัดทางสังคม เช่น แรงกดดันจากกลุ่มอำนาจ หรือการข่มขู่ ทำให้หลายคนลังเลหรือหลีกเลี่ยงการแสดงออก แม้ประชาชนจะมีสิทธิ แต่กลับไม่กล้าใช้สิทธินั้น ด้วยความกลัวต่อผลกระทบ ปรัชญาการเมืองและแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนช่วยให้เราเข้าใจว่าการชุมนุมโดยสงบเป็นสิทธิพื้นฐานที่มีรากจากทั้ง จริยธรรมและกฎหมาย ดังนั้น บทบาทของรัฐและองค์กรท้องถิ่นจึงมีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิประชาชน โดยการสร้างพื้นที่ปลอดภัยและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถแสดงออกได้โดยไม่หวาดกลัว แนวทางที่ช่วยส่งเสริมสิทธิ ได้แก่ การให้ความรู้ การสร้างกลไกป้องกันการละเมิด และการปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการใช้สิทธิ ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำให้ประชาชนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก และใช้อำนาจพลเมืองได้อย่างแท้จริงในสังคมประชาธิปไตย

2.3 เสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พบว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นสิทธิพื้นฐานที่สำคัญของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้สามารถตัดสินใจและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุผล เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูล ช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องผ่านเทคโนโลยี สื่อมวลชน และการเปิดเผยข้อมูลจากภาครัฐ ความโปร่งใสในการบริหารงานของรัฐบาลตามหลักสัญญาประชาคม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างยุติธรรม นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใสยังส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนต่อรัฐ ช่วยให้เกิดความร่วมมือและความมั่นคงทางการเมืองในระยะยาว เมื่อประชาชนมีโอกาสศึกษาข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ ก็จะมีการวิเคราะห์ วิพากษ์ และตรวจสอบอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยพัฒนาการเมืองและนโยบายสาธารณะให้มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยจำกัดที่ส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูล เช่น กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และการขาดทักษะด้านสื่อ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจทางการเมืองที่คลาดเคลื่อนและไม่สามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น การส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาความรู้และความตระหนักรู้ของประชาชน

2.4 เสรีภาพทางการเมืองที่มีต่อประชาชน พบว่า เสรีภาพทางการเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนในหลายมิติ ในเชิงบวก เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูลช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ส่งผลให้

ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง นอกจากนี้ การมีเสรีภาพในการตั้งคำถามและวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของภาครัฐยังเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ ช่วยลดการทุจริตและเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงาน และเสรีภาพทางการเมืองยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดและแสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนานโยบาย ทำให้นโยบายต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจในภาครัฐ เมื่อรัฐมีความโปร่งใสและตอบสนองต่อประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนก็พร้อมให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามนโยบายและพัฒนาสังคมร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เสรีภาพทางการเมืองก็อาจส่งผลในเชิงลบได้ หากขาดการใช้ที่มีความรับผิดชอบ เช่น การแสดงความคิดเห็นอย่างสุดโต่งหรือไม่ฟังความเห็นต่าง อาจก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม การขาดทักษะในการถกเถียงข้อมูลอาจทำให้ประชาชนตกเป็นเหยื่อของข่าวลวงและข้อมูลบิดเบือน นอกจากนี้ หากมีการใช้เสรีภาพ

3. ผลการสังเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4

จากวิเคราะห์แนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีผลการวิเคราะห์แบ่งเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

3.1 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง พบว่า เสรีภาพด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตย ซึ่งมีทั้งโอกาสและข้อจำกัด ในบริบทประชาธิปไตย แนวคิดด้านการตัดสินใจชี้ให้เห็นว่าความเสี่ยงและความไม่แน่นอนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงความคิดเห็น หากประชาชนไว้วางใจในระบบการเมือง ก็จะกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น แต่หากไม่มั่นใจในผลลัพธ์ก็อาจเลือกที่จะนิ่งเฉย แนวคิดของจอห์น สจวร์ต มิลล์เน้นย้ำถึงความสำคัญของการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งช่วยพัฒนาสังคมและเป็นกลไกตรวจสอบอำนาจรัฐ ในระดับท้องถิ่น เช่น เขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 การเปิดพื้นที่แสดงความคิดเห็นและช่องทางมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนรู้สึกมั่นใจและมีบทบาทในการกำหนดนโยบายของตนเอง อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิต้องอยู่ภายใต้กรอบ เช่น การป้องกันการหมิ่นประมาทหรือสร้างความเกลียดชัง เพื่อรักษาความสงบในสังคม การใช้เสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบจึงเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่สมดุลและยั่งยืน

3.2 เสรีภาพในการชุมนุมทางการเมือง พบว่า สิ่งนี้เป็นสิทธิพื้นฐานที่สะท้อนถึงความเป็นมนุษย์ในฐานะสัตว์การเมืองตามแนวคิดของอริสโตเติล ซึ่งมนุษย์มีเหตุผลและควรใช้เสรีภาพเพื่อประโยชน์ร่วมกัน ในด้านกฎหมาย เสรีภาพนี้ได้รับการรับรองทั้งในรัฐธรรมนูญและหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประชาชนมีช่องทางแสดงออก ตรวจสอบอำนาจรัฐ และมีส่วนร่วมอย่างสันติ เสรีภาพในการชุมนุมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมรัฐและขับเคลื่อนประชาธิปไตยให้โปร่งใสและมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม หากไม่มีเสรีภาพดังกล่าว จะนำไปสู่ความหวาดกลัว ความไร้ค่า และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ส่งผลให้ประชาธิปไตยเสื่อมถอย และประชาชนหมดศรัทธาในระบบ นอกจากนี้ มุมมองทางปรัชญาและศาสนายังชี้ว่าเสรีภาพคือภาวะของการหลุดพ้นที่ช่วยให้ประชาชนมีพลังภายในในการแสดงออกและดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ดังนั้น เสรีภาพในการชุมนุมจึงไม่ใช่แค่สิทธิ แต่เป็นคุณค่าทางจริยธรรมและการเมืองที่ต้องได้รับการส่งเสริมเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน

3.3 เสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า เสรีภาพเป็นหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางประเทศ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งถือเป็นการใช้สิทธิพื้นฐานที่สะท้อนความต้องการของประชาชนต่อผู้แทนของตน ขณะเดียวกัน การรณรงค์หาเสียงและการสนับสนุนพรรคการเมืองก็กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวและสร้างพลังขับเคลื่อนทางการเมือง การติดต่อกับภาครัฐและการใช้สิทธิร้องเรียนทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม นอกจากนี้ การรวมตัวขององค์กรหรือกลุ่มในชุมชนเพื่อผลักดันนโยบายยังส่งเสริมความร่วมมือและความเข้มแข็งของพลเมือง อีกด้านหนึ่งการใช้วิธีบังคับหรือชักจูงอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การรวมกลุ่มผลประโยชน์หรือการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ช่วย

ควบคุมและตรวจสอบอำนาจรัฐ ส่วนการดำเนินการทางการเมืองอย่างเป็นทางการภายใต้รัฐธรรมนูญ ก็เปิดโอกาสให้ประชาชนกำหนดนโยบายได้โดยตรง ทำให้การเมืองมีความชอบธรรมและสอดคล้องกับเจตจำนงของสังคม

3.4 เสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง พบว่า เสรีภาพด้านนี้เป็นสิทธิสำคัญที่สนับสนุนประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแนวคิดสิทธิธรรมชาติของจอห์น ล็อกชี้ว่า ประชาชนมีสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน ซึ่งรวมถึงสิทธิในการรับรู้ข้อมูลจากรัฐ เช่น นโยบายและงบประมาณ การเปิดเผยข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการใช้สื่อท้องถิ่นและออนไลน์ เช่น เพจเทศบาลหรือเว็บไซต์ราชการ ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูล ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็วและแสดงความเห็นได้ทันที ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลที่โปร่งใสยังช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจในภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความร่วมมือในกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งหรือการเสนอนโยบาย ประชาชนจึงไม่เพียงแต่ได้รับข้อมูล แต่ยังสามารถใช้ข้อมูลนั้นในการกำหนดอนาคตของตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลดังนี้

1. เสรีภาพในปรัชญาการเมืองเป็นหัวใจสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี เพื่อตรวจสอบรัฐบาลและส่งเสริมความโปร่งใสในระบบการเมือง อีกทั้งยังส่งเสริมความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชนผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ สุมาลิ บุญเรือง และพระอโณทัย กตปุญโญ (อุ้นเรือน) (2563) ศึกษาวิจัยการเมือง : วิเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย พบว่า เสรีภาพทางการเมืองคือสิทธิในการแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วม และเลือกวิถีทางการเมืองของตนเองอย่างเสรี รวมถึงสิทธิในการชุมนุมและเลือกตั้งอย่างสงบ ภายใต้หลักธรรมทางพุทธศาสนา เสรีภาพควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อสร้างพลเมืองดีและการปกครองที่มีคุณธรรม เมื่อบุคคลใช้เสรีภาพด้วยจิตใจที่เป็นอิสระและมีความรับผิดชอบ สังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และซึ่งสอดคล้องกับ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล (2564) ศึกษาการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญไทย พบว่า การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของรัฐต้องเป็นไปตามกฎหมาย มีเหตุผลจำเป็นและได้สัดส่วน พร้อมการตรวจสอบถ่วงดุลตามหลักนิติธรรม เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิประชาชน ปัญหาสำคัญในไทยคือการตีความและบังคับใช้กฎหมายที่อาจจำกัดเสรีภาพเกินสมควร จึงต้องมีการกำกับดูแลอย่างโปร่งใสเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยร่วมสมัย

2. ประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 มีความสามารถในการใช้สิทธิและเสรีภาพทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการเลือกตั้งและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายท้องถิ่น การที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมอย่างอิสระส่งผลดีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น การคุ้มครองสิทธิเหล่านี้จึงมีความสำคัญต่อความมั่นคงของระบบการปกครองและการมีส่วนร่วมของพลเมืองซึ่งสอดคล้องกับ พระกันตภณ สิริธมโม (ศรีขอ) (2566) ศึกษาวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น พบว่า วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างทั่วถึง ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมทางการเมืองที่ดี และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และซึ่งสอดคล้องกับ พระสิทธิกันต์ สุมะโร (โพธิ์ศรีเรือง) (2566) ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของเยาวชนในเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมทางการเมืองควรเน้นการปลูกฝังความสนใจ (ฉันทะ) และความพากเพียร (วิริยะ) ในการมี

ส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้เยาวชนกล้าแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบภาครัฐตามหลัก
อิทธิบาท 4 การประยุกต์หลักธรรมนี้จะช่วยพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย

3. ผลการวิเคราะห์สะท้อนว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 มีสิทธิและโอกาสในการ
แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ยังมีข้อจำกัดที่ทำให้บางกลุ่มไม่สามารถใช้สิทธิเหล่านี้ได้เต็มที่
การส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพทางการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น การสร้าง
ความเชื่อมั่นระหว่างรัฐและประชาชนจะช่วยให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ
ชุมพล เพ็งศิริ (2564) ศึกษาการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า
กระบวนการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมามุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง
รณรงค์ และตัดสินใจเลือกนักการเมืองที่มีคุณธรรมและนโยบายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมเหล่านี้สะท้อน
ถึงความเข้มแข็งของประชาธิปไตยระดับชุมชน และยังสอดคล้องกับ กัญญาณัฐ อบสิน (2564) ศึกษาการ
พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การมี
ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่างสะท้อนถึงความตื่นตัวและ
ความรับผิดชอบต่อการเมืองของประชาชน เช่น การติดตามข่าวสาร การรณรงค์ และการเลือกตั้งโดยมุ่งหวังความ
ยุติธรรมและผลประโยชน์ของประเทศชาติ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดเสรีภาพในปรัชญาการเมืองเน้นความสำคัญของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางการเมือง เสรีภาพเป็นพื้นฐานของความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน เสรีภาพต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิส่วนบุคคลกับความสงบเรียบร้อยของสังคม

การศึกษาเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4 พบว่า ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างหลากหลาย ทั้งการเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง และการรวมกลุ่มชุมชน รูปแบบการมีส่วนร่วมสะท้อนความตื่นตัวทางการเมือง แม้จะมีข้อจำกัดเรื่องความถี่และช่องทาง แต่ประชาชนยังคงใช้เสรีภาพอย่างสร้างสรรค์ในบริบทท้องถิ่น

การวิเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่นเขต 4 ชี้ให้เห็นว่าการใช้เสรีภาพต้องคำนึงถึงขอบเขตที่เหมาะสมเพื่อไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและกฎหมาย การมีส่วนร่วมทางการเมืองส่งเสริมประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการใช้เสรีภาพที่เกินขอบเขต เช่น การใช้ความรุนแรง ซึ่งต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 มีความเข้าใจสิทธิทางการเมืองในระดับพื้นฐาน แต่ขาดช่องทางการแสดงออกและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการจัดอบรมและสัมมนาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมือง พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางการเข้าถึงที่โปร่งใสและสะดวก โดยเฉพาะในรูปแบบดิจิทัล เช่น ระบบแสดงความคิดเห็นออนไลน์ การสำรวจความคิดเห็น และเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาครัฐ

1.2 จากผลการศึกษา พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต 4 ยังขาดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับหน่วยงานท้องถิ่น และมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิทางการเมืองในระดับจำกัด ดังนั้นจึงควรส่งเสริมเสรีภาพทางการเมืองโดยการขยายช่องทางการสื่อสารระหว่างประชาชนกับรัฐบาลท้องถิ่น อาทิ การจัดเวที

สาธารณะ การใช้สื่อออนไลน์ และระบบร้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น เสนอแนะนโยบาย และร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะอย่างทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า แม้จะมีการกล่าวถึงเสรีภาพทางการเมืองในบริบทของประชาชนระดับท้องถิ่น แต่ยังไม่ขาดการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดเสรีภาพจากกรอบคิดทางปรัชญาการเมืองในมิติวัฒนธรรมต่าง ๆ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยเรื่อง

2.1 “การตีความแนวคิดเสรีภาพทางการเมืองตามกรอบความคิดของนักปรัชญาการเมืองตะวันตกและตะวันออก: การเปรียบเทียบและวิเคราะห์อิทธิพลต่อการเมืองไทยร่วมสมัย”

2.2 “การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาอิทธิบาท 4 และหลักธรรมาภิบาลแบบพุทธ”

2.3 “บทบาทของรัฐในฐานะผู้คุ้มครองหรือผู้จำกัดเสรีภาพทางการเมือง: การวิพากษ์ผ่านกรอบแนวคิดเสรีนิยมและอำนาจนิยมในสังคมประชาธิปไตยร่วมสมัย”

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาณัฐ อบสิน. (2564). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- กิตติวัฒน์ ศรีสุข. (2565). ความหมายและขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพในระบบกฎหมายไทย. วารสารกฎหมายและรัฐศาสตร์, 12(2), 45-62.
- จิตติ มงคลชัยอรัญ. (2562). แนวคิดเสรีภาพกับการเมืองในปรัชญาของรุสโซ. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(1), 1-20.
- ชุมพล เพ็งศิริ. (2564). การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระกัณฺทกณ สิริธมฺโม (ศรีขอ). (2566). วัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นกับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลนครขอนแก่น. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาประภาส ปรีชาโน (แก้วเกตุพงษ์) และคณะ. (2561). รูปแบบการสร้างเสรีภาพของโหม่สออบส์กับพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม, 5(2), 163-170.
- พระสิทธิกันต์ สุเมธ (โพธิ์ศรีเรือง). (2566). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของเยาวชนในเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. (รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- สมชาย จันทรเจริญ. (2566). ความแตกต่างระหว่างสิทธิและเสรีภาพในกฎหมายไทย. วารสารนิติศาสตร์, 14(1), 101-115.
- สมหมาย สุขเกษม. (2560). ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2561). แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กกต.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2564). สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สุมาลี บุญเรือง และพระโณทัย กตปุณโย (อุ้นเรือน). (2563). รัฐศาสตร์แนวพุทธ : วิเคราะห์เสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 16(2), 30-41.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2564). การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญไทย. วารสารนิติศาสตร์, 50(2), 112-130.
- โสรัจจ์ หงศ์ลดารมณ. (2561). ปรัชญาทั่วไป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

A Development of Student Discipline Based on Sappurisa Dhamma of Banhouymood School Under Suratthani Primary Educational Service Area Office 3

Walailak Sukhathip^{1*} Phrakhruphichitsupakarn¹ and Maliwan Yotharak¹

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

* Corresponding author. E-mail: olyaoyoil@gmail.com

ABSTRACT

The purpose of this research is to 1) study the development of student discipline at Ban Huai Mud School, under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3; 2) explore ways to develop student discipline according to the principles of the Seven Noble Virtues; 3) evaluate the results of student discipline development based on the Seven Noble Virtues. This study is action research, targeting a group consisting of 15 main informants, 5 experts, and 22 follow-up participants. The research tools include in-depth interviews, expert interviews, and behavioral observation. Data analysis was conducted using percentages, means, standard deviations, t-values, and descriptive statistics. The research findings indicate that 1) the status of student discipline development encompasses four areas: (1) Responsibility: the school has clear rules and organizes promotional activities, but some students still lack awareness of their duties; (2) Self-confidence: although the school supports students, some still hesitate to express themselves due to fear of failure; (3) Compliance with rules: some students exhibit inappropriate behavior or lack good role models; (4) Patience: some students lack training or have been overly indulged. 2) The PAOR2 cycle was used, which includes planning, acting, observing, and reflecting. In the first round, strengths and weaknesses were analyzed, and activities were defined according to the principles of the Seven Noble Virtues. In the second round, activities were adjusted based on evaluation results, with teachers leading and reinforcing motivation, and a meeting was held to summarize sustainable approaches. 3) The results of the discipline development revealed that the students' discipline significantly improved after the intervention at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Development, Student Discipline, Sappurisa Dhamma

การพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วลัยลักษณ์ สุชาติพิทย์^{1*} พระครูพิจิตรศุภการ¹ และ มะลิวัลย์ โยธารักษ์¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: olyaoyoil@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาวินัยนักเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 3) ประเมินผลการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และผู้ติดตามผล 22 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบสังเกตพฤติกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทีและเชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาวินัยนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบ โรงเรียนมีกฎระเบียบชัดเจนและจัดกิจกรรมส่งเสริม แต่บางคนยังขาดความตระหนักในหน้าที่ (2) ความเชื่อมั่นในตนเอง แม้โรงเรียนสนับสนุน แต่บางคนยังไม่กล้าแสดงออก กลัวความล้มเหลว (3) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ นักเรียนบางส่วนยังมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหรือขาดแบบอย่างที่ดี (4) ความอดทน บางคนยังขาดการฝึกฝนหรือได้รับการตามใจมากเกินไป 2) ใช้วงจร PAOR₂ ได้แก่ วางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนผล โดยรอบแรกวิเคราะห์จุดแข็ง-อ่อน กำหนดกิจกรรมตามหลักสัปปุริสธรรม 7 รอบสองปรับกิจกรรมตามผลประเมิน มีครูเป็นผู้นำและเสริมแรงจูงใจ และจัดประชุมสรุปแนวทางอย่างยั่งยืน 3) ผลการพัฒนาวินัยพบว่า วินัยของนักเรียนหลังได้รับการพัฒนาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนา, วินัยนักเรียน, สัปปุริสธรรม 7

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุว่า การจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นทั้งความรู้และคุณธรรม โดยการเรียนรู้ต้องบูรณาการองค์ความรู้จากหลายสาขา เช่น วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศาสนา และวัฒนธรรม พร้อมแฝงคุณธรรมและจริยธรรมในทุกวิชา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545) สถานศึกษาต้องประเมินผู้เรียนอย่างหลากหลายตามระดับและรูปแบบการเรียนการสอน กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดหลัก “คุณธรรมนำความรู้” พร้อมขยายโอกาสทางการศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งเสริมพัฒนาการที่รอบด้านของผู้เรียน ทั้งในด้านพฤติกรรมและอารมณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา และปลูกฝังคุณค่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งมี 8 ประการ ได้แก่ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ โดยคุณลักษณะเหล่านี้มีผลต่อพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญสำหรับนักเรียนคือความมีวินัย (Discipline) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2579) ที่มุ่งสร้างผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตามสำนักงานแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเน้นการบูรณาการความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม และจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น การจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็กและพัฒนาความรู้ความสามารถในการทำงานที่มีคุณภาพ (สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยังระบุว่าการจัดการศึกษาต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และคุณธรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านคุณภาพผู้เรียนที่กำหนดให้ผู้เรียนมีวินัยและความรับผิดชอบตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561)

สถาบันการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถทั้งจิตใจ เพียบพร้อมทั้งด้าน คุณธรรมและความรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการพัฒนาวินัยของนักเรียนควรต้องยึดหลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาตนและบุคคลที่เรียกว่าสัปปุริสธรรม 7 เป็นเป็นหลักธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ในธัมมัญญสูตร 7 ประการ อันได้แก่ 1. ธัมมัญญตา หมายถึง การรู้เหตุและผล เข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ว่าอะไรเป็นสาเหตุและส่งผลอย่างไร ช่วยให้การตัดสินใจมีความถูกต้องและเป็นระบบ 2. อัตถัญญตา คือ การเข้าใจเป้าหมายหรือประโยชน์ของการกระทำ มีความเข้าใจในหลักการ กฎเกณฑ์ และสามารถมองเห็นผลลัพธ์ของการกระทำนั้น ๆ อย่างชัดเจน 3. อัตตัญญตา คือ การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง ทั้งในด้านความสามารถ ข้อจำกัด และบทบาทหน้าที่ เพื่อสามารถประพฤติตนได้อย่างเหมาะสม 4. มัตตัญญตา คือ ความพอดีในการกระทำต่าง ๆ รู้จักประมาณ ไม่สุดโต่งในทางใดทางหนึ่ง และยึดหลักทางสายกลางตามหลักพระพุทธศาสนา 5. กาลัญญตา คือ การรู้จักเวลา รู้ว่าเวลาใดควรหรือไม่ควรทำอะไร มีทักษะในการจัดสรรและบริหารเวลาให้เหมาะสม 6. ปริสัญญตา คือ ความเข้าใจในกลุ่มบุคคลหรือชุมชน รู้จักวัฒนธรรม มารยาท และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น 7. บุคคลปรปักษ์ัญญตา คือ การเข้าใจความแตกต่างของบุคคล ทั้งในด้านอุปนิสัย ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อสามารถปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม (พระสงฆ์ จตตมโล, 2563)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ยังมีพฤติกรรมด้านวินัยที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งบริบทของโรงเรียนยังมีความเหมาะสมในการนำหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนา นักเรียนให้มีวินัยที่มั่นคง มีความเคารพตนเองและผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ช่วยแก้ไขปัญหาเชิงพฤติกรรม พร้อมทั้งสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติที่เน้น “คนดี คนเก่ง และมีความสุข”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวินัยนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพนิยน์นักเรียน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยมุด 2) ครูผู้ที่มีประสบการณ์สอนในโรงเรียนบ้านห้วยมุด 3 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษามีวาระดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี จำนวน 2 คน

1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการพัฒนาวิทยนนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 รูป/คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) ครูผู้ที่มีประสบการณ์สอนในโรงเรียนบ้านห้วยมุด 3 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน 3) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป

1.3 ขั้นตอนประเมินผลการพัฒนาวิทยนนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มาก และสามารถสะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุด ซึ่งจะมีความหมายต่อจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษา เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุดโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านห้วยมุด จำนวน 7 คน 2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมดจำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการพัฒนาวิทยนนักเรียน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิทยนนักเรียน 2) กำหนดประเด็นการร่างแบบสัมภาษณ์ ที่จัดทำขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบแนวทาง 3) นำร่างแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) ปรับร่างแบบสัมภาษณ์เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการพัฒนาวิทยนนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการศึกษาแนวทาง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้ 1) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิทยนนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) นำร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาวิทยนนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 ขั้นตอนประเมินผลการพัฒนาวิทยนนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนประเมินผลการพัฒนาวิทยนนักเรียน คือ แบบสังเกตพฤติกรรม ซึ่งมีลำดับการสร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรม แล้วสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรม 2) ร่างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงาน ซึ่งประเมินโดยครูเป็นผู้ประเมิน แบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ ได้แก่ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ และปรับปรุง 3) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาในระดับสูง 4) นำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมที่ได้มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และจัดพิมพ์แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมที่ได้เพื่อเตรียมนำไปใช้จริงกับนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1) การศึกษาสภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากโรงเรียนบ้านห้วยมุด โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 15 รูป/คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสม นำเสนอหนังสือแนะนำตัว พร้อมแนวคำถามล่วงหน้า และดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด พร้อมบันทึกภาพ เสียง และจดบันทึกข้อมูล

2) การศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ดำเนินการเช่นเดียวกับขั้นตอนแรก โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/คน พร้อมแนบแนวคำถาม และนัดหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ตามแผนที่วางไว้

3) การประเมินผลการพัฒนาวิสัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้วิจัยขออนุญาตจากผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อเก็บข้อมูลจากนักเรียนชั้น ม.3 จำนวน 15 คน และครูผู้สอน 7 คน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรม แจกและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ต่อไป

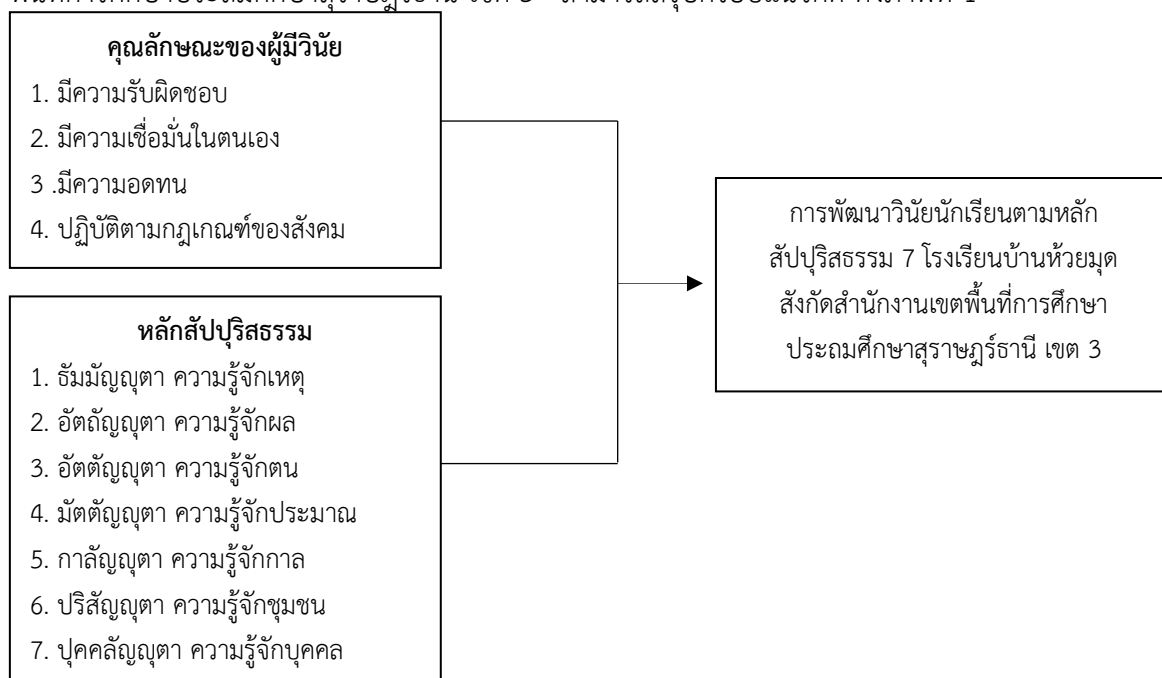
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการพัฒนาและแนวทางการพัฒนาวิสัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเน้นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดทำแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนบ้านห้วยมุด

4.2 ขั้นตอนประเมินผลการพัฒนาวิสัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที แนวทางการพัฒนาวิสัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ที่มีประสิทธิภาพ โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมจากครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาวิเคราะห์และประเมินผลการพัฒนาวิสัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา “การพัฒนาวิสัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3” สามารถสรุปกรอบแนวคิด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. สภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยมุดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

สภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยมุดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สามารถสรุปได้ดังนี้

1) สภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ พบว่าโรงเรียนบ้านห้วยมุดได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิสัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบ โดยมีการจัดทำกฎระเบียบที่ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การมาเรียนตรงเวลา การทำการบ้าน การดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนรวม เป็นต้น นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อสะท้อนตนเอง การมอบหมายหน้าที่ให้กับนักเรียนตามความสามารถ การใช้การเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) เช่น คำชม คະแนนพฤติกรรม หรือสัญลักษณ์เชิงบวก เป็นต้น

อีกทั้งโรงเรียนมีการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการประชุมผู้ปกครอง การส่งข้อมูลผ่านไลน์กลุ่ม และการเชิญชวนเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้การปลูกฝังวิสัยนักเรียนมีความต่อเนื่องทั้งในและนอกโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะมีแนวทางที่ดีในการสร้างความร่วมมือและส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน แต่ยังพบข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การพัฒนาวิสัยนักเรียนยังไม่เกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ เช่น นักเรียนบางส่วนยังขาดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ผู้ปกครองบางกลุ่มยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอ ครูบางรายอาจมีภาระงานมาก ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการติดตามพฤติกรรม เป็นต้น

ข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการหาแนวทางการพัฒนาวิสัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบที่เน้นการสร้างแรงจูงใจภายในของนักเรียน และการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของครู ผู้ปกครอง และชุมชน

2) สภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนด้านความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่าโรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนตั้งเป้าหมายที่ท้าทายแต่สามารถบรรลุได้ โดยกระตุ้นให้พวกเขาประสบความสำเร็จที่เป็นไปได้ในแต่ละช่วงซึ่งช่วยเสริมความมั่นใจโดยไม่กดดันมากเกินไป ครูใช้การชื่นชมเชิงบวกและให้คำแนะนำที่สร้างกำลังใจ เช่น ชื่นชมในความพยายาม ความตั้งใจ หรือความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนรู้สึกมั่นใจในศักยภาพของตนเอง โรงเรียนยังจัดกิจกรรมพิเศษ เช่น การแสดงดนตรีไทย การพูดในที่สาธารณะ การแข่งขันกีฬา ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาความมั่นใจในตนเอง รู้สึกภูมิใจ และได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อน ๆ

3) สภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนด้านปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม พบว่า โรงเรียนส่งเสริมวินัยและความรับผิดชอบผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น กิจกรรมหน้าเสาธง การทำงานกลุ่ม กิจกรรมกีฬา กิจกรรมทัศนศึกษา และการจับคู่ช่วยตรวจสอบในชั้นเรียน โดยมุ่งเน้นการเคารพกฎระเบียบ การทำงานเป็นทีม และการปรับใช้วินัยในชีวิตประจำวันอย่างยั่งยืน

4) สภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนด้านความอดทน พบว่า โรงเรียนมุ่งเน้นการปลูกฝังความอดทนให้นักเรียนผ่านกิจกรรมหลากหลาย ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน โดยใช้วิธีการฝึกอย่างต่อเนื่องและสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณลักษณะนี้ กิจกรรมในโรงเรียน เช่น การเข้าแถวตอนเช้า การรอคอยในระหว่างทำกิจกรรม การเล่นเกมกีฬาแบบเดี่ยวและทีม และกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ช่วยให้นักเรียนฝึกทักษะการรอคอย การทำงานเป็นทีมและการรับมือกับความกดดัน นอกจากนี้ ครูยังสนับสนุนการแสดงออกถึงความอดทนของนักเรียนด้วยคำชมเชยเพื่อเสริมแรงจูงใจในเชิงบวก โดยผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความอดทนของนักเรียนที่บ้าน เช่น การมอบหมายงานบ้านที่ต้องใช้ความพยายาม ทั้งนี้ การประสานงานระหว่างโรงเรียนและครอบครัวช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะความอดทนให้นักเรียนอย่างรอบด้าน

2. แนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 3

การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 วรรบ ภายใต้งบรวการ PAOR² (Planning – Acting – Observing – Reflecting – Replanning – Reacting) โดยมีการบูรณาการ หลักสัปปริสธรรม 7 ในการพัฒนา วินัยนักเรียน ได้แก่ 1) สัทธา (ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม) 2) สีล (ศีล ความประพฤติดีงาม) 3) สุตะ (ความรู้จาก การฟัง/เรียนรู้) 4) จาคะ (การเสียสละ/เอื้อเฟื้อ) 5) ปัญญา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง) 6) อิติ (ความมั่นคง/ ความอดทน) และ 7) วิริยะ (ความเพียร) ดังต่อไปนี้

ก่อนการพัฒนา (Pre-test: วรรบที่ 1)

การดำเนินงานในวรรบที่ 1 มี 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1) การวางแผน (Planning) เป็นการจัประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับครูและนักเรียน เพื่อสร้างความ ตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของวินัย และร่วมกันวางแผนทางในการพัฒนาวินัยของนักเรียน โดยมีการบูรณา การหลัก **สุตะ** ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้และเข้าใจความหมายของวินัย และหลัก **สัทธา** ซึ่งเน้นการปลูกฝังความ เชื่อมั่นว่าวินัยเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต

2) การปฏิบัติตามแผน (Acting) ใช้กิจกรรม 4 ด้าน คือ *การเลือกหน้าที่พิเศษ* เพื่อส่งเสริมความ รับผิดชอบ (**สีล, อิติ**) *กิจกรรมการแสดงออก* เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง (**สัทธา**) *การร่วมกันสร้าง กฎระเบียบ* เพื่อปลูกฝังการเคารพกติกาของสังคม (**สีล, สุตะ**) และ *กิจกรรมที่ทำทนายร่างกายและจิตใจ* เพื่อฝึก ความอดทนและพัฒนาจิตใจ (**อิติ, วิริยะ**)

3) การสังเกต (Observing) ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในขณะทำกิจกรรมจริง รวมถึง เก็บข้อมูลจากสมุดบันทึก แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ โดยบูรณาการหลัก **ปัญญา** เพื่อให้นักเรียนสามารถ วิเคราะห์พฤติกรรมและผลลัพธ์ของตนเองได้อย่างมีเหตุผล และหลัก **จาคะ** เพื่อสังเกตเห็นพฤติกรรมการเสียสละ และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการทำงานร่วมกันของนักเรียน

4) การสะท้อนผล (Reflecting) เป็นขั้นตอนของการประเมินผล โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง และจัดประชุมสะท้อนผลกับผู้เกี่ยวข้อง โดยบูรณาการหลัก **ปัญญา** ในการ วิเคราะห์และปรับปรุงจากข้อมูลที่ได้ หลัก **สุตะ** ในการนำข้อมูลกลับมาเรียนรู้เพิ่มเติม และหลัก **วิริยะ** ในการ ตั้งใจพัฒนาต่อไปในวรรบถัดไป

หลังการพัฒนา (Post-test: วรรบที่ 2)

การดำเนินงานในวรรบที่ 2 มี 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1) การวางแผนใหม่ (Replanning) เริ่มจากการจัประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานในวรรบแรก วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่พบ พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรม และวางแผนการเก็บ ข้อมูลรอบใหม่ โดยบูรณาการหลัก **ปัญญา** ในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างลึกซึ้ง และหลัก **วิริยะ** ในการตั้งใจพัฒนา และวางแผนด้วยความเพียรและต่อเนื่อง

2) การปฏิบัติตามแผน (Reacting) เป็นการดำเนินกิจกรรมพัฒนาวินัยอย่างต่อเนื่อง โดยมีการสร้าง แรงจูงใจจากครูผู้สอน เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะด้านวินัยทั้ง 4 ด้านในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง การเคารพกฎเกณฑ์ และความอดทน ทั้งนี้มีการบูรณาการหลัก **จาคะ** เพื่อเสริมสร้างความ เสียสละและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในหมู่คณะ และหลัก **อิติ** และ **วิริยะ** เพื่อฝึกฝนความมั่นคง ความตั้งใจ และความ สม่่าเสมอในการพัฒนาตนเอง

3) การสังเกต (Observing) ใช้เครื่องมือหลากหลายในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต คลิปวิดีโอ บันทึกพฤติกรรม สมุดบันทึกของนักเรียน และการสัมภาษณ์กลุ่มย่อย โดยบูรณาการหลัก **สุตะ** เพื่อรับฟังข้อมูล

จากนักเรียนอย่างลึกซึ้ง และหลัก **ปัญญา** ในการวิเคราะห์พัฒนาการทางพฤติกรรมและความคิดที่สะท้อนจากตนเอง

4) การสะท้อนผล (Reflecting) เป็นขั้นตอนของการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม โดยใช้ทั้งเครื่องมือเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เช่น การรับฟังข้อเสนอแนะ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ การประชุมสรุปร่วมกับครูและนักเรียน โดยบูรณาการหลัก **ปัญญา** และ **สัทธา** เพื่อส่งเสริมการรับฟังอย่างลึกซึ้ง เข้าใจ และศรัทธาในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนตามหลัก **สัปปุริสธรรม 7** นี้ ไม่เพียงเน้นการปรับพฤติกรรมภายนอกให้เหมาะสม แต่ยังมุ่งเน้นการปลูกฝังวินัยภายในจิตใจ ด้วยเป้าหมายในการสร้างคนดี มีวินัย มีคุณธรรม พร้อมพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองที่สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเอื้ออาทร และมีคุณภาพ

3. ผลการประเมินผลการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบการสังเกตพฤติกรรมการทำกิจกรรมพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 ทั้ง 4 ด้าน ก่อนการพัฒนา (Pre-test: วงรอบที่ 1) และ หลังการพัฒนา (Post-test: วงรอบที่ 2)

พฤติกรรมด้านที่สังเกต	ก่อนการพัฒนา (Pre-test: วงรอบที่ 1)		หลังการพัฒนา (Post-test: วงรอบที่ 2)		t	Sig.
	μ	σ	μ	σ		
ด้านความรับผิดชอบ	3.15	0.77	4.50	0.15	-22.00	0.000
ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง	3.40	0.14	4.54	0.19	-9.85	0.000
ด้านความอดทน	3.46	0.07	4.50	0.08	-18.99	0.000
ด้านปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม	3.30	0.13	4.51	0.15	-30.30	0.000
เฉลี่ยรวม	3.33	0.13	4.51	0.02	-37.85	0.000

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำกิจกรรมพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 ระหว่าง ก่อนการพัฒนา (Pre-test: วงรอบที่ 1) และ หลังการพัฒนา (Post-test: วงรอบที่ 2) พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านวินัยเพิ่มขึ้นในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนว่า การจัดทำกิจกรรมพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนที่บูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 มี ประสิทธิภาพในการพัฒนาพฤติกรรมวินัยของนักเรียน อย่างชัดเจนและน่าเชื่อถือในทางสถิติ ทั้งนี้ ก่อนการพัฒนา Pre-test (วงรอบที่ 1) หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมและเก็บข้อมูลก่อนที่นักเรียนจะได้รับการจัดกิจกรรมพัฒนา ในส่วนของหลังการพัฒนา Post-test (วงรอบที่ 2) หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมและเก็บข้อมูลภายหลังที่นักเรียนได้รับการพัฒนาโดยกิจกรรมที่ออกแบบภายใต้กรอบของหลักสัปปุริสธรรม 7

สรุปการประเมินผลการพัฒนาวิสัยทัศน์นักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้าน โดยสามารถสรุปสาระสำคัญในแต่ละด้านได้ดังนี้

1) **ด้านความรับผิดชอบ** นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะความรับผิดชอบผ่านการปฏิบัติหน้าที่จริง เช่น การดูแลห้องเรียนหรือการช่วยงานบ้าน โดยกิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงผลกระทบของหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ และเรียนรู้การบริหารเวลา การแก้ปัญหา และการทำงานอย่างมีระบบ ทั้งนี้ แม้จะพบข้อจำกัดด้านการจัดลำดับความสำคัญของงานและการบริหารเวลา แต่กิจกรรมที่เน้นการสะท้อนผลและการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงช่วยให้เกิดพัฒนาการที่ชัดเจนในด้านนี้

2) *ด้านเชื่อมั่นในตนเอง* นักเรียนแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาด้านการกล้าแสดงออก โดยเฉพาะในการพูดในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นผลมาจากการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่องและการสนับสนุนจากครูและเพื่อน พบว่าทักษะด้านการสื่อสาร เช่น การใช้เสียง ภาษากาย และการสบตาผู้ฟัง ดีขึ้นอย่างชัดเจน จุดที่ยังต้องปรับปรุง ได้แก่ การควบคุมจังหวะการพูดและการลดความตื่นเต้น ซึ่งสามารถพัฒนาได้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่องในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน

3) *ด้านความอดทน* นักเรียนมีความสามารถเพิ่มขึ้นในการจัดการอารมณ์ การเผชิญกับความยากลำบาก และการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ที่ท้าทาย กิจกรรมที่เน้นการทำงานกลุ่มและการตั้งเป้าหมายช่วยให้นักเรียนพัฒนาความมุ่งมั่น ความพยายาม และทักษะการอดทน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สามารถต่อยอดในการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในระยะยาว

4) *ด้านปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม* นักเรียนมีความเข้าใจในกฎระเบียบมากขึ้น และสามารถปฏิบัติตามได้โดยสมัครใจ โดยเฉพาะเมื่อได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎร่วมกัน การติดตามพฤติกรรม การให้รางวัล และการสะท้อนผลเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ควรมีการเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืนยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

สภาพการพัฒนาวิสัยนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 วิสัยนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง 3) ด้านปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม 4) ด้านความอดทน พบว่า วิสัยของนักเรียนในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านความรับผิดชอบ พบว่า โรงเรียนบ้านห้วยมุดได้ดำเนินการกำหนดกฎระเบียบอย่างชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของนักเรียน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมวินัยและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม บทบาทหน้าที่ในชั้นเรียน และความร่วมมือกับผู้ปกครองในการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตาม ยังพบว่านักเรียนบางส่วน ขาดความตระหนักในหน้าที่ของตน เช่น ไม่ทำการบ้าน ไม่เข้าเรียนตรงเวลา หรือไม่รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แม้จะได้รับการส่งเสริมและกำกับดูแลแล้วก็ตาม ประเด็นนี้สอดคล้องกับ ศรชัย เกษมสุข (2564) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา ซึ่งพบว่า การขาดวินัยในตนเองของนักเรียนเป็นปัญหาสำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อผลการเรียนของนักเรียนและภาพลักษณ์ของโรงเรียน และยังระบุว่า การปลูกฝังวินัยควรเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ โดยครอบครัวต้องมีบทบาทในการส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นช่วงวัยสำคัญในการวางรากฐานพฤติกรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ศุภวรรณ ทองลาด (2564) ที่ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัญหานักเรียน ขาดวินัยและไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเป็นปัญหาทั่วไปในสถานศึกษา ซึ่งมักมีสาเหตุจากพฤติกรรมเลียนแบบรุ่นพี่ หรือขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลให้ไม่ทำหน้าที่ของตน และหากไม่ได้รับการแก้ไข อาจพัฒนาเป็นพฤติกรรมขาดวินัยในระยะยาว ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตและต่อสังคมโดยรวม จากข้อค้นพบนี้ จึงชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีโครงสร้างและกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนแล้ว แต่ยังคงเน้น การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของครอบครัว เพื่อให้การปลูกฝังวินัยมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า แม้โรงเรียนบ้านห้วยมุดจะส่งเสริมให้นักเรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก การตั้งเป้าหมายส่วนบุคคล และการให้โอกาสในการแสดงออก แต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ ขาดความกล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในตนเอง และหลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นหรือการลองสิ่งใหม่ ๆ ในชั้นเรียน สาเหตุที่อาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนี้ ได้แก่ ประสบการณ์เชิงลบในอดีต เช่น การถูกวิพากษ์วิจารณ์หรือถูกเปรียบเทียบกับ (Bandura, 1997) ขาดการสนับสนุนทางอารมณ์จากครอบครัว

หรือเพื่อน (Wigfield & Eccles, 2000) สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการสร้างความมั่นใจ เช่น บรรยากาศห้องเรียน ที่เน้นการประเมินผลมากเกินไป ตามแนวคิดของ Bandura (1997) เรื่องความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-Efficacy) ระบุว่า บุคคลจะมีแนวโน้มลงมือทำกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อเขามีความเชื่อว่าตนเองสามารถทำได้สำเร็จ หากนักเรียนมีประสบการณ์ล้มเหลวซ้ำซาก หรือได้รับการตอบรับเชิงลบจากผู้อื่น ก็อาจลดทอนความเชื่อมั่นของตนจนกลายเป็นการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ท้าทาย นอกจากนี้ งานวิจัยของ Wigfield และ Eccles (2000) ยังชี้ว่า ความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับความสามารถของตนเองมีความสัมพันธ์อย่างมากกับ แรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ หากขาดแรงสนับสนุนหรือการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง จะส่งผลให้นักเรียนหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมแม้ในกิจกรรมที่ตนสามารถทำได้ ดังนั้น การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนจึงควรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยเน้นการเสริมแรงทางบวก การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นโดยไม่ถูกตัดสิน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากความผิดพลาด

ด้านการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม พบว่า แม้โรงเรียนบ้านห้วยมุดจะดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในการปลูกฝังระเบียบวินัยและความเคารพต่อกฎเกณฑ์ของสังคม เช่น การเข้าแถว การเคารพธงชาติ การจัดกิจกรรมหน้าที่พลเมือง และกิจกรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโรงเรียน แต่ยังพบว่านักเรียนบางส่วนยังมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น การฝ่าฝืนกฎระเบียบ ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของครู หรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวกับเพื่อนร่วมชั้น พฤติกรรมดังกล่าวอาจเกิดจากหลายปัจจัย โดยเฉพาะ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อวัยเด็กและวัยรุ่น เพราะเป็นช่วงวัยที่มีความต้องการการยอมรับจากกลุ่ม (Santrock, 2018) นักเรียนบางคนอาจเลือกทำตามพฤติกรรมของกลุ่มแม้จะขัดต่อกฎระเบียบของโรงเรียน เพื่อให้ได้รับการยอมรับหรือหลีกเลี่ยงการถูกปฏิเสธ อีกปัจจัยสำคัญคือ การขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ซึ่งอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัวหรือชุมชน หากนักเรียนไม่ได้รับแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคม ก็จะขาดทักษะทางสังคม และทัศนคติที่เหมาะสมในการเป็นพลเมืองที่ดี แนวคิดของ Bandura (1986) เกี่ยวกับ Social Learning Theory ระบุว่า พฤติกรรมของเด็กส่วนหนึ่งเกิดจากการเลียนแบบแบบอย่าง หากแบบอย่างที่พบในครอบครัว เพื่อน หรือสื่อมีพฤติกรรมที่ไม่เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม นักเรียนย่อมมีแนวโน้มจะพัฒนาแบบแผนพฤติกรรมไปในทางเดียวกัน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้น การสร้างแบบอย่างที่ดี ทั้งจากครู ผู้ปกครอง และเพื่อน ตลอดจนจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล เพื่อวางแนวป้องกันและเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการเคารพกฎเกณฑ์อย่างต่อเนื่อง

ด้านความอดทน พบว่า โรงเรียนบ้านห้วยมุดได้ส่งเสริมความอดทนของนักเรียนผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น การฝึกให้นักเรียนเข้าแถวรอคิว การทำงานกลุ่มที่ต้องแบ่งหน้าที่รอคอยกัน หรือการเผชิญปัญหาในการเรียนรู้ผ่านการแก้โจทย์ปัญหา การทำโครงงาน และกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ซึ่งช่วยให้เด็กฝึกฝนการจัดการอารมณ์และความอดทนต่อแรงกดดัน อย่างไรก็ตาม ยังพบว่านักเรียนบางส่วน ขาดความอดทนในสถานการณ์ที่ต้องใช้เวลา เช่น การรอคอยในกิจกรรมที่ต้องผลัดเปลี่ยน การเรียนที่มีความยาก หรือเมื่อไม่ได้รับคำตอบหรือความพึงพอใจในทันที โดยมีลักษณะของการหงุดหงิด ตอปโต หรือเลิกทำกิจกรรมไปกลางคัน พฤติกรรมดังกล่าวอาจเกิดจากการ ขาดการฝึกฝนความอดทนตั้งแต่ในวัยเด็ก โดยเฉพาะหาก ครอบครัวมักตามใจเด็กมากเกินไป ไม่ปล่อยให้เผชิญความผิดหวังหรือไม่ให้ฝึกจัดการกับอารมณ์ ส่งผลให้ขาดทักษะในการควบคุมตนเองและไม่สามารถรับมือกับความล่าช้าหรืออุปสรรคได้อย่างเหมาะสม แนวคิดของ Mischel (1972) จากการทดลอง “Marshmallow Test” ชี้ว่า ความสามารถในการรอคอย ในเด็กมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในอนาคต เด็กที่สามารถรอคอยสิ่งที่ต้องการได้มักมีความสามารถในการควบคุมตนเองและมีความอดทนต่อแรงกดดันสูงกว่า ซึ่งต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยก่อนเข้าเรียน นอกจากนี้ แนวคิดพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) ของ Skinner (1953) ก็เห็นว่า การสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ความอดทน ต้องเกิดจาก การเสริมแรงเชิงบวกอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งครูและผู้ปกครองควรมีบทบาทร่วมกันในการชื่นชมและให้รางวัลเมื่อเด็กแสดงความอดทน

ดังนั้น การพัฒนาความอดทนในนักเรียนควรเน้นทั้งการ ฝึกเข้าในสถานการณ์จริง การใช้แบบอย่างที่ดี และการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการฝึกวินัยอารมณ์ เพื่อให้ความอดทนกลายเป็นคุณลักษณะถาวรที่ส่งผลดีต่อการเรียนรู้ และชีวิตในสังคม

แนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต โดยใช้วงจร PAOR² (Planning – Acting – Observing – Reflecting – Replanning – Reacting) พบว่า การบูรณาการหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ประการ ได้แก่ สัทธา (ความเชื่อมั่น), สีล (ศีล), สุตะ (การเรียนรู้), จาคะ (เสียสละ), ปัญญา (คิดไตร่ตรอง), อิติ (อดทน) และ วิริยะ (เพียรพยายาม) มีส่วนสำคัญต่อการปรับพฤติกรรมและทัศนคติของนักเรียนทั้งภายในและภายนอก ทั้งสองวงรอบของการดำเนินงานชี้ให้เห็นว่า แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียน (Mezirow, 1991) โดยเฉพาะเมื่อนักเรียนได้มีโอกาสร่วมกิจกรรม เช่น การเลือกหน้าที่พิเศษ การร่วมกันตั้งกติกา และการทำทนายตนเองทั้งทางกายและจิตใจ เป็นการส่งเสริมทักษะการคิดไตร่ตรอง และเจตจำนงอันแน่วแน่ จนเกิดเป็นนิสัยแห่งความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัย (Kohlberg, 1981) ทั้งนี้ ผลลัพธ์ของการพัฒนาพฤติกรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ศรีวิชัย (2563) ที่พบว่า การพัฒนาวินัยโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีสัปปุริสธรรมและทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Bandura, 1986) ที่ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อนักเรียนมีทั้งแบบอย่างประสพการณ์ตรง และการไตร่ตรองตนเอง ขณะเดียวกัน หลักการของทฤษฎีการพัฒนาศีลธรรม (Kohlberg, 1981) ก็ช่วยอธิบายถึงการยกระดับจิตสำนึกและการเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคม จนนักเรียนตัดสินใจกระทำสิ่งที่ถูกต้องจากภายในตนเอง โดยสรุป แนวทางการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จึงเป็นแนวคิดที่ช่วยทั้ง “ปรับพฤติกรรม” และ “บ่มเพาะคุณธรรมภายใน” เป็นกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม ที่สอดคล้องทั้งทฤษฎีและบริบทจริงของโรงเรียน เป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการช่วยให้ผู้เรียนเติบโตเป็นผู้มีทั้งหัวใจ หัวใจ และหัวใจ มีคุณลักษณะเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม และอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาวินัยนักเรียนโดยบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 พบว่า วินัยนักเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และความอดทน ยังมีข้อจำกัดในหลายประเด็น เช่น การขาดความตระหนักในหน้าที่ของตน ขาดความกล้าแสดงออก ได้รับอิทธิพลจากเพื่อน และขาดการฝึกฝนในครอบครัว การดำเนินการพัฒนาวินัยนักเรียนตามวงจร 4 ขั้น ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การสังเกต และ 4) การสะท้อนผล โดยบูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 ในแต่ละกิจกรรมพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านวินัยพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่อิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างมีระบบส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมวินัยของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาวินัยนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนบ้านห้วยมุด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดแนวทางที่ชัดเจน ในการพัฒนาวินัยนักเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และวินัยเชิงบวก

1.2 โรงเรียนควรจัดอบรมให้ความรู้ครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 7 และวิธีการส่งเสริมวินัยนักเรียนอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรจัดทำคู่มือกิจกรรมส่งเสริมวินัยสำหรับครูประจำชั้น หรือชุดกิจกรรมสำหรับนักเรียนตามช่วงวัย เพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริง

2.2 ควรมีการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อที่จะดูผลกระทบของการพัฒนาวินัยนักเรียนในระยะยาว เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความมีวินัยในตนเอง หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาผลของการใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการพัฒนาวินัยของนักเรียนในระดับชั้นที่แตกต่างกัน เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และความเหมาะสมของแนวทางในแต่ละช่วงวัย

3.2 ควรศึกษาพัฒนาแบบประเมินหรือดัชนีชี้วัดพฤติกรรมวินัยของนักเรียนที่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแม่นยำ โดยอาจใช้แบบสำรวจ การสังเกตพฤติกรรม หรือการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ธนวัฒน์ ศรีวิชัย. (2563). การส่งเสริมวินัยนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- พระสามารถ จตตมโล. (2563). การพัฒนาคู่มือการจัดการเรียนรู้ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตระดับปริญญาตรี วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรี ศรีสุวรรณภูมิ. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- ศรชัย เกษมสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบางเลนวิทยา. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ศุภวรรณ ทองลาด. (2564). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2561). มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพผู้เรียน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561). กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พรินทวาทกรฟิเค.
- _____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: W.H. Freeman and Company.

- Kohlberg, L. (1981). *The Philosophy of Moral Development: Moral Stages and the Idea of Justice*. San Francisco: Harper & Row.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative dimensions of adult learning*. California: Jossey-Bass.
- Mischel, W. (1972). Cognitive and attentional mechanisms in delay of gratification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 21(2), 204–218.
- Santrock, J. W. (2018). *Adolescence*. (17th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan.
- Wigfield, A., & Eccles, J. S. (2000). Expectancy–value theory of achievement motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 68–81.

Developing temples to create communities that are friendly to the elderly

Phrathepwacharasittimetee^{1*} Phramaha Phichit Thammawijitto¹
and Phatchawee Ratanamai¹

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phichit Buddhist College, Thailand

*Corresponding author. E-mail: wachira2507@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to present the problem of Thailand's aging society and proposes both short-term and long-term solutions, namely, the creation of communities that are friendly to the elderly. This paper presents a model for creating health-promoting temples for quality care for the elderly. The major problem for the elderly at present is the inadequate support system for the elderly society and the lack of readiness for quality retirement. Temples are institutions that can be found in every community in the country. If they can be developed into areas for caring for and solving problems for the elderly, it will help support the creation of communities that are friendly to the elderly. The guidelines for creating health-promoting temples for quality care for the elderly consist of 3 approaches: 1) Developing health-promoting temples for quality care for the elderly, 2) Community participation to promote and develop temples that are friendly to the elderly, and 3) Support from government organizations.

Keywords: Temple Development, Community Friendly Building, Elderly Friendly Temple, Elderly

การพัฒนาวัดเพื่อการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

พระเทพวชิรสิทธิเมธี^{1*} พระมหาพิจิตร ธมมวิจิโต¹ และ ภัชชาวีร์ รัตนใหม่¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: wachira2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยและนำเสนอทางออกเพื่อการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวคือการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ โดยการนำเสนอตัวแบบเพื่อสร้างวัดส่งเสริมสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ปัญหาสำคัญของผู้สูงอายุในขณะนี้คือการมีระบบรองรับสังคมผู้สูงอายุไม่เพียงพอ และการขาดความพร้อมในการเข้าสู่ช่วงวัยเกษียณได้อย่างมีคุณภาพ วัดนับเป็นสถาบันที่มีในทุกพื้นที่ชุมชนของประเทศ หากสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ดูแลแก้ปัญหาผู้สูงอายุ จะช่วยสนับสนุนการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งแนวทางการสร้างวัดส่งเสริมสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ 2) การมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมพัฒนาวัดที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของชุมชน และ 3) การสนับสนุนขององค์กรภาครัฐ

คำสำคัญ: การพัฒนาวัด, การสร้างชุมชนที่เป็นมิตร, วัดที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ, ผู้สูงอายุ

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

ภาวะสังคมผู้สูงอายุ ถือเป็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากรที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอีกนานัปการ อาทิ ปัญหาด้านรายได้และการบริโภคภายหลังการเกษียณอายุ ปัญหาการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของผู้สูงอายุ ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน เป็นต้น สำหรับประเทศไทย ปี พ.ศ. 2565 มีผู้สูงอายุ 12.69 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.3 ของประชากรทั้งหมด ส่งผลให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ และมีการคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอดในปี พ.ศ. 2573 โดยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 28 จากการที่มีเด็กเกิดใหม่ลดลง และมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (พงศ์สุลี จิระวัฒนรักษ์, 2566) นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติระบุว่าประชากรที่มีวัยมากกว่า 65 ปีของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20.0 ของจำนวนประชากรทั้งหมดภายในปี 2578 และร้อยละ 30.0 ภายในปี 2593 จากเพียงร้อยละ 10.5 ในปี 2558 ในขณะที่ประชากรวัยทำงาน (วัย 15 – 64 ปี) จะลดลงอย่างรวดเร็วถึงน้อยกว่าร้อยละ 65.0 ของประชากรทั้งหมดในปี 2578 และเหลือแค่ร้อยละ 57.0 ในปี 2593 จากร้อยละ 70.9 ในปี 2558 (World Health Organization, 2023)

จากสถานการณ์ข้างต้นที่กล่าวมา การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยนั้น อาจส่งผลกระทบในหลายด้าน กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญในเชิงปริมาณ กล่าวคือ เมื่อจำนวนปัจจัยการผลิตของประเทศลดลง จะส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมีแนวโน้มที่จะเติบโตช้าลงในอนาคต เนื่องจากสัดส่วนคนทำงานลดลง หรือ จำนวนแรงงานลดลง ซึ่งย่อมส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของประเทศ 2) ด้านอุปสงค์ภายในประเทศ โดยเฉพาะในสังคมที่ผู้สูงอายุจำนวนมากมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ เนื่องจาก การที่ผู้สูงอายุใช้จ่ายในการบริโภคนั้นจะขึ้นอยู่กับรายได้ของบุคคลเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้การบริโภคของประเทศมีโอกาสชะลอตัวลงได้ในอนาคต 3) ด้านการคลังของภาครัฐ การที่จำนวนประชากรเข้าสู่วัยชรามากขึ้นจะส่งผลต่อการจัดเก็บรายรับจากภาษีเงินได้ของภาครัฐ

และการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ภาครัฐต้องมีการใช้จ่ายมากขึ้นโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล การเพิ่มสวัสดิการ และเงินสงเคราะห์ให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นนี้อาจนำไปสู่การขาดดุลงบประมาณและการสะสมหนี้สาธารณะได้ 4) ด้านการออมและการลงทุนในประเทศในระยะยาว ประเทศที่มีภาวะสังคมชราภาพมีความเสี่ยงที่จะประสบกับภาวะการออมและการลงทุนในประเทศที่ลดต่ำลง เนื่องจากกลุ่มประชากรที่เกษียณหรือเลิกทำงานแล้วจะใช้จ่ายจากการออมสะสม ทำให้ระดับการออมภาคครัวเรือนและการลงทุนของประเทศได้รับผลกระทบ (สันหมัญ เศรษฐศักดิ์ศิริ และชนกันท์ น้อยทิพย์, 2563)

ปัญหาสำคัญเฉพาะหน้าของผู้สูงอายุสำหรับประเทศไทยในขณะนี้ ข้อมูลจากสำนักทะเบียนกลาง พบว่า ในจำนวนผู้สูงอายุ 12.69 ล้านคน ร้อยละ 12 ต้องอาศัยอย่างโดดเดี่ยวและอาศัยเพียงลำพังกับคู่สมรส อีกร้อยละ 21.1 เป็นกลุ่มคนเปราะบางที่มีความเสี่ยงเกิดปัญหาสุขภาพะหลาภมิตี อาทิโรค NCDs, การขาดพื้นที่ทำกิจกรรม, ที่อยู่อาศัยไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิต ไม่ปลอดภัย รวมถึงรายได้หลังเกษียณที่ไม่เพียงพอซึ่งพบมากถึงร้อยละ 80 (พงศ์ศุภี จีระวัฒนรักษ์, 2566) ความท้าทายในปัจจุบันประเทศไทยขณะนี้พบว่า ประเทศมีระบบรองรับสังคมผู้สูงอายุไม่เพียงพอ และการขาดความพร้อมในการเข้าสู่ช่วงวัยเกษียณได้อย่างมีคุณภาพ แม้จะมีหลายหน่วยงานได้เข้ามามีส่วนรับผิดชอบต่อปัญหาดังกล่าว แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการดูแลรับผิดชอบต่อผู้สูงอายุที่เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เป็นที่มาของการนำเสนอบทความนี้ โดยผู้เขียนขอเสนอทางออกในการแก้ไขปัญหา ทั้งในระยะสั้นสำหรับการเพิ่มพื้นที่และผู้รับผิดชอบที่มีคุณภาพในการดูแลผู้สูงอายุสำหรับประเทศไทย นั่นคือพื้นที่ศาสนสถาน (วัด) ด้วยเหตุผลและความเหมาะสมหลายประการซึ่งจะขอเสนอรายละเอียดในลำดับต่อไป จากข้อมูลระบบทะเบียนวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2566 มีวัดที่มีพระสงฆ์ จำนวนทั้งสิ้น 44,194 วัด เป็นวัดราษฎร์ มหานิกายจำนวน 39,122 วัด เป็นวัดราษฎร์ ธรรมยุตจำนวน 4,720 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) ซึ่งหากสามารถพัฒนาวัดเหล่านี้ให้เป็นพื้นที่ในการรองรับในการดูแล ด้านสุขภาพ การใช้ชีวิต ความปลอดภัยและการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ก็จะช่วยลดปัญหาการไม่เพียงพอของระบบ งบประมาณเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ เป็นที่มาของการเสนอแนวทางในการพัฒนาวัดให้เป็นพื้นที่ในการสนับสนุนการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นหน้าที่สำคัญของครอบครัว ซึ่งควรสนับสนุนทั้งด้านการเงิน การพาไปยังสถานที่ต่าง ๆ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเคลื่อนไหวและรู้สึกมีประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ ผู้สูงอายุต้องตระหนักถึงการปรับตัว การใช้จ่าย และการเข้าใจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการศึกษาและประยุกต์หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น การไหว้พระ สวดมนต์ และทำสมาธิ ซึ่งช่วยสร้างสมดุลทั้งสุขภาพกายใจ และอารมณ์ อย่างไรก็ตาม ความทุกข์ที่เพิ่มขึ้นในวัยชราจากการเสื่อมถอยของร่างกายและอาการเจ็บป่วยเป็นความท้าทายที่ต้องเผชิญ ดังนั้น ทุกภาคส่วนควรส่งเสริมกิจกรรมและการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตและส่งเสริมสุขภาพให้มีความสุข (จิรายุ สุวรรณะ และคณะ, 2566) นอกจากนี้ ณิชภัทร ไพศาล และภัทรพร วีระนาคินทร์ (2567) ยังเสนอแนวทางในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุติดสังคม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำด้านการดูแลสุขภาพ การป้องกันอุบัติเหตุ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม รวมถึงการส่งเสริมโภชนาการและการจัดทำสวนสาธารณะเพื่อการออกกำลังกายในชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอปัญหาการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยและนำเสนอทางออกเพื่อการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุจะเป็นการเติมเต็มช่องว่างในระบบการดูแลและการจัดการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุของประเทศไทย ที่ไม่เพียงพอต่อการดูแลผู้สูงอายุทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งทางออกที่นั่นคือการนำเสนอแนวทางในรูปของการพัฒนาตัวแบบซึ่งจะเป็นการบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ ในการส่งเสริมและสร้างความสำเร็จเพื่อสร้างวัดส่งเสริมสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ปัจจุบัน หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร โดยสัดส่วนประชากรวัยทำงานและวัยเด็กลดลง ขณะที่สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดระดับการเป็นสังคมผู้สูงอายุไว้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 คือ สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ซึ่งมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 7 ระดับที่ 2 คือ สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 14 และระดับที่ 3 คือ สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-aged society) ซึ่งมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 (ณัฐดี ชัยเทพ และชิตตะวัน ชนะกุล, 2567)

ประเทศไทยปัจจุบันได้เข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ และมีการคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในปี พ.ศ. 2573 หากจะแก้ไขปัญหามูลผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้สำหรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ (กรมอนามัย, 2566) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึง การที่สังคมหรือประเทศมีจำนวนประชากรวัย 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดหรือมีจำนวนประชากรวัย 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) สังคมสูงวัย (Aged society) 2) สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) และ 3) สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super aged society)

ผู้สูงอายุหมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ดี (กลุ่มติดสังคม) หมายถึง เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ สามารถดำเนินชีวิตประจำวันและเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้โดยอิสระไม่ต้องมีผู้ช่วยเหลือหรือผู้ดูแลมีสุขภาพดีหรือเพียงแค้อยู่ในภาวะเสี่ยงต่อโรค ผู้สูงอายุที่ยังพอช่วยเหลือตัวเองได้บางส่วน (กลุ่มติดบ้าน) หมายถึง กลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้ดูแลในบางส่วน เพื่อการทากิจวัตรประจำวัน ไม่สะดวกที่จะออกนอกบ้านเพียงลำพังเนื่องจากปัญหาสุขภาพมีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ทำให้มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคม เช่น มีปัญหาเรื่องการเคลื่อนไหวหรือมีภาวะหลงลืมสมองเสื่อม ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (กลุ่มติดเตียง) หมายถึง กลุ่มนี้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทากิจวัตรประจำวันได้ รวมถึงการที่ไม่สามารถทากิจวัตรพื้นฐานต่าง ๆ ได้ เช่น การรับประทานอาหารและการขับถ่าย เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะห่อหรือเปราะบาง ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีอาการเจ็บป่วยจนต้องนอนรักษาตัวอยู่บนเตียงตลอดเวลา ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการแทรกซ้อนอื่น ๆ (กรมอนามัย, 2566)

รัฐบาลได้กำหนดประเด็นผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged-Society) และสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-Aged Society) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประชากร สุขภาพ และสังคมมีความจำเป็นต่อการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์รองรับสังคมสูงวัยในระยะสั้นและระยะยาว แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงสาธารณสุข จะมีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แต่ข้อมูลเหล่านี้ยังขาดการรวบรวม สังเคราะห์ และวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมของผู้สูงอายุในสังคมสูงวัย นอกจากนี้ งานวิจัยที่สะท้อนภาพรวมของผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ ก็ยังมีอยู่อย่างจำกัด (วิภาวี กฤษณะภุติ และคณะ, 2567)

การเข้าสู่วัยสูงวัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ถดถอยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งปัญหาด้านร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยในส่วนของร่างกายที่เปลี่ยนแปลงด้านร่างกายนั้น เมื่อบุคคลก้าวเข้าสู่ภาวะสูงวัยร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงและเสื่อมลงตามธรรมชาติ ประชากรสูงวัยจึงจัดเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคเรื้อรังที่เกิดจากการเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคเบาหวาน โรคข้อ โรคกระดูก โรคสมองเสื่อม เป็นต้น นอกจากปัญหาด้านร่างกายแล้ว ผู้สูงอายุเข้าสู่สภาวะการสูญเสียบุคคลที่ตนรัก เกิดการพลัดพราก ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่อาจหลีกเลี่ยง รวมทั้งปัญหาด้านร่างกาย และความกังวล

ที่จะต้องพึ่งลูกหลาน ผู้สูงวัยจำนวนมากจึงมีปัญหาด้านจิตใจที่สำคัญ คือ เครียด วิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่น รู้สึกว่าไม่ได้รับความเคารพ รู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า ซึมเศร้า มีอาการสมองเสื่อม เป็นโรคจิตและติดสารเสพติด ปัญหาที่สำคัญอีกด้านของผู้สูงวัย คือ ปัญหาสังคม เกิดจากการสูญเสียการสมาคมกับเพื่อนฝูง สูญเสียความมั่นคง ในชีวิต สูญเสียความภูมิใจในตนเอง รวมถึงสูญเสียสถานะทางการเงินที่ดีเนื่องจากรายได้ลดลง ผู้สูงวัยจำนวนมาก จึงอยู่ในภาวะพึ่งพิงผู้อื่น ซึ่งภาวะพึ่งพิงอาจเกิดขึ้นซ้ำ ๆ และต่อเนื่อง โดยปกติแล้วสมาชิกในครอบครัวจะเป็นผู้มีบทบาทในการเกื้อกูลผู้สูงวัย แต่ศักยภาพของครอบครัวในการดูแลผู้สูงวัยได้ถดถอยลงไปมาก เนื่องจากขนาดครอบครัวที่เล็กลงการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทสู่เมืองและการทำงานนอกบ้านของสตรี ในขณะที่ระบบบริการสาธารณสุขและ บริการด้านสังคมของรัฐบาลก็มีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ไม่สามารถจัดบริการที่ตอบสนองด้านสุขภาพจิตและคุณภาพชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและทั่วถึง ขาดความรู้ ทักษะ และทักษะในการให้บริการอย่างรอบด้าน แนวทางในการแก้ไขปัญหาผู้สูงวัยที่ดีและเป็นไปอย่างยั่งยืน ควรเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงวัยสามารถดูแลสุขภาพ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเห็นคุณค่าในตนเอง เนื่องจากการดูแลตนเองมีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งช่วยให้บุคคลมีสุขภาพดีขึ้น ความต้านทานโรคดีขึ้นใช้เวลาในการทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์มากขึ้น รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองรู้จักตัวเองมากขึ้น และรู้จักให้คนอื่นมากขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้สูงวัยสามารถ ดูแลสุขภาพตนเองย่อมส่งผลดีต่อสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้สูงวัยและยังเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมโดยรวมด้วยเพราะผู้สูงวัยเป็นบุคคลที่มีความรู้ และสั่งสมประสบการณ์มาอย่างยาวนาน การเป็นผู้สูงวัยที่มีสุขภาพดีจึงยังสามารถเป็น กำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศไทย (ประทีป จินิจ และคณะ, 2562)

ปัญหาการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยมีหลายด้านที่เชื่อมโยงกัน โดยเฉพาะการเข้าถึง สถานบริการสุขภาพที่ไม่เท่าเทียมในพื้นที่ชนบท ซึ่งมักมีสถานบริการที่จำกัด ทำให้ผู้สูงอายุต้องเดินทางไกลเพื่อ เข้าถึงการรักษา ส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวม นอกจากนี้ ความสามารถในการเคลื่อนไหวที่ลดลงยังทำให้การ เข้าถึงบริการทางการแพทย์ยากขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่มีผู้ดูแล ขณะที่แม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบหลักประกัน สุขภาพถ้วนหน้า แต่ค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม เช่น ค่าเดินทางและค่ายา อาจเป็นภาระต่อผู้สูงอายุที่มีรายได้จำกัด การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ทำให้บริการไม่ครอบคลุมและต้องรอนาน ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับการดูแล ผู้สูงอายุที่มีภาวะเรื้อรัง และความไม่เข้าใจในระบบบริการสุขภาพทำให้ผู้สูงอายุบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงการ รักษาได้อย่างเต็มที่ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการดูแลผู้สูงอายุในสังคมไทย (มาลัย โพธิพันธ์ และคณะ, 2567)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้สูงวัยมีปัญหาในหลากหลายมิติ ทั้งปัญหาทางร่างกาย จิตใจ สังคม ส่งผลต่อแนวทางในการดูแลผู้สูงวัย ซึ่งต้องอาศัยความใกล้ชิด ความเข้าใจ ความเอื้ออาทรของครอบครัว คนใกล้ชิด คนในชุมชน ภาครัฐ ภาคประชาสังคม โดยการจะรวมกลุ่มคนเหล่านี้ให้มาร่วมแก้ปัญหาได้นั้นวัดถือ เป็นหน่วยที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการเป็นศูนย์กลางประสานความร่วมมือในการแก้ปัญหาผู้สูงวัยในชุมชน เนื่องจากวัดเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับของชุมชนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อวัดจะทำสิ่ง ๆ เป็นประโยชน์ต่อ ชุมชนย่อมได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน

การสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงวัย

ชุมชนเป็นที่อยู่อาศัยของผู้สูงวัย การพัฒนาชุมชนให้เป็นกลไกหนึ่งในการดูแลผู้สูงวัย จะช่วยแก้ปัญหา ความไม่เพียงพอของระบบการดูแลผู้สูงวัยของประเทศไทยได้ โดยการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงวัย (กรมอนามัย, 2566) โดยการดำเนินงานปรับสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ชุมชนหรือเมืองและโครงสร้างพื้นฐานเดิม ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการมีสุขภาพดี สร้างเสริมให้ผู้สูงวัยและผู้พิการมีวัยยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถ เข้าถึงบริการทางสังคมและบริการทางสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ชุมชนที่เหมาะสม หมายถึง ชุมชนที่มีการอยู่

อาศัยร่วมกันมีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันและมีความเอื้ออาทรต่อกัน ชุมชนมีคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสามารถตอบสนองต่อการดำรงชีวิตของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ ความพอใจและความต้องการได้ (กรมอนามัย, 2566)

ชุมชนที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีตามคำจำกัดความของกรมอนามัย หมายถึง ชุมชนที่ส่งเสริมพฤติกรรม (Active Aging) โดยครอบคลุม สภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พื้นที่สาธารณะ การเข้าถึงสถานที่สาธารณะอย่างสะดวกสบาย มีระบบบริการสุขภาพครอบคลุม เพื่อให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข ชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการต้นแบบ หมายถึง ชุมชน/ตำบล/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการ (Age - Friendly Communities) ผ่านเกณฑ์ อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ และมีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ดังนี้ 1) มีศาสนาสถานส่งเสริมสุขภาพอย่างน้อย 1 แห่ง (วัด โบสถ์คริสต์ มัสยิด เป็นต้น) 2) มีชมรมผู้สูงอายุด้านสุขภาพที่ดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องอย่างน้อย 1 ชมรม 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/หน่วยงานราชการในพื้นที่มีการปรับปรุงสถานที่ที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุและผู้พิการ อย่างน้อย 2 แห่ง 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินโครงการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างน้อย 1 โครงการ 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการตำบลเกี่ยวกับระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Long Term Care) (กรมอนามัย, 2566)

อุบลวรรณ ภวานันท์ และศรัณย์ กอสนาน (2567) ที่ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมืองและชนบทมีความคล้ายคลึงกัน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายได้ดำเนินการตามนโยบายราชการ ผ่านการประชุมกลุ่มผู้นำและเจ้าหน้าที่เพื่อวางแผนกิจกรรมพัฒนาตามข้อมูลและงบประมาณที่มี เช่น การจัดโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มักจะสอดคล้องกับเทศกาลและประเพณีในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของพวกเขา ทั้งในด้านการสร้างทักษะทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังมีความท้าทายในการปรับตัวและการยอมรับซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะในกรณีของการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน ซึ่งผู้สูงอายุที่โดดเดี่ยวมักจะต้องการการสนับสนุนจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ในขณะที่ผู้สูงอายุที่มีภาระครอบครัวมักจะต้องการกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพของตน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสถาบันการศึกษาและชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านการสร้างความผูกพันและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของพวกเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจะเป็นชุมชนที่ส่งเสริมพฤติกรรม (Active Aging) โดยครอบคลุมสภาพความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้นั้น “วัด” ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญ 1 ใน 5 ในการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของชุมชน

แนวคิดการพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพ

วัดถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญของชุมชน เป็นศูนย์รวมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เป็นศูนย์รวมทางจิตใจ จิตวิญญาณของชุมชน ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาต่อยอดในการพัฒนาให้เป็นศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ โดยการพัฒนาให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพคือ วัดที่มีการบริหารจัดการวัดให้เอื้อโอกาสในการส่งเสริมสุขภาพ และพัฒนามาเป็น สิ่งแวดล้อมของประชาชน และชุมชน คุณสมบัติของวัดส่งเสริมสุขภาพ “5 ร.” ตามหลักเกณฑ์ของกรมอนามัยประกอบด้วย 1) ร่วมพัฒนา ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายฆราวาส ส่งเสริมความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน 2) ร่มรื่น สะอาดด้วยอาคารสถานที่ บริเวณลานวัด ลานใจและสภาพแวดล้อมในวัดที่ถูกหลักสุขภาพอนามัย 3) ร่มเย็น สงบด้วยการเทศนา

แสดงธรรม ปฏิบัติธรรมเผยแพร่ ธรรมประสาณใจทั้งพระสงฆ์ และฆราวาส 4) ร่วมสร้างสุขภาพ ด้วยการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร บุคลากรในวัดและประชาชน ด้วยกิจกรรมที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพชุมชน 5) ร่วมจิต(วิญญาน) ด้วยการดำรงรักษา สืบสานศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมอนามัย, 2566) ซึ่งมีหลายวัดในประเทศไทยได้นำหลักเกณฑ์นี้ไปปรับใช้ ทำให้กลายเป็นวัดที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้เป็นวัดที่เป็นมิตรและส่งเสริมสุขภาพสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมอย่างต่อเนื่องเช่นวัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี (โพสดีทุเคย์, 2567) ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ยกให้เป็นสถานชีวภิบาลต้นแบบ รับสังคมผู้สูงวัย

ผลการศึกษาการดูแลสุขภาพของวัดและชุมชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี พบว่า กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพจะตามหลัก 5 ร ที่มีต่อการดูแลสุขภาพของวัดและชุมชนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการสร้างสวนสาธารณะหรือสนามกีฬาเล็ก ๆ เพื่อให้ผู้คนสามารถออกกำลังกายได้ในพื้นที่ใกล้เคียง และส่งเสริมสุขภาพและการเชื่อมโยงกับชุมชน การเน้นสร้างพื้นที่สำหรับการเรียนรู้และปฏิบัติโยคะหรือการทำสมาธิเพื่อสนับสนุนสุขภาพจิตในชุมชน ส่งเสริมการจัดค่ายสุขภาพเพื่อส่งเสริมการรักษาสุขภาพและสร้างความร่วมมือในชุมชน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการออกกำลังกาย นำไปสู่การช่วยส่งเสริมสุขภาพทั้งร่างกายและจิตในชุมชนและช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่นั้น ๆ อย่างสำคัญ การพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพต้นแบบในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วยทั้งพระสงฆ์ ประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีแนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคอาหารและการออกกำลังกายที่มีผลต่อการดูแลสุขภาพตนเองและสมาชิกในครอบครัว ด้วยการเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่าให้โทษ เช่น เลือกอาหารที่ถูกกับธาตุของคนในครอบครัว และการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัยอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ห่างไกลจากโรคร้ายต่าง ๆ (วรพลักษณ์ เลียงมา, 2567)

ผลการศึกษาการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพต้นแบบในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ยังพบว่า มีแนวทางที่นำไปสู่ความสำเร็จประกอบด้วย 1) ความสะอาดร่มรื่น ส่งเสริมการรักษาสุขภาพแวดล้อมลดขยะและมลพิษในชุมชน 2) ความสงบร่มรื่น จัดอบรมสร้างจิตสำนึก โดยมีพระสงฆ์เป็นต้นแบบ 3) สุขภาพร่วมสร้าง ส่งเสริมการแยกขยะเพื่อลดมลพิษและโลกร้อน 4) ศิลปะร่วมจิต ใช้องค์ความรู้สมัยใหม่ในการแก้ปัญหาและปรับตัว 5) ชาวประชาร่วมพัฒนา พัฒนาสุขภาพด้วยจิตใจที่เป็นบวกและการดูแลสุขภาพครอบครัวเพื่อให้สอดคล้องกับ สุขภาพองค์รวมของชีวิตจะมีสุขภาพได้ ต้องบริหารใจให้มีภาวะจิตด้านบวก (วรพลักษณ์ เลียงมา, 2567)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ถึงการมีแนวทางที่ชัดเจนจากภาครัฐบาล ในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงวัย และเมื่อวัดต่าง ๆ ได้นำองค์ความรู้ รูปแบบ เกณฑ์ของภาครัฐ ไปสู่การปรับใช้ให้สอดคล้องกับสถานของพื้นที่ก็สามารถพัฒนาไปสู่วัดส่งเสริมสุขภาพได้อย่างมีคุณภาพ โดยผู้เขียนจะได้นำแนวทางดังกล่าวไปสู่การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาในลำดับต่อไป

กรอบความคิดในการพัฒนาตัวแบบในการพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงวัยอย่างมีคุณภาพ

ในการดูแลผู้สูงวัย เมือง ชุมชน ที่เป็นสถานที่อยู่ของผู้สูงวัยมีความสำคัญมาก จะต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นเมือง/ชุมชน ที่เป็นมิตรกับผู้สูงวัย โดยกระทรวงสาธารณสุขได้นิยามเมือง/ชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงวัย (Age – Friendly Communities/City) หมายถึง เมือง/ชุมชน ที่มีการดำเนินงานปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในบ้าน ชุมชนหรือเมือง และโครงสร้างพื้นฐานเดิมให้เหมาะสมและเอื้อต่อการมีสุขภาพดี เสริมสร้างให้ผู้สูงวัยมีวัยยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมและบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ อย่างทั่วถึง ตามองค์ประกอบแนวทางขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ดังนี้ 1) อาคารสถานที่และบริการภายนอก (Outdoor spaces and buildings) 2) ระบบขนส่งและยานพาหนะ (Transportation)

3) ที่อยู่อาศัย (HOUSING) 4) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (Social participation) 5) การให้ความเคารพและยอมรับ (Respect & social inclusion) 6) การมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองและการจ้างงาน (Civil participation & employment) 7) การสื่อสารและข้อมูลสารสนเทศ (Communication & information) 8) การบริการชุมชนและการบริการสุขภาพ (Community support & health services) (กรมอนามัย, 2564)

จากองค์ประกอบในการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของกรมอนามัยและองค์การอนามัยโลก จะเห็นได้ว่าวัดสามารถเป็นกลไกในการสนับสนุนชุมชนในการพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่ที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี เสริมสร้างการมีวัยยืนยาว มีคุณภาพชีวิตที่ดี เข้าถึงบริการทางสังคมและบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้เขียนจะขอนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านอาคารสถานที่และบริการภายนอก วัดสามารถพัฒนาเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้แนวทางของกรมอนามัย (เกณฑ์ 5 ร.) ซึ่งหลายวัดมีศักยภาพที่สามารถดำเนินการได้ ประกอบด้วย 1) ร่วมพัฒนา ด้วยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนทั้งฝ่ายบรรพชิตและฆราวาส ด้วยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ส่งเสริมการเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน 2) ร่มรื่น สะอาด ทั้งอาคารสถานที่ ลานวัด ลานใจ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่ถูกล้อมนำมัย 3) ร่มเย็น สงบ ด้วยการแสดงธรรม การเทศนา ปฏิบัติธรรมเผยแผ่ธรรมร่วมประสานใจทั้งพระสงฆ์และฆราวาส 4) ร่วมสร้างสุขภาพ ด้วยการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร บุคลากรในวัดและประชาชน ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพชุมชน 5) ร่วมจิต (วิญญาน) คือการดำรงรักษา สืบสานศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม (กรมอนามัย, 2568)

2) ระบบขนส่ง ยานพาหนะ การใช้วัดที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน ย่อมมีความสะดวกสำหรับการเดินทางไปวัดของผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากวัดอยู่ในพื้นที่ชุมชนอยู่แล้วระยะทางไม่ไกล และมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและความยุ่งยากการจัดหาพาหนะ ถือว่ามีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็นพื้นที่ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุของชุมชน

3) ร่มเย็น สงบด้วยการใช้หลักธรรม ร่วมประสานใจทั้งพระสงฆ์และฆราวาส มีงานวิจัยมากมายที่ยอมรับและสนับสนุนหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ที่สามารถเยียวยา และสร้างเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และการทำให้วัยยืนยาว ซึ่งวัดเป็นสถานที่ที่สามารถดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ได้ดีที่สุด วัดสามารถพัฒนาคุณภาพกายและคุณภาพจิตใจของผู้สูงอายุ ให้เห็นคุณค่าในตนเองและให้รู้สภาวะจิตที่เกิดขึ้น ทั้งอารมณ์เป็นการควบคุมด้านสภาวะทั้งร่างกายและจิตใจให้อยู่ในปัจจุบันและสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุข โดยการสวดมนต์ ถวายทาน ทำสมาธิมาช่วยทำให้ผู้สูงอายุ ไม่โดดเดี่ยว ไม่เหงาและสามารถใช้ชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข การประยุกต์หลักภavana 4 ประกอบด้วย 1) ด้านกายภาวนา 2) ด้านศีลภาวนา 3) ด้านจิตตภาวนา 4) ด้านปัญญาภาวนา ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตด้วยปัญญา และปัจจัยหลักที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การออกกำลังกาย 2) อาหาร 3) งดการสูบบุหรี่ 4) หลีกเลี่ยงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 5) ลดความตึงเครียด 6) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 7) การทำกิจกรรมที่ทำหาย (พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จรินทร์ จิตส์วโร, 2566) ธรรมะ เป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ช่วยให้เกิดความสงบ รู้จักเข้าใจความเป็นไปอย่างมีสติมากขึ้น ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3 อย่าง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขที่แท้จริงได้ ประกอบด้วย (1) พรหมวิหาร 4 เมตตา ผู้สูงอายุควรมีความปรารถนาดี การมองเห็นในแง่ดี ความเห็นใจ ความห่วงใย กรุณา ผู้สูงอายุควรมีความพยายามช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวทุกคนให้ผ่านพ้นจากความทุกข์ยาก เดือดร้อน มุทิตา ผู้สูงอายุควรประคับประคองจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบาน มีใจพยายยินดีกับความสำเร็จต่าง ๆ อุเบกขา ผู้สูงอายุควรพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและปราศจากอคติ แล้วปฏิบัติอย่างเที่ยงธรรม (2) อธิษฐาน 4 การใช้ปัญญา ผู้สูงอายุควรอยู่ร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัวโดยใช้ปัญญาเหนืออารมณ์ การรักษาความสัตย์ ผู้สูงอายุควรดำรงตนให้มั่นคงอยู่ในความจริงและรักษาความจริงกับสมาชิกในครอบครัว ความยินดี

เสียสละ ผู้สูงอายุควรยินดีเสียสละความสุขสบายเฉพาะของตนเองได้ เพื่อความสุขของครอบครัว การหาความสุขสงบ ผู้สูงอายุควรหาความสุขสงบ รู้รสของความสงบและสันติสุข รู้จักทำจิตใจให้ผ่องใส (3) **สังคหวัตถุ 4** ทาน ผู้สูงอายุควรแบ่งปันลาภผลที่ได้มาหรือสะสมไว้ให้แก่สมาชิกในครอบครัวทุกคนอย่างถูกต้องและเป็นธรรม รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีประโยชน์ให้ตามความเหมาะสม ปิยวาจา ผู้สูงอายุควรพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ชวนฟัง ชักจูงสิ่งที่ดีงามให้แก่สมาชิกในครอบครัว อตถจริยา ผู้สูงอายุควรชวนช่วยเหลือแบ่งเบาภารกิจต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวเท่าที่จะทำได้ สมานัตตตา ผู้สูงอายุควรปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ดี ไม่ปล่อยให้มีความขัดแย้งระหว่างวัย

4) ร่วมสร้างสุขภาพ ด้วยการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ สามเณร บุคลากรในวัดและประชาชน ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพเสริมรักษาสุขภาพชุมชน วัดสามารถดำเนินการได้ด้วยการให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เข้ารับการฝึกอบรมความรู้ในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ ฆราวาส เช่นหลักสูตร พระคิลานุปฏฐาก หลักสูตรการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ฯลฯ การพัฒนากิจกรรมบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เช่น การออกกำลังกาย การกิน การลดความเครียด การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหา การพัฒนาชีวิตที่ดี กิจกรรมเพื่อสร้างเสริมรายได้ และการพัฒนาสมอง ความจำ เป็นต้น โดยวัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือ เป็นสถานที่ในการจัดประชุม การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

5) ร่วมจิต (วิญญาน) คือการดำรงรักษา สืบสานศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่วัดได้ดำเนินการ และเป็นเจ้าภาพหลักของชุมชนมาโดยตลอด ซึ่งสามารถปรับหรือเพิ่มกิจกรรม เพื่อให้เอื้อต่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในฐานะเป็นแกนของภูมิปัญญา จะช่วยดำรงรักษา สืบสาน ต่อยอด ได้อย่างยั่งยืน

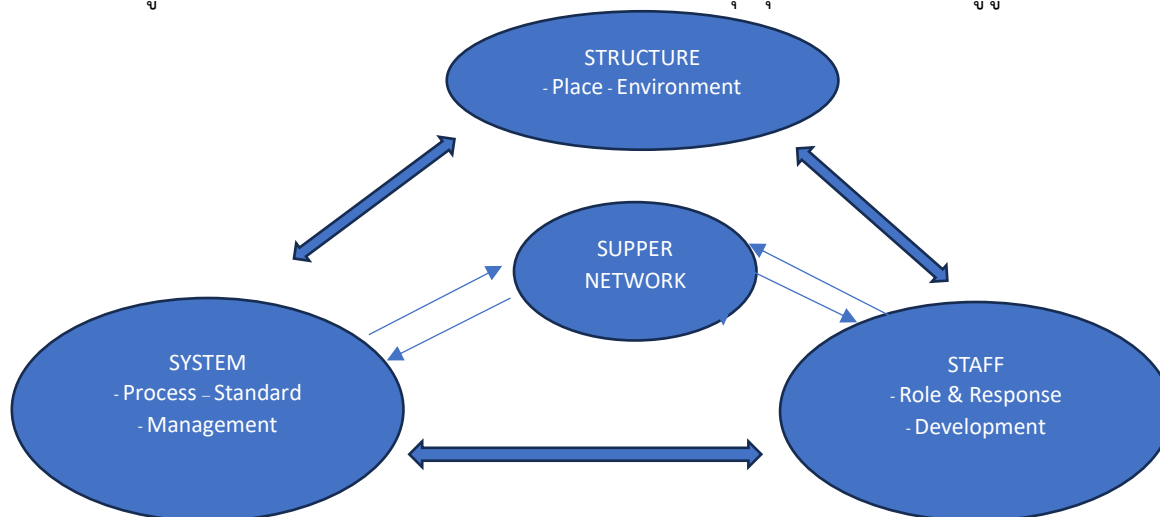
จากแนวคิดที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัดมีศักยภาพ มีความสามารถ มีความเหมาะสมจะเป็นกลไกในการสนับสนุนต่อการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เนื่องจากวัดอยู่ในวิถีของชุมชน ที่คนในชุมชนให้การยอมรับ เหมาะแก่การการพัฒนาต่อยอดเพื่อไปสู่การแก้ปัญหาผู้สูงอายุในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 แนวทาง ดังนี้

ผู้เขียนได้บูรณาการแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เป็นรูปธรรม โดยจะขอเสนอแนวทางการพัฒนาวัดเพื่อการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 แนวทาง (พระเทพวชิรสิทธิเมธี และคณะ, 2568) ดังนี้

1. การพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพเพื่อการดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ

ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการพัฒนาวัดเพื่อสนับสนุนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ด้วยแนวทาง 4 S.

ภาพที่ 1 ตัวแบบการพัฒนาวัดเพื่อสนับสนุนชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ

1) Structure หมายถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการพัฒนาเป็น “อโรคยาศาล” คือสถานที่รักษาโรคทางกายและจิตใจ ประกอบด้วยพัฒนาการเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ (เกณฑ์ 5 ร.) (1) ร่วมพัฒนา (2) ร่มรื่น สะอาด ทั้งอาคารสถานที่ ลานวัด ลานใจ (3) ร่มเย็น สงบ ด้วยการแสดงธรรม การเทศนา (4) ร่วมสร้างสุขภาพ ทั้งของพระสงฆ์ สามเณร บุคลากรในวัดและประชาชน (5) ร่วมจิต (วิญญูญาณ) (กรมอนามัย, 2568)

2) System หมายถึงการพัฒนาระบบ เพื่อสนับสนุนการเป็นวัดที่เป็นมิตรและเอื้อต่อการสร้างสุขภาวะทั้งทางกาย ทางจิตใจกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย (1) ระบบการให้บริการกับผู้สูงอายุ (2) ระบบการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน (3) ระบบมาตรฐานการทำงาน การให้บริการ (4) ระบบการจัดการ (อาคาร เครื่องจักร อุปกรณ์ บัญชี การเงิน บุคลากร ฐานข้อมูล เอกสาร ฯลฯ) โดยให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ในการดำเนินการ

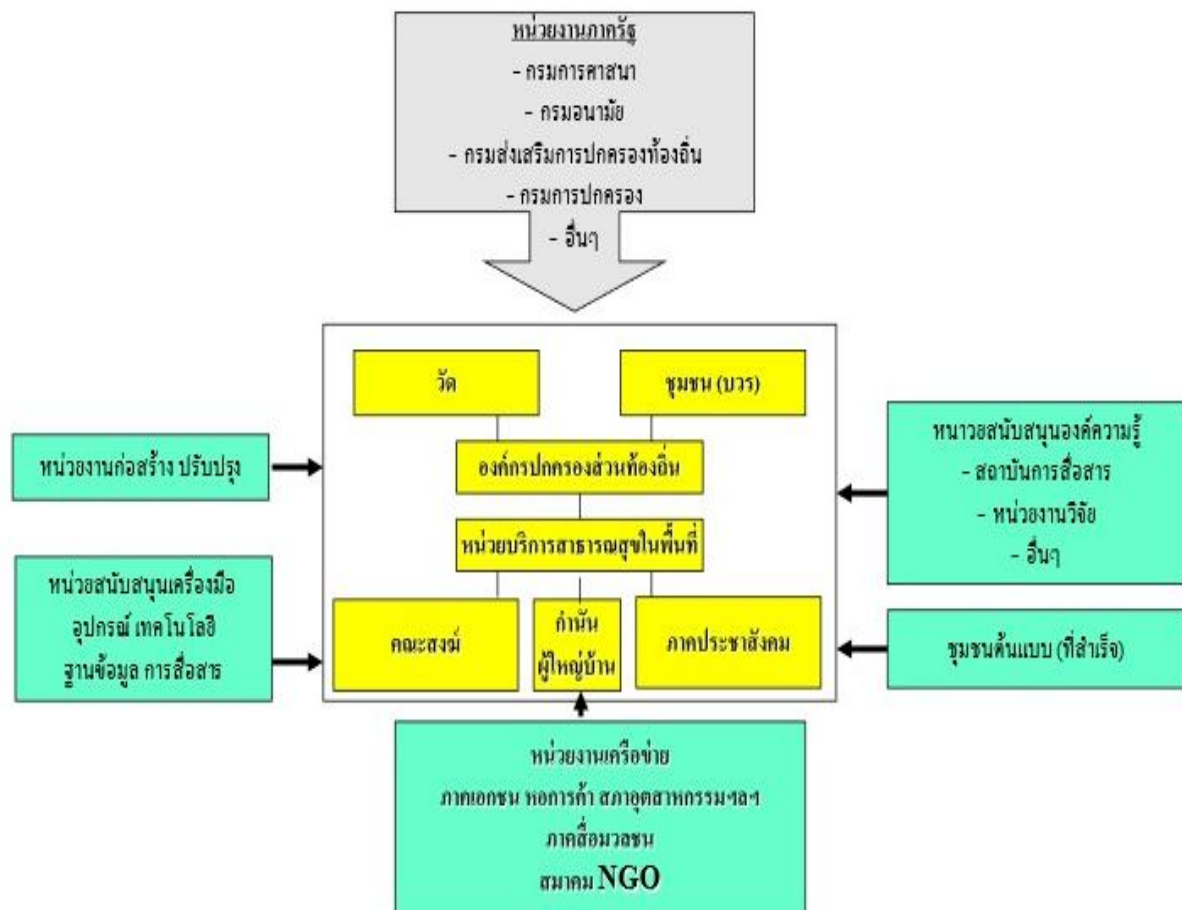

ภาพที่ 2 การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุของวัด

3) Staff หมายถึงบุคลากรของวัดและเครือข่าย ประกอบด้วยบรรพชิตและฆราวาสในทุกภาคส่วน ต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ มาตรฐานการทำงาน คุณสมบัติ สมรรถนะบุคลากรที่ชัดเจนและมี

แผนการพัฒนาบุคลากรประกอบด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะ สมรรถนะ เพื่อรองรับการเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ รองรับบริการ การจัดกิจกรรมเพื่อผู้สูงอายุ บุคลากรที่เกี่ยวข้องถือเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนา ให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุจะต้องมี ความมุ่งมั่น ความรู้ ความเข้าใจและมีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะ เจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนจะต้องได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างความร่วมในการ ดำเนินการเพื่อความสำเร็จ

4) Supper Networks (Cluster) (Porter, 2008) การสร้าง การร่วมกับเครือข่ายเพื่อความสำเร็จของวัด ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง ประกอบด้วย 4.1) Horizontal Network คือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวัดเช่น สถาบันหน่วยงานของชุมชน (บ้าน วัด โรงเรียน ชมรมต่าง ๆ) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจักร ผู้สูงอายุใน ชุมชน หน่วยราชการ เอกชนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของวัด เป็นต้น 4.2) Vertical Networks คือเครือ ตามแนวตั้ง ประกอบด้วย หน่วยงาน สถาบันที่สนับสนุนด้านองค์ความรู้ วิชาการ งานวิจัย ประสพการณ์ด้านการดูแลผู้ สูงวัยแก่วัด หน่วยงาน สถาบันที่สามารถสนับสนุนด้านนโยบาย กฎหมาย เงินทุน ทรัพยากร บุคลากร ข้อมูล เทคโนโลยี เป็นต้น Supper Network มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการสนับสนุนการเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพ เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ เนื่องจากวัดหลายแห่งมีข้อจำกัด ทั้งด้านทรัพยากร สถานที่ องค์ความรู้ งบประมาณ บุคลากร จำเป็นจะต้องสร้างความเชื่อมโยง (Linkage) เพื่อส่งเสริมสร้างความร่วมมือในรูปแบบเกื้อกูลต่อกัน (Collaboration) ซึ่งผู้เขียนขอนำเสนอรูปแบบเครือข่ายที่บูรณาการทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 ตัวอย่างแผนภาพแสดงซูปเปอร์เครือข่าย (คลัสเตอร์) เพื่อการพัฒนาเป็นวัดส่งเสริมสุขภาพชุมชน

2. การมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมพัฒนาวัดที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของชุมชน

การมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมพัฒนาวัดที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุของชุมชน โดยชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในงานเชิงพัฒนา (จินตวีร์ เกษมสุข, 2561) ประกอบด้วย

2.1 การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ สมาชิกในชุมชนต้องอุทิศร่างกายในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อบรรลุเป้าหมาย

2.2 การมีส่วนร่วมในเชิงงบประมาณ สมาชิกในชุมชนต้องอุทิศเงิน หรือทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

2.3 การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ สมาชิกในชุมชนต้องมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในชุมชน

2.4 การมีส่วนร่วมในเชิงตัดสินใจ สมาชิกในชุมชนต้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกในชุมชน

หากชุมชนสามารถมีบทบาททั้ง 4 ประการดังที่กล่าวมา จะถือเป็นการสนับสนุนพลังในการพัฒนาศักยภาพของวัด ศักยภาพของชุมชนในการสร้างชุมชนที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ

3. การสนับสนุนขององค์กรภาครัฐ

องค์กรภาครัฐในทุก ๆ ระดับทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ต้องถือเรื่องนี้เป็นวาระแห่งชาติ มียุทธศาสตร์ แผนงาน งบประมาณ ทรัพยากรเพื่อการสนับสนุนความสำเร็จของการพัฒนา โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชุมชน ควรกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาวที่จำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนทั้งในรูปแบบการมีกิจกรรม โครงการ งบประมาณ ซึ่งสามารถดำเนินการได้เนื่องจากเป็นมาตรการที่อยู่ในกรอบของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อสนับสนุนการดำเนินการสำหรับพื้นที่ ซึ่งการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์จะเกิดผลดีในการสร้างความต่อเนื่องในการดำเนินการแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงที่บริหารก็ตาม

แนวทางทั้ง 3 ประการเป็นรูปแบบที่ทุกชุมชนมีต้นทุนของวัดที่มีพร้อมในหลาย ๆ ด้านอยู่แล้ว หากชุมชนให้ความสำคัญที่จะแก้ไขปัญหา พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่าของชุมชน ผู้เขียนเชื่อว่าทุกชุมชนสามารถบรรลุความสำเร็จได้ เนื่องจากทุกชุมชนกับวัดมีความสัมพันธ์ที่ดีเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของชุมชน จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีความพร้อมด้านองค์ความรู้ ทรัพยากรและพร้อมที่จะให้การสนับสนุน เนื่องจากเป็นยุทธศาสตร์ชาติ เป็นการสนับสนุนการลดช่องว่างของระบบการดูแลผู้สูงอายุของประเทศ

บทสรุป

บทความวิชาการนี้ต้องการที่จะเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาวัด ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทย มีอยู่ในทุก ๆ ชุมชนของประเทศ โดยวัดมีศักยภาพในการเชื่อมโยง ประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ถ้าสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่ในการดูแล เป็นมิตรกับผู้สูงอายุได้ จะช่วยบรรเทาปัญหาความไม่เพียงพอของระบบการดูแลผู้สูงอายุของประเทศไทยทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2564). แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายงานกลุ่มผู้สูงอายุ ประเด็นเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย.
- _____. (2566). รายงานผลการดำเนินงานชุมชนที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุและผู้พิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: กรมอนามัย
- _____. (2568). คู่มือแนวทางการดำเนินงานวัดส่งเสริมสุขภาพประจำปี 2568. กรุงเทพฯ: กลุ่มส่งเสริมสุขภาพผู้นำทางศาสนาและศาสนสถาน สำนักอนามัยผู้สูงอายุ.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2561). แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 26(50), 169-186.
- จิรายุ สุวรรณะ, สุริยา เดชเกิด, เตือนใจ ขุนทอง, ธงชัย ใจสบาย, พระอัมภาวุธ ถ้วยครบ, ไพรัตน์ นิยมหา และ เดโช แชน้ำแก้ว. (2566). สังคมผู้สูงอายุกับวิถีพุทธ: การเดินทางแห่งปัญญาและความเมตตา. Journal of Spatial Development and Policy, 1(3), 65-74.
- ณัฐวดี ชัยเทพ และชิตตะวัน ชนะกุล. (2567). ผลกระทบสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยต่อการใช้จ่ายรัฐบาลด้านสาธารณสุข. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(3), 159-174.
- นิชาภัทร ไพศาล และภัทรพร วีระนาคินทร์. (2567). แนวทางการดูแลตนเองของผู้สูงอายุติดสังคมในเขตพื้นที่บ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. Journal of Spatial Development and Policy, 2(4), 11-22.
- ประทีป จินนี้, ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, ชุศรี วงศ์รัตน์, ประณต เค้าฉิม, ยุทธนา ไชยจุล, ทศนา ทองภักดี และ พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2562). การพัฒนานวัตกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ในศตวรรษที่ 21. บรรณศาสตร์ มศว, 12(2), 15-29.
- พงศ์สุลี จิระวัฒนรักษ์. (2566). เมืองดีต่อใจ สร้างได้ วิถีเกษียณสำราญ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- พระสมุห์สุรินทร์ รตนโชโต และพระศักดิ์จรินทร์ ลิตส์วโร. (2566). บทบาทวัดกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทยตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 6(5), 171-184.
- โพสต์ทูเดย์. (2567). ยก 'วัดพระบาทน้ำพุ' สถานชีวาภิบาลต้นแบบ รับสังคมสูงอายุ. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/smart-life/708026>.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาลัย โพธิพันธ์, พูลศิริ ประคองภักดี และวิชุดา มิ่งสกุล. (2567). ความพร้อมขององค์กรส่วนท้องถิ่นในการให้บริการขนส่งผู้สูงอายุสู่สถานบริการสุขภาพ. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(4), 547-558.
- วรพลักษณ์ เลียงมา. (2567). การพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพต้นแบบในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 12(6), 2523-2534.
- วิภาวี กฤษณะภูติ, ภัทรพร วีระนาคินทร์, ดารารัตน์ คำภูแสน, อนันต์ คำอ่อน และเบญจวรรณ นัยนิตย์. (2567). สถานการณ์ผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่นในมิติประชากรศาสตร์และมิติสุขภาพ. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(1), 27-40.
- สัณห์รัฐ เศรษฐศักดิ์ศิริ และชนกันท์ น้อยทิพย์. (2563). สังคมผู้สูงอายุ: ความท้าทายที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ. การเงินการคลัง, 29(93), 18-27.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). ข้อมูลระบบทะเบียนวัด. กรุงเทพฯ: กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

อุบลวรรณ ภวกานันท์ และศรัณย์ กอสนาน. (2567). รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย, วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์, 6(2), 87-100.

Porter, M. E. (2008). On competition. Brighton, Massachusetts: Harvard Business Press.

World Health Organization. (2023). United Nations Launch First Report on The Decade of Healthy Ageing, 2021 - 2030 (WHO). Retrieved from <https://www.who.int/initiatives/decade-of-healthy-ageing>.

Human Capital Development of Supervisors in Coating Industrial

Yanawadee Maneechots^{1*} Busakorn Watthanabut¹ and Wongwit Muenthep¹

¹Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand

*Corresponding author. E-mail: yanawadee170@gmail.com

ABSTRACT

This article aims to study the development of human capital in the digital era among supervisors in coating industry factories, which is a crucial component of production in various industries such as automotive, electronics, and construction materials. The transition into the digital age has influenced work patterns and the essential competencies required of supervisors. Therefore, human capital development must focus on technological skills, change management, and leadership in a digital context. This article presents topics including innovation, human capital development, human capital development in the digital era for supervisors, and human capital development in the digital era for supervisors in the coating industry. The results of the study indicate that multidimensional human capital development can enhance organizational competitiveness and improve operational efficiency in the coating industry.

Keywords: Innovation, Human Capital Development, Digital Age

การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ

ญาณวดี มณีโชติ^{1*} บุษกร วัฒนบุตร¹ และ วงศ์วิศว์ หมั่นเทพ¹

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: yanawadee170@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ ซึ่งเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการผลิตในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และวัสดุก่อสร้าง การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลได้ส่งผลต่อรูปแบบการทำงานและความสามารถที่จำเป็นของหัวหน้างาน ดังนั้นการพัฒนาทุนมนุษย์จึงต้องเน้นทั้งทักษะด้านเทคโนโลยี การบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลง และภาวะผู้นำในบริบทดิจิทัล บทความนี้นำเสนอหัวข้อนวัตกรรม การพัฒนาทุนมนุษย์ การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างาน และการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทุนมนุษย์ในมิติที่หลากหลายสามารถเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในภาคอุตสาหกรรมการเคลือบได้

คำสำคัญ: นวัตกรรม, การพัฒนาทุนมนุษย์, ยุคดิจิทัล

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

ความสำเร็จในยุคดิจิทัลขึ้นอยู่กับทุนมนุษย์ ซึ่งรวมถึงความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ สุขภาพ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่บุคคลสะสมและสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มผลิตภาพและมูลค่าทางเศรษฐกิจในองค์กร ทุนมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีมูลค่าสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้างนวัตกรรม ความสามารถในการแข่งขัน และการเติบโตอย่างยั่งยืน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556; อัจฉรา รักยุติธรรม, 2559; Becker, 1993) การพัฒนาทุนมนุษย์เกิดจากการศึกษา การฝึกอบรม และประสบการณ์ตลอดชีวิต เนื่องจากมนุษย์เป็นผู้ปฏิบัติงานหลักในองค์กร การพัฒนาทุนมนุษย์จึงเป็นหัวใจของการดำเนินงานในยุคนี้ องค์กรธุรกิจต้องดูแลและใช้ประโยชน์จากทุนมนุษย์อย่างเต็มศักยภาพผ่านการฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการพัฒนาทักษะผ่านการสอนงาน การฝึกปฏิบัติหน้างาน และการให้คำปรึกษา เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรมีประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับบริบทขององค์กร (Entraining, 2561)

การบริหารงานในองค์กรเพื่อให้ประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงบุคลากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยี โดยเฉพาะบุคลากรที่เป็นปัจจัยหลักในการสร้างความสำเร็จ การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญในทุกระดับ เนื่องจากมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าในการสร้างคุณค่าให้กับองค์กร ความสำเร็จขึ้นอยู่กับบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเปลี่ยนทรัพยากรเหล่านั้นให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์หรือผลลัพธ์ที่เหมาะสม การจัดการทรัพยากรมนุษย์ต้องมุ่งเน้นการสรรหา คัดเลือก และพัฒนาบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม รวมถึงการสร้างหลักประกันให้แก่สมาชิกที่พ้นจากการทำงานในองค์กร เพื่อให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในอนาคต การตอบสนองความต้องการพื้นฐานและความปรารถนา เช่น ชื่อเสียงและการยอมรับ จะทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและมีความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในความสำเร็จ ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรต้องดำเนินการ

อย่างบูรณาการในทุกด้าน ทั้งด้านสุขภาพ ความรู้ ความสามารถ จิตใจ และจริยธรรมในการปฏิบัติงาน (กนกกาญจน์ พวงเพชร และคณะ, 2568)

องค์กรธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์มากที่สุดคืออุตสาหกรรมการผลิต ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยสร้างการจ้างงานและการส่งออกที่สำคัญ อุตสาหกรรมนี้มีบทบาทในการสร้างรายได้ การจ้างงาน และการพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล นอกจากนี้ยังส่งเสริมนวัตกรรมและการวิจัย รวมถึงการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ภาคอุตสาหกรรม การขยายตัวของอุตสาหกรรมจึงช่วยเพิ่มการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการกระจายรายได้ และการพัฒนาชุมชน (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2563; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2564; กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สศอ., 2565; OECD, 2021; World Bank, 2022) อุตสาหกรรมการเคลือบมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยสนับสนุนการผลิตในหลายภาคส่วน เช่น ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และอาหาร ซึ่งการเคลือบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ป้องกันการสึกกร่อน และยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ รวมถึงเสริมสร้างภาพลักษณ์ให้ดูดีและมีมูลค่าสูงขึ้น (สมาคมอุตสาหกรรมสีและเคลือบผิวแห่งประเทศไทย, 2563) การเคลือบแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ การเคลือบด้วยสารเคมีหรือของเหลวเพื่อปรับปรุงผิวหน้า และการเคลือบด้วยฟิล์มหรือแผ่นของแข็งที่ใช้กาวในการยึดติด (สมาคมการพิมพ์ไทย, 2561) นอกจากนี้ อุตสาหกรรมการเคลือบยังมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในงานสัมมนาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมการเคลือบ และการชุบพื้นผิวเงิน-ไทย ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2567 เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางเทคนิคและนวัตกรรมในอุตสาหกรรมนี้ (ผู้จัดการออนไลน์, 2567)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีส่งผลให้องค์กรต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการเคลือบ โดยเฉพาะในระดับหัวหน้างานและระดับปฏิบัติงาน นวัตกรรมกลายเป็นแรงผลักดันในการพัฒนาบุคคล (Dubina, Carayannis, and Campbell, 2012) ซึ่งองค์กรจำเป็นต้องพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและทักษะการสื่อสาร เนื่องจากปัญหาการขาดความรู้ในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารที่ไม่ชัดเจนส่งผลกระทบต่อการทำงานและก่อให้เกิดความสูญเสียที่ไม่จำเป็น นอกจากนี้ การพัฒนาหัวหน้างานในหลากหลายด้านมีความสำคัญ เนื่องจากทักษะของหัวหน้างานมีผลโดยตรงต่อทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงาน หัวหน้างานที่มีเป้าหมายผลงานสูงสามารถสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความใส่ใจในการทำงานของพนักงาน ส่งผลให้ทีมสามารถบรรลุผลงานได้ดีกว่าทีมอื่น และช่วยให้พนักงานที่มีเป้าหมายผลงานต่ำสามารถปรับปรุงการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น (Vandewalle, 1997)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ เนื่องจากอุตสาหกรรมนี้ยังคงขาดการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ หัวหน้างาน (Supervisor) ถือเป็นตำแหน่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำนโยบายจากแผนหลักขององค์กรไปสู่การปฏิบัติ พร้อมทั้งประสานงานระหว่างผู้บริหารและพนักงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การพัฒนาศักยภาพของหัวหน้างานจึงต้องมุ่งเน้นที่การเสริมสร้างทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทักษะการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ และทักษะการสื่อสาร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามระเบียบ ตลอดจนสนองตอบต่อนโยบายของผู้บริหารอย่างเหมาะสม การพัฒนานี้จะช่วยให้องค์กรสามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับประเทศและต่างประเทศ เพิ่มคุณภาพ ลดความสูญเสีย และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้า ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในอุตสาหกรรมการเคลือบ เพื่อส่งเสริมความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรในอนาคต

ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม

นวัตกรรมเป็นกระบวนการ แนวคิด วิธีการ ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือแนวทางการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ อันส่งผลกระทบต่อและคุณค่าเชิงบวก เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ เป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรือตอบสนองความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง นวัตกรรมไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา กระบวนการ แนวทางปฏิบัติขององค์กร โดยนวัตกรรมเป็นการท้าทายสถานะที่เป็นอยู่ การคิดนอกกรอบ และการรับความเสี่ยงที่คำนวณได้เพื่อขับเคลื่อนความก้าวหน้าและบรรลุผลลัพธ์ (IdeaScale, 2023)

ทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม มี 3 ทฤษฎี ได้แก่ 1) ทฤษฎีว่าด้วยระบบ (Systems Theory) Amabile (1998) ได้กล่าวว่า กระบวนการสร้างสรรค์ นวัตกรรมขององค์กรเกิดขึ้นในระดับของระบบงาน หมายถึง กลุ่มคนขนาดใหญ่ทำงานร่วมกัน ในหน่วยงานหรือแผนกต่าง ๆ ได้ศึกษาเพื่อหาหนทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยนำเอาความคิดใหม่ ๆ มาใช้และพากเพียรจนงานสำเร็จลุล่วงไปได้ 2) ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน (Institutional Theory) Spraggon and Bodolica (2008) อธิบายว่า ทฤษฎีว่าด้วยสถาบันให้ความสำคัญต่อการศึกษาทบทวนของอิทธิพลทางสังคมและแรงกดดัน เพื่อให้เกิดความเห็นพ้องต้องกันของคนในสังคมที่จะปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานขององค์กร บริบทของสถาบันจะทำหน้าที่ปรับแต่งและให้แรงเสริมทางสังคมแก่พฤติกรรมด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยผ่านกรอบความคิดทางสังคม เกี่ยวกับบรรทัดฐาน กระบวนการ และข้อสันนิษฐานซึ่งเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีเกี่ยวกับกิจกรรมของมนุษย์และธุรกิจ 3) ทฤษฎีที่อาศัยทรัพยากรเป็นฐาน (Resource Based View: RBV) เป็นการวิเคราะห์บทบาทของทรัพยากรและศักยภาพด้านต่าง ๆ ขององค์กร ช่วยให้องค์กรสามารถสร้างผลตอบแทนอันมหาศาล และสร้างข้อได้เปรียบที่สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน สำหรับทรัพยากรนั้นเป็นจุดแข็ง ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ขององค์กรซึ่งมีตัวตนหรือจับต้องได้ เช่น เครื่องมือ เฉพาะด้าน โครงสร้างภายในองค์กร ทรัพย์สินทางการเงิน เทคโนโลยี เป็นต้น หรือทรัพยากรที่จับต้อง ไม่ได้ เช่น ความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน ต้นทุนของมนุษย์ความรู้เฉพาะด้าน ทักษะ การบริหารจัดการ ไม่ตรีจิต การปฏิบัติงานประจำวัน เครื่องหมายการค้า ตราสินค้า เป็นต้น ส่วนศักยภาพ คือ ศักยภาพโดยรวมขององค์กรในการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน (Weiner, B. J., 2020)

การติดตามนวัตกรรมใหม่ ๆ ช่วยให้ปรับตัวและเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง สร้างความได้เปรียบและเพิ่มโอกาสในธุรกิจ เข้าใจทิศทางของสังคมและเทคโนโลยี และลดความเสี่ยงจากการล้าหลังทางเทคโนโลยี นวัตกรรมเปลี่ยนการทำงานสู่รูปแบบดิจิทัล เพื่อปรับตัวและเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง เพิ่มโอกาสในการพัฒนาธุรกิจ เข้าใจทิศทางเทคโนโลยี สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจากการล้าหลังทางเทคโนโลยี

ทฤษฎีการพัฒนาทุนมนุษย์

การพัฒนาทุนมนุษย์ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1969 (Leonard Nadler, 1980) โดยกล่าวถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ในที่ประชุมสมัชชาพันธมิตรการฝึกอบรมและพัฒนาแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญที่มีส่วนในการขับเคลื่อนคนในองค์กรให้มีการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอย่างไม่หยุดยั้ง ต่อมาได้มีการกำหนดความหมายของคำว่า “การพัฒนาทุนมนุษย์” ว่าเป็นประสบการณ์ของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในช่วงเวลาที่ผ่านมา มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นไปได้ในการปรับปรุงและส่งเสริมให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

การพัฒนาทุนมนุษย์ มีองค์ประกอบของคำสองคำที่มารวมกัน ได้แก่ การพัฒนา (Development) และทุนมนุษย์ (Human Capital) โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ว่าต้องมองบุคคลเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า และสามารถใช้ประโยชน์ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานขององค์กร ประกอบด้วยแนวคิด 3 ประการ คือ 1) การฝึกอบรม โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงาน

2) ด้านการศึกษา โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาบุคลากรที่ตัวบุคคล และ 3) ด้านการพัฒนา โดยมีจุดเน้นของการพัฒนาบุคลากรที่องค์กรและสังคม นอกจากนี้ Pace et.al. (1991) ระบุว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ คือ การพัฒนาบุคลากรในองค์กรโดยใช้กิจกรรมการพัฒนาโดยเป็นการพัฒนาที่ต้องครอบคลุมสองด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคลต้องมีการพัฒนาด้านความรู้ทักษะและทัศนคติ และ 2) ด้านองค์กร คือ นโยบายโครงสร้างและการจัดการเพื่อนำไปสู่ความสามารถและการผลิตที่สูงขึ้นจนสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน ผู้จัดการและสมาชิกในองค์กรมากขึ้นโดยมีเป้าหมาย คือ คุณภาพสูงสุดของพนักงาน เพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์บทบาทต่ออุตสาหกรรมตามแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยทุนมนุษย์มีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมด้าน (สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความรู้และทักษะที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การสร้างพนักงานที่มีความสามารถเพื่อเติบโตเป็นพนักงานที่มีความสามารถและเก่ง ทำให้ประเทศสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและสร้างความเจริญก้าวหน้าด้านเศรษฐกิจ และมีความรู้และความเข้าใจในการใช้ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีช่วยในการทำงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพและส่งผลให้ประสบความสำเร็จ (Wayne, 2003) นอกจากนี้หลายปีที่ผ่านมาเกิดการเปลี่ยนแปลงในโลกของเทคโนโลยีเป็นไปอย่างก้าวกระโดด การปรับตัวให้ก้าวทันโลกอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถรับมือกับการทำงานในโลกยุคดิจิทัล เพื่อช่วยให้การบริหารจัดการงานด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และง่ายขึ้นดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัลนี้ ควรทำกระบวนการทำงาน ตั้งแต่ต้นจนจบให้กระชับและรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพทรัพยากรมนุษย์ควรเรียนรู้และก้าวตามให้ทันเทคโนโลยี เพื่อนำประโยชน์ของเทคโนโลยี เพื่อนำประโยชน์ของเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ให้งานออกมามีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีทั้งความสะดวกและรวดเร็วที่สุด (พัชรินทร์ ตีอินทร์, 2566)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือ กระบวนการจัดการบุคคลในองค์กรเพื่อให้มีพนักงานที่มีคุณภาพในองค์กร และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงทำให้พนักงานอยู่กับองค์กรในระยะยาว กิจกรรมสำคัญของการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์โดยมีกระบวนการจัดการ ได้แก่ การจัดการส่วนบุคคล การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ค่าตอบแทน ความปลอดภัย สุขภาพของพนักงาน และแรงงานสัมพันธ์

การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างาน

ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพยากรที่มีค่าต่อการพัฒนาสังคมโลกจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถ ในการบริหารธุรกิจจำเป็นต้องมีทุนมนุษย์เข้ามาเกี่ยวข้อง (Schultz, 2018) มนุษย์ คือ สิ่งที่สร้างความสำเร็จให้กับองค์กร การพัฒนาทุนมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารธุรกิจในโลกยุคดิจิทัล โดยต้องพิจารณาจากปัจจัยจากสถานะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรองค์กรที่มีทุนมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูงนับว่ามีความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน

ทุนมนุษย์สามารถพัฒนาและส่งเสริมโดยการจัดการฝึกอบรม การศึกษา ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาทุนมนุษย์ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประการ ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การศึกษาต่อ และ 3) การพัฒนาบุคลากร (Gilley and Eggland, 2019) การทำงานของหัวหน้างานในโลกยุคดิจิทัลมุ่งเน้นเป้าหมายผลงานต่อทัศนคติและพฤติกรรมของพนักงาน หัวหน้างานที่มีเป้าหมายผลงานสูงพิสูจน์ให้เห็นว่าพนักงานรู้สึกเป็นเจ้าของ มีความสามารถ และใส่ใจในการปฏิบัติงานในทีม (Vandewalle, 1997) หัวหน้างานให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือแก่พนักงานมากขึ้น ไม่เพียงแต่กดดันพนักงานที่มีทัศนคติเชิงรุกทำให้ทำงานมากขึ้น แต่กระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้าง

เงื่อนไขชัดเจนสำหรับการสร้างสรรค์นวัตกรรม นำไปสู่ผลงานที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน (Amabile et al., 2004; Janssen, 2005)

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นสินทรัพย์ที่สำคัญที่สุดในองค์กร โดยถือเป็นทุนมนุษย์ที่สร้างผลผลิตที่มีประโยชน์ (พระมหาธีรวิธ ธีรวิฑฒนเมธี, 2566) ในยุคดิจิทัล การพัฒนาทุนมนุษย์ต้องมุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของพนักงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (ณ.ชนม์ ประยูรวงศ์, 2566) ผู้ที่ต้องปรับปรุงการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่อง โดยเปลี่ยนจากการควบคุมเป็นการมอบอำนาจและส่งเสริมความร่วมมือ (ณ.ชนม์ ประยูรวงศ์, 2566) องค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ ได้แก่ การลงทุนเพื่อพัฒนาบุคลากร การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ (วรชยา ศิริวัฒน์, 2566) การพัฒนาทุนมนุษย์ต้องตอบสนองทักษะดิจิทัลพื้นฐานที่จำเป็นในทุกกระดับ และการใช้เทคโนโลยีควรสอดคล้องกับสภาวะของพนักงาน (Fang, 2024) นอกจากนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลช่วยระบุช่องว่างทักษะและวางแผนพัฒนารายบุคคลได้แม่นยำ (Mara, 2021) องค์กรควรสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่ส่งเสริมประสิทธิภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (Chris and Katie, 2017) การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการฝึกอบรมและประเมินผลสามารถช่วยระบุทักษะและโอกาสพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Brodovskaya, 2023) โดยระบบที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์สามารถปรับเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล (Mara, 2021)

หัวหน้างานต้องรับผิดชอบเรื่องการทำงานทั้งหมดให้สำเร็จตามเป้าหมาย นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่มองข้ามไม่ได้ คือ พนักงานที่ทำงานสำเร็จลุล่วง ต้องมีความพร้อม มีความสุข ควบคู่กับการมีประสิทธิภาพในการทำงาน ได้อย่างดีเยี่ยม อาศัยองค์ประกอบหลายอย่างควบคู่กัน เพราะในสภาพแวดล้อมของการทำงานจริง สมาชิกทุกคนในทีมต้องพบเจอกับความท้าทายหรือปัญหาอีกมากมาย (Spaceship, 2566) หัวหน้างานที่ดีควรมีความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ในการทำหน้าที่หรือบทบาทของตน เพื่อการก้าวสู่หัวหน้างานมืออาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะของหัวหน้างาน ในการพัฒนาเป็นองค์กรแบบยั่งยืนอย่างมั่นคงต่อไป

การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ

ในยุคดิจิทัล การขาดการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบมีสาเหตุสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อการไม่สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ได้แก่

1. การขาดความรู้และทักษะด้านดิจิทัล หัวหน้างานจำนวนมากยังไม่มีพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ เช่น IoT, AI, หรือระบบการผลิตอัตโนมัติ
2. การฝึกอบรมไม่เพียงพอหรือไม่สอดคล้องกับความต้องการจริง หลักสูตรที่มีอยู่มากไม่ตอบโจทย์กับบริบทของงานจริงในโรงงาน
3. การขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ หัวหน้างานบางรายมีทัศนคติที่ไม่เปิดรับการเปลี่ยนแปลง หรือไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง
4. การภาระงานมากเกินไป งานประจำมีความเร่งด่วนและมากเกินไปจนไม่มีเวลาสำหรับการเรียนรู้หรือพัฒนา
5. การสนับสนุนจากองค์กรมีจำกัด องค์กรขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านการฝึกอบรม เทคโนโลยี หรือผู้เชี่ยวชาญในการสนับสนุนการเรียนรู้ดิจิทัล (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556; อัจฉรา รักษ์ยุติธรรม, 2559; สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2562; Becker, 1993)

แนวทางการพัฒนาศักยภาพของหัวหน้างานในยุคดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพของหัวหน้างานในยุคดิจิทัลสามารถแบ่งออกเป็น 6 ด้านสำคัญ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล (Digital Literacy) เช่น การใช้ซอฟต์แวร์บริหารงาน การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ และการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล (Digital Leadership) เสริมสร้างความสามารถในการนำทีมผ่านเทคโนโลยี การตัดสินใจจากข้อมูล และการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล
3. การเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านหลักสูตรออนไลน์หรือการอบรม
4. การบริหารจัดการทีมแบบยืดหยุ่น (Agile Management) ส่งเสริมการบริหารงานที่คล่องตัว มีการปรับเปลี่ยนแผนตามสถานการณ์
5. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ใช้เครื่องมือสื่อสารออนไลน์ให้เหมาะสม และส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันในทีม
6. การบริหารความเปลี่ยนแปลง (Change Management) พัฒนาความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและสร้างแรงจูงใจให้ทีมปรับตัวได้ (กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2564; สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2565; Davenport and Ronanki, 2018; OECD, 2021 and World Economic Forum. (2023)

บทสรุป

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการบูรณาการการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมเกิดขึ้นใหม่ทุกวัน จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลกระทบต่อองค์กร รวมถึงรูปแบบการทำงาน และทักษะที่จำเป็นของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ เพื่อรองรับความท้าทาย ในประเด็นด้านนวัตกรรม ด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ในสถานการณ์ยุคดิจิทัล โดยเฉพาะหัวหน้างานจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะทางด้านนวัตกรรม ทักษะด้านการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูล และการสื่อสารผ่านออนไลน์เพื่อให้ผู้นำสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Samoilovych et al., 2022) รวมถึงการผลักดันการสร้างประสิทธิภาพต่อองค์กรผ่านการประยุกต์ใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี หากพนักงานไม่มีการพัฒนาหรือปรับตัวย่อมส่งผลกระทบต่อการแข่งขันขององค์กร ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของหัวหน้างานให้มีความพร้อมจึงมีความสำคัญ โดยควรพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านทางอาชีพ ทักษะในการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำ รวมถึงทักษะด้านการสื่อสาร และทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขันในยุคดิจิทัล อันจะส่งผลต่อการเพิ่มคุณภาพขององค์กรรวมถึงการสร้างเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้า สามารถลดความสูญเสียที่ไม่จำเป็นและเพิ่มรายได้ให้แก่องค์กรต่อไปในอนาคต จะเห็นได้ว่านวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะพนักงานและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ นวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัลของหัวหน้างานในโรงงานอุตสาหกรรมการเคลือบ ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในงานพัฒนาทุนมนุษย์เป็นอย่างมาก และมีส่วนช่วยให้การพัฒนาทุนมนุษย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น หลายองค์กรเริ่มนำเอานวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยการนำเอานวัตกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในองค์กร นวัตกรรมส่วนมากที่องค์กรนำมาใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนศักยภาพหัวหน้าและพนักงาน เช่น แพลตฟอร์มอีเลิร์นนิง (E-learning) ที่ใช้ AI และ Gamification การฝึกอบรมผ่าน Virtual Reality (VR) และ Big Data Analytics ช่วยออกแบบโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล Nieves and Quintana (2018) กล่าวว่า องค์กรที่มีการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาทักษะพนักงาน มีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าและมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่สูงกว่า โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในอุตสาหกรรม (กรมอนามัย, 2565)

เอกสารอ้างอิง

- กนกกาญจน์ พวงเพชร, สุนิตดา เทศนิยม, อีรพล กาญจนากาศ และสมคิด ดวงจักร. (2568). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี, *Journal of Spatial Development and Policy*, 3(2), 57-68.
- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะแรงงานในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน.
- กรมอนามัย. (2565). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล. สืบค้นจาก <https://person.anamai.moph.go.th>.
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สศอ. (2565). กลยุทธ์การส่งเสริมอุตสาหกรรมแห่งอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.
- ณ.ชนม์ ประยูรวงศ์. (2566). ความเสี่ยงของการบริหารทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 9(1), 316-327.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2567). งานสัมมนาสุดยอดเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการขับเคลื่อนผืนผืนไทย (กรุงเทพฯ) จัดขึ้นอย่างประสบความสำเร็จ. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9670000062773>.
- พระมหาธีรวิทย์ อธิวฑฒนเมธี (พันธ์ศรี). (2566). แนวคิดเรื่องทุนมนุษย์: ทรรศนะจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ร่วมสมัยและพุทธปรัชญา. (พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาสุเทพ สุเทวเมธี. (2556). การบริหารงานบุคคลขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเมือง จังหวัดพิษณุโลก. (พุทธศาสตร์บัณฑิต, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พัชรินทร์ ตีอินทร์. (2566). HR ยุคดิจิทัล กับ 5 ทักษะที่ควรมี. สืบค้นจาก <http://www.pmat.or.th/ความรู้ทรัพยากรบุคคล/1712/สะกดคิด สะกิดใจ/20701/gallery1/?contentid=37885>.
- รัชยา ศิริวัฒน์. (2566). การพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในยุคดิจิทัล : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*. 7(4). 269-280.
- สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf.
- สมาคมการพิมพ์ไทย. (2561). การเคลือบ (Coating Method). *วารสารการพิมพ์ไทย*, 117, 40-45.
- สมาคมอุตสาหกรรมสีและเคลือบผิวแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานอุตสาหกรรมเคลือบ. กรุงเทพฯ: สมาคมอุตสาหกรรมสี.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2564). รายงานแนวโน้มกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2563). รายงานอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). Digital Skills for the Future Workforce. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). จังหวัดสมุทรสาคร. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). ทุนมนุษย์และทุนทางสังคม: พลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉรา รักยุติธรรม. (2559). การพัฒนาทุนมนุษย์ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 10(1), 21-33.

- Amabile, T. M. (1998). *How to kill creativity* (Vol. 87). Boston, MA: Harvard Business School Publishing.
- Bai, Y. (2024). A Study of the Impact of Human Capital Investment on Organizational Performance. *Highlights in business, economics and management*, 32, 210-216.
- Becker, G. S. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education*. (3rd ed.). Chicago: University of Chicago Press.
- Davenport, T. H., & Ronanki, R. (2018). Artificial intelligence for the real world. *Harvard business review*, 96(1), 108-116.
- Dubina, I. N., Carayannis, E.G., & Campbell, D.F.J. (2012). Creativity Economy and a Crisis of The Economy? Coevolution of Knowledge, Innovation, and Creativity, and of The Knowledge Economy and Knowledge Society. *Journal of the Knowledge Economy*, 3(1), 1-24.
- Entraining, (2561). การพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรเพื่อการเตรียมความพร้อม ตอนจบ. สืบค้นจาก <https://www.tlaa.org>.
- Fang, L. Y. (2024). How New Human Capital Can Enhance the Competitiveness of Individuals and Organizations. *Highlights in business, economics and management*, 29, 164-168.
- Gilley, J. W., & Eggland, S.A. (2019). *Principles of Human Resource Development*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- IdeaScale. (2023). นวัตกรรมคืออะไร? ความหมาย ประเภท ตัวอย่าง และกระบวนการ. สืบค้นจาก <https://ideascale.com/th/%E0%B8%9A%E0%B8%A5%E0%B9%87%E0%B8%AD%E0%B8%81/aaikhuenwatkrm/>.
- Janssen, O. (2005). The joint impact of perceived influence and supervisor supportiveness on employee innovative behaviour. *Journal of occupational and organizational psychology*, 78(4), 573-579.
- Jobsdb. (2024). มัธยม! 15 นวัตกรรมสุดเจ๋งใหม่ๆ ที่จะมาปฏิวัติการทำงานในอนาคต. สืบค้นจาก <https://th.jobsdb.com/th/career-advice/article/new-trend-innovation>.
- Mara, C. C. (2021). The Emergence of Risk and Return on Human Capital Development. Retrieved from <https://www.intechopen.com/chapters/75366>.
- Melnichuk, M. V. (2023). Emotional Intelligence as a Factor in the Development of the Intellectual Capital of the Organization. *Management Sciences*, 13(2), 26-35.
- Nadler, L. (1980). *Corporate Human Resources Development*. New York: American For Training and Development.
- OECD. (2021). Enhancing Industrial Policy in Thailand: Boosting Productivity and Competitiveness. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/boosting-productivity-and-living-standards-in-thailand_e525c875-en.html.
- _____. (2021). The Digital Transformation of SMEs. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/the-digital-transformation-of-smes_bdb9256a-en.html.
- Pace, R. W., Smith, P.C & Mills, G.E. (1991). *Human Resource Development*. New York: Prentice-Hall.

- Samoilovych, A., Popelo, O., Kychko, I., Samoilovych, O., & Olyfrenko, I. (2022). Management of human capital development in the era of the digital economy. *Journal of Intelligent Management Decision*, 1(1), 56-66.
- Schultz, T. W. (2018). Capital Formation by Education. *Journal of Political Economy*, 68(6), 571-583.
- Spaceship. (2566). 7 คุณสมบัติสำคัญ ... เพื่อส่งเสริมให้คุณเป็นหัวหน้าที่ดียิ่งขึ้น. สืบค้นจาก <https://www.spaceship.in.th/knowledge-base/46>.
- Spraggon, M., & Bodolica, V. (2008). Understanding Successful Innovation through Different Theoretical Lense/Net s: The Case of Institutional, Resource-Based and Social Capital work Perspectives. *Sasin Journal of Management*, 14(1), 117-133.
- Toppro. (2566). 9 ทักษะสำหรับการก้าวสู่หัวหน้างานมืออาชีพ. สืบค้นจาก <https://hr-odthai.com/blog/>.
- _____. (2567). การพัฒนาทักษะหัวหน้างาน (Supervisory Skill Development). สืบค้นจาก <https://www.hr-odthai.com/blog/>.
- Wayne, F. (2003). *Managing Human Resource: Productivity Quality of Work Life, Profits*. New York: McGraw-Hill.
- Weiner, B. J. (2020). A theory of organizational readiness for change. In *Handbook on implementation science* (pp. 215-232). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- World Bank. (2022). *Thailand Economic Monitor Reports*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/thailand-economic-monitor-reports>.
- World Economic Forum. (2023). *World Economic Forum Future of Jobs Report 2023*. Switzerland: The Future of Jobs Report.

Perspective of Buddhist political science: guidelines for application for development of Thai society

Phramaha Phisit Suebnisai^{1*} Phamaha Piratkorn Am̐sumâlī¹

Phramaha Yothin Yodhiko¹ and Panuwat Juntapoon¹

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand, Thailand

*Corresponding author. E-mail: pisit.sueb@mcu.ac.th

ABSTRACT

This article aims to study the perspective of Buddhist political science and propose practical guidelines for applying Buddhist principles to management and social development in Thailand. The analysis is based on the concept of Dhammadhitthaya (governance by Dharma), emphasizing Dharma as the core principle in governance, and referencing key teachings from the Tripitaka, including Dasavidha-rājadhamma, Cakkavatti-vatta, Rājasaṅgahavattu, Kusala-kammapatha, Aparihāṇiyadhamma, and Brahmavihāra-dhamma. This study found that Buddhist political science can effectively foster ethical leadership, promote public morality, enhance equality, and sustainably develop society.

Keywords: Perspective, Buddhist Political Science, Social Development

มุมมองรัฐศาสตร์เชิงพุทธ: แนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมไทย

พระมหาพิสิฐ สืบนิสัย^{1*} พระมหาภริฐกรณ อัสมาลี¹ พระมหาโยธิน โยธโก¹ และ ภาณุวัฒน์ จันทาพูน¹

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ประเทศไทย

*Corresponding author. E-mail: pisit.sueb@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองของรัฐศาสตร์เชิงพุทธ พร้อมเสนอแนะแนวทางการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดหลักธรรมมาธิปไตย ซึ่งเน้นธรรมะเป็นหลักสำคัญในการปกครอง และอ้างอิงถึงหลักธรรมสำคัญในพระไตรปิฎก เช่น หลักทศพิธราชธรรม หลักจักรวรรดิวัตร หลักราชสังคหวัตถุ หลักกุศลกรรมบถ หลักอปริหานิยธรรม และหลักพรหมวิหารธรรม การศึกษครั้งนี้พบว่ารัฐศาสตร์เชิงพุทธสามารถช่วยเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม ส่งเสริมคุณธรรมในประชาชน สร้างความเสมอภาค และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: มุมมอง, รัฐศาสตร์เชิงพุทธ, การพัฒนาสังคม

© 2025 JOMSD: Journal of Organizational Management and Social Development

บทนำ

สภาพสังคมปัจจุบัน เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน นอกเหนือจากปัญหาเศรษฐกิจหรือปัญหาเรื่องปัจจัยสี่ การเมืองการปกครองเพราะแนวคิดความต้องการอยากหรือกระบวนกรเพื่อการเข้าไปสู่อำนาจ ถือเป็นพฤติกรรมเสี่ยงของบุคคลที่ไม่มีความรู้ ความสามารถและศักยภาพเชิงยุทธศาสตร์ อาจทำให้ประเทศมีโอกาเสี่ยงที่จะล่มสลาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และเสี่ยงที่จะนำประเทศไปสู่ความขัดแย้งกับเพื่อนบ้าน ซึ่งการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ จำเป็นอย่างยิ่งที่นักการเมืองหรือผู้นำผู้บริหารประเทศต้องมีพื้นที่สำหรับการพัฒนาประเทศอย่างบูรณาการและเป็นการพัฒนาที่สมดุลอันจะเอื้อต่อความยั่งยืนในบริบทของสังคมทุกระดับ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มิใช่จะเกิดขึ้นได้โดยอาศัยแต่เพียงรูปแบบเท่านั้นเพราะในประเทศที่ถือกันว่าเป็นต้นแบบของประชาธิปไตย เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษ ก็ยังต้องอาศัยเวลาและกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงมาเป็นเวลานานกว่าจะมาถึงจุดที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ต้องอาศัยเวลา และการพิจารณาถึงพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละสังคม ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป และแนวความคิดตลอดจนรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่นำมาใช้ทุกวันนี้ เป็นรูปแบบตามแนวความคิดทฤษฎีของตะวันตกที่ผ่านกระบวนการของวิวัฒนาการมาจนถึงระดับหนึ่ง ซึ่งหากจะเปรียบเทียบกับปลูกต้นไม้แล้ว ระบบที่เรานำมาใช้ก็คือ ผลที่เกิดจากต้นไม้ประชาธิปไตยที่เติบโตและมันคงเต็มที่แล้วนั่นเอง ดังนั้น ถ้าเราต้องการผลเช่นนั้น ก็จะต้องสร้างรากฐานของต้นไม้ประชาธิปไตยให้มั่นคง โดยคำนึงถึงแนวความคิด และความเชื่อพื้นฐานของคนในสังคมเป็นหลักด้วยการมองตัวเราและสังคมของเราให้ชัดเจนขึ้น ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า วิชาการศึกษาปัจจุบันของเราได้ศึกษามาแบบตะวันตก เมื่อจะหันกลับมาศึกษาเรื่องของไทยเราเอง เราก็จะมีกรอบความคิดแบบตะวันตกมาด้วย บางทีเราเลยมองตัวเราแบบที่ฝรั่งมอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2534)

โดยเฉพาะในประเด็นความแตกต่างทางสังคม และวัฒนธรรมน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แนวความคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามรูปแบบ และวิธีการของตะวันตกนั้นไม่พัฒนาไปเท่าที่ควรจะเป็น เพราะอาจจะมีบางสิ่งที่แตกต่างกับวิถีชีวิตของประชาชนไทยส่วนใหญ่ อันมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทย และของสังคมไทย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2534) แม้แต่ทัศนคติต่อชีวิตของคนไทยในทุกวันนี้ก็เป็นทัศนคติของชีวิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนาทั้งสิ้น (คึกฤทธิ์ ปราโมช, 2527) โดยจะเห็นได้จากพรรคการเมืองบางพรรคที่อาศัยภาพของผู้ยึดมั่นในหลักธรรมของพุทธศาสนาอันเป็นที่ศรัทธา และนับถือของคนส่วนใหญ่มาเป็นเครื่องมือเสริมสร้างให้พรรคเติบโตอย่างรวดเร็ว เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้ มิได้ก่อให้เกิดพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างใด เพราะการสนับสนุนของประชาชนนั้น อาจเกิดจากความเชื่อถือในภาพพจน์ของความดีงามตามหลักศาสนา แต่มิได้เกิดจากความรู้ ความเข้าใจในหลักการของประชาธิปไตยที่แท้จริง เป็นการอาศัยสถาบันศาสนา เพื่อประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะหน้าเท่านั้น

ในสังคมไทย พุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญและเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทย กล่าวโดยรวบยอดพุทธศาสนาเป็นเสมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาติไทยทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งส่วนที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนชาวพุทธมากที่สุด ได้แก่ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในรูปแบบต่าง ๆ ดังปรากฏในพระสูตร ในชาดกและนอกจากพระธรรมแล้วยังมีพระสงฆ์วัดซึ่งเป็นส่วนประกอบที่เป็นรูปธรรมและเกี่ยวพันมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมอยู่ตลอดเวลา (สมบุญ สุขสำราญ, 2527)

หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้การบริหารงานราชการแผ่นดินซึ่งมีกระบวนการเกิดฐานคติของรัฐศาสตร์เชิงพุทธ สืบเนื่องจากเรื่องราวในอัครคัมภีร์สูตร ซึ่งได้แสดงให้เห็นว่า มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ “การกำเนิดของรัฐ” อยู่ เพราะคำว่า “รัฐ” หมายถึง “กลุ่มคนหรือชุมชนซึ่งอาศัยอยู่รวมกันอย่างเป็นระเบียบในดินแดนหรืออาณาเขตแน่นอน มีรัฐบาลและอำนาจอธิปไตยของตนเอง สามารถบริหารกิจการทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกรัฐโดยอิสระ พ้นจากการควบคุมของรัฐภายนอก “รัฐศาสตร์เชิงพุทธ” คืองานค้นคว้าศึกษาพระไตรปิฎกซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการไขความลับแห่งมนุษยชาติอันเป็นวิชาจักรวาล และเป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาจากพระไตรปิฎก (พระภาวนาวิริยคุณ, 2563)

พระพุทธศาสนาในมุมมองจากนักวิชาการภายนอกที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน ช่วยให้เห็นภาพรวมในการใช้พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อมุ่งผลปฏิรูปมนุษยชาติ สังคม เศรษฐกิจการเมืองและการสร้างสังคมใหม่ในอุดมคติที่มนุษย์ต่างมุ่งไฝฝ้นกันมานานแล้วการตั้งเป้าหมายของรัฐศาสตร์หรือการเมืองการปกครองในพระพุทธศาสนา อยู่ที่ว่าสร้างสภาพเอื้อให้มนุษย์ในสังคมประพฤติปฏิบัติตน เพื่อบรรลุเป้าหมายของชีวิตทั้ง 3 ระดับได้ คือทั้งเป้าหมายในชาตินี้ ชาติหน้า และในชาติสุดท้าย คือบรรลุมรรคผลนิพพาน

หลักธรรมาธิปไตยหรือการยึดธรรมเป็นใหญ่ เป็นหัวใจสำคัญของหลักรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก ธรรมาธิปไตยนั้นไม่ถือว่าเป็น “ระบอบการปกครอง” ระบอบหนึ่ง เหมือนอย่างระบอบประชาธิปไตย หรือ ระบอบคอมมิวนิสต์ แต่ทุกระบอบการปกครองที่มีอยู่ สามารถนำธรรมาธิปไตยไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งนั้น โดยยกเอา “หลักธรรม” เป็นเกณฑ์ในการตัดสินสูงสุดคล้ายกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ การตัดสินใจใด ๆ หรือการกระทำใด ๆ ก็ตามจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญอันใด การตัดสินใจนั้น ๆ หรือการกระทำนั้น ๆ ก็ต้องไม่ขัดต่อ “หลักธรรม” ฉะนั้น

การจะให้ศีลธรรมคงอยู่ได้อย่างมั่นคง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา “เศรษฐกิจ” ควบคู่ไปด้วย เพราะหากเศรษฐกิจไม่ดีประชาชนจะอดอยากยากจน ความยากจนจะกดดันให้คนทำอกุศลกรรมด้วยการลักขโมยเพื่อยังชีพ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ศีลธรรมจึงตั้งอยู่ไม่ได้การปกครองประเทศจึงต้องพัฒนาศีลธรรมและเศรษฐกิจควบคู่กันไป จะขาดตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้เศรษฐกิจเป็นเสมือนราก ใบ เปลือกและกระพี้ที่คอยหล่อหุ้มและดูดซับอาหาร

มาหล่อเลี้ยงแก่นคือศีลธรรมให้เจริญเติบโต เศรษฐกิจที่ดีจะเป็นฐานให้คนประพาศศีลธรรมได้สะดวก ส่วนศีลธรรมจะควบคุมและกำจัดการเลวของมนุษย์ให้เบาบางลงและหมดไปในที่สุดก็ตาม การศึกษารัฐศาสตร์เชิงพุทธจึงมุ่งเป้าหมายสำคัญเพื่อช่วยเติมเต็ม ช่วยสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีศีลธรรม คุณธรรม ที่เจริญรุ่งเรืองทั้งทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับความเจริญทางศีลธรรม ซึ่งคือความยากแต่จะได้ความแตกต่างที่ดีโดดเด่นกว่าประเทศต่าง ๆ ในโลก จะสามารถประเมินการเมืองการปกครองในปัจจุบันได้ และจะช่วยให้อาณัติที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารความขัดแย้งในสังคม เพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และยังผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ให้เป็นไปตามแผน นโยบาย ยุทธศาสตร์ของรัฐที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ทุกประการ

แนวคิดเกี่ยวกับรัฐศาสตร์เชิงพุทธ

1. กำเนิดรัฐ และรัฐศาสตร์

ในอรรถกถาสูตรในพระไตรปิฎก ที่มคทาย ปาฏิหาริย์ ได้ชี้ให้เห็นว่า “รัฐ” นั้น เกิดขึ้นจากวิวัฒนาการทางสังคม และความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ นำไปสู่การก่อรูปของสัญญาประชาคม อันเป็นรากฐานของการจัดระเบียบสังคมและการปกครอง (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ที่.ปา. 11/111-140/83-102)

ในยุคแรกเริ่มของกัปป์ มนุษย์ที่จุติจากอภิสราพรหมลงมาสู่โลกนั้น มีลักษณะที่บริสุทธิ์และดำรงชีวิตอย่างสงบสุข มีรัศมีกายในตนเอง ปราศจากเพศสภาพ และพึงพาอาหารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอย่างอุดมสมบูรณ์ เช่น จัวนดิน กระบิดิน และเครือดิน สภาพสังคมในขณะนั้นเป็นไปอย่างเรียบง่าย ทุกคนรู้ว่สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร ปราศจากการทำอกุศลกรรมใด ๆ จึงไม่จำเป็นต้องมีการวางกฎระเบียบหรือข้อบังคับทางสังคมเพื่อควบคุมพฤติกรรมของบุคคล อาหารในยุคนั้นเป็นของส่วนรวมและมีอยู่เหลือเฟือ ทุกคนทำมาหากินร่วมกันอย่างมีความสุข ต่อมาเกิดความโลภและการละเมิดกรรมสิทธิ์ เมื่อข้าวสาละไม่ไ้งอกขึ้นเองอย่างสมบูรณ์เหมือนเดิม และมีการสะสมส่วนตัว มนุษย์บางพวกก็เริ่มมีพฤติกรรมสงวนส่วนของตนไว้ ไปเก็บเอาส่วนอื่นที่เขาไม่ได้ให้มาบริโภค(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ที่.ปา. 11/127/93-94) ซึ่งสะท้อนถึงการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคลที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ เมื่อมีการละเมิดสิทธิเกิดขึ้น ก็ตามมาด้วยการดักเตือน การตำหนิ และการลงโทษด้วยวิธีการต่าง ๆ ตั้งแต่การประหารด้วยฝ่ามือ ก้อนดิน ไปจนถึงท่อนไม้ ซึ่งเป็นรูปแบบเบื้องต้นของความรุนแรงและการถือท่อนไม้ ที่กลายเป็นสัญลักษณ์ของการใช้กำลัง สถานการณ์เหล่านี้ทำให้การถือเอาสิ่งของที่ไม่ใช่ของตนเอง การตีเถียน การกล่าวเท็จ และการถือท่อนไม้ กลายเป็นเรื่องที่ปรากฏขึ้นทั่วไปในสังคม ก่อให้เกิดความไม่สงบสุขและวุ่นวายอย่างแสนสาหัส ภาวะที่ปราศจากการควบคุมและไร้ระเบียบนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้มนุษย์แสวงหาทางออกเพื่อธำรงไว้ซึ่งความสงบสุขและความเป็นปกติสุขของหมู่คณะ

เมื่อความวุ่นวายจากบาปกรรมเหล่านี้ทวีความรุนแรงจนกระทบต่อความเป็นอยู่ของส่วนรวม พวกชนชั้นผู้นำทางความคิดในยุคนั้น ได้ตระหนักถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างระบบและกลไกเพื่อแก้ไขปัญหา จึงได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันและเกิดแนวคิดสำคัญขึ้นมา มีการปรับทุกข์ร่วมกัน และเห็นพ้องต้องกันว่าบาปกรรม เหล่านี้ได้เกิดขึ้นแล้วในสังคม จึงจำเป็นต้องมีผู้เข้ามาทำหน้าที่บริหารจัดการปัญหา มีแนวคิดที่เกิดขึ้นคือการสมมติสัตว์ผู้หนึ่งให้เป็นผู้ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ ให้เป็นผู้ตีเถียนผู้ที่ควรตีเถียนได้โดยชอบ ให้เป็นผู้ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้โดยชอบ นี่คือการยินยอมพร้อมใจของสมาชิกในสังคมที่จะมอบอำนาจบางส่วนของตนให้แก่บุคคลหนึ่ง เพื่อให้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความยุติธรรม มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เพื่อเป็นการตอบแทนและรองรับการดำรงชีพของผู้ที่มารับภาระหน้าที่อันหนักนี้ สังคมจึงตกลงที่จะแบ่งส่วนข้าวสาละให้แก่ผู้นั้น การกระทำนี้สะท้อนสัญญาประชาคม คือ การที่ปัจเจกชนสละสิทธิและผลประโยชน์บางส่วนของตน เพื่อแลกกับการได้รับความคุ้มครองและความเป็นระเบียบจากอำนาจส่วนกลาง การคัดเลือกผู้ปกครองในยุค

แรกนี้ อิงตามคุณสมบัติที่น่าเชื่อถือและมีบารมี คือ สัตว์ที่สวยงามกว่า นาดูน่าชมกว่า น่าเลื่อมใสกว่า และน่าเกรงขามมากกว่าสัตว์ทุกคน(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ที.ป.า. 11/130/96) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในยุคแรกเริ่มคุณลักษณะของผู้นำที่สังคมต้องการคือความสามารถในการสร้างความน่าเชื่อถือและความยำเกรง เพื่อให้การบังคับใช้กฎระเบียบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ที่ได้รับการสมมติจากมหาชนและเข้ามาทำหน้าที่ปกครอง ได้รับการเรียกขานด้วยนามต่าง ๆ ซึ่งล้วนสะท้อนถึงที่มาบทบาท และหลักการพื้นฐานของการปกครอง อันเป็นรากฐานของสถาบัน "รัฐ" และ "รัฐศาสตร์" ในเวลาต่อมา ตามลำดับดังนี้

1) มหาชนสมมติ คำเรียกนี้เกิดขึ้นเป็นอันดับแรก เพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้าอันมหาชนสมมติ ซึ่งชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อำนาจของผู้ปกครองมีที่มาจากมหาชน นี่คือการยอมรับอำนาจอธิปไตยของปวงชน และการที่อำนาจการปกครองได้มาด้วยความยินยอมของผู้อยู่ใต้ปกครอง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ต่อมาเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตย

2) กษัตริย์ ชื่อนี้เกิดขึ้นเป็นอันดับที่สอง เพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้า เป็นใหญ่ยิ่งแห่งเขตทั้งหลาย “กษัตริย์” จึงหมายถึงผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารจัดการและปกครองอาณาเขตหรือดินแดนที่กำหนดไว้ เป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยและป้องกันภัยต่าง ๆ ภายในขอบเขตนั้น ๆ

3) ราชา คำนี้เกิดขึ้นเป็นอันดับที่สาม เพราะเหตุผู้ที่เป็นหัวหน้านำยังชนเหล่าอื่นให้สุขใจได้โดยธรรม คำว่า “ราชา” จึงมิได้หมายถึงเพียงผู้มีอำนาจ หากแต่เป็นผู้ปกครองที่ต้องใช้ธรรม เป็นหลักในการบริหาร เพื่อนำมาซึ่งความสุขและความผาสุกของประชาชน นี่คืออุดมคติของธรรมาธิปไตย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในพระพุทธศาสนา ที่เน้นย้ำว่าอำนาจต้องใช้ไปเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมและอยู่บนพื้นฐานของความชอบธรรม

สรุปได้ว่า กำเนิดรัฐและรัฐศาสตร์ เป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์และสังคม ที่มนุษย์ร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความอลหม่านจากพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัว รัฐเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการจัดระเบียบสังคม มีรากฐานจากสัญญาประชาคม และขับเคลื่อนด้วยหลักการที่สำคัญคือการใช้อำนาจเพื่อสร้างความสุขและความเป็นธรรมให้แก่ปวงชน ด้วยเหตุนี้ อัครคัมภีร์พุทธจึงเป็นพระสูตรที่ห้ามมองอันล้ำค่าต่อการศึกษา รัฐศาสตร์ การปกครอง และปรัชญาสังคม โดยยืนยันว่าคุณค่าและความชอบธรรมของรัฐไม่ได้อยู่ที่ที่มาอันศักดิ์สิทธิ์ หากแต่อยู่ที่การทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยธรรม

2. เป้าหมายการเมืองการปกครอง

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เป้าหมายเบื้องต้นของการเมืองการปกครอง ในยุคแรกเริ่มนั้น มุ่งเน้นที่การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยธรรมเป็นสำคัญ บทบาทหลักของผู้ปกครองที่มาจากการสมมติของมหาชน คือการ ตักเตือน ติเตียน และลงโทษ บุคคลผู้ประพฤติดุกศลกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุให้คนในสังคมได้รับความเดือดร้อน เพื่อให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก นี่คือเป้าประสงค์หลักของรัฐในยุคแรกเริ่มที่เน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าจากความเสื่อมทางจริยธรรมของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในแต่ละยุคสมัย พระองค์ได้ทรงตรัสสอนถึงเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ไว้ 3 ระดับ ซึ่งครอบคลุมมิติแห่งการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ได้แก่

1) เป้าหมายระดับต้น (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) คือ การสร้างตัวสร้างฐานะให้มั่นคงในปัจจุบันชาตินี้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมและสัมมาอาชีวะ

2) เป้าหมายระดับกลาง (สัมปรายิกัตถะ) คือ การสั่งสมบุญกุศลเพื่อประโยชน์สุขในภพชาติหน้า อันนำไปสู่การอุบัติในสุคติภูมิ

3) เป้าหมายระดับสูงสุด (ปรมาตถะ) คือ การสร้างบารมีอย่างยิ่งยวดเพื่อละกิเลสทั้งปวง และบรรลุถึงอมตธรรมอันเป็นที่สุดแห่งทุกข์ คือพระนิพพาน (สมเด็จพระพุทธทาสภิกขุ (ป.อ.ปยุตฺโต, 2540))

เมื่อพิจารณาจากเป้าหมายชีวิตมนุษย์ทั้ง 3 ระดับนี้ เป้าหมายของการเมืองการปกครองในทางพระพุทธศาสนาจึงขยายวงกว้างออกไป โดยมีได้จำกัดอยู่เพียงการรักษาความสงบเรียบร้อยเบื้องต้นเท่านั้น แต่ยิ่งรวมถึง การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้มนุษย์ในสังคมสามารถประพฤติปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ระดับนี้ได้อย่างสะดวกง่ายดาย (พระมหาสมคิด ชยาภริโต, 2558) ซึ่งครอบคลุมประเด็นสำคัญดังนี้ ขั้นแรกต้องสร้างความสงบเรียบร้อยขึ้นในสังคมก่อน ด้วยการควบคุมคนพาล มิให้ก่อความเดือดร้อน และส่งเสริมอภิบาลบุคคลผู้ประพฤติดี ให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัยและเป็นสุข จากนั้น รัฐบาลหรือผู้ปกครองจึงมีหน้าที่สร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมที่จำเป็น ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ เพื่อสนับสนุนให้พลเมืองสามารถดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายชีวิตทั้งสามระดับได้อย่างเต็มศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจที่ดี เอื้อต่อเป้าหมายระดับต้น การสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาและคุณธรรม เอื้อต่อเป้าหมายระดับกลาง หรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาและปฏิบัติธรรมขั้นสูง เอื้อต่อเป้าหมายระดับสูงสุด

3. ธรรมาธิปไตย: หลักพุทธธรรมที่เป็นหัวใจสำหรับการปกครอง

กระบวนการการปกครองวิธีพุทธคือการใช้ธรรมาธิปไตยมาบูรณาการ ซึ่งธรรมาธิปไตยนั้น หมายถึง หลักการปกครองโดยธรรม ซึ่งเน้นให้ความเป็นธรรม ความถูกต้อง และความดีเป็นหลักในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยธรรมาธิปไตยไม่ใช่ระบอบการปกครองในรูปแบบเฉพาะ เช่น อัตตาธิปไตย หรือ โลกาธิปไตย แต่เน้นให้ธรรมะเป็นใหญ่และเป็นรากฐานในการใช้อำนาจทางการเมืองและการปกครอง เพื่อสร้างความสุข ความสงบสุข และความเจริญรุ่งเรืองในสังคม ตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, 2559) ประกอบด้วยหลักธรรมเหล่านี้ คือ

1) หลักทศพิธราชธรรม คือ คุณธรรมของผู้ปกครอง 1. ทาน คือ การให้ 2. ศีล คือ การสำรวมกายให้สุจริต 3. บริจาค คือ การเสียสละ 4. อาชวะ คือ ความเที่ยงตรง 5. มัทวะ คือ ความอ่อนโยน 6. ตปะ คือ การทำหน้าที่โดยครบถ้วน ไม่บกพร่อง 7. อโภธะ คือ การไม่โกรธ 8. อวิหิงสา คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ หรือสัตว์ 9. ขันติ คือ ความอดทน เช่น อดทนต่อความยากลำบากทั้งปวงในการปฏิบัติหน้าที่ 10. อวิโรธนะ คือ การคิดและทำการทั้งปวงโดยปราศจากการนึกถึงตัว (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, พุ.ชา. 28/411/244)

2) หลักจักรวรรดิวัตร คือ ข้อปฏิบัติของจักรวรรดิ 1. ควรอนุเคราะห์คนในราชสำนักและคนภายนอก ราชสำนักให้มีความสุข ไม่ปล่อยปละละเลย 2. ควรผูกมิตรไมตรีกับประเทศอื่น 3. ควรอนุเคราะห์พระราชาวงค์ 4. ควรเกื้อกูลพราหมณ์ คฤหัสถ์ และคหบดีชน 5. ควรอนุเคราะห์ประชาชนในชนบท 6. ควรอุปการะสมณพราหมณ์ผู้มีศีล 7. ควรรักษาฝูงเนื้อ นก และสัตว์ทั้งหลายมิให้สูญพันธุ์ 8. ควรห้ามฝูงชนทั้งหลายมิให้ประพฤติผิดธรรม และชักนำตัวอย่างให้อยู่ในกุศลจิต 9. ควรเลี้ยงดูคนจน เพื่อมิให้ประกอบการทุจริต เป็นภัยต่อสังคม 10. ควรเข้าใกล้สมณะพราหมณ์ เพื่อศึกษาเรื่องบุญ บาป กุศล และอกุศลให้แจ้ง 11. ควรห้ามจิตมิให้ต้องการไปในที่ ๆ พระมหากษัตริย์ไม่ควรเสด็จ 12. ควรดับความโลภ มิให้ปรารถนาลาภที่พระมหากษัตริย์มิควรได้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ที่.ปา. 11/35/65)

3) หลักราชสังคหวัตถุ คือ หลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง 1. สัสสมะระ คือ ความสามารถในการนโยบายที่จะบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหารให้อุดมสมบูรณ์ 2. ปุริสมะธัง คือ ความสามารถในการบำรุงและส่งเสริมคนดีมีความสามารถในราชการ 3. สัมมาปาสะ คือ ส่งเสริมอาชีพสุจริตแก่ประชาชน 4. วาจาเปยยะ คือ ความรู้จักพูดจาปราศรัยให้ไพเราะ มีเหตุและเป็นประโยชน์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ส.ส. 15/351/110;)

4) หลักกุศลกรรมบถ 10 คือ ทางแห่งกรรมดี ประกอบด้วย 1. เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2. เว้นจากการลักทรัพย์ 3. เว้นจากการประพฤติดินในกาม 4. เว้นจากการพูดเท็จ 5. เว้นจากการพูดส่อเสียด 6. เว้นจากการพูด

คำหยาบ 7. เว้นจากการพูดเพื่อเจ้า 8. ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น 9. มีจิตไม่พยาบาท 10. มีสัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นชอบ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ที.ปา. 11/360/284; 471/337)

5) หลักอภิธานิยธรรม 7 คือ ธรรมแห่งความเจริญ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ประกอบด้วย 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ และไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ 4. เคารพผู้อาวุโส 5. คຸ້ມครองสตรี 6. เคารพปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ 7. จัดให้มีการความอารักขา คຸ້ມครอง และป้องกันอย่างชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, ที.ม. 10/70/90)

6) หลักพรหมวิหารธรรม คือ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ประกอบด้วย 1. เมตตา 2. กรุณา 3. มุทิตา 4. อุเบกขา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, อง.ปญจก. 22/192/252)

หลักธรรมตามที่ยกมา ล้วนเป็นเสมือนเสาหลักของธรรมาธิปไตย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองรัฐตามแนวคิดพุทธธรรม หรือรัฐศาสตร์เชิงพุทธ หลักเหล่านี้เชื่อมโยงกับการกำเนิดรัฐในอัครัญญสูตร โดยเป็นกรอบให้ผู้ปกครองมีคุณธรรมและปฏิบัติหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาความวุ่นวายในสังคม หัวใจคือการสร้างความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองได้ตามเป้าหมายสูงสุด 3 ระดับ ดังนั้นธรรมาธิปไตยจึงเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการนำพารัฐ และสังคมไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองที่ยั่งยืน และความสงบสุขที่แท้จริง การประยุกต์ใช้หลักธรรมเหล่านี้ จึงเป็นกุญแจสู่การปกครองที่มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรมในทุกยุคสมัย สอดรับกับแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ ท่านได้ให้ความหมายการเมืองคือธรรม ในความหมายที่ 1 คือ หน้าที่และการทำหน้าที่ต้องสอดคล้องถูกต้องตามธรรม ในความหมายที่ 2 คือ กฎของธรรมชาติ เมื่อปฏิบัติหน้าที่จะได้ผลตามความหมายของธรรม ในความหมายที่ 3 คือ ผลจากการปฏิบัติหน้าที่ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวละครในความหมายที่ 1 สิ่งทีเรียกว่า การเมืองนั้นเกี่ยวพันกันอยู่กับธรรมอย่างแยกกันไม่ได้ การเมืองที่ถูกต้องคือธรรมะนั้นเอง (พุทธทาสภิกขุ, 2531) อธิบายว่า ธรรมะคือหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อสันติภาพของโลก ส่วนการเมืองคือการกระทำเพื่อให้เกิดสันติภาพของโลก ท่านอธิบายว่า ศีลธรรมก็คือธรรมซึ่งทำให้เกิดปกติ ถ้าศีลธรรมอยู่ในฐานะที่เป็นเหตุ ก็ต้องเรียกว่าสิ่งที่ทำให้เกิดความปกติ ถ้าศีลธรรมอยู่ในฐานะเป็นผล ก็หมายความว่าภาวะแห่งความปกติที่เราได้รับ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสืบเนื่องมาจากการแยกธรรมหรือศีลธรรมออกจากเรื่องต่าง ๆ คนที่ไม่รู้จักศีลธรรมก็ไม่ค่อยคิดที่จะใช้ศีลธรรมในรูปแบบของการปกครอง การทหาร เศรษฐกิจ การเมือง ในระบบศีลธรรมสากลก็ไม่มองเช่นนี้ คือมองตามหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งอาศัยความจริงของธรรมชาติ ท่านสรุปว่า การแก้ปัญหากระบวนการปกครอง เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมนั้นต้องแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ต้นเหตุของปัญหาคือการขาดศีลธรรม ขาดธรรมะ ขาดหลักการทางศาสนา ขาดภาวะที่เป็นปกติมันเอง

แนวทางการประยุกต์ใช้รัฐศาสตร์เชิงพุทธเพื่อพัฒนาสังคมไทย

ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันที่เผชิญกับความซับซ้อนทางการเมืองและการปกครอง แนวทางรัฐศาสตร์เชิงพุทธได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นฐานในการบริหารจัดการ โดยผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับยุทธศาสตร์ชาติอย่างกลมกลืน เพื่อเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม ส่งเสริมคุณธรรมในสังคม ยกย่องกระบวนกรปกครองให้มีธรรมาภิบาล ความเสมอภาค และสร้างการพัฒนาสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืนตามแนวทางแห่งรัฐศาสตร์เชิงพุทธ ดังนี้

1. การพัฒนาผู้นำและการปกครองด้วยหลักพุทธธรรม

การส่งเสริมผู้นำให้มีภาวะผู้นำที่ดี มีการบูรณาการหลักทศพิธราชธรรมมาบริหาร เช่น ความซื่อสัตย์ ความอดทน และความไม่ลำเอียง เพื่อสร้างความยุติธรรมและความไว้วางใจในสังคม สอดคล้องกับแผนแม่บท

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่เน้นการพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรมและธรรมาภิบาล เพื่อการบริหารที่โปร่งใสและยั่งยืน การนำหลักจักรวรรดิวัตรและราชสังคหัตถุมานำใช้ในการบริหารรัฐมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง โดยเฉพาะประเด็นการรักษาความสงบภายในประเทศ และการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อยและการบริหารจัดการความมั่นคงอย่างมีประสิทธิภาพ (พระราชกิจจานุเบกษา, 2566, ประเด็นที่ 21-9 และ ประเด็นที่ 21-2)

2. การส่งเสริมคุณธรรมในประชาชนและสังคม

การปลูกฝังหลักคุณธรรมจริยธรรมในระบบการศึกษาและชุมชน เพื่อสร้างพลเมืองที่มีความดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ รวมทั้งร่วมกันสร้างสังคมน่าอยู่และเกิดสันติสุข เป็นส่วนหนึ่งของ แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพทุนมนุษย์ตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยเน้นการพัฒนาคณะบุคคลทุกกลุ่มในสังคม ผ่านการปลูกฝังจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษาและกลุ่มประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างวัฒนธรรมและพฤติกรรมสุจริตและจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่ดีอย่างครบถ้วน และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนาระดับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารและนักการเมือง เพื่อเป็นต้นแบบแก่ประชาชนและสังคมโดยรวม การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันตามหลัก อปรีหานิยธรรม 7 เป็นการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัวละอายต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบ ส่งเสริมให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน ประชาชน และเครือข่ายต่าง ๆ ร่วมกันสอดส่องเฝ้าระวังและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างโปร่งใส ซึ่งช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต่อปัญหาการทุจริตและสร้างพลังร่วมในการแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตในบุคลากรภาครัฐและทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งของสังคมตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ (พระราชกิจจานุเบกษา, 2566, ประเด็นที่ 21-8, ประเด็นที่ 20-15 และประเด็นที่ 21-7)

3. การปกครองโดยกฎหมายและความเสมอภาค

การนำหลักการ Rule of Law มาใช้ควบคู่กับหลักธรรม เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐชอบธรรมและโปร่งใส นั้น สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่เน้นการสร้างสังคมประชาธิปไตย เสรีภาพ และความเสมอภาค โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ตามแนวทางที่กล่าวถึงในยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ ที่มุ่งเน้นให้ภาครัฐมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่ง ผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็วรวมถึงการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง และต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ (พระราชกิจจานุเบกษา, 2566, ประเด็นที่ 20-2)

4. การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนและสมดุล

การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนและสมดุล โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ รวมทั้งการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในชุมชน นั้นสอดคล้องกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเน้นการพัฒนาคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน โดยยุทธศาสตร์ชาติได้เน้นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชน รวมถึงการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคม เศรษฐกิจสีเขียวและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพชอบ (พระราชกิจจานุเบกษา, 2566, ประเด็นที่ 18-4)

โดยสรุป จากแนวคิดรัฐศาสตร์เชิงพุทธดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมสำคัญ ผสมผสานร่วมกับหลักรัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถส่งเสริมให้เกิดธรรมาภิบาล

ในการบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรม เสริมสร้างสังคมที่มีความยุติธรรม โปร่งใส และยั่งยืน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐศาสตร์เชิงพุทธในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่การเติบโตอย่าง สมดุล มั่นคง และมั่นคง ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติได้

บทสรุป

รัฐศาสตร์เชิงพุทธเป็นแนวทางที่เน้นการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับ กระบวนการทางการเมืองการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินในประเทศไทย หลักธรรมาธิปไตยเป็นหัวใจ สำคัญที่ทำให้การปกครองมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองเป้าหมายชีวิตของประชาชนใน สามารถระดับคือ ระดับต้น กลาง และสูงสุดได้อย่างสมดุลและครบถ้วน การประยุกต์ใช้หลักรัฐศาสตร์เชิงพุทธร่วมกับ ยุทธศาสตร์ชาติ นอกจากจะช่วยสร้างผู้นำที่มีคุณธรรมและส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารงาน ยังส่งเสริมให้ ประชาชนมีจิตสำนึกในการดำรงชีวิตอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และธรรมาภิบาล นำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มั่นคง ยั่งยืน และมีความสงบสุขได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ หลักธรรมเช่น ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร และพรหมวิหารธรรม เป็นกรอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถบริหารงานได้อย่างเป็นธรรมและยึดหลักคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผล ให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือจากประชาชนในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและมีความเป็นปึกแผ่น แนวทาง ดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างของการบูรณาการระหว่างหลักการทางจิตวิญญาณกับศาสตร์ทางการเมืองและการบริหาร เพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและมีความสงบสุขในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2527). “เอกลักษณ์ของชาติ” ในพระพุทธศาสนาประจำชาติ. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2534). มหาวิทยาลัยกัจจายน์ทางพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภาวนาวิริยคุณ. (2536). รัฐศาสตร์เชิงพุทธและบทวิเคราะห์ทักษิณมิกส์. ปทุมธานี: มูลนิธิธรรมกาย.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ. (2559). พุทธรัฐศาสตร์ : การบูรณาการเพื่อการบรรลุความสมบูรณ์แห่งรัฐ (รายงาน การวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมคิด ชยาภิรโต. (2558). สรรพศาสตร์ในพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ: บริษัท โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์ จำกัด.
- พระราชกิจจานุเบกษา. (2566). ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580) (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) เล่ม 140 ตอนพิเศษ, 7 มีนาคม 2566.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). การเมืองกับธรรมะ. กรุงเทพฯ: อรุณวิทยา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2540). หลักทั่วไปของพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- สมบุญ สุขสำราญ. (2527). พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพันธ์ พุทธนุ. (2554). ทฤษฎีพัฒนาการเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย รามคำแหง.

